

**A Bükk hegység és peremterületei (HUBN10003)
különleges madárvédelmi terület
Natura 2000 fenntartási terve**

Eger, 2023

Készítette:

Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület

Elérhetőségei:

Központi iroda: 1121 Budapest, Költő u. 21.

Postacím: 1536 Budapest, Pf. 283.

Tel: 1-275-6247; Fax: 1-275-626

e-mail: mme@mme.hu

honlap: www.mme.hu

Bükk Nemzeti Park Igazgatóság

Elérhetőségei:

Postacím: Eger 3304, Sánc u. 6.

Tel: 36-412-571; Fax: 36-412-791

e-mail: titkarsag@bnpi.hu

honlap: www.bnpi.hu

Felelős tervező:

Schmotzer András

Vezető tervezők:

Králl Attila

Tóth Péter

Kurucz Zsuzsanna

Nagy Dénes

Dr. Szmorad Ferenc

Közreműködő szakértők:

Balácsi Péter

Schmotzer András

Varga Csaba

Dr. Tanács Eszter

Térképeket készítette:

Kalmár Zsuzsanna

Fotó:

Králl Attila

Tartalomjegyzék

1.	<i>A terület azonosító adatai</i>	5
1.1.	Név	5
1.2.	Azonosító kód	5
1.3.	Kiterjedés	5
1.4.	A kijelölés alapjául szolgáló fajok	5
1.4.1.	<i>Jelölő fajok</i>	5
1.5.	Érintett települések	6
1.6.	Egyéb védettségi kategóriák	7
1.7.	Tervezési és egyéb előírások	10
1.7.1.	<i>Természetvédelmi kezelési tervek</i>	10
1.7.2.	<i>Településrendezési eszközök</i>	11
1.7.3.	<i>Körzeti erdőtervek</i>	13
1.7.4.	<i>Tájegységi vadgazdálkodási tervek és vadgazdálkodási üzemtervek</i>	16
1.7.5.	<i>Halgazdálkodási tervek</i>	18
1.7.6.	<i>Vízgyűjtő-gazdálkodási tervek</i>	18
1.7.7.	<i>Egyéb tervek</i>	19
2.	<i>Veszélyeztető tényezők</i>	20
3.	<i>Kezelési feladatok meghatározása</i>	37
3.1.	Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése	37
3.1.1.	<i>Fő célkitűzések</i>	37
3.1.2.	<i>További célok</i>	38
3.2.	Kezelési javaslatok	39
3.2.1.	<i>Kezelési egységek</i>	57
3.2.1.1.	KE-1 kezelési egység: Állóvizek (víztározók és horgásztavak)	57
3.2.1.2.	KE-2 kezelési egység: Vízfolyások, puhafás ligeterdők és egyéb kísérőnövényzet	59
3.2.1.3.	KE-3 kezelési egység: Nedves, üde és száraz gyepek	66
3.2.1.4.	KE-4 kezelési egység: Sziklás talajú gyepek, lejtősztyepppek	70
3.2.1.5.	KE-5 kezelési egység: Cseres-tölgyesek és molyhos tölgyesek	72
3.2.1.6.	KE-6 kezelési egység: Gyertyános-tölgyesek és bükkösök	80
3.2.1.7.	KE-7 kezelési egység: Idegenhonos fafajú erdők	89
3.2.1.8.	KE-8 kezelési egység: Egyéb fás növényzet, cserjés-gyep mozaikok, fiatalosok	97
3.2.1.9.	KE-9 kezelési egység: Fáslegelők, fáskaszálók	102
3.2.1.10.	KE-10 kezelési egység: Szántóterületek	105
3.2.1.11.	KE-11 kezelési egység: Művelt és felhagyott gyümölcsösök és szőlők, kiskertek	108
3.2.1.12.	KE-12 kezelési egység: Bányaterületek (felhagyott és művelt kőbányák)	110
3.2.2.	<i>Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés</i>	111
3.2.3.	<i>Fajvédelmi intézkedések</i>	111
3.2.4.	<i>Kutatás, monitorozás</i>	112
3.2.5.	<i>Mellékletek</i>	114
3.3.	A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében	115
3.3.1.	<i>Agrártámogatások</i>	116

3.3.2. <i>Pályázatok</i>	121
3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja	122
3.4.1. <i>Felhasznált kommunikációs eszközök</i>	122
3.4.2. <i>A kommunikáció címzettjei</i>	122
3.4.3. <i>Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel</i>	125
4. <i>Felhasznált irodalom</i>	129
5. <i>Térképek</i>	132
6. <i>Jóváhagyó nyilatkozat</i>	144

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Tervezési terület neve és típusa:	Bükk hegység és peremterületei különleges madárvédelmi terület
-----------------------------------	--

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója:	HUBN10003
--------------------------------	-----------

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése:	66207,67 hektár
--------------------------------	-----------------

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok

A jelölő fajok felsorolásánál a Natura 2000 terület adatlapjának 2022. évi változatát vettük alapul.

1.4.1. Jelölő fajok¹

- jégmadár (*Alcedo atthis*) – r, w
- parlagi sas (*Aquila heliaca*) – p, c
- békászó sas (*Aquila pomarina*) – r
- császármadár (*Bonasa bonasia*) – p
- uhu (*Bubo bubo*) – p
- lappantyú (*Caprimulgus europaeus*) – r
- fehér gólya (*Ciconia ciconia*) – c, r
- fekete gólya (*Ciconia nigra*) – r
- kígyászölyv (*Circaetus gallicus*) – r
- kék galamb (*Columba oenas*) – r
- haris (*Crex crex*) – r
- fehérhátú fakopáncs (*Dendrocopos leucotos*) – p
- közép fakopáncs (*Dendrocopos medius*) – p
- balkáni fakopáncs (*Dendrocopos syriacus*) – p
- fekete harkály (*Dryocopus martius*) – p
- bajszos sármány (*Emberiza cia*) – r
- vándorsólyom (*Falco peregrinus*) – p
- örvös légykapó (*Ficedula albicollis*) – r
- kis légykapó (*Ficedula parva*) – r
- töviszúró gébics (*Lanius collurio*) – r
- erdei pacsirta (*Lullula arborea*) – r
- hegyi billegető (*Motacilla cinerea*) – r

¹ A jelölés alapjául fajok állományának a státuszát is megadtuk: r = szaporodó, c = gyülekező, w = telelő, p = állandó állomány.

- füleskuvik (*Otus scops*) – r
- darázsölyv (*Pernis apivorus*) – r
- hamvas küllő (*Picus canus*) – p
- uráli bagoly (*Strix uralensis*) – p
- karvalyposzáta (*Sylvia nisoria*) – r

1.5. Érintett települések

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat, és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.

Település	Megye	Érintett terület		A település területének érintettsége (%)
		(ha)	(%)	
Bánhorváti	Borsod-Abaúj-Zemplén	1406,60	2,12	49,56
Borsodbóta	Borsod-Abaúj-Zemplén	225,46	0,34	27,80
Borsodgeszt	Borsod-Abaúj-Zemplén	4,06	0,01	0,27
Bükkaranyos	Borsod-Abaúj-Zemplén	585,80	0,88	22,44
Bükkszentkereszt	Borsod-Abaúj-Zemplén	2560,82	3,87	95,23
Bükkzsérc	Borsod-Abaúj-Zemplén	3112,13	4,70	83,82
Cserépfalu	Borsod-Abaúj-Zemplén	3516,68	5,31	79,03
Cserépváralja	Borsod-Abaúj-Zemplén	1089,15	1,65	74,70
Dédestapolcsány	Borsod-Abaúj-Zemplén	1055,85	1,59	36,00
Harsány	Borsod-Abaúj-Zemplén	897,93	1,36	24,65
Kács	Borsod-Abaúj-Zemplén	1230,61	1,86	73,95
Kazincbarcika	Borsod-Abaúj-Zemplén	236,28	0,36	6,91
Kisgyőr	Borsod-Abaúj-Zemplén	6945,39	10,49	97,97
Kondó	Borsod-Abaúj-Zemplén	1545,63	2,33	79,10
Mályinka	Borsod-Abaúj-Zemplén	1645,56	2,49	68,22
Miskolc	Borsod-Abaúj-Zemplén	10428,00	15,75	44,20
Nagybarca	Borsod-Abaúj-Zemplén	435,69	0,66	30,38
Nekézseny	Borsod-Abaúj-Zemplén	649,06	0,98	46,20
Parasznya	Borsod-Abaúj-Zemplén	826,24	1,25	49,27
Répáshuta	Borsod-Abaúj-Zemplén	1633,67	2,47	97,65
Sajóbáony	Borsod-Abaúj-Zemplén	481,38	0,73	35,98
Sajólászlófalva	Borsod-Abaúj-Zemplén	316,26	0,48	47,99
Sajómercse	Borsod-Abaúj-Zemplén	555,79	0,84	49,85
Sajóvelezd	Borsod-Abaúj-Zemplén	1587,06	2,40	69,18
Sály	Borsod-Abaúj-Zemplén	341,78	0,52	13,41
Sáta	Borsod-Abaúj-Zemplén	473,94	0,72	28,88
Tard	Borsod-Abaúj-Zemplén	502,68	0,76	12,45
Tardona	Borsod-Abaúj-Zemplén	640,84	0,97	52,27
Tibolddaróc	Borsod-Abaúj-Zemplén	933,40	1,41	30,89

Uppony	Borsod-Abaúj-Zemplén	1210,35	1,83	94,78
Vadna	Borsod-Abaúj-Zemplén	97,61	0,15	12,53
Varbó	Borsod-Abaúj-Zemplén	1638,07	2,47	63,66
Bélapátfalva	Heves	2602,86	3,93	72,18
Eger	Heves	955,46	1,44	10,36
Felsőtárkány	Heves	6546,91	9,89	84,94
Mikófalva	Heves	4,92	0,01	0,34
Mónosbél	Heves	455,31	0,69	32,09
Nagyvisnyó	Heves	3124,81	4,72	72,87
Noszvaj	Heves	453,41	0,68	24,14
Szarvaskő	Heves	578,26	0,87	45,93
Szilvásvár	Heves	2675,93	4,04	70,98
Összesen:		66207,67	100,00	

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

Típus	Kód	Név	Kiterjedés (ha)	Védetté nyilvánító jogszabály száma
országos jelentőségű védett természeti terület	138/NP/76	Bükk Nemzeti Park	42357,19 (63,97%)	18/1976. OTvH számú határozat; 126/2007. KvVM rendelet
<i>ebből fokozottan védett</i>	138/NP/76	Bükk Nemzeti Park	6185,38 (9,34%)	126/2007. KvVM rendelet 2. sz. melléklete
országos jelentőségű védett természeti terület	118/TK/75	Lázberci Tájvédelmi Körzet	3518,36 (5,31%)	9/1975. számú OTH határozat; 136/2007. (XII. 27.) KvVM rendelet
<i>ebből fokozottan védett</i>	118/TK/75	Lázberci Tájvédelmi Körzet	355,02 (0,53%)	136/2007. (XII. 27.) KvVM rendelet 2. sz. melléklete
országos jelentőségű védett természeti terület	318/TT/08	Bél-kő természetvédelmi terület	97,53 (0,14%)	5/2008. (II. 19.) KvVM rendelet
országos jelentőségű védett természeti terület	313/TT/07	Tardi-legelő természetvédelmi terület	285,92 (0,43%)	16/2007. (IV. 20.) KvVM rendelet
természeti emlék - kaptárkő	Rt02	Ördögtorony (Cserépfalu)	0,99 (<0,001%)	7/2014. (X. 27.) FM rendelet
természeti emlék - kaptárkő	Rt06	Mangó-tető (Cserépváralja)	1,39 (<0,001%)	7/2014. (X. 27.) FM rendelet
természeti emlék - kaptárkő	Rt03	Csordás-völgy (Cserépváralja)	1,3 (<0,001%)	7/2014. (X. 27.) FM rendelet
természeti emlék - kaptárkő	Rt04	Koldustaszító (Cserépváralja)	0,93 (<0,001%)	7/2014. (X. 27.) FM rendelet

természeti emlék - kaptárkő	Rt05	Köves-lápa (Cserépváralja)	0,61 (<0,001%)	7/2014. (X. 27.) FM rendelet
természeti emlék - kaptárkő	TE07	Nyúl-völgy-oldal (Cserépváralja)	0,52 (<0,001%)	7/2014. (X. 27.) FM rendelet
természeti emlék - kaptárkő	Rt07	Nagy-Bábaszék és Szőlő-tető (Cserépváralja)	0,81 (<0,001%)	7/2014. (X. 27.) FM rendelet
természeti emlék - kaptárkő	TE41	Pokololdal (Tard)	0,45 (<0,001%)	7/2014. (X. 27.) FM rendelet
természeti emlék - kaptárkő	TE42	Ablakoskő-völgy (Tibolddaróc)	0,59 (<0,001%)	7/2014. (X. 27.) FM rendelet
természeti emlék – földtani alapszelvény	21 (Ol-11)	Síkfőkút (Noszvaj)	0,36 (<0,001%)	55/2015. (IX. 18.) FM rendelet
természeti emlék – földtani alapszelvény	2 (P-03, T-70)	Bálvány-észak (Nagyvisnyó)	0,20 (<0,001%)	55/2015. (IX. 18.) FM rendelet
természeti emlék – földtani alapszelvény	18 (J-76)	Tóberc-bánya (Szarvaskő)	1,65 (<0,001%)	55/2015. (IX. 18.) FM rendelet
kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület	HUBN20001	Bükk-fennsík és a Lök-völgy	14382,47 (21,72%)	275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet; 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet
kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület	HUBN20002	Hór-völgy - Déli-Bükk	5516,17 (8,33%)	275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet; 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet
kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület	HUBN20004	Szarvaskő	511,2 (0,77%)	275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet; 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet
kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület	HUBN20005	Kisgyőri Ásottfátető -Csókás-völgy	2424,19 (3,66%)	275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet; 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet
kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület	HUBN20006	Miskolctapolcai Tatár-árok - Vörös-bérc	518,77 (0,78%)	275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet; 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet
kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület	HUBN20007	Kisgyőri Halomvár –Csincsevölgy –Cseh-völgy	868,83 (1,31%)	275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet; 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet
kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület	HUBN20008	Vár-hegy - Nagy-Eged	1771,31 (2,68%)	275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet; 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet

kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület	HUBN20009	Tard környéki erdőssztyepp	249,42 (0,37%)	275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet; 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet
kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület	HUBN20018	Upponyi-szoros	1289,76 (1,95%)	275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet; 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet
kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület	HUBN20020	Sátai Tökés-völgy	114,17 (0,17%)	275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet; 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet
kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület	HUBN20025	Nagybarcai Liget-hegy és sajóvelezdi Égett-hegy	1202,24 (1,82%)	275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet; 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet
kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület	HUBN20068	Sajómercei Körtvélyes-dűlő	4,64 (0,01%)	275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet; 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet
erdőrezervátum	ER-57	Hór-völgy Erdőrezervátum	439,10 (0,66%)	3/2000. (III. 24.) KöM rendelet
erdőrezervátum	ER-58	Kecskés-galya Erdőrezervátum	211,60 (0,32%)	3/2000. (III. 24.) KöM rendelet
erdőrezervátum	ER-59	Vár-hegy Erdőrezervátum	338,90 (0,51%)	3/2000. (III. 24.) KöM rendelet
erdőrezervátum	ER-60	Óserdő Erdőrezervátum	375,30 (0,57%)	3/2000. (III. 24.) KöM rendelet
erdőrezervátum	ER-61	Leány-völgy Erdőrezervátum	376,90 (0,57%)	3/2000. (III. 24.) KöM rendelet
erdőrezervátum	ER-62	Paphárs-Kecskevár Erdőrezervátum	191,50 (0,29%)	3/2000. (III. 24.) KöM rendelet
erdőrezervátum	ER-63	Csókás-völgy Erdőrezervátum	402,80 (0,61%)	3/2000. (III. 24.) KöM rendelet
<i>ex lege</i> forrás	-	össz. 615 darab	-	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
<i>ex lege</i> barlang	-	össz. 890 darab	-	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
földvár	-	össz. 25 darab	-	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
nyilvántartott régészeti lelőhely	-	össz. 119 darab	-	-

Országos ökológiai hálózat	-	magterület	60145,1 (91,6%)	2018. évi CXXXIX. törvény Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről
		ökológia folyosó	2448,03 (3,73%)	
		puffer	3069,27 (4,67%)	
		Összesen:	65662,39 (99,17%)	

1.7. Tervezési és egyéb előírások

1.7.1. Természetvédelmi kezelési tervek

A tervezési terület több természetvédelmi területet is érint. Közülük legnagyobb kiterjedésű a 126/2007. KvVM rendelettel megerősített védettségű Bükki Nemzeti Park (138/NP/76), amely szinte teljes területtel (98,19%) a madárvédelmi terület része. A nemzeti park 16/2012. (VII. 6.) VM utasítás szerinti részletes természetvédelmi kezelési terve a Bükki Nemzeti Park Igazgatóságnál (BNPI) kéziratos formában már elkészült (jelenleg felülvizsgálat alatt van), annak 3/2008. (II. 5.) KvVM rendelet szerint összeállítandó, jogszabályi formába szerkesztett változata (amely szintén összeállításra került) azonban még nem jelent meg. A tervezési terület részét képezi továbbá a Bükki Nemzeti Park tervezett délnyugati bővítése. Ennek természetvédelmi kezelési terve még 2008-ban elkészült, de a védetté nyilvánítás (nemzeti parki bővítés) eddig nem történt meg.

A 136/2007. (XII. 27.) KvVM rendelettel megerősített védettségű – a 9/2008. (IV. 10.) KvVM rendelettel kismértékben kibővített területű – Lázberci Tájvédelmi Körzet (118/TK/75) szintén majdnem teljes területtel (94,22%) része a madárvédelmi területnek. A tájvédelmi körzet 16/2012. (VII. 6.) VM utasítás szerinti részletes természetvédelmi kezelési terve kéziratos formában szintén elkészült, annak 3/2008. (II. 5.) KvVM rendelet szerint összeállítandó, jogszabályi formába szerkesztett változata azonban még nem jelent meg. A 9/2008. (IV. 10.) KvVM rendelet szerinti tájvédelmi körzet bővítés (Nekézseny 097/19 és 098 hrsz.) kihirdetése már kezelési tervvel együtt történt, ezek az ingatlanok azonban nem részei a madárvédelmi területnek.

A Bükki Nemzeti Park területéhez szervesen kapcsolódó, abba beékelődő országos jelentőségű védett természeti terület az 5/2008. (II. 19.) KvVM rendelettel kihirdetett Bél-kő Természetvédelmi Terület (318/TT/08), mely teljes egészében része a madárvédelmi területnek. A terület 16/2012. (VII. 6.) VM utasítás szerinti részletes természetvédelmi kezelési terve még a védetté nyilvánítás előtt elkészült, annak 3/2008. (II. 5.) KvVM rendelet szerint összeállítandó, jogszabályi formába szerkesztett változata pedig a kihirdető rendelet mellékleteként meg is jelent.

Az országos jelentőségű védett természeti területek közül szintén a Bükki Nemzeti Park területéhez kapcsolódik (azzal határos) a 16/2007. (IV. 20.) KvVM rendelettel kihirdetett Tardi-legelő Természetvédelmi Terület (313/TT/07). Ez a védett terület szintén teljes területtel része a madárvédelmi területnek. A legelő 16/2012. (VII. 6.) VM utasítás szerinti részletes természetvédelmi kezelési terve még szintén a védetté nyilvánítás előtt készült, illetve annak 3/2008. (II. 5.) KvVM rendelet szerint összeállítandó, jogszabályi formába szerkesztett változata szintén a kihirdető rendeletben (2. melléklet) jelent meg.

Az országos jelentőségű védett természeti területek mellett több kisebb helyi jelentőségű védett természeti terület is érinti a madárvédelmi területet. A Heves megyében egyedülként említhető „Nagy-egedi növénytársulás” megnevezésű helyi jelentőségű védett természeti területre (9/24/TT/78) részletes természetvédelmi kezelési terv eddig nem került kiadásra, Eger Megyei Jogú Város Önkormányzata 68/2007. (XII. 21.) számú önkormányzati rendelete csak a korábban – a Heves Megyei Tanács Végrehajtó Bizottsága 196/1978. (XII. 5.) és 29/1982. (II. 23.) VB számú határozataival – kijelölt terület védettségét erősítette meg.

Borsod-Abaúj-Zemplén megye területén összesen 3 helyi jelentőségű védett természeti terület esik a madárvédelmi területre (a Bükk hegység és a Bükkalja Bükki Nemzeti Parkon kívüli részére). A „Harsány–Kisgyőr közötti völgy” (4/47/TT/85) megnevezésű helyi jelentőségű védett természeti terület esetében Harsány Község Önkormányzat Képviselő-testületének 16/2007. (XII. 1.) számú rendelete csak a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Tanács III./1985. számú rendeletével kihirdetett terület védelmének fenntartásáról rendelkezett, természetvédelmi kezelési terv nem készült.

Hasonló a helyzet a Miskolc közigazgatási területére eső „Mexikóvölgyi Kőszál-oldal” (4/55/TT/8) és „Boldogasszony papucs termőhely” (4/40/TT/84) helyi jelentőségű védett természeti területeknél is. Miskolc Megyei Jogú Város Önkormányzatának rendeletei – a boldogasszony papucs (*Cypripedium calceolus*) lelőhely esetében a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Tanács III./1984. számú rendeletét felváltó 40/2007. (XI. 28.) számú rendelettel, a Kőszál-oldal esetében a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Tanács V./1988. számú rendeletét felváltó 46/2007. (XI. 28.) számú rendelettel – fenntartotta az érintett területek védettségi státusát, de természetvédelmi kezelési terv egyik helyszínén sem készült.

A földtani alapszelvények és/vagy földtani képződmények megóvását szolgáló védett természeti területek, és az országos jelentőségű védett természeti területek földtani alapszelvényt vagy földtani képződményt magában foglaló részterületeinek természetvédelmi kezelési terve az 55/2015. (IX. 18.) FM rendelettel került kihirdetésre (lásd a rendelet 3. sz. mellékletét). Az érintett kaptárkövek természetvédelmi kezelési tervét a kaptárkövek megóvását szolgáló természeti emlékek létesítéséről, valamint a kaptárkövek megóvását szolgáló természetvédelmi kezelési terv kihirdetéséről szóló 17/2014. (X. 27.) FM rendelet biztosítja. Mindezeket túl egyes barlangok szintén rendelkeznek barlangkezelési tervvel, ezen objektumok madárvédelmi kérdések szempontjából azonban nem relevánsak, így tételes felsorolásuktól (az érintett barlangok nagy száma miatt is) e helyütt eltekintünk.

1.7.2. Településrendezési eszközök

Település	Típus	Határozatszám
Bánhorváti	helyi építési szabályzat és szabályozási terv	4/2004. (IV. 15.) rendelet
Borsodbóta	helyi építési szabályzat és szabályozási terv	15/2004. (XII. 20.) rendelet
Borsodgeszt	helyi építési szabályzat és szabályozási terv	4/2008. (VI. 10.) rendelet
Bükkaranyos	helyi építési szabályzat és szabályozási terv	14/2008. (VIII. 28.) rendelet
Bükkszentkereszt	helyi építési szabályzat; szabályozási terv	11/2017. (IX. 7.) rendelet

Bükkzsérc	helyi építési szabályzat; szabályozási terv	12/2004. (VIII. 24.) rendelet
Cserépfalu	helyi építési szabályzat; szabályozási terv	5/2003. (IV. 15.) rendelet
Cserépváralja	helyi építési szabályzat; szabályozási terv	7/2003. (VI. 12.) rendelet
Dédestapolcsány	helyi építési szabályzat; szabályozási terv	14/2006. (VII. 12.) rendelet
Harsány	helyi építési szabályzat; szabályozási terv	12/2004. (VIII. 01.) rendelet
Kács	helyi építési szabályzat; szabályozási terv	4/2017. (III. 23.) rendelet
Kazincbarcika	helyi építési szabályzat; szabályozási terv	44/2005. (XII. 22.) rendelet
Kisgyőr	helyi építési szabályzat; szabályozási terv	15/2004. (X. 25.) rendelet
Kondó	helyi építési szabályzat; szabályozási terv	1/2005. (I. 31.) rendelet
Mályinka	nem rendelkezik tervvel	-
Miskolc	helyi építési szabályzat	21/2004. (VII. 6.) rendelet
Nagybarca	helyi építési szabályzat; szabályozási terv	12/2007 (XII. 13.) rendelet
Nekézseny	helyi építési szabályzat; szabályozási terv	1/2017. (I. 19.) rendelet
Parasznya	helyi építési szabályzat; szabályozási terv	9/2005. (V. 12.) rendelet
Répáshuta	helyi építési szabályzat	3/2008. (III. 19.) rendelet
Sajóbáony	helyi építési szabályzat; szabályozási terv	22/2005. (XI. 30.) rendelet
Sajólászlófalva	helyi építési szabályzat; szabályozási terv	13/2004. (X. 28.) rendelet
Sajómercse	helyi építési szabályzat; szabályozási terv	11/2004. (IX. 03.) rendelet
Sajóvelezd	helyi építési szabályzat; szabályozási terv	5/2005. (III. 04.) rendelet
Sály	helyi építési szabályzat; szabályozási terv	12/2006. (XI. 30.) rendelet
Sáta	nem rendelkezik tervvel	-
Tard	helyi építési szabályzat; szabályozási terv	8/2001.(VII. 15.) rendelet
Tardona	helyi építési szabályzat; szabályozási terv	9/2006. (V. 31.) rendelet
Tibolddaróc	helyi építési szabályzat	2/2011.(III. 2.) rendelet
Uppony	helyi építési szabályzat; szabályozási terv	7/2004. (VII. 10.) rendelet
Vadna	helyi építési szabályzat; szabályozási terv	8/1999. (XII. 22.) rendelet
Varbó	helyi építési szabályzat; szabályozási terv	17/2004. (XI. 24.) rendelet

Bélapátfalva	helyi építési szabályzat; szabályozási terv	26/2016. (XII. 16.) rendelet
Eger	helyi építési szabályzat	4/2016. (II. 26.) rendelet
Felsőtárkány	helyi építési szabályzat; szabályozási terv	8/2015. (V. 21.) rendelet
Mikófalva	helyi építési szabályzat; szabályozási terv	8/2005. (X. 28.) rendelet
Mónosbél	helyi építési szabályzat; szabályozási terv	12/2006. (VII. 27.) rendelet
Nagyvisnyó	helyi építési szabályzat; szabályozási terv	7/2010. (I. 27) rendelet
Noszvaj	helyi építési szabályzat; szabályozási terv	26/2015.(XII. 18.) rendelet
Szarvaskő	nem rendelkezik tervvel	-
Szilvásvár	helyi építési szabályzat	15/2012. (VIII. 1.) rendelet

Az érintett települések településrendezéssel kapcsolatos helyi dokumentumai (határozatok, rendeletek, településszerkezeti terv, helyi építési szabályzat, településfejlesztési koncepció arculati kézikönyv) nyilvánosak, jórészt szabadon elérhetők a települések honlapjain, illetve az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer (TeIR) honlapján (<https://www.teir.hu/>).

1.7.3. Körzeti erdőtervek

Erdőtervezési körzet neve	Érintett települések (teljes körű felsorolás)	Aktuális erdőterület (ha) ²	Erdőtervezés éve
Bánhorváti	Bánhorváti	768,75	2021
	Borsodbóta	54,00	
	Dédestapolcsány	796,73	
	Kazincbarcika	226,95	
	Nagybarca	285,49	
	Nekézseny	438,90	
	Sajómercse	403,25	
	Sajóvelezd	1.023,91	
	Sáta	246,59	
	Uppony	853,83	
	Vadna	41,09	
	<i>Összesen:</i>	<i>5.139,49</i>	
Szilvásvárad	Nagyvisnyó	3.046,73	2024
	Szilvásvár	2.596,48	
	<i>Összesen:</i>	<i>5.643,21</i>	
Felsőtárkányi	Bükkzsérc	3.076,79	2026
	Cserépfalu	3.237,54	
	Cserépváralja	896,63	
	Felsőtárkány	6.380,53	
	Tard	187,99	

² Az adat a tervezési területtel átfedő területértéket mutatja (hektárban)

Erdőtervezési körzet neve	Érintett települések (teljes körű felsorolás)	Aktuális erdőterület (ha) ²	Erdőtervezés éve
	<i>Összesen:</i>	13.779,48	
Egri	Bélapátfalva	2.316,70	2027
	Eger	786,09	
	Mikófalva	3,50	
	Mónosbél	438,43	
	Noszvaj	422,72	
	Szarvaskő	568,40	
	<i>Összesen:</i>	4.535,84	
Parasznyai	Kondó	1.460,83	2028
	Mályinka	1.634,13	
	Parasznya	824,09	
	Sajóbábony	393,98	
	Sajólászlófalva	99,23	
	Tardona	488,33	
	Varbó	1.632,00	
	<i>Összesen:</i>	6.532,59	
Lillafüredi	Miskolc	9.985,03	2026
	<i>Összesen:</i>	9.985,03	
Dél-Bükk	Bükkszentkereszt	2.468,47	2027
	Kács	1.178,00	
	Kisgyőr	5.719,30	
	Répáshuta	1.564,73	
	<i>Összesen:</i>	10.930,50	
Dél-Borsodi	Borsodgeszt	1,07	2030
	Bükkaranyos	508,78	
	Harsány	807,11	
	Sály	287,27	
	Tibolddaróc	694,14	
	<i>Összesen:</i>	2.298,37	
Mindösszesen:	-	58.844,51	-

A meglehetősen nagy kiterjedésű tervezési terület – az Upponyi-hegységtől a Délkeleti-Bükkig – összesen 8 erdőtervezési körzetet érint. Közülük a Bánhorváti Erdőtervezési Körzetben korábban 2011-ben folytak erdőtervezési munkák. Az érvényben levő ütemezés szerint az erdőtervek tartalmi felülvizsgálata itt 2021-ben kezdődött és 2022-ben zárul. Az erdőtervezési folyamat végén (2022) megállapításra kerülő erdőtervek alapesetben 10 évig, a következő körzeti erdőtervezési eljárás során (várhatóan 2032. évben) kiadásra kerülő erdőterv határozatok jogerőssé válásáig lesznek érvényben.

A Szilvásváradi Erdőtervezési Körzetben 2014-ben folytak erdőtervezési munkák, az erdőgazdálkodók számára megállapított (gazdálkodási lehetőségeket rögzítő) erdőtervek szintén 10 évig, a következő körzeti erdőtervezési eljárás során (várhatóan 2025. évben) kiadásra kerülő erdőterv határozatok jogerőssé válásáig lesznek érvényben. A Felsőtárkányi és Lillafüredi Erdőtervezési Körzetet 2016-ban erdőtervezték, az erdőtervek ezekben a körzetekben szintén a következő körzeti erdőtervezési eljárások során (várhatóan 2027. évben)

kiadásra kerülő erdőterv határozatok jogerőssé válásáig lesznek érvényben. Az Egri és Dél-Bükki Erdőtervezési Körzetben 2017-ben dolgoztak az erdőtervezők, az erdőtervek e helyszíneken ismét csak a következő körzeti erdőtervezési eljárások során (várhatóan 2028. évben) kiadásra kerülő erdőterv határozatok jogerőssé válásáig lesznek érvényben. A Parasznyai Erdőtervezési Körzetben 2018-ban folytak erdőtervezési munkák, az erdőtervek a következő körzeti erdőtervezési eljárás során (várhatóan 2029. évben) kiadásra kerülő erdőterv határozatok jogerőssé válásáig lesznek érvényben.

A Nemzeti Földügyi Központ az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény (a továbbiakban: Evt.) 33. § (1) bekezdés b) pontjában és 33. § (2) bekezdésében, valamint az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény végrehajtásáról szóló 61/2017. (XII. 21.) FM rendelet (a továbbiakban: FM rendelet) 6. számú mellékletében foglaltaknak megfelelően a 2021. október 12-én hivatalból megindított Dél-Borsodi erdőtervezési körzetre vonatkozó körzeti erdőtervezési eljárást befejezte, a körzetre vonatkozó erdőterv határozatot összeállította (üisz: NFK-000327/008/2022; a határozat felkerülésének dátuma: 2022.02.24). A megállapított erdőtervek itt is 10 évre, a következő körzeti erdőtervezési eljárás során (várhatóan 2031. évben) kiadásra kerülő erdőterv határozatok jogerőssé válásáig lesznek érvényesek. A Bánhorvati körzeti erdőtervezési eljárása 2023. március 23-án lezárult (üisz: NFK-001449/013/2023.).

Az erdőtervezési munkák során az átfedő európai közösségi jelentőségű területek – összesen 13 kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület és 1 madárvédelmi terület: „Bükk-fennsík és Lök-völgy” KjtT (HUBN20001), „Hór-völgy és Déli-Bükk” KjtT (HUBN20002), „Szarvaskő” KjtT (HUBN20004), „Kisgyőri Ásottfa-tető-Csókás-völgy” KjtT (HUBN20005), „Miskolctapolcai Tatár-árok-Vörös-bérc” KjtT (HUBN20006), „Kisgyőri Halom-vár-Csincse-völgy-Cseh-völgy” KjtT (HUBN20007), „Vár-hegy-Nagy-Eged” KjtT (HUBN20008), „Tard környéki erdőssztyepp” KjtT (HUBN20009), „Borsodbótai Kotyindó-tető” KjtT (HUBN20017), „Upponyi-szoros” KjtT (HUBN20018), „Sátai Tökés-völgy” KjtT (HUBN20020), „Nagybarcai Liget-hegy és sajóvelezdi Égett-hegy” KjtT (HUBN20025), „Sajómercsei Körtvélyes-dűlő” KjtT (HUBN20068) és „Bükk hegység és peremterületei” KMT (HUBN10003) – miatt részletes Natura 2000 elővizsgálati dokumentációk is készültek. Ezek a dokumentumok az erdőgazdálkodásra vonatkozóan előzetesen megállapított előírás-javaslatok Natura 2000 területekre, illetve a kijelölés alapjául szolgáló élőhelyek és fajok (köztük madárfajok) természetvédelmi helyzetére gyakorolt hatásainak értékelését tartalmazzák.

A Natura 2000 elővizsgálati dokumentációkat a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság közreműködésével készítette az erdőtervezési feladatokkal megbízott szervezet: a Felsőtárkányi Körzet (2014) esetében a Heves Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága, a Szilvásváradai Körzet (2015) esetében a Heves Megyei Kormányhivatal Földművelésügyi és Erdőgazdálkodási Főosztály, az Egri Körzet (2018) esetében a Heves Megyei Kormányhivatal Egri Járási Hivatal Agrárügyi és Környezetvédelmi Főosztály Erdészeti Osztály, a Parasznyai Körzet (2014) esetében a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága, a Lillafüredi, a Dél-Bükki Körzet és a Dél-Bükki Körzet (2017, 2019, 2020) esetében a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Miskolci Járási Hivatal Agrárügyi Főosztály Erdészeti Osztály. Megjegyzendő, hogy a Felsőtárkányi és Parasznyai Körzet területén a 4064-12-ENVI EU pilot program keretében – a Bükk hegységre jóváhagyott erdőtervek Natura 2000 területekre és Natura 2000 célokra gyakorolt hatásainak (felül)vizsgálata során – készült (2014-ben) Natura 2000 elővizsgálati dokumentáció, s a legutóbbi erdőtervezésekkor (2016, illetve 2018) új elemzést nem készítettek

(vagy az nem érhető el). A Dél-Borsodi Körzet és a Bánhorváti Körzet elővizsgálati dokumentációi is elkészültek 2022-2023-ban, melyek szintén megtalálhatók a Nemzeti Földügyi Központ honlapján.

Az érintett erdőterületek erdészeti hatóság által bejegyzett állami erdőgazdálkodója legnagyobb részben (49,98%) az Északerdő Zrt. (Miskolc), a gazdálkodási-fenntartási feladatokat itt a részvénytársaság öt területi egysége (Bánhorváti, Keletbükki, Lillafüredi, Répáshutai és Délbükki Erdészeti Igazgatósága) látja el. A másik nagy erdőgazdálkodó (37,44%) az Egererdő Zrt. (Eger), az erdők itt a társaság három erdészetéhez (Egri, Felsőtárkányi és Szilvásvárad Erdészet) tartoznak. Közvetve honvédelmi feladatokat ellátó területek erdőgazdálkodója a Budapesti Erdőgazdaság Zrt. (Budapest), természetvédelmi érdekeltséggel pedig jelentős erdőterületet gondoz a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság (1,91%). Ezeken felül kisebb erdőfoltok gazdálkodója még Nagyvisnyó község határban az Állami Ménesgazdaság (Szilvásvárad) (0,07%), illetve Miskolc község határban a BM Országos Katasztrófa-védelmi Főigazgatóság (Budapest) (0,01%). A közösségi tulajdonú erdők 10 önkormányzat (Bélapátfalva, Dédestapolcsány, Eger, Kisgyőr, Mályinka, Noszvaj, Répáshuta, Sajómercse, Sály, Tardona települések önkormányzatai) kezelésében vannak (0,32%). A magántulajdonú erdőkben részben (3,15%) 92 magánszemély gazdálkodik, részben (2,70%) 12 erdőbirtokossági társulat, részben (0,88%) 16 gazdasági társaság. A rendezetlen gazdálkodási jogviszony mellett nyilvántartott (magántulajdonú, számos község határt érintő) erdők aránya viszonylag magas (3,17%).

Az érintett erdőtervezési körzetekre érvényes erdőtervezési alapidokumentációk és Natura 2000 elővizsgálati dokumentációk a Nemzeti Földügyi Központ (Budapest) honlapján érhetők el: http://www.nfk.gov.hu/Erdotervezes_news_342

1.7.4. Tájegységi vadgazdálkodási tervek és vadgazdálkodási üzemtervek

A tervezési terület a vadgazdálkodási tájegységekről szóló 13/2016. (III. 2.) FM rendelet alapján az Északi hegy- és dombvidéki vadgazdálkodási tájon belül a 203. sorszámú Bükk vadgazdálkodási tájegységbe esik. A tágabb térség vadállományának jellemzőit, a vadállomány-szabályozás irányelveit, a fenntartandó vadlétszámra vonatkozó irányelveket, illetve a természet- és tájvédelmi szempontokat rögzítő tájegységi vadgazdálkodási tervet a 14/2018. (VII. 3.) AM rendelet tartalmazza. A vadgazdálkodási tájegységre vonatkozó adatok, statisztikák, térképek, értékelések elérhetők az alábbi dokumentumban:

http://www.ova.info.hu/tajegyseg_terv/203_VGTT-20220411.pdf

A tájegységen belül a tervezési terület – a hatalmas, több mint 60.000 hektáros területnek köszönhetően – összesen 15 vadgazdálkodási egységet (vadászterületet) érint:

- 651000 kódszámú vadászterület (Upponyi-hegyhát), vadászatra jogosultja az Uppony és Környéke Vadásztársaság, Uppony (a vadászterület Borsodbóta, Nekézseny és Sata község határoiban érinti a tervezési területet)
- 651200 kódszámú vadászterület (Upponyi-hegyhát, Upponyi-hegység), vadászatra jogosultja a Háromkő-bérc Vadásztársaság, Nagybarca (a vadászterület Bánhorváti, Borsodbóta, Nagybarca, Sajómercse, Sajóvelezd, Uppony és Vadna község határoiban érinti a tervezési területet)

- 652000 kódszámú vadászterület (Tardonai-dombság), vadászatra jogosultja a Várhegy Vadásztársaság, Bánhorváti (a vadászterület Kondó községhatárban érinti a tervezési területet)
- 652100 kódszámú vadászterület (Upponyi-hegység), vadászatra jogosultja az Északerdő Zrt., Miskolc (a vadászterület Bánhorváti, Dédestapolcsány, Nekézseny és Uppony községhatárokon érinti a tervezési területet)
- 652200 kódszámú vadászterület (Tardonai-dombság), vadászatra jogosultja a Harica Völgye Vadásztársaság, Sajószentpéter (a vadászterület Mályinka, Kazincbarcika, Kondó, Tardona és Varbó községhatárokon érinti a tervezési területet)
- 652300 kódszámú vadászterület (Bükk hegység), vadászatra jogosultja az Északerdő Zrt., Miskolc (a tervezési terület legnagyobb vadgazdálkodási egysége, a 28.783 ha-os vadászterület kb. 80%-a esik a madárvédelmi területre; érintett községhatárok: Bükkszentkereszt, Dédestapolcsány, Kács, Kisgyőr, Mályinka, Miskolc, Parasznya, Répáshuta, Sály, Varbó)
- 652400 kódszámú vadászterület (Bükk hegység, Bükkalja), vadászatra jogosultja a Bükki Birtokosok Vadásztársaság, Bükkzsérc (a vadászterület Bükkzsérc és Cserépfalu községhatárokon érinti a tervezési területet)
- 652800 kódszámú vadászterület (Bükkalja), vadászatra jogosultja a II. Rákóczi Ferenc Vadásztársaság, Tard (a vadászterület Cserépváralja és Tard községhatárokon érinti a tervezési területet)
- 653000 kódszámú vadászterület (Bükkalja), vadászatra jogosultja a Sály-Borsodgeszt Vadásztársaság, Sály (a vadászterület Borsodgeszt, Kisgyőr és Sály községhatárokon érinti a tervezési területet)
- 653403 kódszámú vadászterület (Bükkalja), vadászatra jogosultja a Tölgyesorom Vadásztársaság, Tibolddaróc (a vadászterület Kács és Tibolddaróc községhatárokon érinti a tervezési területet)
- 653900 kódszámú vadászterület (Bükkalja), vadászatra jogosultja a Vajlavölgy Mezőgazdasági és Vadgazdálkodási Kft., Kisgyőr (a vadászterület Bükkaranyos, Harsány, Kisgyőr és Miskolc községhatárokon érinti a tervezési területet)
- 654000 kódszámú vadászterület (Tardonai-dombság), vadászatra jogosultja a Pitypalatty-völgye Vadásztársaság, Sajólászlófalva (a vadászterület Sajóbáony és Sajólászlófalva községhatárokon érinti a tervezési területet)
- 654900 kódszámú vadászterület (Tardonai-dombság), vadászatra jogosultja a Miskolc-IKR Vadásztársaság, Felsőzsolca (a vadászterület Sajóbáony és Sajólászlófalva községhatárokon érinti a tervezési területet)
- 700650 kódszámú vadászterület (Bükk hegység), vadászatra jogosultja az Egererdő Zrt., Eger (a tervezési terület második legnagyobb vadgazdálkodási egysége, a 22.542 ha-os vadászterület kb. 90%-a esik a madárvédelmi területre; érintett községhatárok: Bélapátfalva, Bükkzsérc, Cserépfalu, Eger, Felsőtárkány, Mónosbél, Nagyvisnyó, Szarvaskő, Szilvásvár)
- 700750 kódszámú vadászterület (Bükk hegység, Bükkalja), vadászatra jogosultja a Csengőkő Természetvédelmi Vadásztársaság, Eger (a vadászterület Eger, Felsőtárkány és Noszvaj községhatárokon érinti a tervezési területet)

A vadászat és vadgazdálkodás kereteit az egyes vadászterületekre konkrétan meghatározó vadgazdálkodási üzemtervek minden esetben 2037.02.28-ig érvényesek. Az üzemtervek a Heves Vármegyei Kormányhivatal Agrárügyi Főosztály Földművelésügyi Osztályán (Eger), illetve a Borsod-Abaúj-Zemplén Vármegyei Kormányhivatal Agrárügyi Főosztály Földművelésügyi Osztályán (Miskolc) érhetők el.

1.7.5. Halgazdálkodási tervek

A tervezési területen az alábbi halgazdálkodási vízterületek vannak nyilvántartva:

- Lázbérci-víztározó (víztérkód: 05-0018-1-1)
- Hámori-tó (víztérkód: 05-025-1-4)
- Garadna-patak (víztérkód: 05-101-1-1)
- Szinva patak (víztérkód: 05-102-1-1)
- Harsányi víztározó (víztérkód: 05-023-1-4)
- Tardona 054 hrsz-ú víztározó (víztérkód: 05-133-1-4)
- Bán-patak és Csermely-patak (víztérkód: 05-012-1-1)
- Bélapátfalvai Gyári tó (víztérkód: 10-0002-1-5)
- Felsőtárkányi tó Felső (víztérkód: 10-0058-1-1)

A vízterületek adatait, a halgazdálkodás módját, a halállomány fenntartásának szabályait, a halasítási előírásokat és egyéb védelmi intézkedéseket magába foglaló halgazdálkodási tervek a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Agrárügyi Főosztály Földművelésügyi Osztályán érhetők el. A Hámori-tó és a Garadna-patak általános horgászrendje elérhető a halgazdálkodásra jogosult honlapján (<https://hebosz.hu/vizteruleteink/hamori-to-horgaszrend/>). A Lázbérci-víztározón (víztérkód: 05-0018-1-1), a vízterület halgazdálkodásra jogosult szervezete az ÉRV Lázbérci Horgászegyesület (Kazincbarcika).

1.7.6. Vízyűjtő-gazdálkodási tervek

A tervezési terület a 1155/2016. (III. 31.) Korm. határozat alapján (a Tisza részvízgyűjtőn belül) a 2-6 „Sajó a Bódvával” tervezési alegységhez (Upponyi-hegység, Upponyi-hegyhát, Északi-Bükk, Tardonai-dombság) és a 2-8 „Bükk és Borsodi-Mezőség” tervezési alegységhez (Központi-Bükk és Déli-Bükk) nyert besorolást.

A vízyűjtő-gazdálkodási terveket első változatban a Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság, továbbá az érintett környezetvédelmi és vízügyi igazgatóságok 2010 áprilisában, a Víz Keretirányelv (VKI) hazai megvalósítása során készítették. A tervek 2015-ig tartó feladatokat foglalmaztak meg, de a VKI célkitűzéseinek megvalósítása érdekében a határidők és feladatok 2021-ig, illetve 2027-ig (a vízyűjtő-gazdálkodási tervezés második és harmadik ciklusáig) kitolhatók voltak. A jelenleg érvényes tervváltozatok az alábbiak:

- 2-6 Sajó a Bódvával Alegység – Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság (Miskolc); 2016. április
- 2-8 Bükk és Borsodi-mezőség Alegység – Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság (Miskolc); 2016. április

A vízyűjtő-gazdálkodási tervek és mellékleteik elérhetők:

<https://www.vizugy.hu/index.php?module=vizstrat&programelemid=149>

A tervezési terület a Lázbérci-víztározó felszíni vízkivételi mű (Észak-magyarországi Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség 3241-1/2008. ikt. számú határozatával kijelölt) belső és külső védőövezetét, valamint annak teljes vízyűjtő területre kiterjedő hidrológiai védőterületét is érinti. Mindezek miatt a területen folyó bármilyen

tevékenység során a speciális vízgazdálkodási kérdések, illetve szempontok jelentős súlyával (sok esetben elsődlegességével) kell számolni.

1.7.7. Egyéb tervek

Egyes Natura 2000 hálózathoz tartozó, átfedő, kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területek elfogadott Natura 2000 tervvel rendelkeznek, az alábbiak szerint:

Terület neve	Kódja	A terv elfogadás éve
Bükk-fennsík és a Lök-völgy	HUBN20001	2021
Hór-völgy – Déli-Bükk	HUBN20002	2021
Szarvaskő	HUBN20004	2021
Kisgyőri Ásottfa-tető – Csókás-völgy	HUBN20005	2021
Miskolctapolcai Tatár-árok – Vörös-bérc	HUBN20006	2021
Kisgyőri Halom-vár – Csincse-völgy – Cseh-völgy	HUBN20007	2018
Vár-hegy – Nagy-Eged	HUBN20008	2021
Tard környéki erdőssztyepp	HUBN20009	2014
Upponyi-szoros	HUBN20018	2021
Sátai Tökés-völgy	HUBN20020	2018
Nagybarcai Liget-hegy és sajóvelezdi Égett-hegy	HUBN20025	2021
Sajómercsei Körtvélyes-dűlő	HUBN20068	2014

A tervdokumentációk elérhetők az alábbi oldalon:

<https://termeszetvedelem.hu/elfogadott-fenntartasi-tervek/>

Bükk-vidék érintett 105 településének képviselői szándéknyilatkozat aláírásával kezdeményezték 2017-ben a Bükk-vidék Geopark létrehozását, egyben felkérték a Bükki Nemzeti Park Igazgatóságot, hogy készítse el a felterjesztés szakmai anyagát. A program koordinálását és a kapcsolódó operatív feladatokat az igazgatóság látja el. 2020-ban a Magyar Geopark Bizottság támogatásra alkalmasnak találta a felterjesztési dokumentációt, melyről kiadták a támogató nyilatkozatot. Ezt követően a csatlakozási szándéknyilatkozat beadásra került az UNESCO Globális Geopark hálózathoz. A tervezési terület teljes egészében része a geopark jelölt területének.

2017. június 6-i döntésével a Nemzetközi Sötétégbolt Szövetség (IDA) csillagoségbolt-parkká nyilvánította a Bükki Nemzeti Parkot. A világon olyan területeken hozható létre csillagoségbolt-park, amelyek állami tulajdonban vannak, és valamilyen természetvédelmi oltalmat élveznek, illetve az égbolt minősége (az égitestek láthatósága, a fényszennyezés mértéke szempontjából) megfelel a szigorú szabályoknak. További kritérium, hogy a látogatók számára nyitott legyen a terület, és az égbolt látnivalóit folyamatosan bemutassák a nagyközönség számára. A tervezési terület egy része érinti a csillagoségbolt-park területét.

Az alábbi fajmegőrzési tervek relevánsak a tervezési terület vonatkozásában:

- Zöld koboldmoha (*Buxbaumia viridis*) fajmegőrzési terve – KvVM Természetvédelmi Hivatal, 2006

- Zöld seprőmoha (*Dicranum viride*) fajmegőrzési terve – KvVM Természetvédelmi Hivatal, 2006
- Boldogasszony papucs (*Cypripedium calceolus*) fajmegőrzési terve – KvVM Természetvédelmi Hivatal, 2006
- Magyarföldi husáng (*Ferula sadleriana*) fajmegőrzési terve – KvVM Természetvédelmi Hivatal, 2005
- Anker-araszoló (*Erannis ankeraria*) fajmegőrzési terve – KvVM Természetvédelmi Hivatal, 2004
- Díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*) fajmegőrzési terve – KvVM Természetvédelmi Hivatal, 2006
- Alpesi göte (*Triturus alpestris*) fajmegőrzési terve – KvVM Természetvédelmi Hivatal, 2006
- Farkas (*Canis lupus*) fajmegőrzési terve – KvVM Természetvédelmi Hivatal, 2004
- Hiúz (*Lynx lynx*) fajmegőrzési terve – KvVM Természetvédelmi Hivatal, 2004

2. Veszélyeztető tényezők

A veszélyeztető tényezők felsorolásánál figyelembe vettük a Natura adatlapon felsorolt tényezőket, amelyeket az aktuális állapotra alakítva ismertetünk. A veszélyeztető tényezők által érintett terület nagyságát a madárvédelmi terület összterületéhez viszonyítottuk.

Belső veszélyeztető tényezők:

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H= nagy, M= közepes, L= kis jelentőségű)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A06	Gyepművelés felhagyása (pl. legeltetés vagy kaszálás megszüntetése)	H	5	<p>A területen a gyepek alulhasznosítása, illetve hasznosításnak hiánya/felhagyása jellemző. Gyepgazdálkodás hiányában a gyep avarosodik, szerkezete, fajkészlete átalakul, inváziós növényfajok terjedése, továbbá cserjésedés indul be.</p> <p>Megfelelő kezelés hiányában intenzíven terjed a mirigyes bálványfa (<i>Ailanthus altissima</i>) a fehér akác (<i>Robinia pseudo-acacia</i>) és más inváziós növényfajok (I01 és I02), a nyílt gyeses területek kiterjedése csökken.</p> <p>A cserjésedés nyomán a nyílt gyeses élőhelyeket előnyben</p>

				<p>részesítő madárfajok visszaszorulnak, a töviszúró gébics (<i>Lanius collurio</i>), karvalyposzáta (<i>Sylvia nisoria</i>) és az erdei pacsirta (<i>Lullula arborea</i>) állománya ideiglenesen növekedhet (később táplálékhiány léphet fel), a nyílt területeket kedvelő fajok ugyanakkor visszaszorulnak.</p> <p>A korábbi gyakorlat szerinti lovakkal való legeltetést a lovak megbetegedése miatt kaszálás váltotta fel – pl. Bükk-fennsík esetében. A kaszálásokat sok esetben már késő ősszel végzik el, amikor az inváziós és gyomjellegetű fajok magszórása van, ami szintén kedvezőtlen hatást gyakorol a gyepek fajkészletére, szerkezetére.</p> <p>Érintett fészkelő fajok: lappantyú (<i>Caprimulgus europaeus</i>), haris (<i>Crex crex</i>), erdei pacsirta (<i>Lullula arborea</i>), karvalyposzáta (<i>Sylvia nisoria</i>)</p> <p>Érintett táplálkozó / teelő / vonuló fajok: fehér gólya (<i>Ciconia ciconia</i>), parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>), békászó sas (<i>Aquila pomarina</i>), kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>), darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>)</p>
A10	Extenzív legeltetés vagy alullegetetés	M	5	<p>A gyepterületek jelentős részén probléma azok alulhasznosítása, ami hosszabb távon a gyepgazdálkodás felhagyásához (A06) hasonló hatásokkal bír a gyepek, fás legelők esetében. Az alacsony állatlétszám, illetve a nem megfelelő állatfajjal való legeltetés nem biztosítja a</p>

				<p>terület megfelelő kezelését. Állatállomány hiányában a legelőnek alkalmas területeket kaszálással, illetve szükségmegoldásként szárazúzással hasznosítják. A fészkelési időben történő kaszálás többlet veszélyt jelenthet a földön fészkelő madárfajokra nézve.</p> <p>Érintett fészkelő fajok: haris (<i>Crex crex</i>), tövisszűrő gébics (<i>Lanius collurio</i>), erdei pacsirta (<i>Lullula arborea</i>), lappantyú (<i>Caprimulgus europaeus</i>), karvalyposzáta (<i>Sylvia nisoria</i>)</p> <p>Érintett táplálkozó / telelő/vonuló fajok: parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>), békászó sas (<i>Aquila pomarina</i>), fehér gólya (<i>Ciconia ciconia</i>), kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>)</p>
A21	Növényvédőszer használata a mezőgazdaságban	M	2	<p>A Natura 2000 területen található (hegylábi) szántókon alkalmazott növényvédőszer a szántókat, mint táplálkozóterületet használó fajok (főként ragadozók) táplálékbázisát csökkentik. A tarlók betakarítás utáni teljes gyomirtása, mint terjedő gyakorlat, az őszi-téli növénytáplálékot, egyúttal rovartáplálékot is megszünteti a szántókon.</p> <p>Érintett fészkelő/állandó fajok: parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>), békászó sas (<i>Aquila pomarina</i>), kék galamb (<i>Columba oenas</i>)</p> <p>Érintett vonuló/telelő/táplálkozó fajok: parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>)</p>
B01	Erdővé alakítás más művelési módból vagy	L	5	<p>Nem tömbös, zárványként előforduló gyepek, illetve a Bükk és az Upponyi-hegység</p>

	erdősítés (kivéve lecsapolás)			<p>hegylábi, peremhelyzetű területein, főleg másodlagos, cserjéserdő szárazgyepek esetében - a kezelés hiánya miatti spontán cserjésedés mellett - problémaként jelentkezik az az erdőtelepítés is.</p> <p>Az erdővé átalakítás a nyílt területekhez kötődő fajok fészkelési, táplálkozási lehetőségeit szűkíti – hasonlóan a gyepművelés felhagyásához (A06)</p> <p>Érintett fészkelő fajok: békászó sas (<i>Aquila pomarina</i>), kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>), lappantyú (<i>Caprimulgus europaeus</i>), haris (<i>Crex crex</i>), balkáni fakopáncs (<i>Dendrocopos syriacus</i>), erdei pacsirta (<i>Lullula arborea</i>), karvalyposzáta (<i>Sylvia nisoria</i>)</p> <p>Érintett táplálkozó/telelő/vonuló fajok: fehér gólya (<i>Ciconia ciconia</i>), parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>)</p>
B06	Fakitermelés (kivéve tarvágás)	H	70	<p>Általában az erdőgazdálkodással összefüggő beavatkozások, fakivágások és ezek hatása, amely egyrészt jelenti a gallyfészekkel/odúkkal rendelkező fák eltávolítását, az erdő, mint élőhely szerkezetének átalakítását, továbbá a fenti tevékenységekkel összefüggő zavarást (pl. az erdészeti ápolások a fiatalosokban negatívan befolyásolják az ott előforduló fajok költését, pl. lappantyú, tövisszúró gébics).</p> <p>Érintett fészkelő/állandó fajok: parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>), békászó sas (<i>Aquila pomarina</i>),</p>

				<p>császármadár (<i>Bonasia bonasia</i>), lappantyú (<i>Caprimulgus europaeus</i>), fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>), kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>), kék galamb (<i>Columba oenas</i>), fehérhátú fakopáncs (<i>Dendrocopos leucotos</i>), közép fakopáncs (<i>Dendrocopos medius</i>), balkáni fakopáncs (<i>Dendro-copus syriacus</i>), fekete harkály (<i>Dryocopus martius</i>), örvös légykapó (<i>Ficedula albicollis</i>), kis légykapó (<i>Ficedula parva</i>), hegyi billegető (<i>Motacilla cinerea</i>), füleskuvik (<i>Otus scops</i>), darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>), hamvas küllő (<i>Picus canus</i>), uráli bagoly (<i>Strix uralensis</i>)</p>
B07	Lábonálló és fekvő holtfa eltávolítása, beleértve a törmeléket is	M	70	<p>A holt faanyag eltávolítása az erdőgazdálkodási tevékenység során, amely csökkenti/megszünteti a holt faanyagban élő rovarokkal, egyéb gerinctelenekkel táplálkozó madárfajok táplálékbázisát, valamint az odúkészítésre alkalmas és/vagy odvas fák számát/arányát az erdei élőhelyen.</p> <p>Érintett fészkelő fajok: fehérhátú fakopáncs (<i>Dendrocopos leucotos</i>), közép fakopáncs (<i>Dendrocopos medius</i>), balkáni fakopáncs (<i>Dendrocopos syriacus</i>), fekete harkály (<i>Dryocopus martius</i>), örvös légykapó (<i>Ficedula albicollis</i>), kis légykapó (<i>Ficedula parva</i>), hamvas küllő (<i>Picus canus</i>), uráli bagoly (<i>Strix uralensis</i>)</p>
B08	Idős fák eltávolítása (kivéve a lábonálló	H	50	<p>Az állományokon belüli nagyobb méretű/idősebb, odúkészítésre, odvasodásra, illetve gallyfészkek készítésére</p>

	vagy fekvő holt fát)			<p>alkalmas fák hiánya szűkíti az ezeken, illetve odvaikban fészkelő, továbbá a fákat, facsoportokat leshelyként, éjszakázóhelyként használó fajok lehetőségeit, korlátozza elterjedésüket. Az idős fák eltávolítása leginkább véghasználatokkal összefüggésben jelentkezik.</p> <p>Érintett fészkelő fajok: parlasi sas (<i>Aquila heliaca</i>), békászó sas (<i>Aquila pomarina</i>), kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>), fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>), kék galamb (<i>Columba oenas</i>), fehérhátú fakopáncs (<i>Dendrocopos leucotos</i>), közép fakopáncs (<i>Dendrocopos medius</i>), balkáni fakopáncs (<i>Dendrocopos syriacus</i>), fekete harkály (<i>Dryocopus martius</i>), örvös légykapó (<i>Ficedula albicollis</i>), kis légykapó (<i>Ficedula parva</i>), hamvas küllő (<i>Picus canus</i>), darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>), uráli bagoly (<i>Strix uralensis</i>)</p>
B09	Tarvágás	M	10	<p>Teljes erdőállomány letermelése az adott területről – gyakorlati vonatkozásait, következményeit tekintve a rövid időszak alatt végrehajtott fokozatos felújító vágások is ide sorolhatók – amely az erdőben fészkelő fajok élőhelyét hosszú időre megszünteti, illetve ismételtlen egykorú, homogén szerkezetű erdők kialakulásához vezet.</p> <p>Érintett fészkelő fajok: parlasi sas (<i>Aquila heliaca</i>), békászó sas (<i>Aquila pomarina</i>), császármadár (<i>Bonasia bonasia</i>), fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>), kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>), kék galamb (<i>Columba oenas</i>), fehérhátú</p>

				<p>fakopáncs (<i>Dendrocopos leucotos</i>), közép fakopáncs (<i>Dendrocopos medius</i>), balkáni fakopáncs (<i>Dendrocopos syriacus</i>), fekete harkály (<i>Dryocopus martius</i>), örvös légykapó (<i>Ficedula albicollis</i>), kis légykapó (<i>Ficedula parva</i>), darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>), hamvas küllő (<i>Picus canus</i>), uráli bagoly (<i>Strix uralensis</i>)</p>
B10	Illegális fakitermelés	L	<0,1	<p>Elsősorban a peremterületeken jelentkezik. A fás vegetáció eltávolításával a fás növényzethez kötődő (fészkelő) fajok szempontjából élőhely-megszüntető jellegű.</p> <p>Érintett fészkelő fajok: parlasi sas (<i>Aquila heliaca</i>), békászó sas (<i>Aquila pomarina</i>), fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>), kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>), kék galamb (<i>Columba oenas</i>), fehérhátú fakopáncs (<i>Dendrocopos leucotos</i>), közép fakopáncs (<i>Dendrocopos medius</i>), balkáni fakopáncs (<i>Dendrocopos syriacus</i>), fekete harkály (<i>Dryocopus martius</i>), örvös légykapó (<i>Ficedula albicollis</i>), darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>), hamvas küllő (<i>Picus canus</i>), uráli bagoly (<i>Strix uralensis</i>)</p>
B16	Faanyag szállítása	M	3	<p>A faanyag szállítása a fészkelési időszakban közvetlen zavaró hatással van egyes érzékeny fajokra, amelyek más időszakban egyébként akár jobban tolerálják az ember jelenlétét. Ilyenkor az adott évi költési siker mellett a következő évi fészekfoglalás is veszélybe kerül(het). A patakmedreken keresztül történő faanyagszállítások átalakítják a természetes medreket,</p>

				<p>kiszáríthatják a kis víztesteket (pocsolyákat), mely kedvezőtlenül hat egyes fajok táplálkozására (lásd hegyi billegető).</p> <p>Érintett fészkelő fajok: parlasi sas (<i>Aquila heliaca</i>), békászó sas (<i>Aquila pomarina</i>), kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>), kék galamb (<i>Columba oenas</i>), fehérhátú fakopáncs (<i>Dendrocopos leucotos</i>), közép fakopáncs (<i>Dendrocopos medius</i>), fekete harkály (<i>Dryocopus martius</i>), örvös légykapó (<i>Ficedula albicollis</i>), kis légykapó (<i>Ficedula parva</i>), hegyi billegető (<i>Motacilla cinerea</i>), darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>)</p>
C01	Ásványkitermelés	L	5	<p>A tervezési területen lévő működő bányák (Eger-Felnémeti bánya, Mexikóvölgyi mészkőbánya, Miskolctapolcai mészkőbánya) esetében a nyersanyag kitermelésével és elszállításával járó műveletek a bányákhoz (sziklafalakhoz, nyílt sziklafelszínhez) kötődő fajok megtelepedését, fészkelési sikerét befolyásolhatják negatívan.</p> <p>Érintett fészkelő/állandó fajok: bajszos sármány (<i>Emberiza cia</i>), uhu (<i>Bubo bubo</i>), vándorsólyom (<i>Falco peregrinus</i>), erdei pacsirta (<i>Lullula arborea</i>)</p>
D06	Elektromos áram és kommunikáció átvitel (vezetékek)	M	80	<p>A tervezési területet több helyen átszelő nagy- és közepesfeszültségű elektromos szabadvezetékek jelentős ütközésveszélyt jelentenek a közepes és nagyobb testű, illetve gyors röptű madárfajok számára.</p>

				<p>A terület peremén illetve belsejében futó középvezettségű vezetékek tartóoszlopainak túlnyomó része szigetetlen, illetve hagyományos kialakítású (feszítők, kapcsolóoszlopok), amelyek ragadozómadár-fajok, és kisebb testű vártamadarak számára is közvetlen áramütés-veszélyt jelentenek.</p> <p>Érintett fészkelő fajok: uhu (<i>Bubo bubo</i>), parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>), békászó sas (<i>Aquila pomarina</i>), kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>), fehér gólya (<i>Ciconia ciconia</i>), fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>), vándorsólyom (<i>Falco peregrinus</i>), darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>), uráli bagoly (<i>Strix uralensis</i>)</p> <p>Érintett vonuló / gyülekező fajok: parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>), fehér gólya (<i>Ciconia ciconia</i>)</p>
E01	Utak, ösvények, vasútvonalak és a kapcsolódó infrastruktúra (pl. hidak, viaduktok, alagutak)	M	0,1	<p>Bár a tervezési terület központi része alacsony (út)infrastruktúrával rendelkezik, a peremeken jellemző problémaként jelentkeznek az utakhoz köthető veszélyeztető tényezők. Leginkább ez kedvezőtlenül az este mozgó fajokra (lappantyú, uhu, uráli bagoly), a patak és erdők mentén onnan kirepülőkre (hegyi billegető, örvös légykapó), valamint a bokrokon ülőkre (tövisszúró gébics) hat.</p> <p>Érintett fészkelő fajok: uhu (<i>Bubo bubo</i>), lappantyú (<i>Caprimulgus europaeus</i>), örvös légykapó (<i>Ficedula albicollis</i>), tövisszúró gébics (<i>Lanius collurio</i>), hegyi</p>

				billegető (<i>Motacilla cinerea</i>), uráli bagoly (<i>Strix uralensis</i>)
F05	Sport, turisztikai és szabadidős infrastruktúra létrehozása vagy fejlesztése (városi vagy rekreációs területeken kívül)	M	40	A turisztikai érdeklődés és az ebből fakadó, terhelés lokális növekedése kezelendő veszélyeztető tényező, amelyet a megszorodó turisztikai célú fejlesztések, vonzerőt növelő beruházások (pl. vasalt utak kiépítése), illetve a (védelemre vonatkozó) nem megfelelő információ-átadás tovább fokoznak. A megnövekedő forgalom, specifikus zavarások, nagyobb létszámú sportesemények és közösségi rendezvények különösen zavaróak lehetnek fészkelési időszakban, az érzékenyebb fajok ismert fészkelőhelyeinek környékén.
F07	Sport, turisztikai és szabadidős tevékenységek			Érintett fészkelő fajok: uhu (<i>Bubo bubo</i>), parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>), békászó sas (<i>Aquila pomarina</i>), fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>), kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>), bajszos sármány (<i>Emberiza cia</i>), vándorsólyom (<i>Falco peregrinus</i>), darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>), császármadár (<i>Bonasa bonasia</i>).
G07	Vadászat	L	100	A területre a nagyvad vadászata jellemző, apróvad-vadászat inkább a peremhelyzetű területeken fordul elő. Elsősorban a vadászati tevékenységgel járó zavarásnak van jelentősége.
				Érintett fészkelő fajok: parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>), békászó sas (<i>Aquila pomarina</i>), császármadár (<i>Bonasa bonasia</i>), fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>), kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>), darázsölyv (<i>Pernis</i>

				<i>apivorus</i>), uráli bagoly (<i>Strix uralensis</i>)
G09	Egyéb vadon élő növények és állatok begyűjtése / gyűjtése (kivéve vadászat és szabadidős horgászat)	L	1	<p>A tervezési terület egyes részein a gombászat, gyógynövénygyűjtés jelentkezik, mely zavaró jellegénél fogva a fészkelési időszakban negatívan érintheti a jelölő madárfajokat.</p> <p>Érintett fészkelő fajok: parlasi sas (<i>Aquila heliaca</i>), békászó sas (<i>Aquila pomarina</i>), császármadár (<i>Bonasa bonasia</i>), fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>), kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>), darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>), uráli bagoly (<i>Strix uralensis</i>)</p>
I01	Az Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajok	M	10	<p>Az európai uniós szempontból veszélyt jelentő fajok közül a területen kiemelendő a bálványfa (<i>Ailanthus altissima</i>), egyes helyeken a selyemkóró (<i>Asclepias syriaca</i>). Az agresszíven terjeszkedő inváziós fajok az nyílt, gyepek, erdőszegélyek, kevésbé zárt, ill. felújuló erdők flórájára nézve jelent veszélyt. A flóra átalakulása nagyobb mértékű fertőzés esetén madárfajok számára elérhető gyepek élőhelyeket, illetve az erdei élőhelyeket szűkíti, szerkezetüket átalakítja, a táplálékbázisra is hatással van, így a gyepekben, illetve kisebb mértékben a erdőkben fészkelő és táplálkozó madárfajokra gyakorol negatív hatást.</p> <p>Érintett fészkelő fajok: lappantyú (<i>Caprimulgus europaeus</i>), haris (<i>Crex crex</i>), tövisszúró gébics (<i>Lanius collurio</i>), erdei pacsirta</p>

				<p>(<i>Lullula arborea</i>), füleskuvik (<i>Otus scops</i>)</p> <p>Érintett vonuló / telelő / táplálkozó fajok fehér gólya (<i>Ciconia ciconia</i>), parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>), békászó sas (<i>Aquila pomarina</i>), kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>), darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>)</p>
I02	Egyéb idegenhonos inváziós fajok (az Unió számára veszélyt jelentő fajokon kívül)	M	10	<p>A nem európai uniós jelentőségű idegenhonos inváziós fajok tekintetében a fás szárúak közül a legjellemzőbbek az amerikai kőris (<i>Fraxinus pennsylvanica</i>) és a tervezési terület egyes részein inváziósként viselkedő fehér akác (<i>Robinia pseudo-acacia</i>). A vízfolyások mentén a japánkeserű-fajok (<i>Fallopia</i> spp.) homogén állományai az ott jellemző madárközösségekre kedvezőtlen hatást gyakorolnak (pl. a szaporodóhelyek, táplálkozóhelyek szűkülésével). Az inváziós fertőzés az őshonos vegetáció kiszorításával, a vegetáció-szerkezet átalakulásával, az élőhelyi adottságok, és a táplálékbázis megváltozásával elszegényedésével jár. A negatív hatások a gyepek, valamint az erdei élőhelyek madarait egyaránt érintik.</p> <p>Ehhez a tényezőhöz sorolható az idegenhonos muflon (<i>Ovis aries musimon</i>) sziklás élőhelyeken történő kártétele, mely elsősorban a bajszos sármány élőhelyét érinti. A terjedőben lévő dāmivad (<i>Dama dama</i>) rágásával hátráltatja az erdők természetes felújulását.</p>

				<p>Érintett fészkelő fajok: jégmadár (<i>Alcedo attis</i>), haris (<i>Crex crex</i>), bajszos sármány (<i>Emberiza cia</i>), töviszúró gébics (<i>Lanius collurio</i>), hegyi billegető (<i>Motacilla cinerea</i>)</p> <p>Érintett vonuló / telelő / táplálkozó fajok fehér gólya (<i>Ciconia ciconia</i>), parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>), békászó sas (<i>Aquila pomarina</i>), kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>), darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>)</p>
H04	Vandalizmus vagy gyűjtogatás	M	10	<p>Az elmúlt évtizedekben jelentősen megnőtt a gyűjtogatásokból eredő tüzesetek száma, ami már nem csak a dombvidéki peremterületeket érinti, hanem a Bükk-fennsíkon is megfigyelhető volt (2022). Hatása annak függvényében adható meg, hogy mikor és milyen területi kiterjedésben éget a terület. Potenciálisan a vízhez kötődő fajokon (pl. jégmadár) kívül az összes jelölő értéket veszélyeztetheti.</p>
H05	Fák gondozása, úmententi fák és vegetáció kivágása/eltávolítása közbiztonsági okból	L	>1	<p>A tervezési területen áthaladó vagy annak peremén futó utak és egyéb vonalas létesítmények mentén felverődő fás vegetáció irtása (különösen fészkelési időszakban) letális lehet az ott költő fajok szempontjából.</p> <p>Érintett fajok: balkáni fakopáncs (<i>Dendrocopos syriacus</i>), töviszúró gébics (<i>Lanius collurio</i>), füleskuvik (<i>Otus scops</i>), karvalyposzáta (<i>Sylvia nisoria</i>)</p>
I04	Problémát jelentő őshonos növény- és állatfajok	M	80	<p>A jelentős nagyvadállomány (pl. gímszarvas (<i>Cervus elaphus</i>)) rágásával hátráltatja az erdők természetes felújulását.</p>

				<p>A korábban igen jelentős és problémát is okozó vaddisznó-állomány (<i>Sus scrofa</i>) az afrikai sertéspestis (ASP) következtében a területen jelentősen lecsökkent, jelen állapotban tolerálható mértékű problémát jelent. Ennek ellenére, mint veszélyeztető tényező, továbbra is jelen van a területen, és ennek mértéke a következő években nem kiszámítható. Az odulakó fajok szempontjából a nyestek (<i>Martes foina</i>), míg a talajon fészkelő fajok szempontjából a rókák (<i>Vulpes vulpes</i>) predációja lehet kedvezőtlen (olykor letális) hatású. Madárpredátorok közül a holló (<i>Corvus corax</i>) és a héja (<i>Accipiter gentilis</i>) a legjelentősebb.</p> <p>Érintett fészkelő fajok: parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>), békászó sas (<i>Aquila pomarina</i>), császármadár (<i>Bonasa bonasia</i>), fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>), kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>), uhu (<i>Bubo bubo</i>), lappantyú (<i>Caprimulgus europaeus</i>), kék galamb (<i>Columba oenas</i>), haris (<i>Crex crex</i>), balkáni fakopáncs (<i>Dendrocopos syriacus</i>), fehérhátú harkály (<i>Dendrocopos leucotos</i>), közép tarkaharkály (<i>Dendrocopos medius</i>), fekete harkály (<i>Dryocopus martius</i>), bajszos sármány (<i>Emberiza cia</i>), vándorsólyom (<i>Falco peregrinus</i>), erdei pacsirta (<i>Lullula arborea</i>), darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>), uráli bagoly (<i>Strix uralensis</i>)</p>
G13	Állatok mérgezése	M	100	A jellemzően más fajok korlátozását célzó (illegális) mérgezések közvetlenül az
G14				

	Ólom használata lövedékként vagy horgászsúlyként		<p>érintett fajok egyedeinek pusztulását okozzák. Az 2008-2020 közötti időszakból 21 dokumentált illegális mérgezéses esetről van tudomásunk a tervezési területéről, illetve a Natura 2000 területet érintő települések közigazgatási területéről. Tekintettel a terület nagyfokú érintettségére, és a ragadozómadár-mérgezések országos szinten is jelentős (2021-ben kiugróan magas) számára, a mérgezést aktuális veszélyeztető tényezőként kell szerepeltetnünk. A hazai parlagi sasok nagy része ólommérgezett (másodlagos sörétből), így a G14 tényező is releváns.</p> <p>Érintett fészkelő/állandó fajok: parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>)</p>
--	--	--	--

Kívülről érkező hatások és jövőbeli potenciális hatások:

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H= nagy, M= közepes, L= kis jelentőségű)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
D03	Napenergia, beleértve az infrastruktúrát	M	5	<p>Napelemparkok létesítése a tervezési terület több pontján is felmerült már – ezek a beruházások jellemzően mezőgazdasági területeket azon belül gyepet érintenek. Tekintettel a napelemparkok telepítésével kapcsolatos országos tendenciákra, ezt potenciális veszélyforrásnak tekinthetjük. A napelemparkok telepítésének hatása hasonló a gyep művelésének felhagyásához: a nyílt területeken élő madárfajok lehetőségeit szűkíti, egyes esetekben a panelek ökológiai csapdaként funkcionálhatnak, ami a rovarláplék fogyasztásával jár.</p> <p>Érintett fészkelő fajok: haris (<i>Crex crex</i>), erdei pacsirta (<i>Lullula arborea</i>), karvalyposzáta (<i>Sylvia nisoria</i>)</p> <p>Érintett táplálkozó/telelő/vonuló fajok: fehér gólya (<i>Ciconia ciconia</i>), parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>), békászó sas (<i>Aquila pomarina</i>)</p>
K05	Víztestek fizikai változása	M	1	<p>Potenciálisan a vízügyi beavatkozások (pl. medret és rézsút érintő beavatkozások, kotrások) kedvezőtlen hatással lehetnek a vizek mentén költő fajok szempontjából (a beavatkozás során a fészkek elpusztulnak vagy a fészkelésre alkalmas partfal sérül).</p> <p>Érintett fészkelő fajok: jégmadár (<i>Alcedo attis</i>), hegyi billegető (<i>Motacilla cinerea</i>)</p>

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H= nagy, M= közepes, L= kis jelentőségű)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
N02	Aszály és csapadékmennyiség csökkenés a klímaváltozás következtében	M	100	<p>A klímaváltozás következtében egyre gyakoribb és hosszabb aszályos periódusok, az elmaradó téli és tavaszi csapadék és az ennek következtében fellépő vízhiány, illetve a vízfolyások rendszeresen alacsony vízszintje fokozza a terület vízhiányos állapotát.</p> <p>Érintett fészkelő fajok: jégmadár (<i>Alcedo attis</i>) – vonuló állomány is érintett), haris (<i>Crex crex</i>), fehér gólya (<i>Ciconia ciconia</i>), fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>), hegyi billegető (<i>Motacilla cinerea</i>)</p>
N03	Csapadék-mennyiség növekedés vagy változás a klímaváltozás következtében	M	100	<p>A szélsőséges nyári időjárás (viharak, heves zivatarok) kedvezőtlenül befolyásolhatják a nagyméretű gallyfészkekben költő fajok esetében a költés sikerességét. A hirtelen áradások a vizek mentén költő fajok fészkelését is tönkretelhetik (pl. jégmadár, hegyi billegető esetében).</p> <p>Érintett fészkelő fajok: jégmadár (<i>Alcedo attis</i>), parlasi sas (<i>Aquila heliaca</i>), békászó sas (<i>Aquila pomarina</i>), fehér gólya (<i>Ciconia ciconia</i>), fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>), kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>), hegyi billegető (<i>Motacilla cinerea</i>), darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>)</p>
N07	Egymással kapcsolatban álló fajok (pl. táplálékforrás / zsákmány, ragadozó /	M	100	<p>A fellépő szárazodással eltűnnek / erősen visszorulnak a rovarok, ami valószínűleg szerepet játszik a kis légykapó visszaszorulásában. Ez a hatás feltehetőleg számos egyéb</p>

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H= nagy, M= közepes, L= kis jelentőségű)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
	élősködő, szimbióta stb.) állománycsökkenése vagy kihalása a klímaváltozás következtében			jelölő fajra is kihat közvetve. A peremterületeken az ürge erős visszaszorulása kedvezőtlenül hat az őt predáló parlagi sas szempontjából. Érintett fészkelő fajok: parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>), kis légykapó (<i>Ficedula parva</i>)

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

Általános célkitűzések: A különleges madárvédelmi terület természetvédelmi célkitűzése az azon található, a kijelölés alapjául szolgáló madárfajok kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fenntartása, fejlesztése, az ezen célok elérését szolgáló természeti állapot és fenntartó földhasználat feltételeinek biztosítása.

3.1.1. Fő célkitűzések

- A területen, a kijelölés alapjául szolgáló, ún. jelölőfajok közül az országos és nemzetközi viszonylatban is jelentős állománnyal bíró (A és B kategóriába sorolható) madárfajok kedvező védelmi helyzetének fenntartása, egyes fajok vonatkozásában védelmi helyzetük javítása. A jelölés alapjául szolgáló ragadozómadár-fajok (parlagi sas, békászó sas, kígyászölyv, darázsölyv, vándorsólyom), uráli bagoly és fekete gólya érdekében a tradicionális fészkelőhelyek hosszú távú védelmének biztosítása a teljes territórium költőhely-magterületén.
- Kiemelt fontosságú cél a következő fajok kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartása/helyreállítása:
 - parlagi sas (*Aquila heliaca*)
 - békászó sas (*Aquila pomarina*)
 - császármadár (*Bonasia bonasia*)
 - uhu (*Bubo bubo*)
 - kígyászölyv (*Circaetus gallicus*)
 - kék galamb (*Columba oenas*)
 - fehérhátú fakopáncs (*Dendrocopos leucotos*)
 - közép fakopáncs (*Dendrocopos medius*)
 - fekete harkály (*Dryocopus martius*)
 - uráli bagoly (*Strix uralensis*)
 - örvös légykapó (*Ficedula albicollis*)
 - kis légykapó (*Ficedula parva*)
 - hegyi billegető (*Motacilla cinerea*)
 - darázsölyv (*Pernis apivorus*)
 - hamvas küllő (*Picus canus*)

3.1.2. További célok

- Az idős természetes és természetközeli erdőállományok kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartása/elérése, különösen az odúlakó fajok (jelölő harkályfajok, örvös és kis légykapó, kék galamb) számára szükséges idős állományrészek, faegyedek, valamint a holt faanyag mennyiségének növelésével, az idős elegyes erdők nyújtotta mikroklíma biztosításával
- Az erdők természetességi állapotának javítása, az egybefüggő vágásterületek átlagos méretének csökkentésével, a folyamatos erdőborítást biztosító erdőgazdálkodás (szálalás; újabban örökérfő-gazdálkodás) minél nagyobb területen való (a nemzeti park besorolású részterületeken akár üzemi méretű) bevezetésével, illetve teljes gazdasági korlátozás érvényesítésével a kiemelkedő természeti értékű területek esetében (melyek a fészkelő- és táplálkozóhelyek megőrzését, fejlesztését szolgálják)
- Az odúlakó madárfajok fennmaradását, megtelepedését elősegítendő a nevelővágásokat (tisztítást, gyéritést), haszonvételi gyéritést, felújítóvágás-bontóvágást, felújítóvágás-végvágást, szálalóvágást és készletgondozó használatot az őshonos lombos elegyfa-fajok kíméletével, az állományokon belül meglévő változatosság megőrzésével és fejlesztésével kell tervezni
- Az idősebb, böhönc-jellegű faegyedek (hagyásfák, famatuzsálemek, biotóp fák) és az odúlakó madarak számára kiemelt fontosságú odvas fák minden esetben visszahagyandók az erdőgazdálkodási munkák során.
- A nagy területi kiterjedésű, táji léptékben ható vágásterületek, véghasználatok és a jelentős területi fragmentációt okozó erdészeti feltáró utak kialakításának általános korlátozása szükséges.
- A kígyászölyv és a darázsölyv táplálkozó-helyeinek fenntartása érdekében az erdei tisztások rendszeres kaszálással és/vagy legeltetéssel történő kezelése, a táplálkozási lehetőségek javítása érdekében a beerdősülőben lévő tisztások helyreállítása szükséges
- A tövisszűrő gébics, karvalyposzáta és erdei pacsirta költőhelyét jelentő erdőszegélyek és más cserjés szegély-élőhelyek megőrzése, madárvédelmi szempontból is elfogadható (a fészkelési ciklust nem károsan befolyásoló) kezelésük (cserjeirtások, tisztítások) költési időn kívüli végzésével.
- A karsztforrások természetes kifolyóinak megőrzése (folyamatos vízutánpótlásuk biztosítása a karsztvíz-kitermelés mennyiségének szabályozásával), illetve a vízfolyások természetes medermorfológiájának és vízjárásának biztosítása a hegyi billegető állományainak megőrzése érdekében
- A madárvédelmi terület természetyszerű erdőkezelését befolyásoló, túlszaporodott nagyvadállomány létszámának szabályozása, csökkentése, részben a földön fészkelő madárfajok (pl. császármadár, erdei pacsirta, bajszos sármány) megőrzése, védelme érdekében is
- A sziklamászás és a sziklai élőhelyeket (is) veszélyeztető egyéb sport- és közösségi rendezvények időbeli-térbeli korlátozása, elsősorban a vándorsólyom és más, sziklai fészkelő faj (pl. uhu) zavartalan fészkelésének biztosítása érdekében.
- A peremterületeken található szántóterületeken az extenzív: csökkentett növényvédőszer-használattal és tápanyag-utánpótlással végzett gazdálkodás előtérbe helyezése, a madarak táplálkozási lehetőségeinek javítása, fejlesztése érdekében.
- A hegylábi területeken az extenzív állattartás támogatása, illetve visszaállítása, ezzel a fokozottan védett madárfajok táplálékbázisának javítása, visszatelepedésük elősegítése.

Amennyiben lehetséges, a jól beállt tradicionális gyepes élőhelyeken az ürge (*Spermophilus citellus*) visszatelepítése

- A mezőgazdasági földhasználatra visszavezethető, táplálékláncon keresztül ható vegyi terhelés kockázatának megszüntetése, ezzel együtt a zsákmányállat-közösséget is alkotó ízeltlábú-közösségek állományainak megerősítése
- Az intenzív technológián alapuló és a hagyományos táj- és élőhelystruktúrába nem illeszkedő, nagy területigényű monokultúrák (energia-ültetvények) kialakítása madárvédelmi szempontból nem támogatott
- A szándékos vagy gondatlanságból fakadó madármérgezések teljes felszámolása
- A területen lévő, kritikus helyen húzódó középvezetű légvezetékek madáreltérítő eszközökkel történő felszerelése, az arra alkalmas szakaszokon földkábelrel történő kiváltása, valamint a veszélyes középvezetű tartóoszlopok fejszerkezetének cseréje, utólagos szigetelése, átalakítása szükséges.
- Nagy területigényű, a madarak megtelepedését, vonulását károsan befolyásoló energetikai beruházások (pl. szélerőműpark, fotovoltaikus naperőműpark) nem támogatottak.

3.2. Kezelési javaslatok

A természetvédelmi szempontból javasolt kezelések egységesebb átláthatósága érdekében ún. kezelési egységeket (KE) állapítottunk meg, melyeket hasonló jellegű, a tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű madárfajok területhasználata szempontjából többé-kevésbé azonos módon értékelhető élőhelyfoltok alkotnak. A kezelési egységek lehatárolása a Magyarország ökoszisztéma alaptérképén³ („NÖSZTÉP-térkép”) szereplő élőhelytípus-kategóriák felhasználásával, részben az aktuális gazdasági hasznosítás és a vonatkozó szabályozási, támogatási környezet figyelembe vételével történt. A kezelési egységek lehatárolása ennek megfelelően nem követi az ingatlan-nyilvántartási határokat (a valós és a tényleges területhasználat attól jelentősen eltérhet).

A kezelési egységek lefedik a teljes tervezési területet, s egyaránt tartalmaznak kedvezőbb természetességi állapotú, az előforduló közösségi jelentőségű madárfajok védelme és megőrzése szempontjából magasabb értéket képviselő élőhelyeket (pl. gyepes, őshonos fajú erdők) és erősen másodlagos, kevésbé releváns élőhelyeket (pl. szántók, idegenhonos fajú erdők) is. A NÖSZTÉP-térkép 46 élőhelytípus-kategóriájának összevonásával és bekódolásával e helyütt összesen 12 kezelési egységet állítottunk fel.

A kezelési egységeknél meghatározzuk azon intézkedéseket, melyeket a jelölő fajok megőrzése érdekében javasolunk, illetve az élőhelyfejlesztési lehetőségekre is kitérünk. A kezelési egységekre (KE) vonatkozó részletes kifejtést megelőzően a teljes tervezési terület vonatkozásában megadjuk a gazdálkodáshoz nem köthető, általános javaslatokat (A. pont), a gazdálkodáshoz köthető, általános javaslatokat (B. pont) és a kötelezően betartandó előírásokat (C. pont).

Fontos a jogszabályokban nevesített, kötelezően betartandó előírások és a támogatási rendszerbe illeszthető önkéntesen vállalható előírás-javaslatok elkülönítése. A fenntartó kezelésekénél már jogszabályokkal meghatározott érvényes szabályozási rendszerek is működnek (pl. a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet).

³ A térkép elérhetősége az alábbi: <http://alapterkep.termeszem.hu/>

A 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet 4. § (5) bekezdése alapján „*A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.*”

Az itt megfogalmazott kezelési javaslatok célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek (madárfajok), a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodás kívánatos módjára, megadják, hogy a jelölő értékek megőrzéséhez milyen kezelési előírás-javaslatok alkalmazása szükséges. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz. A tervkészítés időpontjában jogszabály alapján kötelezően betartandó előírásokon túli, a célokhöz illeszkedő, kívánatos kezelést megfogalmazó előírás-javaslatok iránymutatásként szolgálnak.

A kezelési egységek és a hozzájuk rendelt kezelési javaslatok meghatározásánál tekintetbe vettük a jelölő értékek megőrzését szolgáló egyéb területrészeket és szempontokat is (pl. a fajok élőhelyével szomszédos, csatlakozó területrészeket, az egyes részpopulációk közti összeköttetést biztosító folyosókat, a közösségi jelentőségű faj számára alkalmas élőhelyek védelmét és fejlesztési lehetőségét, a potenciálisan élőhellyé fejleszthető területeket). Egyes kezelési egységeknél (pl. KE-5, KE-6, KE-7) a megfogalmazható természetvédelmi célok, illetve az erdők jelenlegi üzem mód szerinti besorolása figyelembe vételével alternatív kezelési irányvonalakat is meghatároztunk.

A kezelési egységek elhelyezkedését a 3.2.5. pontnál szereplő térképmelléklet mutatja.

A) Gazdálkodáshoz nem köthető, általános javaslatok:

Településrendezési eszközök:

- A tervezési terület belterületbe vonása, azon lakó-, üdülő- vagy iparterület kijelölése nem javasolt.
- A tervezési területen 0%-os beépítési arány meghatározása célszerű. Kivételt képeznek az élőhelyek kezeléséhez és rehabilitációjához, a természetvédelmi célú bemutatáshoz, illetve a természetvédelmi célú gazdálkodáshoz feltétlenül szükséges épületek, építmények, infrastruktúra-elemek.

Egyéb infrastruktúra-fejlesztések, -karbantartások és ipari jellegű beruházások:

- Bármilyen, a területet érintő fejlesztés, vagy jelentősebb karbantartási beavatkozások elvégzése előtt, azok tervezési fázisában, a Bükk Nemzeti Park Igazgatósággal szükséges egyeztetni.
- Új nyomvonalú burkolt vagy stabilizált út, vagy a régi földutak hasonló jellegű átalakítása nem javasolt a területen belül.
- A területen belül új bányatelek fektetése, meglévő bányatelek bővítése, illetve új bánya nyitása vagy bármilyen anyagnyerőhely létesítése nem kívánatos.
- A tervezési területen belüli ingatlanokon bármiféle (pl. tanösvényt, turistautat érintő) karbantartási, fenntartási munkát a természeti és táji értékek kímélete, védelme és megőrzése érdekében, illetve ezen szempontok figyelembe vétele mellett, a műszakilag indokolható legkisebb terület igénybe vétele mellett lehet végezni.

- A közlekedést, illetve elektromos áram szolgáltatást biztosító, közvetlenül az élőhelyek kezeléséhez nem köthető ingatlanokon (vasúton, utakon, villanypásztyákban) a természetvédelmi kezelési javaslatoknak figyelembe kell vennie a kiadott engedélyekben szereplő (pl. közlekedési pályák, vezetékek karbantartására vonatkozó) előírásokat. A javaslatok itt leginkább arra vonatkoznak, hogy a szükséges – és legtöbbször a kezelők számára előírt – karbantartási munkák során a természeti károk és a környezeti terhelés (növényzet visszavágása, zajterhelés, zavarás) minimalizálásra kerüljön.

A közlekedési folyosók (út, vasút) és egyéb vonalas létesítmények (elektromos légvezetékek) karbantartása során (amellett, hogy a fenntartók/szolgáltatók a műszaki-üzembiztonsági szempontok maximális érvényesítésére kötelezettek/jogosultak) a természeti és táji értékek kímélete, védelme és fenntartása érdekében a következő általános kezelési javaslatokat szükséges figyelembe venni:

- A tevékenységet a természeti értékek legnagyobb kímélete mellett javasolt végezni.
- A kivitelezési tevékenységek területigényét a védett és a Natura 2000 területek közelében a műszakilag indokolható legkisebb térmértékre ajánlott csökkenteni.
- Törekedni kell a területen lévő természetes vegetáció minél nagyobb arányú megtartására.
- A tevékenység során szükségessé váló cserjeirtást, fakivágást fészkelési időszakon kívül, augusztus 15. és március 15. között javasolt elvégezni.
- A bolygatott talajfelszíneken az özönnövények megjelenését, megtelepedését, terjedését kaszálással javasolt megakadályozni.
- Növénytelepítés esetén a területen őshonos, valamint a potenciális vegetációnak megfelelő növényfajokból javasolt válogatni.
- A kivitelezési munkák megkezdése előtt a nemzeti park igazgatóságot értesíteni szükséges.
- A közlekedést, hírközlést szolgáló, közvetlenül az élőhelyek kezeléséhez nem köthető ingatlanokon a természetvédelmi kezelési javaslatoknak figyelembe kell vennie a kiadott engedélyekben szereplő előírásokat (pl. vezetékek karbantartására vonatkozó előírásokat). A javaslatok itt leginkább arra vonatkoznak, hogy a szükséges – és legtöbbször a kezelők számára előírt – karbantartási munkák során a természeti károk és a környezeti terhelés minimális mértékűre csökkenjen.

Elektromos légvezetékek és tartóoszlopok madárbarát átalakítása

A közepes és nagytestű gyors röptű vagy gyenge manőverező képességű madárfajok (pl. récék, gémfélék, ragadozók) számára a tervezési területet 3 helyen átszelő nagyfeszültségű légvezetékek, valamint a peremén körbefutó és a központi részén is jelentős hosszban elhelyezkedő középfeszültségű légvezetékek ütközésveszélyt jelentenek – különösen rossz látási viszonyok esetén.

A középfeszültségű vezetékek tartó-, feszítő- és kapcsolóoszlopai igen kevés kivétellel hagyományos kialakításúak. A nem megfelelő oszlopfej-szerkezet áramütés-veszélyt jelent elsősorban a közepes és nagyobb testű madárfajok: elsősorban ragadozók, baglyok, vártamadarak, gólyák számára. A terület madárvédelmi célkitűzéseinek megvalósítása érdekében javasoljuk az alábbi fejlesztések megvalósítását:

- Új tervezésű elektromos vezetékek tervezése során ahol csak lehet, előnyben kell részesíteni a földkábelek alkalmazását.

- Az újonnan létesítendő szabadvezetékek tartóoszlopait madárbarát fejszerkezettel kell ellátni. A meglévő tartóoszlopok fejszerkezetének madárbarát átalakítását folyamatosan el kell végezni, természetvédelmi szempontból indokolt esetekben lépéseket kell tenni a szabadvezetékek földkábelre cserélése érdekében.
- A területen áthúzódó nagyfeszültségű, illetve közép feszültségű légvezetékeket az ütközésveszély mérséklése érdekében madáreltérítő berendezésekkel kell ellátni, és ezek meglétét, megfelelő működését rendszeresen ellenőrizni kell.

Turisztikai jellegű beruházások és fejlesztések

A területre irányuló turisztikai érdeklődés, ezzel összefüggésben a terület turizmus általi terhelése, feltártsága az utóbbi évtizedben jelentősen növekedett, és a tendencia várhatóan folytatódni fog, illetve további, a területet érintő, illetve arra hatással levő turisztikai jellegű fejlesztések várhatók a jövőben. Az aktív turizmus (gyalogos, kerékpáros és lovasturizmus, sziklamászás, vasalt utak) a terület madárvilágát érintő jelentős veszélyeztető tényezővé léphet elő, ezért a terület természetvédelmi célkitűzéseinek megvalósítása, az itt élő madárfajok kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartása érdekében kiemelt fontos a turizmussal, illetve a turisztikai fejlesztésekkel kapcsolatos javaslatok rögzítése.

- Kerékpáros, lovas és gyalogos turista ösvények, tanösvények kialakítása, valamint a sziklafalakat érintő fejlesztések (pl. vasalt utak) tervezése előtt konzultálni szükséges a működési terület szerint érintett nemzeti park igazgatósággal. Ezzel összefüggésben szükséges kijelölni azokat a kíméleti területeket és időszakokat, amelyekben a turistaforgalmat korlátozni szükséges.
- Többféle felületen elérhető, részletes és minőségi tájékoztatást kell adni a területre látogatók számára a kijelölt és javasolt útvonalakkal, illetve a korlátozás alá eső területekkel és útvonalakkal kapcsolatban.
- A területet érintő bármilyen több napos rendezvény, szervezett táborozás stb. megtervezése előtt konzultálni kell a természetvédelmi kezelővel, abban az esetben is, ha a rendezvény várhatóan nem éri el a 275/2004 Kr. 9§ d) alapján a 100 főt.

B) Gazdálkodáshoz köthető, általános javaslatok:

Gyepgazdálkodás:

A tervezési területen a gyepnek kedvező természeti állapotban való megtartásának egyik fő akadálya az alulhasznosítás: a legeltetés megszűnése, a kaszálások rendszerének átalakulása, elmaradása. Az alulhasznosítás a nem kívánatos szukcessziós folyamatok térnyerését – így a gyepnek cserjésedését, a gyepalkotó fajok arányainak megváltozását és az inváziós növényfajok terjedését okozza, melyek az élőhely jelentős megváltozását eredményezik.

A gyep alulhasznosításának megelőzése a mezőgazdasági földhasználók természetvédelmi célú kezelésben való részvételének ösztönzésével valósulhat meg. A gyep alulhasznosításának elkerülése érdekében a megfelelő támogatási lehetőségek biztosítása, illetve azok ellenőrzése szükséges.

Törekedni kell az élőhelyet homogenizáló kezelési sémáktól eltérő, időben-térben változatos kezelési mintázat megvalósítására, ezzel sokféle és sokféle állapotú élőhelytípus fenntartására. Az évről-évre rendszeresen ugyanakkor, ugyanúgy végzett kaszálás, az azonos állatfajjal, beállított legeltetési nyomással, időben-térben változatlan ütemben végzett legeltetés az

élőhelyet homogenizálja, néhány fajra szelektálva kezeli. A cél az ettől eltávolodó, a fenti paramétereket variáló, változó mintázatú kezelési mód alkalmazása.

Az érzékeny, fajgazdag gyepek hasznosításával kapcsolatos részletek (kaszási időpont, kaszálásból kimaradó területek, legeltetett állatlétszám, stb.) tervezésekor különösen nagy figyelmet kell fordítani a madárvédelmi és az egyéb természetvédelmi szempontok összehangolására. A botanikai és egyéb zoológiai értékek, jelölő állatfajok ökológiai igényeit egyaránt szolgáló, mozaikos kezelés megvalósítására.

- A kifejezetten nedves és kifejezetten száraz termőhelyekhez kötődő élőhelytípusok (gyékényesek, magassásosok, magaskórósok, illetve sziklagyepek, köves talajú lejtősztyepek) állományait alapesetben aktív beavatkozások nélkül (magassásosok és lejtősztyepek esetében legfeljebb a beerdősülést akadályozó munkákkal), de az előforduló és/vagy betelepülő idegenhonos elemek eltávolításával (sziklagyepek esetében a feketefenyő törzsek fokozatos kitermelésével) kell fenntartani.
- Az üde és félszáraz gyepekben, hegyi réteken kívánatos a beerdősülést megakadályozó kezelések (szükség szerint szelektív cserjeirtás; helyreállító szárazítás és rendszeres kaszálás; korlátozott létszámú haszonállattal történő, szabályozott legeltetés) végzése, továbbá javasolt az idegenhonos (pl. kanadai aranyvessző *Solidago canadensis*/, magas tarackbúza *Elymus elongatus* 'Szarvasi-1') és terjedő honos fásszárúak (pl. juharfajok *Acer* spp./) és lágyszárú fajok (vadmálna *Rubus idaeus*/, siska nádtippan *Calamagrostis epigeios*/, asztafajok *Cirsium* spp./) szálankénti és kisleveles előfordulásainak felszámolása.
- Kaszálással történő hasznosítás során a kötelező földhasználati előírások (pl. madárbarát kaszálás) betartása mellett kiemelt jelentősége van a kaszási időpont meghatározásának, amely a földön fészkelő madárfajok fészkelési sikerességét alapvetően meghatározza. A kaszálással kapcsolatos földhasználati előírások között szerepe lehet a kaszátlan területek mérete és kialakítása meghatározásának, amely a megfelelő élőhely folyamatos rendelkezésre állásával az élőhelyszerkezet stabilitását garantálja.
- Mind a kaszálás, mind a legeltetés esetén szükséges a kíméleti időszakok meghatározása, melynek során gyephasznosítási tevékenység nem végezhető.
- Élőhelyi, fajmegőrzési és számos egyéb környezeti (vízminőség, vízmennyiség, éghajlatváltozás) szempontból kiemelt jelentősége van a gyepterületeken időszakosan megjelenő vízállások megőrzésének, és az ehhez alkalmazkodó földhasználat körülményei megteremtésének.
- Az edafikus sztyepprétek és sziklagyepek kezelése nem indokolt (a többségük nem is állt mezőgazdasági hasznosítás alatt).
- A tervezési terület természetes / természetyszerű gyepjein kerülni kell a készletezést, anyagraktározást, a felvonulási utakat úgy javasolt meghatározni, hogy azok a gyep fenntartó kezelését ne veszélyeztessék. A felázott gyepeken a közlekedés térbeli és időbeli korlátozásának meghatározása javasolt.

Szántóföldi gazdálkodás:

A jelölő madárfajok táplálékbázisának biztosítása érdekében a Natura 2000 területen belül található szántókon az extenzív művelést kell előnyben részesíteni és célállapotként megjelölni, ami csökkentett növényvédőszer- és tápanyag-kijuttatást jelent. Ehhez igazodva zömében olyan egyéves, illetve évelő kultúrák termesztése javasolt, amelyek a csökkentett kemizálás,

továbbá a madárvédelmi okokból történő esetleges időbeni korlátozások mellett is gazdaságosan termeszthetők.

A jelentős vegyszer- és tápanyagigényű, valamint csak öntözés mellett termeszthető kapás kultúrákat (kukorica, napraforgó, kertészeti kultúrák, cukorrépa, cukorcirok), valamint a repcét a Natura 2000 terület határain belül nem javasolt termeszteni. Terjedő gyakorlat a szántók betakarítás utáni általános gyomirtása, amely nem egyeztethető össze sem a madárvédelmi terület természetvédelmi célkitűzéseivel, sem az élővizek védelmével. Ezért legalább az országos természetvédelmi oltalom alatt álló szántó művelésű területeken szükséges a vegyszerhasználati engedélyek felülvizsgálata. A terület belsejében található, gyepek által körülvett, rossz termőképességű szántók esetében a visszagyepesítés és gyepeként való hasznosítás a természetvédelmi szempontból kívánatos célállapot.

Szőlő, gyümölcsös és kertgazdálkodás:

A jobbára szigetként – a tervezési terület peremén megjelenő – területek esetében az alábbi általános kezelési javaslatok fogalmazhatók meg:

- A tervezési terület zártkertjeiben, az egykori tradicionális gazdálkodási módok helyreállítása, ösztönzése szükséges.
- A helyi tájfajták megőrzése, szaporítása, gyűjteménybe vonása az agrodiverzitás megőrzése miatt kiemelten támogatandó.
- A gazdálkodáshoz szükséges épületek elhelyezését (összhangban a helyi építési szabályokkal) az érintett nemzeti park igazgatósággal előzetesen egyeztetni szükséges.
- Törekedni kell a területen lévő fák – különösen az odvas fák –, cserjék és egyéb növényzet minél nagyobb arányú megtartására. A tevékenység során szükségessé váló fák kivágása, cserjeirtás szeptember 15. és március 31. között javasolt.

Erdőgazdálkodás:

Az erdőterületek kezelésével kapcsolatban az alábbi általános irányelvek megfogalmazása indokolt:

- A zonális erdők (cseres- és gyertyános-tölgyesek, szubmontán és montán bükkösök) állományaiban a vágásos erdőgazdálkodástól való minél nagyobb mértékű eltávolodás javasolt. Ehhez az összetételbeli és szerkezeti változatosságot megtartó nevelővágásokon túl (hagyásfa-csoportok kijelölésével) időben elnyújtott felújítógátások, de még inkább szálalógátások alkalmazása szükséges, s fokozatosan, egyre nagyobb területen lehetővé kell tenni a folyamatos erdőborítást biztosító gazdálkodási módok bevezetését is. Az egyre kisebb véghasználati területekkel végzendő erdőgazdálkodás során további javaslatként fogalmazható meg–az álló és fekvő holtfa mennyiségének növelése, illetve a faállományhoz köthető mikroélőhelyek megtartása.
- A zonális erdőkbe ágyazottan, gyenge termőhelyi viszonyok mellett előforduló szikla-, szurdok- és törmelékeltő-erdők, mészkerülő erdők, melegkedvelő tölgyesek és bokorerdők állományait abszolút véderdőként, gazdálkodás alól mentesített erdőterületként javasolt fenntartani. Állományaikban a minimális beavatkozás elve szerint, kizárólag az idegenhonos fafajok (akác, feketefenyő) eltávolítása, valamint (útmenti helyzetű állományoknál) a veszélyhelyzetek elhárítása érdekében végzett kezelések indokoltak. A patakmenti ligeterdők hasonló elvek szerinti kezelése javasolt.

- Az idegenhonos fafajú erdők állományait (védett természeti területen minden esetben, azon kívül ajánlottan) hosszú távon, ütemezetten – lehetőség szerint tarvágásos véghasználat nélkül, fokozatosan (a meglévő őshonos alsó szint megsegítésével, esetleg alátelépítéssel) – javasolt átalakítani őshonos fafajú erdőkké. A vízbázisvédelmi területeken semmilyen vegyszeres technológia nem alkalmazható.
- A faanyag-készletező helyek, rakodók helyszíneit az érintett nemzeti park igazgatósággal előzetesen egyeztetni szükséges.
- Az őshonos és idegenhonos fafajú erdők fenntartása során folyamatosan biztosítani szükséges az előforduló közösségi jelentőségű madárfajok élőhelyi (fészkelési, táplálkozási) igényeinek megfelelő szerkezeti elemek (idősebb faállományok és facsoportok, nagy koronájú fák, odvas fák, álló és fekvő holtfák, cserjeszint stb.) jelenlétét. A fészkelőhelyek közvetlen környezetében indokolt esetekben (az élőhely megtartása és viszonylagos zavartalanság biztosítása érdekében) a gazdálkodási/kezelési munkák területi korlátozása, illetve (költési időszakban) időbeli korlátozása lehet szükséges.

Közösségi jelentőségű madárfajok	Az időbeli korlátozás intervalluma	Az időbeli korlát térbeli hatálya (m)*	Térbeli (változtatási) tilalom (m)**
fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>)	március 1. – augusztus 15.	400	100–300
rétisas (<i>Halieetus albicilla</i>)	január 1. – július 15.	400	100–200
parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>)	február 1. – augusztus 15.	300–600	100–200
békászó sas (<i>Aquila pomarina</i>)	március 15. – augusztus 31.	400	300
kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>)	március 15. – augusztus 31.	300	100–200
darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>)	április 15. – augusztus 31.	200	100
vándorsólyom (<i>Falco peregrinus</i>)	február 15. – július 15.	300	100
uráli bagoly (<i>Strix uralensis</i>)	február 1. – július 15.	200	100
uhu (<i>Bubo bubo</i>)	február 1. – július 31.	200	100
fehérhátú fakopáncs (<i>Dendrocopos leucotos</i>)	március 1. – június 30.	100; A faj élőhelyét jelentő erdőrészekben 20 m ³ /ha holt fa visszahagyása (száradék és fekvő törzs) indokolt; fahasználati munkák 03.1-ig végezhetőek.	200 (csak szálalás végezhető) 400 (száradékolás nem végezhető)
kis légykapó (<i>Ficedula parva</i>)	április 15. – július 15.	200	200
császármadár (<i>Bonasia bonasia</i>)	március 15. – augusztus 15.	300	200 (csak szálalás végezhető)

- * A megadott (domborzati és állomány-viszonyok figyelembe vételével pontosított) sugarú körön belül a korlátozott időtartamban erdőgazdálkodási tevékenység nem végezhető.
- ** A megadott (domborzati és állomány-viszonyok figyelembe vételével pontosított) sugarú körön belül őshonos fafajú állományokban véghasználati tevékenység (felújítógátás, szálalóvágás, tarvágás) nem (a

korlátozott időtartamon túl sem) végezhető. Nem őshonos fafajú állományok véghasználata és egyéb használatok (pl. nevelővágások) esetén a tervezett munkák elbírálása, korlátozása egyedi elbírást igényel.

- Megjegyzés: Védett természeti területeken a fészkelőhelyek környezetében végzett fakitermelési munkák során (a fajok szerint megadott intervallumoktól függetlenül) a fő költési, illetve vegetációs időszakra (az erdőtervekben természetvédelmi célú időbeli korlátozási időszakként meghatározott) vonatkozó időbeli korlátozást is be kell tartani.

Vadgazdálkodás:

A vadállomány kezelésével kapcsolatban az alábbi általános irányelvek megfogalmazása indokolt:

- Madárvédelmi céllal kijelölt területek esetén a vadgazdálkodásért felelős számára javasolt előírni védett, fokozottan védett madárfaj fészkelésének észlelésekor a természetvédelmi kezelő értesítésének kötelezettségét a szükséges további hatósági intézkedések (pl. kíméleti területek és időszakok meghatározása) érdekében.
- A tervezési területen a nagyvadállomány csökkentésére van szükség, mert a jelenlegi vadlétszám egyrészt helyenként erős talajbolygatást jelent és gyomosító hatással is bír, másrészt az erdődinamikai folyamatokat a hajtások rágásával helyenként érzékelhetően fékezi, akadályozza. A vaddisznóállomány az afrikai sertéspestis miatt az utóbbi években jelentősen visszaesett, aktuálisan erdőfenntartási-erdőművelési problémákat a terület zömén nem okoz, de távlatilag (a földön fészkelő madarak védelme érdekében is.) kontroll alatt kell tartani és ismételt létszámnövekedésnél aktív szabályozásra lehet szükség. A földön fészkelő madárfajok populációinak védelme érdekében folyamatos beavatkozást, szabályozást igényel a térség rókaállománya is. A vadállomány kezelésénél összességében a nagyvadlétszám-csökkentés, illetve vadlétszám-kontroll (gímszarvas, vaddisznó, muflon, róka) kell, hogy prioritást kapjon. A növényevő nagyvadfajok létszámproblémái miatt végszükség esetén – az erdőgazdálkodási és természetvédelmi problémák kezelésére – átmenetileg (a megfelelő engedélyezési eljárás lefolytatását követően) vadvédelmi kerítés építése is elfogadható.
- Vadgazdálkodási és vadászati berendezések (szóró, etetőhely, sózó, magasles) elhelyezése csak korlátozott számban, a Bükki Nemzeti Park Igazgatósággal való egyeztetést (helyszín, kiépítés és anyaghasználat, használat módja, etetőanyag minősége) követően, a sérülékeny élőhelyfoltoktól lehetőség szerint minél távolabbi (min. 200 m) helyszíneken javasolt.

Halgazdálkodás:

A halállomány kezelésével kapcsolatban az alábbi általános irányelvek megfogalmazása indokolt:

- Madárvédelmi céllal kijelölt területek halgazdálkodással érintett területrészei esetén a halgazdálkodásért felelős számára javasolt előírni védett, fokozottan védett madárfaj fészkelésének észlelésekor a természetvédelmi kezelő értesítésének kötelezettségét a szükséges további hatósági intézkedések (pl. kíméleti területek és időszakok meghatározása) érdekében.
- Nagy kárókatona (*Phalacrocorax carbo*) esetleges gyérítése esetén a kézre került gyűrűs példányok esetében javasolt előírni a halgazdálkodó számára a szükséges információk (gyűrűszám, megkerülés helye, időpontja, körülményei) eljuttatását a jogszabályokban meghatározott címekre.

- A tervezési területen található pisztrángtelepek (Garadna, Szalajka-völgy) esetében javasolt olyan szembőségű, kialakítású hálóval való védekezés a haleyő madarak ellen, ami nem okoz beleakadást, sérülést a madárnak (érintett jelölő madárfajok: jégmadár, fekete gólya).

Vízgazdálkodás:

- A terület vízfolyásainak szabályozása, kotrása (a közvetlen élet- és balesetvédelmi veszélyhelyzet elhárítása kivételével) kerülendő, sehol sem javasolt. Amennyiben vízkárelhárítási célból a mederüledék eltávolítása elkerülhetetlen, úgy javasoljuk, hogy legyen egy kivitelezési oldal, mely később fenntartási oldalként funkcionálhat, ill. legyen egy ökológiai oldal, melynek fő szerepe az ökológiai folyosó funkció, ill. élőhely biztosítása a vízfolyáshoz és a vízfolyást kísérő növényzethez kapcsolódó életközösségek számára. Javasolt a kezelési egység területén part menti pufferzóna kialakítása és fenntartása.
- A vizek ökológiai állapotát, illetve az ökológiai vízigényt negatívan befolyásoló beavatkozások (vízkivétel, szennyvízkezelésből és mezőgazdaságból származó szennyezés stb.) hatásának minimalizálása hosszú távon is kiemelten fontos, jogszabályokkal megalapozott részfeladatokra lebontható törekvés kell, hogy legyen.

Egyéb tevékenységek:

- Kártevők elleni védekezésnél a szelektív szerek vagy biológiai módszerek alkalmazását kell előnyben részesíteni. Nem használhatók olyan hatóanyag tartalmú készítmények, amelyek közösségi jelentőségű, illetve védett fajok egyedeit is elpusztítják.
- Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágy- és fásszárú fajok ellen, a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően lehetséges.
- A terület kiemelt vízbázisvédelmi érintettsége miatt a vízbázisvédelmi előírások maximális betartatása szükséges (ideértve a természetvédelemi szempontból releváns legeltetésre és a vegyszerhasználatra vonatkozó előírásokat is).

C) Kötelezően betartandó előírások:

Natura 2000 kijelölés alatt álló területek esetében az *európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről* szóló 275/2004 (X.8.) Korm. rendelet előírásait kell betartani.

Védett területek esetében a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény és a 34/1997. (XI. 20.) KTM rendelet (természetvédelmi kezelési terv) rendelkezik a kötelezően betartandó előírásokról.

A gyepterületek esetén a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet ismerteti a kötelezően betartandó földhasználati előírásokat.

A termőföld védelméről szóló 2007. évi CXXIX. törvény 5§ 1) bekezdése alapján földhasználó köteles a termőföldet művelési ágának megfelelő termeléssel hasznosítani, vagy termelés folytatása nélkül a talajvédelmi előírások betartása mellett a gyomnövények meglepedését és terjedését megakadályozni (**hasznosítási kötelezettség**).

Az erdők fenntartására és a bennük folytatott gazdálkodásra, kezelésre vonatkozó általános (kötelezően betartandó) szabályokat az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény, valamint a végrehajtására kiadott 61/2017. (XII. 21.) FM rendelet rögzíti. Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/ 2004. (X.8.) Korm. rendelet előírásai szintén kötelező érvényűek, s a 126/2007. KvVM rendelettel megerősített védettségű Bükki Nemzeti Park, valamint a 136/2007. (XII. 27.) KvVM rendelettel megerősített védettségű – a 9/2008. (IV. 10.) KvVM rendelettel kismértékben kibővített területű – Lázberci Tájvédelmi Körzet védett és fokozottan védett természeti területein a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. tv. természetvédelmi szempontú szabályrendszerét (a fontosabb kitételeket lásd a törvény 33. §-ában) is be kell tartani. A területet érintő természetvédelmi kezelési terv csak a szintén védett, 5/2008. (II. 19.) KvVM rendelettel kihirdetett Bél-kő Természetvédelmi Területre, illetve a 16/2007. (IV. 20.) KvVM rendelettel kihirdetett Tardi-legelő Természetvédelmi Területre áll rendelkezésre. Mindezeket túl a madárvédelmi területre további gazdálkodási szabályokat rögzítenek a korábbi jogszabályi környezetben készített, de még hatályban levő erdőterv-rendeletek. Utóbbi jogszabályok gazdálkodásra vonatkozó – két körzet területére rendelkezésre álló, elég részletes és konkrét – előírásait az alábbiakban részletezzük.

A 47/2014. (IV. 24.) VM rendelet 12. melléklete alapján a Szilvásvárad Erdőtervezési Körzet területére vonatkozó, az erdőtervek 2015–2024 közötti érvényessége során kötelezően betartandó általános (madárvédelmi szempontból is releváns) erdőgazdálkodási szabályok (a kezelési egységek szerinti, részletes szabályok a 3.2.1. fejezet alfejezeteiben érhetők el):

- *A erdőborítás minél folyamatosabb fenntartása különösen a melegkedvelő tölgyesekben (Corno-Quercetum), molyhos tölgyes bokorerdőkben (Ceraso-Quercetum), szurdokerdőkben (Scolopendrio-Fraxinetum), hársas-sziklaerdőkben (Tilio-Sorbetum), hársas-körises sziklaerdőkben (Tilio-Fraxinetum), nyúlfarkfüves tölgyesekben (Seslerio-Quercetum), nyúlfarkfüves sziklai bükkösökben (Seslerio-Fagetum), törmeléklejtő-erdőkben (Mercuriali-Tilietum), selymes rekettyés mészkerülő tölgyesekben (Genisto pilosae-Quercetum), mészkerülő bükkösökben (Deschampsio-Fagetum), égerlápokban (Carici elongatae-Alnetum) és podagrafüves égerligetek (Aegopodio-Alnetum) esetében indokolt.*
- *Az erdőgazdálkodási tevékenységek végrehajtása során az intenzíven terjedő fafajokat mechanikai, szükség esetén kémiai módszerekkel vissza kell szorítani.*
- *A kultúrerdő vagy faültetvény természetességi állapotú erdő véghasználata során hagyásfákat, illetve hagyásfa csoportokat lehetőség szerint őshonos fafajokból kell visszahagyni. Amennyiben az őshonos fafajok elegyaránya nem éri el az 5%-ot, hagyásfaként minden őshonos fafajú, állékony faegyedet vissza kell hagyni a területen.*
- *A fakitermelések során böhöncös, odvas faegyedek, illetve változatos méretű, álló és fekvő holt faanyag visszahagyására különösen a fokozottan védett, vagy védett odúlakó madarak kedvező természetvédelmi helyzetének biztosítása érdekében kell kiemelt figyelmet fordítani.*
- *A közösségi jelentőségű területen elhelyezkedő erdőkben, valamint az erdőgazdálkodás célját közvetlenül szolgáló földterületeken található nyílt gyepes élőhelyek becserjésedésének megakadályozása érdekében, valamint a cserjés élőhelyek természetvédelmi helyzetének javítása érdekében az intenzíven terjedő fafajokat mechanikai, szükség esetén kémiai módszerekkel vissza kell szorítani.*
- *Hagyásfákat, hagyásfa csoportokat különösen a pannon gyertyános-tölgyesek Quercus petraeával és Carpinus betulusszal (91G0), a pannon cseres-tölgyesek (91M0), a*

szubmontán és montán bükkösök (*Asperulo-Fagetum*) (9130) jelölő erdei élőhelyeken álló erdőben szükséges visszahagyni. A hagyásfákat és hagyásfa csoportokat a természetvédelmi célokkal összhangban kell kijelölni.

- Különleges madárvédelmi területeken előforduló Natura 2000 jelölő madárfajok szaporodási és utódnevelési időszakai, valamint az egyes madárfajok élőhelyéül szolgáló erdőben folytatott erdőgazdálkodás egyedi szempontjai:
- Darázsölyv (*Pernis apivorus*):
Szaporodási és utódnevelési időszak: április 15. – augusztus 31.
Az erdőgazdálkodási tevékenységek szaporodási és utódnevelési időszakra vonatkozó korlátozását – a más időpontra nem ütemezhető, az erdősítések fennmaradása, fejlődése céljából elengedhetetlen, gépi eszközt nem igénylő erdőművelési munkák kivételével – a lakott fészektől számított 100–200 méteren belül is fenn kell tartani.
A fészek szélétől számított 100 méteren belül fakitermelés csak a természetvédelmi célokkal összhangban végezhető.
A fakitermelési munkák során fészekrakásra alkalmas, nagy koronájú fákat kell visszahagyni.
- Békászó sas (*Aquila pomarina*):
Szaporodási és utódnevelési időszak: március 15. – augusztus 31.
Az erdőgazdálkodási tevékenységek szaporodási és utódnevelési időszakra vonatkozó korlátozását – a más időpontra nem ütemezhető, az erdősítések fennmaradása, fejlődése céljából elengedhetetlen, gépi eszközt nem igénylő erdőművelési munkák kivételével – a lakott fészektől számított 100–400 méteren belül is fenn kell tartani.
A fészek szélétől számított 100 méteren belül fakitermelés csak a természetvédelmi célokkal összhangban végezhető.
A fakitermelési munkák során fészekrakásra alkalmas, nagy koronájú fákat kell visszahagyni.
- Fekete gólya (*Ciconia nigra*):
Szaporodási és utódnevelési időszak: március 1. – augusztus 31.
Az erdőgazdálkodási tevékenységek szaporodási és utódnevelési időszakra vonatkozó korlátozását – a más időpontra nem ütemezhető, az erdősítések fennmaradása, fejlődése céljából elengedhetetlen, gépi eszközt nem igénylő erdőművelési munkák kivételével – a lakott fészektől számított 100–400 méteren belül is fenn kell tartani.
A fészek szélétől számított 100 méteren belül fakitermelés csak a természetvédelmi célokkal összhangban végezhető.
A fakitermelési munkák során fészekrakásra alkalmas, nagy koronájú fákat kell visszahagyni.
- Vándorsólyom (*Falco peregrinus*):
Szaporodási és utódnevelési időszak: február 15. – július 31.
Az erdőgazdálkodási tevékenységek szaporodási és utódnevelési időszakra vonatkozó korlátozását – a más időpontra nem ütemezhető, az erdősítések fennmaradása, fejlődése céljából elengedhetetlen, gépi eszközt nem igénylő erdőművelési munkák kivételével – a lakott fészektől számított 100–300 méteren belül is fenn kell tartani.
A fészek szélétől számított 100 méteren belül fakitermelés csak a természetvédelmi célokkal összhangban végezhető.
- Uráli bagoly (*Strix uralensis*):
Szaporodási és utódnevelési időszak: február 1. – június 15.
Az erdőgazdálkodási tevékenységek szaporodási és utódnevelési időszakra vonatkozó korlátozását – a más időpontra nem ütemezhető, az erdősítések fennmaradása, fejlődése céljából elengedhetetlen, gépi eszközt nem igénylő erdőművelési munkák kivételével – a lakott fészektől számított 100–200 méteren belül is fenn kell tartani.

A fészkek szélétől számított 100 méteren belül fakitermelés csak a természetvédelmi célokkal összhangban végezhető.

- *Császármadár (Tetrastes bonasia): Szaporodási és utódnevelési időszak: március 1. – augusztus 31. Az erdőgazdálkodás során biztosítani kell a mozaikos erdőszerkezet fennmaradását vagy kialakítását.*
- *Közép fakopáncs (Dendrocopos medius), fekete harkály (Dryocopus martius), hamvas küllő (Picus canus): Szaporodási és utódnevelési időszak: március 15. – július 31.*
- *A felsorolt fajok élőhelyein a fakitermelési munkák során lehetőség szerint idősebb állományrészeket és facsoportokat kell visszahagyni, valamint kímélni kell az odvaskorhadó törzseket.*
- *A véghasználatok során megsérült csemeték törevágását április 30-ig be kell fejezni.*
- *Vágástakarítás május és június hónapokban nem végezhető. Vegetációs időszakban a vágástéri maradék égetése tilos.*
- *Állandó és időszakos vízfolyásokon keresztül, valamint az időszakos állóvizek (erdei kis tavak) területén történő anyagmozgatást lehetőség szerint kerülni kell, arra csak olyan módszerrel vagy időben kerülhet sor, ami a lehető legkisebb mértékben okozza a meder erodálódását, vagy a vízfolyás, állóvíz életközösségének sérülését.*
- *Erdei rakodóknak és készletező helyeknek – a fakitermeléssel érintett erdőrészlet területe mellett – elsősorban a nyiladékok, erdei utak szolgálhatnak.*
- *A rakodókat olyan állapotban kell tartani, hogy az ott megjelenő intenzíven terjedő fajokból álló gyomnövényzet a környező természeti területeken ne tudjon elszaporodni.*
- *Védett természeti területen a vegetációs időszak a körzetben április 1-től augusztus 31-ig tart.*

A Felsőtárkányi Erdőtervezési Körzet és a Lillafüredi Erdőtervezési Körzet erdőterv-rendelete – a 69/2016. (X. 14.) FM rendelet – kötelezően betartandó általános erdőgazdálkodási szabályokat már nem sorol fel. Az egyetlen kivétel a vegetációs időszak kapcsán mutatkozik, melyet a rendelet a Felsőtárkányi Körzet esetében (3. melléklet, 7.1. pont) az április 1. és augusztus 31. közötti időszakra, míg a Lillafüredi Körzet esetében (7. melléklet, 7.1. pont) az április 1. és augusztus 15. közötti időszakra határoz meg.

A további érintett erdőtervezési körzetekre – így a Parasznyai Erdőtervezési Körzet, Egri Erdőtervezési Körzet, Dél-Bükki Erdőtervezési Körzet és Dél-Borsodi Erdőtervezési Körzet területére – jogszabályi változások miatt már nem jelent meg erdőterv-rendelet, így gazdálkodásra vonatkozó további, kötelezően betartandó szabályokat e forrásokból sem itt, sem a kezelési egységeknél nem említünk.

A tervezési területen a fentiekén túl a természetvédelmi hatóság a **fokozottan védett fajok** egyedeinek védelme érdekében – a Tvt. 44. §. (5) bekezdésében és a 12/2005. (VI. 17.) KvVM rendelet 2. §-a alapján – az egyes fokozottan védett növény- és állatfajok élőhelyén és élőhelye körül korlátozást rendelhet el, ha a tervezett/várható használati mód, gazdálkodási tevékenység a fokozottan védett faj egyedének vagy állományának zavarásával, veszélyeztetésével, károsításával, elpusztulásával járna. A korlátozás elrendelését a természetvédelmi hatóság egyedi határozatban rendeli el (területi korlátozás lehatárolásával, védőzóna meghatározásával, időbeli hatály megadásával).

Az idegenhonos inváziós fajokkal kapcsolatban szükséges betartani az idegenhonos inváziós fajok betelepítésének vagy behurcolásának és terjedésének megelőzéséről és kezeléséről szóló

1143/2014/EU rendelet, valamint az Európai Unió számára veszélyt jelentő inváziós fajok körét meghatározó végrehajtási rendeletek előírásait. (A Bizottság (EU) 2016/1141 végrehajtási rendelete (2016. július 13.) az Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajok 1143/2014/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet szerinti jegyzékének elfogadásáról, A Bizottság (EU) 2017/1263 végrehajtási rendelete (2017. július 12.) az 1143/2014/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet értelmében létrehozott, az Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajoknak az (EU) 2016/1141 végrehajtási rendelet szerinti jegyzéke naprakésszé tételéről, A Bizottság (EU) 2019/1262 végrehajtási rendelete (2019. július 25.) az (EU) 2016/1141 végrehajtási rendeletnek az Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajok jegyzékének aktualizálása céljából történő módosításáról). Az idegenhonos inváziós fajok betelepítésének vagy behurcolásának és terjedésének megelőzéséről és kezeléséről szóló 408/2016. (XII. 13.) Korm. rendelet pedig meghatározza a feladatok végrehajtásáért felelős szerveket és az egyes hatósági eljárási szabályokat.

Az érintett vízfolyásszakaszokon a kezelőnek – az 1995. évi LVII. törvényben, a 120/1999. (VIII. 6.) Korm. rendeletben, a 223/2014. (IX. 4.) Korm. rendeletben és a 30/2008. (XII. 31.) KvVM rendeletben foglaltak megfelelően – a szükséges munkákat el kell végeznie, melyhez a Garadna-patak, a Hór-, a Bán-, a Nyögő-patak (kizárólagos állami tulajdonú); Csernely-, Mercse-, Bóta-, Harica, Tardona-, Baróc-, Melés-, Csontos-, Szoros-, Cseresznyés-, Pazsagvölgyi (Cseresznyés)-, Cserépváraljai- Kácsi, Csincse-, Kulcsár-völgyi-patak (nem kizárólagos állami tulajdonú) az Észak-Magyarországi Vízügyi Igazgatóság kezelésében lévő szakaszainak esetében a 83/2014. (III. 14.) Korm. rendelet 3 méteres, az Eger-patak esetében 6 méteres parti sávot ír elő. Ezen fenntartási munkákat:

- *a mederben, mederrézsűben lerakódott uszadékok és hordalékok eltávolítását,*
- *a mederbe, mederrézsűbe bedőlő fák kivágását,*
- *a mederben, mederrézsűbe felnövő cserjék irtását,*
- *a vízfolyást akadályozó medertorlaszok eltávolítását,*
- *és a mederrézsűben és parti sávon felnövő „gaz” kaszálását*

a patakok érintett szakaszán az árvízi veszélyeztetettség csökkentése, valamint a nagyvizek károkozás mentes továbbvezetése érdekében végzi a vízügyi kezelő.

A természetes kisvíztestek fennmaradását, megőrzését szolgáló intézkedések egyrészt a víztesthez, másrészt az azt határoló szegélyhez, parti sávhoz köthetők. Kisvízfolyásoknál ezért a vízgazdálkodási feladatokat össze kell hangolni a természetvédelmi célállapot elérése érdekében végzett fenntartási munkákkal (a vizek jó ökológiai állapotának elérése érdekében). Az érintett vízfolyásszakaszokon a vízügyi kezelőnek az 1995. évi LVII. törvényben, a 120/1999. (VIII. 6.) Korm. rendeletben és a 83/2014. (III.14.) Korm. rendeletben foglaltaknak megfelelően kell a medret és a parti sávot kezelnie, a fenntartási munkákat elvégeznie. Általánosságban két szempont fogalmazható meg:

- *A meder higrofil, üde magaskórós szegélye fenntartandó, míg a fás vegetáció tekintetében egy laza 5-10%-os (jelenlegi lefedettségnek megfelelő) borítottság elfogadható. Ez összeegyeztethető az árvízvédelmi követelményekkel is.*
- *A fásszárú fajok közül kíméletet érdemelnek az őshonos fajok (mészgás éger, füzek, fehér nyár), míg a parti sáv kezelésénél az inváziós fa- és cserjefajok (fehér akác, zöld juhar, amerikai kőris) eltávolítása mindenképp támogatandó. A vizes élőhellyel való érintettség miatt, alapvetően a mechanikus módszerek javasoltak. Az inváziós fajok kezelése során javasolt a „magszóró” egyedek eltávolítása (elsősorban a repítőkészülékes zöld juhar és amerikai kőris esetében). Ez a javaslat érvényes az állóvizek parti sávjára is.*

A **vízbázisvédelmi érintettségű területek** esetén az további előírások és korlátozások betartása kötelező. A vízbázisok, a távlati vízbázisok, valamint az ivóvízellátást szolgáló vízellátási létesítmények védelméről szóló 123/1997. (VII.18.) Kormányrendelet (továbbiakban: Rendelet) előírásai alapján lehatárolásra kerültek Miskolc város ivóvízellátásába bekapcsolt hidegvizes karsztforrások védőterületei, védőidomai. A lehatárolás alapján kiadásra került az ÉMI-KTVF 4672-32/2012. ügyiratszámú, Miskolc város ivóvízellátásába bekapcsolt hidegvizes karsztforrások védőterületeinek és védőidomainak kijelölése tárgyú határozat (továbbiakban: Határozat), amely tartalmazza a lehatárolt védőterületek, védőidomok által érintett ingatlanokat, valamint a vonatkozó előírásokat, korlátozásokat.

A Határozat alapján a „Bükk hegység és peremterületei (HUBN10003) fenntartási terv” tervezési területe a Miskolc város ivóvízellátásába bekapcsolt valamennyi karsztforrás vízbázisvédelmi védőterületét, védőidomát érinti. Ezek a vízbázisvédelmi védőövezetek kiemelt veszélyeztetettségűek. A forrásaink megóvása érdekében, a Határozat alapján a vízbázisvédelmi védőövezetek kialakítására és használatára vonatkozó előírások és korlátozások a területre, valamint a tevékenységre vonatkozóan a következők:

I. Belső védőövezetre vonatkozó előírások és korlátozások:

- *A belső védőterületeket magukba foglaló földrészleteknek – az építmények tulajdonjogától függetlenül – állami vagy önkormányzati tulajdonban kell állniuk, ill. maradniuk.*
- *A belső védőterületeken csak a vízkivételek létesítményei és olyan más létesítmények helyezhetők el, melyek a vízkivételekhez csatlakozó vízellátó rendszer üzemi céljait szolgálják.*
- *A védőterületeken a terepfelszint úgy kell kialakítani, hogy ott csapadékvízből visszamaradó pangó vizek ne keletkezessenek.*
- *A belső védőterületeken mezőgazdasági tevékenység végzése tilos, a területen lehetőleg összefüggő füvesített felületeket kell kialakítani. A gyepesített terület rendben tartása kizárólag kaszálással megengedett, a trágyázás (szerves és műtrágyázás), valamint növényvédő és gyomirtó szerek használata tilos. A nem füvesíthető felületeket időtálló, szennyezést nem okozó anyaggal kell burkolni. A vezetékek védősávjában, ill. a vízkezelő (fertőtlenítő) és tároló műtárgyak védőterületén fák, fás szárú növények nem telepíthetők.*
- *A belső védőterületeken rendszeresen a vízellátási létesítmények üzemeltetőjének azok a dolgozói tartózkodhatnak, akik ott munkát végeznek és külön jogszabályban meghatározott rendszeres egészségügyi ellenőrzésen részt vesznek. Belépésre jogosultak továbbá az ott dolgozók munkájának irányítói, valamint az ellenőrzésre jogosult hatósági személyek, továbbá azok, akiket a védőterületek tulajdonosa (kezelője) erre (így például átmeneti munkavégzésre) esetileg feljogosít. A belépésre engedélyt adó köteles gondoskodni arról, hogy az ideiglenesen ott tartózkodók szennyezést ne okozzanak.*

II. A belső védőövezetek további részeire (20 nap elérési időhöz tartozó védőterületek belső védőterületeken kívüli részeire és belső védőidomokra) vonatkozó előírásai és korlátozásai:

- *A védőterület Határozatban felsorolt belterületi ingatlanjain új lakóépület építése, valamint meglévő épület eredeti rendeltetésétől eltérő használata, hasznosítása korlátozott számban, bővítése korlátozott számban és mértékben a vízügyi hatóság és a vízbázis üzemeltetőjének hozzájárulásával, abban az esetben engedélyezhető, ha a védett vízbázisra káros hatást nem gyakorol. Lakóépületen kívül épületet csak a védett*

vízbázis tulajdonosa építhet, olyan épületet, amely a védett vízbázis üzemi célját szolgálja. Külterületi és zártkerti ingatlanokra a Rendelet előírásai vonatkoznak.

- *A védőterületen keletkező szennyvizet nyomáspróbával ellenőrzött, védőcsőben elhelyezett szennyvízcsatornában kell kivezetni a védőterületről úgy, hogy a külső védőövezetre előírt követelményeket kielégítse. A Határozat kiadását követően új, valamint felújításra, átépítésre kerülő szennyvízcsatornákat ennek megfelelően kell tervezni és megvalósítani. Ez vonatkozik az új házi bekötésekre, a bekötések felújítására, átépítésére is.*
- *Hatósági engedélyhez kötött tevékenység engedélyezése csak a vízbázis üzemeltetőjével történt előzetes egyeztetés alapján történhet.*
- *Önellátás céljából vagy azt meghaladó mértékben háztáji állattartás, kedvtelésből haszonállat tartása, továbbá sportcélú állattartás új tevékenységként tilos. Meglévő állattartás a vízbázisvédelmi szempontok és jelen határozat előírásainak betartásával folytatható, bővítése, az állatlétszám növelése azonban nem megengedett.*
- *Növényvédő szerek alkalmazása csak közérdekből, illetve a vízbázisvédelmet is szolgáló erdőfenntartás érdekében engedélyezhető. Az alkalmazott növényvédő szerek kiválasztása során biztosítani kell az ökológiai gazdálkodásban alkalmazott, gyorsan lebomló, természetes eredetű anyagok használatát. Az egyes növényvédőszerek alkalmazása a vízügyi hatóság, a közegészségügyi és a növényvédelmi szakhatóság, valamint a vízbázis üzemeltetőjének hozzájárulásával történhet.*
- *Bányászat új tevékenységként tilos. Tilos továbbá a meglévő bányák bányatelkének bővítése is.*
- *A Várhegy üregrendszerében tilos minden olyan beavatkozás, amely a vízbázis utánpótlódási viszonyait megváltoztathatja, sérülékenységet növeli, a víztermelést veszélyezteti.*

III. Külső védőövezetekre vonatkozó előírások és korlátozások:

A külső védőövezetekben olyan tevékenység végzése, létesítmény elhelyezése, melynek jelenléte vagy üzemeltetése következtében csökkenhet a vízkészlet természetes védeltsége, illetőleg a vízbe (20 napon belül le nem bomló) szennyező anyag, illetve élőlény kerülhet, tilos.

- *Tilos minden olyan tevékenység, létesítmény, amely a hidrogeológiai védőövezetekben tilos.*
- *További beépítésre szánt terület nem jelölhető ki.*
- *Hatósági engedélyhez kötött tevékenységeket az érvényes engedélyek szerint, hatósági engedélyhez nem kötött tevékenységeket engedély nélkül, jelen határozat előírásainak figyelembevételével lehet végezni.*
- *Határozatban felsorolt belterületi ingatlanokon új épület, valamint meglévő épület hasznosítása korlátozott számban, a vízügyi hatóság és a vízbázis üzemeltetőjének hozzájárulásával, abban az esetben engedélyezhető, ha a védett vízbázisra káros hatást nem gyakorol.*
- *Belterületi ingatlanokon vízbekötéssel ellátott épület, szenny- és/vagy használtvíz keletkezésével járó tevékenység csak szennyvízcsatornára csatlakozással engedélyezhető, ill. maradhat fenn. Külterületi, ill. zártkerti ingatlanokon meglévő létesítményeknél – ahol a rákötés megoldható – a szennyvízgyűjtés, elvezetés szintén csak szennyvízcsatornával történhet. Külterületi, ill. zártkerti ingatlanokon szennyvízcsatorna hiányában a szenny- és használtvizek gyűjtését zárt gyűjtőmedencében kell megoldani, biztosítva az összegyűjtött szenny- és használtvizek engedélyezett tisztítótelepre történő elszállítását és a rendszeres elszállítás ellenőrizhetőségét is.*

- *Külterületi és zártkerti ingatlanokon új, vízfelhasználással, szenny- és/vagy használtvíz keletkezésével járó létesítmény tilos.*
- *Házikertek művelése, kiskertművelés, parkgondozás növényvédőszer, gyomirtószer használata nélkül végezhető.*
- *A vízbázisvédelmi szempontokat erdőművelés, erdőgazdálkodás során is figyelembe kell venni (pl. vegyszeres kezelés, tarvágás szabályozása).*
- *A védőterületeken csak az érintett települések, településrészek háztartási és engedélyezett tevékenységek igényének kielégítéséhez minimálisan szükséges veszélyes vegyi anyag szállítása engedélyezett, haváriás szennyezések megelőzését, minimalizálását lehetővé tévő kiszerezésben, csomagolásban.*
- *Új út csak a már beépítésre kijelölt terület megközelítése érdekében, vízzáró csapadékvíz elvezető rendszerrel építhető.*
- *Meglévő utak felújításához, átépítéséhez a vízbázisvédelmi előírásokat figyelembe kell venni.*
- *Új gépjármű parkoló (csapadéktól nem védett gépjármű-várakozóhely), meglévő parkoló bővítése tilos. Amennyiben gépkocsik, járművek, gépek elhelyezése szükséges, azt fedett (zárt), műszaki védelemmel ellátott helyen kell megoldani.*
- *Kutatófúrás, kút csak vízbázisvédelmi, egyéb környezetvédelmi vagy tudományos célból engedélyezhető.*
- *Régészeti feltáráshoz csak a vízbázis üzemeltetőjével lefolytatott előzetes egyeztetés alapján kerülhet sor.*
- *A fedő- vagy vízvezető réteget érintő egyéb tevékenység csak olyan céllal történhet, amely a vízbázisvédelem érdekét is szolgálja.*
- *Barlangkutatás és barlangkiépítés csak olyan módon végezhető, amely összeegyeztethető a vízbázisvédelmi érdekekkel és kizárja a vízbázis szennyezését. A tervezett munkálatok, ill. tevékenység megkezdése előtt egyeztetni kell a védett vízbázis üzemeltetőjével.*
- *Meglévő, Határozat alapján engedélyezhető tevékenységhez szükséges veszélyes hulladék üzemi gyűjtő a vízbázisvédelmi szempontoknak megfelelő kialakítással engedélyezhető.*

IV. A hidrogeológiai védőövezetekre vonatkozó előírások és korlátozások:

A hidrogeológiai védőövezetekben olyan tevékenység végzése, létesítmény elhelyezése, melynek jelenléte vagy üzemeltetése következtében csökkenhet a vízkészlet természetes védettsége, illetőleg a vízbe (6 hónapon belül le nem bomló) szennyező anyag, illetve élőlény kerülhet, tilos.

Tilos:

- *Lakóépületek létesítése csatornázás nélkül*
- *Szennyvíztisztító*
- *Települési folyékony és szilárd hulladéklerakó*
- *Házi szennyvízszikkasztás*
- *Mérgező anyagok előállítása, feldolgozása, tárolása*
- *Ásványolaj és -termékek előállítása, feldolgozása*
- *Veszélyeshulladék-ártalmatlanító*
- *Élelmiszer-ipari szennyvizek szikkasztása, hulladékaik tárolása*
- *Higtrágya és trágyalé kijuttatása termőföldre*
- *Növényvédő szer-kijuttatás légi úton*
- *Növényvédőszer-tárolás (házi igényeket meghaladó mértékben) és hulladékának elhelyezése*

- *Növényvédő szerek eszközök mosásából származó hulladékvizek elhelyezése*
- *Szennyvíziszap tárolása*
- *Szennyvíziszap termőföldön történő elhelyezése*
- *Döggutak létesítése és működtetése*
- *Technikai sport tevékenység (pl. rally)*
- *A karsztos vízadót érintő bányászati tevékenység*
- *Karsztos vízadóból új víztermelő kút, szivattyús vízkivétel, a védett vízbázis üzemi céljait szolgáló kivételével*
- *Csapadék szennyvízcsatornába történő bevezetése*

V. *Vízfolyásból és felszíni lefolyási területről származó, közvetett utánpótlódás alapján kijelölt védőterületekre vonatkozó előírások és korlátozások:*

A szabályozás megegyezik a hidrogeológiai védőövezetekével.

Különösen tilos:

- *Szennyezőanyag, illetve az ilyen anyagot tartalmazó, vagy lebomlásuk esetén ilyen anyag keletkezéséhez vezető anyagnak a bevezetése minden olyan felszíni vízfolyásba, mesterséges tóba, amely közvetlen kapcsolatban van a felszín alatti vízzel.*
- *Minden olyan tevékenység, ami a felszíni lefolyást megnöveli.*

VI. *A vízbázisok valamennyi védőövezetére egyaránt vonatkozó előírások és korlátozások:*

- *A vízbázisok védőövezetein meglévő, vagy tervezett új létesítmények, tevékenységek telepítése, végzése vonatkozásában – Határozatban nem nevesített tiltásokat és korlátozásokat – a Rendelet 10., 11., 12., és 13. §-a és 5. számú melléklete tartalmazza, így az eljáró hatóságoknak, szakhatóságoknak, ill. az ingatlanok, létesítmények tulajdonosainak, kezelőinek, használóinak mindenkor az abban foglaltak szerint kell eljárni.*
- *A jelenlegi területhasználat csak úgy változtatható meg, hogy az új területhasználat a korábbinál vízbázisvédelmi szempontból kedvezőbb legyen, és kielégítse a jelen határozatban az érintett területre vonatkozó tiltásokat, korlátozásokat.*
- *Minden olyan tevékenység, ami a felszín alatti vízbe szennyezőanyag bemosódását, zavarosságot eredményez, tilos.*
- *Karsztforrás foglalásához és meglévő forrásfoglalás átalakításához környezeti hatásvizsgálat/egyedi vizsgálat szükséges.*
- *A vízfolyások (Tatár-árki-patak, Garadna-patak, Szinva-patak, Lidó-árok) védőövezetekkel érintett szakaszain a vízfolyás kezelője, továbbá a Hámori-tó kezelője szennyezőanyag, illetve az ilyen anyagot tartalmazó, vagy lebomlásuk esetén ilyen anyag keletkezéséhez vezető anyagnak a bevezetésére vonatkozóan nem adhat befogadói nyilatkozatot, ilyen észlelése esetén soron kívül értesítenie kell a vízügyi hatóságot.*
- *A csatornára való rákötés lehetőségével nem rendelkező épületek, létesítmények esetén, a szennyvíz rendszeres elszállítását igazoló dokumentumokat meg kell őrizni, és a vízbázis üzemeltetőjének kérésére azt át kell adni. A szennyvízgyűjtők állapotát rendszeresen ellenőrizni kell.*

A **felszín alatti vizek** védelméhez az alábbi hatályos jogszabályokat is figyelembe kell venni:

- 123/1997. (VII. 18.) Korm. rendelet a vízbázisok, a távlati vízbázisok, valamint az ivóvízellátást szolgáló vízellátási létesítmények védelméről, különös tekintettel a település ivóvízbázisára és a strandi kutakra
- 201/2001. (X. 25.) Korm. rendelet az ivóvíz minőségi követelményeiről és az ellenőrzés rendjéről
- 219/2004. (VII. 21.) Korm. rendelet a felszín alatti vizek védelméről
- 6/2009. (IV. 14.) KvVM–EüM–FVM együttes rendelet a földtani közeg és a felszín alatti víz szennyezéssel szembeni védelméhez szükséges határértékekről és a szennyezések méréséről
- 27/2004. (XII. 25.) KvVM rendelet a felszín alatti víz állapota szempontjából érzékeny területeken lévő települések besorolásáról.

A **bányászatra jogosultak** részére kiadott környezetvédelmi engedélyek számos természetvédelmi (madárvédelmi) előírást tartalmaznak, melyet az üzemeltetés során be kell tartani, például:

- a KŐKA Kő- és Kavicsbányászati Kft. részére kiadott, a „Miskolc Mexikóvölgyi Mészke” védnevéű bányatelek területén külfejtéses bányászati tevékenységre vonatkozó környezetvédelmi engedély (határozatszám: 8158-43/2015. - Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal) az alábbi madárvédelmi előírásokat tartalmazza:
 - 26. *Natura 2000 területen a munkálatok területigényét a műszakilag indokolható legkisebb térmértékre kell csökkenteni,*
 - 28. *A bányászattal már érintett és esetleg benövényesedett területeken vegetációs időben (március 1. és szeptember 1. között) fakivágást, cserjeirtást a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság szakembereivel a helyszínen előzetesen egyeztetni szükséges, Az egyeztetésről jegyzőkönyvet kell felvenni és a környezetvédelmi hatóságnak meg kell küldeni.*
 - 29. *A bányászattal még nem érintett területeken fakivágást, cserjeirtást, gyp megszüntetését, csak vegetációs időszakon kívül (szeptember 1. és március 1. között) lehet végezni.*
 - 30. *A bolygatott felszíneken az invazív és allergén növényfajok megjelenését, megtelepedését, terjedését lehetőség szerint kaszálással meg kell akadályozni,*
 - 32. *A humusz és meddő deponálását rendezetten tájba illően kell végezni.*

A **vadgazdálkodással** (állományok kezelésével, fenntartásával) kapcsolatban az alábbi jogszabályok tartalmaznak ágazati kötelezően betartandó előírásokat:

- A vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról szóló 1996. évi LV. törvény
- A vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról szóló 1996. évi LV. törvény végrehajtásának szabályairól szóló 79/2004. (V. 4.) FVM rendelet.

Vadgazdálkodás esetében a 269/2007. (X.18.) Korm. Rend. 4.§ (5): Vadgazdálkodási létesítmények, berendezések kialakításához a vadászati hatóság engedélye szükséges. A 79/2004. (V. 4.) FVM rendelet 59. § (1): Vizes területeken és azok védősávjában az ólomsörét használata vadászat során tilos. Amennyiben védősáv nem kerül hatósági kijelölésre, a vizes terület határterületén vízivad vadászat oly módon folytatható, hogy a tilalommal érintett területre a kilőtt ólomsörét ne hulljon vissza. Az Európai Unió REACH rendeletének módosítása alapján tilos vizes élőhelyeken és azok 100 méteres körzetében: a) 1 tömegszázalék vagy annál több ólmot (fémben kifejezve) tartalmazó sörét kilövése; b) ilyen sörét vizes

élőhelyen történő lövészet során vagy annak részeként történő hordozása. A 1996. évi LV. törvény 29./A. § (3) bekezdés a) pontja alapján vadgazdálkodási, vadászati létesítmény védett természeti területen a természetvédelmi hatóság engedélyével létesíthető.

14/2018. (VII. 3.) AM rendelet 5. melléklete alapján. ha a vadgazdálkodási tájegységben található védett természeti terület vonatkozásában nincsen kihirdetett kezelési terv, vagy annak vadgazdálkodásra vonatkozó előírásai nem rendelkeznek eltérően, akkor az ebben a mellékletben szereplő természet- és tájvédelmi előírásokat kell figyelembe venni.

3.2.1. Kezelési egységek

3.2.1.1.KE-1 kezelési egység: Állóvizek (víztározók és horgásztavak)

a) A kezelési egység meghatározása:

A kezelési egység a Lázbérci-tározó vízfelületét és a befolyó patakok torkolatánál kialakított kisebb (ülepítő, hordalékfogó funkciót szolgáló) medencéket, valamint a Harsány község közigazgatási területen elhelyezkedő völgyzárógátás horgásztó-rendszert foglalja magában.

Az ivóvízellátási célú Lázbérci-tározó és vízmű a Borsodi Regionális Vízellátó Rendszer egyik alaplétesítménye, Kazincbarcika és Ózd térségének főivóvízbázisa, kb. 100.000 ember ivóvízellátásában vesz részt. Elsődleges funkciója mellett horgászvízként is hasznosított, egyes részen természetközeli állapotú, szegélynövényzettel rendelkező víztest.

A Harsányi horgásztavak közül a tervezési terület csak a felső, legextenzívebben használt egységet foglalja magába, mely hegylábperemi helyzeténél fogva értékes vizes élőhelynek tekinthető. Több – jobbra alföldi elterjedésű – védett / fokozottan védett madárfaj fészkelése bizonyított az elmúlt évtizedből, pl. nyári lúd (*Anser anser*), cigányréce (*Aythya nyroca*), törpegém (*Ixobrychus minutus*), függőcinege (*Remiz pendulinus*) stb. A tóban fejlődő vízi gerinctelenek hozzájárulnak a repülő rovarokkal táplálkozó madárfajok táplálékának biztosításához valamint a tó vízfelülete vonulási időben ludak és récefélék pihenő- és táplálkozóhelyeként szolgál.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- érintett jelölő madárfajok:
 - fészkelő/állandó: jégmadár (*Alcedo atthis*), fehér gólya (*Ciconia ciconia*), fekete gólya (*Ciconia nigra*)
 - vonuló/telelő: jégmadár (*Alcedo atthis*), hegyi billegető (*Motacilla cinerea*)
- érintett egyéb madárfajok: tőkés réce (*Anas platyrhynchos*), cigányréce (*Aythya nyroca*), csörgő réce (*Anas crecca*), kerceréce (*Bucephala clangula*), nyári lúd (*Anser anser*), nagy kócsag (*Egretta alba*), szürke gém (*Ardea cinerea*), bakcsó (*Nycticorax nycticorax*), barna rétihéja (*Circus aeruginosus*), törpegém (*Ixobrychus minutus*), billegetőcankó (*Actitis hypoleucos*), guvat (*Rallus aquaticus*), függőcinege (*Remiz pendulinus*), kis vöcsök (*Tachybaptus ruficollis*), réti cankó (*Tringa glareola*), rétisas (*Haliaeetus albicilla*), halászsas (*Pandion haliaetus*)
- élőhelyek: NÖSZTÉP
 - 6100 – Állóvizek

- c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Lázbérci-tározó:

- A parti sáv indokolatlan zavarásának, átalakításának kerülése, a hegyek közé benyúló partszakaszok, öblök teljes háborítatlanságának fenntartása.
- A horgászat alól mentesített partszakaszok fenntartása, esetlegesen további partszakaszok kijelölése az érintett nemzetipark-igazgatóság bevonásával.
- A parti sáv rendezettségének, illetve a horgászállások, pihenőhelyek környezetének hulladékmentes fenntartása, a hulladék-elszállítása biztosítása.
- Az Éles-kő mellett található, víztározó partjára eső szürkegém-telep védelme.
- A horgászrendben meghatározott előírások és kötelezettségek betartása, ezek fokozott ellenőrzése.

Harsányi-horgásztó

- A tórendszer felső (északi) egységének kímélete, horgászat alól mentes állapotban tartása
- Természetközeli, horgászállásokkal kevésbé terhelt partszakaszok esetében horgászati kíméleti területek kialakítása a madárvilág zavartalansága érdekében
- A természetközeli partszakaszokon a szegélynövényzet irtását, fák, cserjék eltávolítását, nád vágását, a gátak és rézsűk kaszálását a madárfajok fészkelési időszakán kívül – augusztus 1 – március 1 között javasolt elvégezni.
- A horgászrendben meghatározott előírások és kötelezettségek betartása, ezek fokozott ellenőrzése.

- d) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

A vízfelület fenntartása során – az ivóvízkiemelésre vonatkozó szabályrendszeren túl, horgászatra és egyéb tevékenységekre vonatkozóan – betartandók ugyanakkor a Lázbérci-víztározó és felszíni vízkivételi mű védőterület-rendszerének kijelöléséről szóló, Észak-magyarországi Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség által kiadott, 3241-1/2008. ikt. számú határozat előírásai és az ÉRV Lázbérci Horgászegyesület halgazdálkodási tervében, illetve horgászrendjében szereplő szabályok.

- Javasolt előírások:

Kód	Vizes területekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
V01	A területen a növényvédelmet kizárólag vizekre és vízben élő szervezetekre nem veszélyes minőségű anyagokkal és kizárólag inváziós növényfajok irtása céljából lehet végezni.
V10	Halastavak medrének meszezése nem megengedett.
V19	Idegenhonos halfajok visszaszorítása javasolt, idegenhonos halfaj nem telepíthető. [Megjegyzés: mivel az idegenhonos fajok telepítését az 1996. évi LIII. törvény 14. §-a természetes és természetközeli állapotú vizek esetében általánosan megtiltja, ennek kapcsán a tilalom hatékony érvényesítése a cél.]

V26	A területen élő és táplálkozó madarak riasztásának időbeli és területi korlátozásait a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett módon, a madárriasztási tervnek megfelelően lehet végezni.
V30	A halastó területének további 5%-án - tőegységenként, a 20%-os riasztási korlátozáson felül - madárriasztással nem érintett terület kialakítása a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetve.

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység vonatkozásában természetvédelmi vonatkozású élőhelyrekonstrukciós feladatok nem fogalmazhatóak meg.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A Lázbérci-tározó vonatkozásában a vízterület fenntartását az ivóvízbázis-védelmi szempontok nagyban meghatározzák. Mindezek miatt nem valószínűsíthetők olyan területcsökkenést vagy vízminőség-romlást okozó fejlesztések vagy beruházások, amelyek természetvédelmi problémát is felszínre hoznának. Mindezekről függetlenül a víztározó parti sávjának további – pihenőhelyekkel, horgászhelyekkel való – beépítése nem javasolt.

A tavak horgászrendjének madárvédelmi szempontú felülvizsgálata indokolt annak érdekében, ahogy a fészkelőhelyek védelme, kíméleti területek és időszakok kialakítása bekerülhessen.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A kezelési egységbe tartozó állóvizek részben víztározó funkcióval bíró (Lázbérci-tározó), részben horgászati hasznosítású (Lázbérci-tározó, Harsányi horgásztó-rendszer) tavak; zavart élőhelyek, természetes zonáció nélkül, jellemzően egy-egy település közelében. A tavak madárvédelmi szempontból nem központi jelentőségűek, kezelésükben az egyéb (vízminőség-védelmi, halfajok védelmére vonatkozó) céloknak indokoltan nagyobb jelentősége van, ezek megvalósítása az általános madárvédelmi célokat is támogatja. A vízjogi/üzemelési engedélyben foglaltakon túl ezért csupán alapvető madár-, illetve természetvédelmi javaslatokat tettünk.

3.2.1.2.KE-2 kezelési egység: Vízfolyások, puhafás ligeterdők és egyéb kísérőnövényzet

a) A kezelési egység meghatározása:

A kezelési egység a tervezési terület vízfolyásait, az azok mentén szalagszerűen végighúzó puhafás (jellemzően törékeny fűz és mézgás éger alkotta), patakmenti ligeterdőket és egyéb (cserjés és fátlan) higrofil élőhelyeket, továbbá (a magasabb régiókban) a hegyi patakok mentén elhelyezkedő (20 m-es puffersávba eső) üde, völgyalji erdőket (jellemzően gyertyános-tölgyeseket és bükkösöket) foglalja magába. Az állományok az érintett tájegységek patakjai mentén helyezkednek el, így (csak a legfontosabbakat kiemelve) az Upponyi-hegységben főleg a Csernely- és Bán-patak mentén, a Bükk hegységben a Szalajka-patak, Gilitka-patak, Eger-patak, Tárkányi-patak, Hór-patak, Csincse, Garadna-patak, Szinva-patak, Tatár-árki-patak mentén, a Tardonai-dombságban a Harica-patak mentén. Előfordulásukkal a Bükk-fennsík nem érintett, s a bükkös régió is csak kisebb hányadban. Területi arányuk nem jelentős (1,62%), ugyanakkor több madárfaj vonatkozásában természetvédelmi jelentőséggel bírnak.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- érintett jelölő madárfajok:
 - fészkelő/állandó: jégmadár (*Alcedo atthis*), közép fakopáncs (*Dendrocopos medius*), fekete harkály (*Dryocopus martius*), örvös légykapó (*Ficedula albicollis*), hegyi billegető (*Motacilla cinerea*), fekete gólya (*Ciconia nigra*), kék galamb (*Columba oenas*), fehérhátú fakopáncs (*Dendrocopos leucotos*), kis légykapó (*Ficedula parva*), hamvas küllő (*Picus canus*), uráli bagoly (*Strix aluco*)
- érintett egyéb madárfajok: tőkés réce (*Anas platyrhynchos*), vízirigó (*Cinclus cinclus*), macskabagoly (*Strix aluco*), erdei cankó (*Tringa ochropus*), ökörszem (*Troglodytes troglodytes*)
- élőhelyek NÖSZTÉP:
 - 4302 – Égeresek
 - 4304 – Ártéren kívüli füzesek
 - 4305 – Ártéren kívüli, többletvízhatás alatti nyárasok
 - 4310 – Vízfolyások menti ligeterdők és egyéb kísérő növényzet
 - 6200 – Vízfolyások

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A vízfolyások kedvező állapotban való fenntartásához a medermorfológia és a parti növényzet megőrzése, a vízutánpótlás és vízminőség folyamatos biztosítása szükséges.

Általános kezelési javaslatok:

- A vízfolyások medrének természetes állapotban való fenntartása, a műtárgyak közvetlen környezetét leszámítva a különböző műszaki beavatkozások, kotrások, mederrendezések teljes körű mellőzése (kivételt csak az érintett települések árvízvédelmi biztonságának biztosításához szükséges beavatkozások jelentenek).
- A vízfolyásokat kísérő fás és fátlan növényzet megtartása, az ad-hoc fakivágások tiltása, a parti növényzet bolygatásának megelőzése, elkerülése, a fás és fátlan növényzet természetességi állapotának javítása.
- A vízfolyásokat érintő vízkivételek mellőzése, az elterelések tiltása. Az időszakos vízfolyásokat leszámítva az évszaknak megfelelő vízhozamok rendelkezésre állásának biztosítása.
- A vízfolyásokra és élővilágukra közvetlen és közvetett veszélyt jelentő kommunális hulladékelhelyezés megelőzése, az esetleges depóniák felszámolása.
- A vízfolyásokra és élővilágukra közvetlen és közvetett veszélyt jelentő vegyszer-, kemikália- és műtrágyahasználat minimalizálása, mellőzése (legalább a vízfolyások 100 m-es védősávjában).
- A vízfolyások vízügyi/műszaki fenntartása során a patakot kísérő égeres sávban csak a mederszelvény átteresztőképességének fenntartásához szükséges mértékű és jellegű beavatkozások (fakivágások) elfogadhatóak.
- Amennyiben vízkárelhárítási célból, a túlburjánzott vízi növényzet eltávolítása, a mederüledék eltávolítás elkerülhetetlen, úgy javasoljuk, hogy legyen egy kivitelezési oldal, mely később fenntartási oldalként funkcionálhat, ill. legyen egy ökológiai oldal, melynek fő szerepe az ökológiai folyosó funkció biztosítása, ill. élőhely biztosítása a vízfolyás és a vízfolyást kísérő növényzet, valamint a hozzá kapcsolódó életközösség számára. Javasolt a kezelési egység területén part menti pufferzóna kialakítása és fenntartása.

A patakmenti ligeterdők és a vízfolyások menti, keskeny sávban végighúzódó gyertyános-tölgyesek és bükkösök állományaiban (függetlenül attól, hogy erdőtervezett, vagy erdőtervezetlen területet érintenek) a vizes élőhely érzékenysége és az előforduló madárfajok védelmi szempontjai miatt a gazdálkodási kényszer elhárítására, a beavatkozások minimalizálására van szükség. Erdőtervezett területek esetében a patakmenti, keskeny sáv sokszor periférikus, hiszen a ligeterdő csak a völgyalji részt érinti, míg az erdőrészlet zöme hegyoldalba „felkúszó” jelleget mutat. Összességében az állományokban csak fenntartó és védelmi jellegű tevékenységek elvégzésére javasolt, s ennek megvalósítása nem is feltétlenül ütközik a gazdasági szempontokkal.

Általános erdőkezelési javaslatok:

- A gazdálkodással, fakitermeléssel érintett ligeterdők és egyéb patakmenti erdők területének minimalizálása, a szomszédos állományokban folytatott erdőgazdálkodás során a völgyalji-patakmenti sávok beavatkozás nélküli kíméleti területként (véghasználat esetén hagyásfa-csoportként) való elhatárolása.
- A gazdálkodástól mentes, érintetlen ligeterdőkben és egyéb patakmenti erdőkben az állományok fenntartásának, megújulásának és a természetességi állapot fokozatos javulásának (szerkezeti változatosság bővülése, álló és fekvő holtfa mennyiségének gyarapodása, mikrohabitatok számának növekedése) természetes erdődinamikai folyamatokra való alapozása (a felújulási és differenciálódási folyamatok „működéséhez” a vadhatás erőteljes mérséklése szükséges).
- Patakkísérő zonális erdők (gyertyános-tölgyesek és bükkösök) fiatal és középkorú állományaiban a tisztítások, gyérítések elegyfák és holtfa kíméletével, vegetációs időszakon kívül történő elvégzése (max. 50–60 éves korig).
- A szomszédos rétek művelését akadályozó, vagy a rétekre bedőlt fatörzsek kitermelése, összetermelése a gazdálkodástól mentes, érintetlen ligeterdőkben. A patakmenti magaskórósok állományainak megtartásához helyenként a bezáródó égerligetekben természetvédelmi (rekonstrukciós) célú fakivágások végzése.
- Az érintetlenül fenntartott ligeterdőkben és egyéb patakmenti erdőkben a minimális beavatkozás elve alapján fakitermelés végzése lényegében csak idegenhonos fafajok megtelepedése és jelenléte esetén, továbbá veszélyes, a személy- és gépkocsi forgalomra (pl. erdei utak, turistautak) közvetlen kockázatot jelentő, jobbra száraz törzsek kivágásával, kifejezetten balesetmegelőzési és műszaki-fenntartási céllal, esetenként árvízveszély-elhárítási céllal.
- Az érintetlenül fenntartott állományokban jelentősebb, nagyobb területet érintő abiotikus vagy biotikus károsítások esetén, az erdőborítottság helyreállítása érdekében esetileg rendkívüli intézkedések is szükségessé válhatnak. Az ezekhez kapcsolódó beavatkozások megtervezése és kivitelezése csak a nemzeti park igazgatóság közreműködésével, illetve felügyelete mellett javasolt.
- A szomszédos erdőkben végzett fakitermelések során a ligeterdők és egyéb patakmenti erdők süppedős talaján, géppel történő átjárást kerülni kell, az esetleges talajkárokat pedig utólag helyre kell állítani.
- A szomszédos erdőkben végzett fakitermelések során a ligeterdők és egyéb patakmenti erdők területének rakodóként való használata nem javasolt.
- Az állományok területén és közvetlen közelében (100 m-es távolságon belül) vadgazdálkodási és vadászati berendezések (szóró, etetőhely, sózó, magasles) elhelyezése nem javasolt (az ilyen helyszíneken levő létesítményeket távolabbra javasolt áttelepíteni).

A patakkísérő cserjések és fátlan élőhelytípusok (magaskórósok) állományaiban a jelenlegi vízellátottsági (hidrológiai) viszonyok határozott és következetes fenntartása mellett részben aktív kezelésekkel, részben az érintetlenség, háborítatlanság fenntartásával lehet a természetvédelmi célok érvényesülését biztosítani.

Általános kezelési javaslatok:

- Cserjés (cserjésedő-erdősülő) állományokban a záródás engedése, az állományok érintetlenül, beavatkozások nélkül történő fenntartása, legfeljebb a megjelenő adventív fásszárúak (vegetációs időszakon kívül történő) eltávolítása. Utóbbi tevékenység nemzeti park igazgatósággal történő, előzetes egyeztetése.
- Patakmenti magaskórósok esetében az állományok érintetlenül, beavatkozások nélkül történő fenntartása, a területek legeltetés, kaszálás és mindennemű egyéb kezelés, hasznosítás, bolygatás alóli mentesítése (kivételt csak az árvízveszély-elhárítási céllal végzett beavatkozások jelenthetnek).
- A patakmenti magaskórósok területén a faanyag-tárolás, a faanyag-rakodás és a különböző depóniák (trágya, széna) kialakításának mellőzése.
- A szomszédos területeken végzett mezőgazdasági vagy erdőgazdálkodási (fakitermelési) tevékenység során a patakmenti magaskórósok süppedős talaján a géppel történő átjárást minden esetben el kell kerülni.
- Az állományok területén és közvetlen közelében (100 m-es távolságon belül) vadgazdálkodási és vadászati berendezések (szóró, etetőhely, sózó, magasles) elhelyezése nem javasolt (az ilyen helyszíneken levő létesítményeket távolabbra javasolt áttelepíteni).

d) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

A kezelési egységgel lehatárolt erdőterületekre vonatkozó általános előírásokat fentebb (a 3.2. fejezet elején) részleteztük.

A 96/2011. (X. 17.) VM rendelet alapján a Bánhorvátai Erdőtervezési Körzet (Bánhorvátai, Borsodbóta, Dédestapolcsány, Kazincbarcika, Nagybarca, Nekézseny, Sajómercse, Sajóvelezd, Sáta, Uppony, Vadna községhatárok) területén, kifejezetten ennél a kezelési egységnél betartandó, további előírások:

- *A patak menti égerligetek és puhafás ligeterdők véghasználatát több ütemben kell végrehajtani. [A fenntartási terv ebben a vonatkozásban eltérő kezelési megoldást, gazdálkodás alól történő kivonást javasol...]*
- *A vízfolyások parti sávjában, a kiemelt közösségi jelentőségű jelölő élőhelytípusba – enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (91E0) – tartozó erdőkben a nevelővágások során az őshonos fűz-, kőris- és éger fajfajokat kímélni kell. [A fenntartási terv ebben a vonatkozásban eltérő kezelési megoldást, gazdálkodás alól történő kivonást javasol...]*

A 47/2014. (IV. 24.) VM rendelet alapján a Szilvásváradi Erdőtervezési Körzet (Nagyvisnyó, Szilvásváradi) területén, kifejezetten ennél a kezelési egységnél betartandó, további előírások:

- *Az elő- és véghasználatok során keletkező vágástéri maradékot az élővizek medréből el kell távolítani.*

- *A síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai (6430) jelölő élőhelyek területén készletezés, rakodás, közelítés csak kivételes esetben, a természetvédelmi célokkal összhangban végezhető, egyéb erdőgazdálkodási tevékenység pedig csak ezen élőhelyek kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fejlesztése céljából folytatható.*
- *A síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai (6430) jelölő élőhelyek magaskórós társulásai által elfoglalt területeken az élőhelyek mikroklímájának megőrzésére kiemelt figyelmet kell fordítani. Ennek érdekében az élőhelyeket határoló erdőben védősáv visszahagyása indokolt.*
- *Az erdőállományok közé ékelődő, közösségi jelentőségű gyepes élőhelyek – síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórósok (6430) – zavartalanságát és nyílt állapotban való tartását a szomszédos erdőkben folyó erdőgazdálkodás során biztosítani kell.*

A kezelési egységgel lehatárolt nyílt területekre (magaskórós élőhelyekre) vonatkozó általános előírásokat fentebb (a 3.2. fejezet elején) részleteztük. A 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet fontosabb, idevágó földhasználati előírásait itt emeljük ki ismét:

- *A gazdálkodási tevékenység során a gyepfelszín maradandó károsítása tilos.*
- *Vadgazdálkodási létesítmények, berendezések kialakításához a vadászati hatóság engedélye szükséges.*

- Javasolt előírások:

A Natura 2000 fenntartási tervek készítésére vonatkozó útmutató 2. sz. melléklete alkalmazásával megfogalmazott kezelési javaslatok:

Kód	Vizes területekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
V14	A vízi növényzet és a part menti növényzet nem irtható (vágás, nádégetés, cserjék kivágása).
V67	A területen mindennemű beavatkozást kerülendő, kezeletlen állapotban való fenntartás indokolt.
Kód	Erdőterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével.
E10	Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása az inváziós növényfajok eltávolítására vonatkozó tevékenység kivételével. [Megjegyzés: ideértve az állományokon belül előforduló ligeterdők és egyéb patakmenti erdők gazdálkodás alól való kivonását is.]
E16	A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m ³ /ha álló és/vagy fekvő holtfa jelenlétének biztosítása. [Megjegyzés: a közösségi jelentőségű harkályfajok és az örvös légykapó életfeltételeinek biztosítása érdekében.]
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása. [Megjegyzés: a közösségi jelentőségű harkályfajok és az örvös légykapó életfeltételeinek biztosítása érdekében.]

E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghaszánlatok során. [Megjegyzés: a nagy koronájú, böhöncös fák meghagyása a nagy testű, gallyfészkekben költő madárfajok érdekében; az odvas fák kíméléte a harkályfajok alkalmas fészkelőhelyeinek biztosítása érdekében.]
E20	Fokozottan védett jelölő madárfaj fészkének (madárfajtól függően meghatározott) körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozása.
E25	Erdészeti termékek szállításának, faanyag közelítésének korlátozása gyepterületen, tisztáson (a közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok védelme érdekében).
E26	Az előhasználatok során az elegyfajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.
E28	Természetes-, természetszerű- és származék természetességi állapotú erdőkben a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámának minimális szintre szorítása, illetve lehetőség szerinti teljes eltávolítása.
E39	A mikroélőhelyek fenntartása. [Megjegyzés: az odvas és kéreglevált fák, biotópfák, böhöncök meghagyása.]
E41	A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozás megállapítása.
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágy és fás szárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.
E70	Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett: <ul style="list-style-type: none"> • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése. • Javasolt alkalmazási idő: lágy szárú: május-június, fás szárú: augusztus-szeptember. • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. • Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában). • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.
E72	Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására.
E74	Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erdőterületeken, magtermő állományokban) történő elvégzése.
E75	Kártevők elleni védekezésnél kímélő technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, időszak megválasztása: életciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása.
E88	Fakitermelés csak augusztus 15. és február 28. között végezhető. [Megjegyzés: fakitermelési lehetőség a jégmadár, hegyi billegető fészkelőhelye közelében.]

E96	Fokozottan védett jelölő madárfaj fészkének (madárfajtól függően meghatározott) körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység időbeli korlátozása.
E97	Kártevők elleni védekezésnél biológiai módszerek (feromoncsapdák, elterelő anyagok) alkalmazása.

Kód	Gyepterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
GY21	Legeltetés és kaszálás nem végezhető, a terület kezelés nélkül történő fenntartása.
GY28	A gyepek cserjésedésének megakadályozása, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzése.
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak szükséges bejelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni.
GY35	Legeltetni nem lehet.
GY32	A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság általi kijelölésüket követően a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat meghagyása.
GY116	A területen trágyadeponia, széna és szalmakazlak nem helyezhetők el.
GY132	A levágott növényi részek lehordása a gyepterületről 1 hónapon belül, a kivágott cserjéket tilos a gyepen deponálni.

Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
VA03	A területen szóró, vadetető, sózó nem létesíthető.

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat (egyes vízfolyás-szakaszok állapotának javításán túlmenően) csak annyiban merült fel, hogy a patakmenti magaskórósok állományainak megtartásához helyenként a bezáródó ligeterdőkben természetvédelmi (rekonstrukciós) célú fakivágások végzése válhat szükségessé. Az élőhelyek állapotának javítását szolgáló lehetséges intézkedések (pl. idegenhonos és inváziós fafajok visszaszorítása, az erdők szerkezetének javítása, az álló és fekvő holtfa mennyiségének növelése) egyébként a gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok között, a c) pont alatt szerepelnek. Idegenhonos fajok megjelenése esetén fontos a gyors és hatékony fellépés, viszont az agresszíven terjeszkedő fajok ellen vegyszeres kezelés – a vizes élőhely jelleg, illetve az élővizek közelsége miatt – kerülendő. A vadhatás-mérséklése, a vadlétszám csökkentése szintén indokolt, ez az élőhelyek megőrzését nagyban szolgálná.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egységhez tartozó állományokban olyan tevékenység, amely azok területének csökkenésével vagy a növényzet fokozottabb bolygatásával járna (pl. újabb utak és épített közelítő nyomok kialakítása, építmények elhelyezése), nem javasolt. A jelenlegi turistaút-hálózat lényegesebb bővítése nem indokolt, de ilyen irányú igény esetén (az útvonal körültekintő, a nemzeti park igazgatósággal is egyeztetett megtervezésével, meglévő földutakat igénybe véve) lehetséges. A patakmedrek mentén haladó aszfaltutak és műszelvényes földutak karbantartása, felújítása – utóbbiak esetében elsősorban közúzalék felhasználásával, építési

hulladék elhelyezése nélkül – szükség szerint elvégezhető, de az útfelületek és a kapcsolódó műtárgyak (hidak, átereszek) karbantartása során nem végezhető olyan tevékenységek (pl. föld depónia kialakítása), amelyek az állományok természetességi állapotának kedvezőtlen változását idéznék elő. Az úthálózat karbantartása – *egyedi, nemzeti park igazgatósággal előzetesen egyeztetett eseteket leszámítva* – ugyanakkor nem járhat az utak szélesítésével, a technológiát úgy kell alkalmazni, hogy ez ne következhesen be. Ugyanígy kerülendő minden olyan vízrendezési tevékenység, amely az állományok hidrológiai viszonyait, vízellátottságát érdemben (negatív irányba) módosítaná. Az állományok alatt/mellett található erdei pihenőhelyek, források, tanösvények karbantartása rendszeresen elvégzendő.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A ligeterdők (és a vízfolyásokat kísérő egyéb erdők) a tervezési terület viszonylag kis területfoglalású, de a természeti értékek megőrzése tekintetében jelentős szereppel bíró állományai. Területükön (az érintett gyertyános-tölgyeseket és bükkösöket leszámítva) a jelenleg érvényben levő erdőtervek viszonylag kevés fakitermelési előírást, illetve lehetőséget tartalmaznak (az érintett erdőrészek egy kisebb hányada eleve faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba sorolt). A ligeterdők fenntartását mindezek miatt (figyelembe véve, hogy az állományok egy része eleve nem is erdőtervezett) a szokásos erdőgazdálkodási beavatkozásoktól való, szinte teljes körű elhatárolással, s csak minimális kezelések végzésével, az állományok zömében a természetes erdődinamikai folyamatokra támaszkodva javasoljuk biztosítani. Aktív beavatkozások legfeljebb a megjelenő idegenhonos elemek visszaszorítása miatt, illetve az érintett zonális erdők fiatal-középkorú állományaiban (nevelővágások végzésével) merülhetnek fel. A kezelési javaslatok mindezek figyelembe vételével, a kapcsolódó közösségi jelentőségű fajok védelmének szándékával, illetve mérsékelt súllyal a közjóléti-turisztikai funkciók szem előtt tartásával kerültek megfogalmazásra. Emellett az összeállítás a szomszédos közlekedési folyosók (közút, földutak, turistautak) és közművek biztonságos üzemeltetésének szükségességére is figyelmet fordít, s a rendkívüli természeti események okozta változások kezelésére, az esetleges árvízveszély elhárítására és a patakmenti magaskórósok megtartására is lehetőséget ad.

3.2.1.3.KE-3 kezelési egység: Nedves, üde és száraz gyepek

a) A kezelési egység meghatározása:

Ebbe a kezelési egységbe tartoznak az Upponyi-hegység, kisebb arányban a Bükk, illetve a Tardonai-dombság peremén elhelyezkedő változatos vízellátású kaszálók és legelők, illetve az erdők által zárványként körülvett, hagyományosan kaszálóként, kisebb arányban legelőként hasznosított gyepterületek. A tervezési terület nagyobb kiterjedésű gyepei közül külön említést érdemel a fennsíki Nagy-mező, a Sajóbáonyhoz és Sajólászlófalvához tartozó száraz gyepek és a tardi Bála-völgy legelője, valamint az Upponyi-hegység peremének sovány domboldali gyepei és üde völgyalji rétjei.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- érintett jelölő madárfajok
 - fészkelő/állandó: haris (*Crex crex*), töviszúró gébics (*Lanius collurio*), erdei pacsirta (*Lullula arborea*)
 - vonuló/telelő/táplálkozó: parlagi sas (*Aquila heliaca*), békászó sas (*Aquila pomarina*), fehér gólya (*Ciconia ciconia*), kígyászölyv (*Circaetus gallicus*), füleskuvik (*Otus scops*), darázsölyv (*Pernis apivorus*)

- érintett egyéb, jelentős fajok: mezei pacsirta (*Alauda arvensis*), parlagi pityer (*Anthus campestris*), kuvik (*Athene noctua*), erdei fülesbagoly (*Asio otus*), barna rétihéja (*Circus aeruginosus*), kékes rétihéja (*Circus cyaneus*), fűrj (*Coturnix coturnix*), nagy kócsag (*Egretta alba*), nagy örgébics (*Lanius excubitor*), cigányesuk (*Saxicola torquata*)
- élőhelyek – NÖSZTÉP:
 - 3400 – Zárt gyepek kötött talajon vagy domb- és hegyvidéken
 - 3500 – Máshová nem besorolható lágyszárú növényzet
 - 5110 – Vízben álló mocsári/lápi növényzet (részben)
 - 5120 – Időszakos vízhatás alatt álló gyepek, valamint láp- és mocsárrétek

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Az üde, félszáraz és sztyeppesedő termőhelyeken kialakult gyepek (hegyi rétek, kaszálók hosszú távú fenntartásához a korábbi gyakorlatnak megfelelően évi rendszerességű kaszálás (szükség esetén a kaszálást helyettesítő szárazúzózás), a nagyobb kiterjedésű, döntően peremhelyzetű állományok esetében mérsékelt erélyű, alacsony létszámú állatállománnyal történő legeltetés a természetvédelmi szempontból ideális kezelés illetve célállapot. Kivételt képeznek egyes speciális helyzetű gyepterületek (pl. sziklás töborperemek sztyepprékjei), ahol kezelés nem végezhető.

Kaszálással történő kezelés/hasznosítás esetén a kaszálási időpont megválasztását és a kaszálásból kimaradó területek (pufferterületek, búvósávok) meghatározását gyepen fészkelő madárfajok, így különösen a haris (*Crex crex*) érzékeny időszakaihoz szükséges igazítani. A kaszálatlan területeket kaszálásonként, illetve évenként máshol kell kialakítani – figyelembe véve a fokozottan védett madárfajok revírjeit, ismert fészkeléseit. A kaszálást a terület adottságaihoz igazodva mozaikosan, időben hosszán elnyújtva javasolt tervezni. A madárfajok szempontjából kiemelten érzékeny időszakokban és területeken a madárbarát kaszálás Natura 2000 gyepekre kötelező érvényű előírásainak betartása mellett rendkívül fontos a gépkezelők tájékoztatása, természetvédelmi szempontú képzése, a gyep állatvilága szempontjából leginkább kíméletes, ám a terület adottságaihoz is igazodó kaszátípus (pl. frontvágó kasza) kiválasztása, a legalább 10 cm-es tarlómagasság, és az alacsony (legfeljebb 8 km/h) sebességű kaszálás. A kaszálékot a területről minden esetben fel kell gyűjteni és el kell távolítani.

Legeltetés esetén az állatlétszámot az átlagos csapadékhoz/fűhozamhoz szükséges beállítani az alulhasznosítás, illetve a túllegeltetés elkerülése érdekében. A fokozottan védett fajok fészkeinek ismeretében legelésből kizárt területek kijelölésére is szükség lehet. Legeltetés esetén a kora őszi időszakban évi rendszerességgel tisztító kaszálás és/vagy aszatolás elvégzése szükséges.

A gyepek szegélyeinek becerjésedését, valamint a gyepek belsejében lévő cserjefoltok terjedését a vegetációs időszakon, illetve a madárfajok fészkelési időszakán kívül rendszeres ritkítással, visszavágással kell megakadályozni. A levágott növényi maradványokat a területről el kell távolítani, a helyben égetés nem javasolt.

d) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

A kezelési egységgel lehatárolt területekre vonatkozó általános előírásokat fentebb (a 3.2. fejezet elején) ismertettük. A tervezési terület országos jelentőségű védett természeti területtel átfedő részein a gazdálkodók részére kiadott – általában 5-10 évre érvényes – kaszálási engedélyek tartalmazzák kötelezően betartandó előírásokat (kaszálási időpontok, kíméleti területek meghatározása).

A Natura 2000 besorolású gyepterületek esetében a 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet előírásai betartandók

- Javasolt előírások:

A Natura 2000 fenntartási tervek készítésére vonatkozó útmutató 2. sz. melléklete alkalmazásával megfogalmazott kezelési javaslatok:

Kód	Erdőterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével.
E12	A tisztások fátlan állapotban tartása, tisztásként való további nyilvántartása.
E24	Az erdőrészekben belül el nem különített tisztás, cserjés folt, víztestek kijelölése és háborítatlanságának biztosítása.
E25	Erdészeti termékek szállításának, faanyag közelítésének korlátozása gyepterületen, tisztáson (a közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok védelme érdekében).
Kód	Gyepterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
GY01	Felülvetés nem megengedett.
GY11	Hengerezés nem megengedett.
GY28	A gyepek cserjésedésének megakadályozása, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzése.
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak szükséges bejelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni.
GY33	A gyepterületen előforduló őshonos hagyásfák, hagyásfa csoportok (delelő fák), valamint cserjés foltok meghagyása.
GY44	A legeltetési sűrűség egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal [<i>Megjegyzés: ez a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság által bérbeadott területeknél a haszonbérleti szerződés része.</i>]
GY48	Szakaszoló legeltetés esetén legeltetési terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal.
GY57	Villanypásztor, a kezelési tervvel összhangban, csak a működési terület szerinti nemzeti park-igazgatóság hozzájárulásával alkalmazható.
GY67	Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék.
GY68	Legeltethető állatfaj: juh.
GY69	Legeltethető állatfaj: kecske.

GY70	Legeltethető állatfajok: lófélék (ló, szamár).
GY72	Kaszálás június 15. után lehetséges..
GY79	Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepek állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása.
GY92	A gyepterület kaszálása, szárzúzása esetén minimum 10 cm-es fűtarló biztosítása.
GY94	10-15% kaszátlan terület meghagyása parcellánként.
GY98	A kaszátlan területet kaszálásonként más helyen történő kialakítása.
GY101	Amennyiben inváziós gyomokkal fertőzött területen költ fokozottan védett madár, a terület tisztítását csak a megengedett kaszálási időpont után szabad kezdeni.
GY103	Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkeinek, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítás, illetve a kaszálás felfüggesztése, és haladéktalanul a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság értesítése, akinek a javaslata alapján a talált fészkek körül 0,5-1 hektáros védőterület kialakítása.
GY109	A lekaszált inváziós növények eltávolítása a területről a kaszálást követő 30 napon belül.
GY116	A területen trágyadeponia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos.
GY120	Agrár-erdészeti rendszerek közül a fás legelő és a mezővédő fásítás kialakítása támogatható.
GY122	A legelésbiztosított területet a működési terület szerinti nemzeti park-igazgatósággal egyeztetetten kell kialakítani.
GY129	A területen található őshonos cserjék minimum 5 %-ának meghagyása kisebb csoportokban, mérettől függetlenül (kis- és nagytermetű cserjék egyaránt) [Megjegyzés: az üde rétekre megfogalmazott javaslat].
GY130	Gépi cserjeirtás csak kemény (száraz vagy fagyott) talajon végezhető. Tartós esőzés után a munkák szüneteltetése, gépekkel mozogni a területen csak annak felszáradása után lehet. A gépi munkavégzés nem károsíthatja a gyepeket.
Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
VA01	Szóró, sózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A gyepek kiterjedése a szegélyek érintésével, kitisztításával, valamint a cserjés foltok területének csökkentésével (de nem a cserjések teljes felszámolásával), valamint a siskanádtippanos – málnás – aranyvesszővel, valamint selyemkóróval fertőzött részek felszámolásával még kismértékben növelhető lenne. Megvizsgálandó a fagyzugos, a lucosok letermelését követően ismételt erdősítésre nem alkalmas töbrös részek gyepek művelési ágba való átsorolása és/vagy gyepeként való hasznosítása.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A gyepterületek kiterjedésének csökkenésével járó új fejlesztések, beavatkozások nem végezhetők, kivételt képez a legeltetéses állattartással összefüggő ideiglenes létesítmények telepítése (pl. mobilkaramok, villanypásztor).

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A javaslatok megfogalmazásánál alapvető szempontnak tekintettük, hogy az alapvetően erdős tájban megjelenő irtásrétek – mint természetvédelmi szempontból igen jelentős élőhelyek – hosszú távon is megmaradjanak. Emellett szempont volt a térségi gazdálkodás, a hagyományos gyepművelés (legeltetés, kaszálás) feltételeinek biztosítása is.

3.2.1.4.KE-4 kezelési egység: Sziklás talajú gyeppek, lejtősztyepppek

a) A kezelési egység meghatározása:

Összességében kis kiterjedésű, de természetvédelmi szempontból igen értékes, speciális növény- és állatvilágot reprezentáló, nyílt (fátlan) sziklai vegetációjú élőhelyek és köves talajú lejtősztyepprétek. Az ide sorolt élőhelytípusok kisebb-nagyobb állományai félszáraz gyeppekbe, bokorerdőkbe és melegkedvelő tölgyesekbe ágyazottan a terület számos pontján megtalálhatók. Külön kezelési egységben való elkülönítésüket nem annyira egyedi madárközösségeik, mint inkább speciális kezelési igényük indokolja.

Az ide tartozó területek döntő részén, a sérülékeny gyepes életközösség védelme érdekében gyepgazdálkodás semmilyen formája nem végezhető, kezelési célkitűzésként a területek nyílt jellegének megőrzése, a cserjésedés és az adventív fajokkal való betelepülés kontrollja, megakadályozása fogalmazható meg.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- érintett jelölő madárfajok: lappantyú (*Caprimulgus europaeus*), bajszos sármány (*Emberiza cia*), erdei pacsirta (*Lullula arborea*)
- érintett egyéb, jelentős fajok: -
- élőhelyek NÖSZTÉP:
 - 3310 – Sziklakibúvásokkal tarkított mészkedvelő gyeppek
 - 3320 – Sziklakibúvásokkal tarkított egyéb gyeppek

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A területek jellege (sziklagyeppek, sztyepprétek és közepük ékelődő sziklai cserjések) miatt területhasználattal, gazdálkodással kapcsolatos kezelési javaslatok alig fogalmazhatók meg. Általános kezelési javaslatok:

- Az állományokat érintő turistaösvény-fenntartási munkák során fa- és cserjekivágásra csak körültekintően, a bejegyzett erdőgazdálkodóval és a nemzeti park igazgatósággal való előzetes egyeztetést követően kerülhet sor.
- A gyepekben megjelenő tájidegen és/vagy inváziósan viselkedő fajok (pl. feketefenyő, akác) egy vagy több lépésben, tervezetten történő eltávolítása mechanikus módszerekkel, szükség esetén pontszerű vegyszeres kezeléssel kiegészítve.
- A cserjésedés folyamatos ellenőrzése, a cserjékkel bezáródó gyepfoltokon (elsősorban félszáraz gyeppek esetében) rendszeres (3–5 évente végrehajtott), szelektív cserjeirtás végzése (a cserje-összborítottság mérséklése, mozaikos cserjés-gyep struktúra kialakítása).
- A gyepterületek rendszeres ellenőrzése, az esetlegesen betelepülő további idegenhonos elemek (fás- és lágyszárú növények) minél hamarabb történő eltávolítása.

- Az arra alkalmas helyszíneken a felszáraz gyepek évi rendszerességű kézi (ha a terepviszonyok alkalmasak: gépi) kaszálása.
- Az állományok területén vadgazdálkodási és vadászati berendezések (szóró, etetőhely, sózó, magasles) elhelyezése nem javasolt (a terepviszonyok miatt fizikálisan nem is nagyon lehetséges).
- A betelepített, a gyepek leromlását okozó muflon állományszabályozása (ez tájegységi szinten valósítható meg).

d) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

A Natura 2000 besorolású gyepterületek esetében a 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet előírásai betartandók.

- Javasolt előírások:

Kód	Gyepterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
GY20	Kizárólag kaszálással történő hasznosítás <i>[Magyarázat: az arra alkalmas, zárt lejtősztyepeken]</i>
GY21	Legeltetés és kaszálás nem végezhető, a területet kezelés nélkül történő fenntartása. <i>[Magyarázat: a sziklakibúvásos gyepekben, köves lejtőkön]</i>
GY26	Inváziós fás szárúak mechanikus irtása. <i>[Magyarázat: a feketefenyő vonatkozásában releváns a javaslat]</i>
GY28	A gyepek cserjésedésének megakadályozása, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzése.
GY132	A levágott növényi részek lehordása a gyepterületről 1 hónapon belül, a kivágott cserjéket tilos a gyepen deponálni.
Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
VA03	A területen szóró, vadetető, sózó nem létesíthető.

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység vonatkozásában élőhelyfejlesztési javaslatok csak az intenzíven cserjésedő területek esetében fogalmazhatók meg; itt az erdőterületek felőli cserjésedés, illetve a gyepek belsejében lévő cserjés, akácos foltok területének csökkentésével, feketefenyők eltávolításával az értékes élőhely kiterjedése növelhető.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhelyek területének (azon belül a sziklai vegetáció területfoglalásának) csökkenésével járna (pl. új turistaösvény, vasalt út vagy kiépített kilátópont kialakítása, építmények elhelyezése, egyéb infrastrukturális fejlesztések), nem lehetséges.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A kezelési javaslatok megfogalmazására elsősorban és hangsúlyosan a sziklai vegetáció zavarásának (a jelenleginél intenzívebb igénybevételének) elkerülése, a sziklai és sztyepprért

élőhelytípusok természetességi állapotának megőrzése/javítása/helyreállítása, valamint a kapcsolódó közösségi jelentőségű növényfajok védelmének szándékával került sor.

3.2.1.5.KE-5 kezelési egység: Cseres-tölgyesek és molyhos tölgyesek

a) A kezelési egység meghatározása:

A kezelési egység a tervezési terület félszáraz-száraz termőhelyeken álló zonális erdeit (cseres-kocsánytalan tölgyesek) és gyengébb termőhelyeken előforduló, laza-hézagos záródású, jórészt molyhos tölgy dominanciájú edafikus tölgyeseit foglalja magába. A lehatárolás alapjául szolgáló NÖSZTÉP-térkép sajátossága (tematikai részletezettsége) miatt az említett erdők mellett ide kerültek besorolásra a cseres-kocsánytalan tölgyesek régiójában szigetszerűen, kisebb állományokkal megjelenő további edafikus erdők (főként szikla-, szurdok- és törmelékletjő-erdők, mészkőrűlő tölgyesek, bokorerdők) is. A száraz zonális erdők és egyéb száraz tölgyesek az Upponyi-hegység és a Bükk hegység esetében is a tetők, gerincek, déli oldalak termőhelyein, súlypontosan a peremterületeken vannak jelen. Jelentősebb állományaik a dombvidéki jellegű peremeken és a Bükkalján mutatkoznak, míg a Központi-Bükkből szinte teljes egészében hiányoznak. A kezelési egységhez tartozó erdők összességében jelentős területet borítanak (a kezelési egységek közül a második legnagyobb területet fedik le), területi arányuk együttesen 19,08%-ot tesz ki.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- érintett jelölő madárfajok:
 - fészkelő/állandó: parlagi sas (*Aquila heliaca*), békászó sas (*Aquila pomarina*), császármadár (*Bonasa bonasia*), kígyászölyv (*Circaetus gallicus*), fekete gólya (*Ciconia nigra*), kék galamb (*Columba oenas*), közép fakopáncs (*Dendrocopos medius*), fekete harkály (*Dryocopus martius*), vándorsólyom (*Falco peregrinus*), örvös légykapó (*Ficedula albicollis*), darázsölyv (*Pernis apivorus*), hamvas küllő (*Picus canus*), uráli bagoly (*Strix uralensis*)
 - vonuló/telelő/táplálkozó: -
- érintett egyéb, jelentős fajok: rétisas (*Heliaetus albicilla*), héja (*Accipiter gentilis*), karvaly (*Accipiter nisus*), egerészölyv (*Buteo buteo*), holló (*Corvus corax*), zöld küllő (*Picus viridis*), macskabagoly (*Strix aluco*)
- élőhelyek NÖSZTÉP:
 - 4103 – Cseresek
 - 4104 – Molyhos tölgyesek
 - 4112 – Egyéb elegyes lomberdők
 - 4308 – Egyéb, többletvízhatással érintett őshonos dominanciájú erdők

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

c1) Vágásos üzemmódba sorolt állományok:

A cseres-tölgyes állományok jelentős hányada vágásos üzemmódban kezelt erdő (a folyamatos erdőborítás mellett kezelt erdők területének növelése érdekében ezek egy részét a következő erdőtervezési ciklusokban célszerű lenne legalább átmeneti üzemmódba sorolni). Az állományokban ugyanakkor egyes (a közösségi jelentőségű madárfajok védelme szempontjából fontosnak ítélt) természetvédelmi irányelvek vágásos üzemmód mellett is érvényesíthetők. Sarkalatos kérdés a fafajösszetétel és állományszerkezet nevelővágások során

való alakítása, illetve véghasználati célú beavatkozások kapcsán is meg lehet fogalmazni olyan irányelveket, amelyek egyrészt mérséklék a végvágás okozta környezeti változásokat, másrészt (távlatilag, legalább részterületen) segíthetik a folyamatos erdőborítás felé való fokozatos átvezetést.

Általános erdőkezelési javaslatok:

- Középkorú állományokban az elegyességet és a szerkezeti változatosságot megtartó, illetve bővítő (az állományok alsó szintjében megjelenő őshonos fafajokat és az őshonos cserjék alkotta foltokat is óvó) nevelővágások végzése.
- A nevelővágások (tisztítások, törzskiválasztó és növedékfokozó gyérítések) során az őshonos lombos elegyfafajok (mezei juhar, vadgyümölcsök stb.) egyedeinek kímélete, a kocsánytalan tölgy felkarolása (a cser rovására), az előforduló idegenhonos fafajok (fenyőfélék, akác stb.) visszaszorítása. Az agresszíven terjedő fafajok törzseinek kezelésére elsősorban vegyszeres injektálást célszerű alkalmazni.
- A nevelővágások során az átmérő-eloszlásban mutatkozó változatosság megtartása, bővítése. Az előző állományokból visszamaradt, az átlagkornál idősebb faegyedek (nagyobb koronájú, böhöncös fák) kímélete, megőrzése.
- A nevelővágások során a tövön száradt törzsek, facsonkok, valamint az odvas-üreges törzsek jelölő fajok (pl. harkályfajok, örvös légykapó, kék galamb, bagolyfajok) életfeltételeinek biztosítása érdekében való visszahagyása. Az állományok színteztettségének biztosítása érdekében a cserjeszint kímélete, legfeljebb a közelítési, kiszállítási munkákat közvetlenül akadályozó cserjék eltávolítása.
- A nevelővágások során az egyenletes hálózatot kialakító/fenntartó, homogenizáló jellegű állományalakítás elkerülése, helyette térben változó erélyű belenyúlások alkalmazása. (A térben változó erélyű munkák egyik lehetséges kivitelezési módja, hogy kisebb állományrészeket érintetlenül hagyunk, a besűrűsödött foltokat ténylegesen gyérítés jelleggel fellazítjuk, az alsó lombszinttel rendelkező állományrészeket pedig erősebben gyérítjük.)
- A nevelővágások és véghasználatok során a holtfához kötődő madárfajok élőhelyének, táplálkozó és fészkelőhelyének biztosítása érdekében a szálanként elpusztult, őshonos fafajú álló és fekvő holtfák – melyek átmérője eléri, vagy meghaladja a faegyedek átlagátmérőjét – visszahagyása.
- A véghasználatok térbeli ütemezése madárvédelmi szempontoknak is megfelelő megoldása, a gallyfészkekben költő fajok számára szükséges idős állományok megfelelő arányú és mintázatú jelenlétének biztosítása valamennyi részterületen (tájegységben, erdőtervezési körzetben, községhatárban stb.).
- A véghasználatok során legalább 15–30 éves időtartamra elnyújtott fokozatos felújítóvágások, vagy lehetőség szerint 30–60 évre elnyújtott felújítási periódust eredményező szálalóvágások alkalmazása. Rövidebb időtartamú véghasználatok és nagyobb erdőrészek esetén egy erdőtervi ciklusban csak részterületes végvágások kivitelezése.
- Bontóvágások/szálalóvágások alkalmazása során az egy erdőtervi cikluson belüli beavatkozási erély 30–50%-os, illetve 25–30%-os mértékben való maximálása.
- A bontóvágások/szálalóvágások során az utódállomány elegyességének biztosításához az egyébként is szórványos elegyfafajok egyedeinek kímélete (szálanként vagy csoportosan) és lehető leghosszabb ideig való fenntartása.
- A bontóvágások/szálalóvágások, illetve végvágások során az állományok alsó szintjében levő fiatalabb fák és facsoportok döntési és közelítési károktól való

megóvása, felszabadítása. Az őshonos fajok alkotta cserjefoltok kímélete, minél nagyobb területen való visszahagyása.

- A felújítási folyamat során az erdőrészek 5–10%-ának érintetlenül hagyása (egy vagy több foltban, lehetőség szerint legalább 0,2–0,5 ha-os blokkokban). Az érintetlenül hagyandó részek („hagyásfa-csoportok”) előzetes, a felújítás kezdeti fázisában való kijelölése. A kijelöléseket itt úgy célszerű megtenni, hogy azok az állományokon belül elhelyezkedő, régebb óta nem háborgatott, odvas fákat, álló holtfákat, illetve nagy koronájú, böhönc jellegű fákat tartalmazó élőhelyi foltokat, valamint a beágyazódó, véderdő jellegű foltokat (molyhos tölgyesek, szikla- és törmelékletjő-erdők, mészkérülő erdők, bokorerdők) is magukba foglalják.
- Az újonnan létrehozott, fiatal állományfoltok elegyességének, változatosságának megtartása, az esetlegesen jelen levő idegenhonos fafajok (jellemzően akác) visszaszorítása, lehetőség szerint mechanikai úton, vegyszeres technológiák alkalmazása nélkül.
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok közösségi jelentőségű madárfajok fészkelőhelye, illetve táplálkozóhelye figyelembe vételével való kijelölése.
- Községi jelentőségű madárfajok fészkelése esetén az állományok területén és azok szűkebb környezetében (szükség szerint) a gazdálkodási tevékenységek időbeli korlátozása: rétisas esetében a január 1. és július 15. közötti, parlagi sas esetében a február 1. és augusztus 15. közötti, vándorsólyom esetében a február 15. és július 15. közötti, fekete gólya esetében a március 1. és augusztus 15. közötti, békászó sas és kígyászölyv esetében a március 15. és augusztus 31. közötti, darázsölyv esetében az április 15. és augusztus 31. közötti időszakban.
- Az időbeli korlátozások területi hatályának meghatározása és érvényesítése: a parlagi sas fészke körül 300–600 m-es sugarú körön belül, a fekete gólya, békászó sas és rétisas fészke körül 400 m-es sugarú körön belül, a kígyászölyv és vándorsólyom fészke körül 300 m-es sugarú körön belül, a darázsölyv és uhu fészke körül 200 m-es sugarú körön belül.
- A ragadozó madarak, az uhu és a fekete gólya aktívan használt és lakatlan (de jó állapotú) fészkeinek, váltófészkeinek kímélete, indokolt esetekben a fészkek szűkebb környezetének (békászó sas esetében 300 m-es, a fekete gólya esetében 100–300 m-es, parlagi sas, rétisas és kígyászölyv esetében 100–200 m-es, darázsölyv, vándorsólyom és uhu esetében 100 m-es sugarú kör) véghasználatok és egyéb drasztikus erdészeti beavatkozások nélkül történő megtartása (változtatási tilalom; a nem véghasználati jellegű munkák egyedi szempontok alapján bírálandók el).
- Indokolt esetekben a vándorsólyom és uhu természetes sziklán vagy kőbányában levő fészke szűkebb (100 m-es sugarú kört érintő) környezetének véghasználatok és egyéb drasztikus erdészeti beavatkozások nélkül történő megtartása (változtatási tilalom; a nem véghasználati jellegű munkák egyedi szempontok alapján bírálandók el).
- Állékony, erős koronájú, idős, de jó egészségi állapotú törzseken – korlátozott számban – sasok, fekete gólya és egyéb nagy testű, gallyfészkekben költő madárfaj számára alkalmas műfészkek építése.

c2) Átmeneti és örökerdő üzemmódba sorolt állományok:

Az örökerdő és átmeneti üzemmódba sorolt állományoknak csak kisebb, szerényebb hányada kerül ki a félszáraz-száraz termőhelyen álló zonális erdők, a cseres-tölgyesek közül.

Megtartásuk és területük/arányuk távlati bővítése ugyanakkor természetvédelmi (azon belül madárvédelmi) szempontból mindenképpen kívánatos, többek között azért is, mert a vágásos erdőgazdálkodás, illetve a jelenlegi korosztályszerkezet miatt helyenként előbb-utóbb felbukkanó vágáskoncentráció (nagy kiterjedésű vágásterületek) hátrányainak visszaszorítása elsősorban ennek a folyamatnak a továbbvitelével lehetséges. A folyamatos erdőborítást biztosító üzemmódba sorolható állományok jellemzően azonos kiinduló állapotot (középkorú-idős, homogén, zárt, legfeljebb mérsékelten lékesedő erdőkép) jelentenek, így irányelvek szintjén – mivel előbb az örökzöld üzemmódba belépő állományokban is egyfajta átalakítást kell indítani – célszerű együtt tárgyalni őket (a következőkben az átmeneti üzemmódra csak a korábbi „átalakító üzemmód” fogalmával analóg értelmezésben utalunk).

Általános erdőkezelési javaslatok:

- Az átmeneti és örökzöld üzemmódba sorolt állományok területének – a folyamatos erdőborítás melletti erdőkezelés területi bővítése, egyúttal a vágásos erdőgazdálkodás okozta ökológiai hátrányok mérséklése érdekében történő – további növelése.
- Az átalakítás komplex, változó eréllyel végrehajtott növedékfokozó gyérítéssel vagy száralóvágással indított folyamat során a kiinduló (idős) állományok fatérfogatának fokozatos csökkentése, továbbá az átmérőeloszlás, a térbeli mintázat, a vertikális tagoltság és az elegyarány-viszonyok egyidejű alakítása.
- Az átalakítások lékvágással és/vagy csoportos bontásokkal történő megindítása, a térbeli mintázat további alakításánál a lékes-csoportos-foltos beavatkozások előnyben részesítése.
- Az átalakítások során a korábbi vágások vagy dölések során keletkezett nyílt foltok, illetve lékek mintázatának figyelembe vétele.
- Az első száralóvágások során az egy erdőtervi cikluson belüli beavatkozási erély 20%-os értékben való maximálása, illetve az egy-egy alkalommal összefüggően keletkező bontott vagy véghasznált területek lékméret léptékére (0,05-0,15 ha) csökkentése.
- Az átalakítási/fenntartási folyamat során az erdőrészek 5–10%-ának érintetlenül hagyása (egy vagy több foltban, lehetőség szerint legalább 0,2–0,5 ha-os blokkokban). Az érintetlenül hagyandó részek („hagyásfa-csoportok”) előzetes, az átalakítás kezdeti fázisában való kijelölése. A kijelöléseket itt úgy célszerű megtenni, hogy azok az állományokon belül elhelyezkedő, régebb óta nem háborgatott, odvas fákat, álló holtfákat, illetve nagy koronájú, böhönc jellegű fákat tartalmazó élőhelyi foltokat, valamint a beágyazódó, véderdő jellegű foltokat (molyhos tölgyesek, szikla- és törmelékletjő-erdők, mészkerülő erdők, bokorerdők) is magukba foglalják.
- A változatos szerkezet közelítése érdekében a gyors, nagyobb mértékű – a fokozatos átalakítással össze nem egyeztethető ütemű – fakitermelések mellőzése.
- A holtfához kötődő madárfajok élőhelyének, fészkelőhelyének biztosítása érdekében a szálanként elpusztult, őshonos fafajú álló és fekvő holtfák – melyek átmérője eléri, vagy meghaladja a faegyedek átlagátmérőjét – visszahagyása.
- Az átalakítás/fenntartás során az őshonos lombos elegyfák kímélete (a felső és alsó szintben, illetve újulati szintben egyaránt). Az állományok alsó szintjében levő fiatalabb facsoportok döntési és közelítési munkák során való megóvása, sérülésmentes felszabadítása.
- Az átalakítás/fenntartás során az őshonos fajok alkotta cserjefoltok kímélete, minél nagyobb területen való visszahagyása.

- Az újonnan létrehozott, fiatal állományfoltok elegységének, változatosságának megtartása, az esetlegesen jelen levő idegenhonos fafajok (jellemzően akác) visszaszorítása, lehetőség szerint mechanikai úton, vegyszeres technológiák alkalmazása nélkül.
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok közösségi jelentőségű madárfajok fészkelőhelye, illetve táplálkozóhelye figyelembe vételével való kijelölése.
- Közösségi jelentőségű madárfajok fészkelőhelyén a vágásos üzemmód esetén ismertett időbeli és térbeli korlátozások érvényesítése.
- Állékony, erős koronájú, idős, de jó egészségi állapotú törzseken – korlátozott számban – sasok, barna kánya, fekete gólya és egyéb nagy testű, gallyfészkekben költő madárfaj számára alkalmas műfészkek építése.

c3) Faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba sorolt állományok:

A cseres-tölgyes állományoknak csak egy kisebb (de nem feltétlenül elhanyagolható) része (véderdők, egyes fokozottan védett területek) esik faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba sorolt erdőrészletbe. A kezelési egységbe sorolt molyhos tölgyesek zöme ugyanakkor gyenge termőhelyen álló, egyértelműen véderdő jellegű állomány. Ezekben az erdőkben gyakorlatilag csak minimális, fenntartó és védelmi jellegű beavatkozások lehetségesek.

Általános erdőkezelési javaslatok:

- Az állományok fenntartásának, illetve megújulásának természetes erdődinamikai folyamatokra való alapozása (a felújulási és differenciálódási folyamatok „működéséhez” a vadhatás erőteljes mérséklése szükséges, különösen a Dél-Bükk száraz tölgyeseiben).
- Fakitermelési beavatkozás végzése kizárólag idegenhonos fafajok megtelepedése és jelenléte esetén, továbbá a használt utak, turistautak és villanypászták mentén, illetve turisztikailag frekvenciált helyszíneken, közvetlen veszélyt jelentő száraz törzsek kivágásával, balesetmegelőzési céllal.
- Jelentősebb, nagyobb területet érintő abiotikus vagy biotikus károsítások esetén, az erdőborítottság helyreállítása érdekében esetleg rendkívüli intézkedések is szükségessé válhatnak. Az ezekhez kapcsolódó beavatkozások megtervezése és kivitelezése csak a nemzeti park igazgatóság közreműködésével, illetve felügyelete mellett lehetséges.
- Fakitermelési munka esetén a közösségi jelentőségű madárfajok fészkelőhelyén a vágásos üzemmódnál ismertett időbeli és térbeli korlátozások érvényesítése.
- Az állományok területén vadgazdálkodási és vadászati berendezések (szóró, etetőhely, sózó, magasles) elhelyezése nem javasolt.

d) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

A kezelési egységgel lehatárolt erdőterületekre vonatkozó általános előírásokat fentebb (a 3.2. fejezet elején) részleteztük.

A 96/2011. (X. 17.) VM rendelet alapján a Bánhorvati Erdőtervezési Körzet (Bánhorvati, Borsodbóta, Dédestapolcsány, Kazincbarcika, Nagybarca, Nekézseny, Sajómercse,

Sajóvelezd, Sáta, Uppony, Vadna községhatárok) területén, kifejezetten ennél a kezelési egységnél betartandó, további előírások:

- *Az odúlakó madárfajok – például közép fakopáncs (Dendrocopos medius), fekete harkály (Dryocopus martius), hamvas küllő (Picus canus) – életterének biztosítása érdekében a fakitermelések végrehajtása során – különösen a pannon cseres-tölgyes (91M0), a pannon gyertyános-tölgyesek kocsánytalan tölgy (Quercus petraea) és gyertyán (Carpinus betulus) fajfajokkal (91G0), szubmontán és montán bükkösök (9130) élőhelytípusba tartozó erdőkben – a védett természeti területek természetvédelmi kezeléséért felelős szerv által megfogalmazott elvárások szerint, hagyásfákat, illetve hagyásfa csoportokat, valamint egyenletes eloszlásban álló és fekvő holtfát kell visszahagyni a területen.*

A 47/2014. (IV. 24.) VM rendelet alapján a Szilvásvárad Erdőtervezési Körzet (Nagyvisnyó, Szilvásvárad) területén, kifejezetten ennél a kezelési egységnél betartandó, további előírások:

- *A pannon gyertyános-tölgyesek Quercus petraeával és Carpinus betulusszal (91G0), pannon cseres-tölgyesek (91M0), valamint szubmontán és montán bükkösök (Asperulo-Fagetum) (9130) jelölő erdei élőhelyeken a nevelővágások során a természeteshez közelítő tér- és korszerkezet kialakítására kell törekedni, szubmontán és montán bükkösökben az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakításával, valamint a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartásával.*

- Javasolt előírások:

A Natura 2000 fenntartási tervek készítésére vonatkozó útmutató 2. sz. melléklete alkalmazásával megfogalmazott kezelési javaslatok:

Kód	Erdőterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
E03	A közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben – a folyamatos erdőborítást biztosító átmeneti, örökerdő vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés.
E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével.
E10	Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása az inváziós növényfajok eltávolítására vonatkozó tevékenység kivételével. [Megjegyzés: ideértve az állományokon belül előforduló, véderdő jellegű foltok gazdálkodás alól való kivonását is.]
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és az állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során az idegenhonos növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).
E16	A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m ³ /ha álló és/vagy fekvő holtfa jelenlétének biztosítása. [Megjegyzés: a közösségi jelentőségű harkályfajok és az örvös légykapó életfeltételeinek biztosítása érdekében.]

E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása. [Megjegyzés: a közösségi jelentőségű harkályfajok és az örvös légykapó életfeltételeinek biztosítása érdekében.]
E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során. [Megjegyzés: a nagy koronájú, böhöncös fák meghagyása a nagy testű, gallyfészkekben költő madárfajok érdekében; az odvas fák kímélete a harkályfajok alkalmas fészkelőhelyeinek biztosítása érdekében.]
E20	Fokozottan védett jelölő madárfaj fészkének (madárfajtól függően meghatározott) körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozása.
E26	Az előhasználatok során az elegyfajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.
E28	Természetes-, természetszerű- és származék természetességi állapotú erdőkben a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámának minimális szintre szorítása, illetve lehetőség szerinti teljes eltávolítása.
E32	Örökerdő üzemmódra való áttérés. [Megjegyzés: az arra alkalmas állományok esetében, legalább a középkorú és idős állományok egy részében.]
E33	Természetes, természetszerű és származék erdőkben a tarvágás mellőzése.
E36	Az adott erdőrészletben véghasználat esetén szálalóvágás alkalmazása.
E37	Tájhonos fafajú állományok véghasználatára során az idős állományban legalább 5% területi lefedettséget biztosító hagyásfa csoport (mikroélőhely) visszahagyása, lehetőleg az idős állomány szerkezetét és összetételét is reprezentáló formájában.
E38	Őshonos fafajú állományok véghasználatára során átlagosan 5–20% területi lefedettséget biztosító mikroélőhelyek visszahagyása, lehetőleg az idős állomány összetételét jellemző formában. [Megjegyzés: A erdőrészlet adottságai és a fahasználat jellege alapján az erdőrészletek 5-10%-a visszahagyása javasolt.]
E39	A mikroélőhelyek fenntartása. [Megjegyzés: az odvas és kéreglevált fák, biotópfák, böhöncök meghagyása.]
E41	A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozás megállapítása.
E44	Fakitermelés augusztus 15. és február 1. között. [Megjegyzés: fakitermelési lehetőség a parlagi sas, uhu és vándorsólyom fészkelőhelye közelében.]
E46	Fakitermelés augusztus 15. és december 15. között. [Megjegyzés: fakitermelési lehetőség a rétisas fészkelőhelye közelében.]
E52	Őshonos fafajú faállomány tájhonos fajokkal történő felújítása. [Megjegyzés: leginkább kívánatos célállományok: cseres-kocsánytalan tölgyes /KTT-CS/, molyhos tölgyes- kocsánytalan tölgyes /KTT-MOT/, cseres /CS/, egyéb lomb elegyes – kocsánytalan tölgyes /KTT-EL/, Cseres – molyhos tölgyes (MOT-CS/, egyéb elegyes molyhos tölgyes /MOT-E/.)]
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágú és fás szárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.
E70	Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett: <ul style="list-style-type: none"> • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése.

	<ul style="list-style-type: none"> • Javasolt alkalmazási idő: lágy szárú: május-június, fás szárú: augusztus-szeptember. • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. • Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélykiiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában). • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.
E72	Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására.
E74	Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erdőterületeken, magtermő állományokban) történő elvégzése.
E75	Kártevők elleni védekezésnél kémélő technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, időszak megválasztása: életciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása.
E84	Fakitermelés tervezése során az érintett erdőrészeket korosztály-eloszlásának javítása. Térben változó erélyű nevelővágások végzése, az alsó szint és az átlagkornál fiatalabb egyedek kímélete.
E85	A hagyásfák, hagyásfacsoportok fenntartása a fák természetes pusztulásáig.
E88	Fakitermelés csak augusztus 15. és február 28. között végezhető. [Megjegyzés: fakitermelési lehetőség a fekete gólya, békászó sas, kígyászölyv, darázsölyv és hamvas küllő fészkelőhelye közelében.]
E96	Fokozottan védett jelölő madárfaj fészkének (madárfajtól függően meghatározott) körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység időbeli korlátozása.
E97	Kártevők elleni védekezésnél biológiai módszerek (feromoncsapdák, elterelő anyagok) alkalmazása.
Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
VA01	Szóró, sózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki. [Megjegyzés: a nem véderdő jellegű állományokban.]
VA03	A területen szóró, vadetető, sózó nem létesíthető. [Megjegyzés: a véderdő jellegű állományokban és azok közvetlen közelében.]

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merült fel. Az élőhelyek állapotának javítását szolgáló lehetséges intézkedések (pl. idegenhonos és inváziós fafajok visszaszorítása, az erdők szerkezetének javítása, az álló és fekvő holtfa megtartása, illetve mennyiségének növelése) a gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok között, a c) pont alatt szerepelnek. Megemlítendő viszont, hogy a KE-7 egység alatt szerepeltetett állományok egy részét hosszú távon (védett természeti területeken) cseres-kocsánytalan tölgyes (ritkábban molyhos tölgyes) állománnyá kell majd visszaalakítani. Az állományok kedvező természetességi állapotban való fenntartásához, egyes madárfajok

megőrzéséhez, illetve a fészkelőhelyül szolgáló erdők megújulásának biztosításához a vadhatás-mérséklése, a vadlétszám csökkentése is indokolt.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egységhez tartozó állományokban olyan tevékenység, amely azok területének csökkenésével járna (beépítés, új vonalas létesítmények elhelyezése, újabb utak, épített közelítő nyomok kialakítása), nem javasolt. A jelenlegi turistaút-hálózat lényegesebb bővítése nem indokolt, de ilyen irányú igény esetén (az útvonal körültekintő, a nemzeti park igazgatósággal is egyeztetett megtervezésével, meglévő földutakat igénybe véve) lehetséges. A meglévő műszelvényes földutak karbantartása, felújítása – elsősorban közúzalék felhasználásával, építési hulladék elhelyezése nélkül – szükség szerint elvégezhető. Az úthálózat karbantartása – *egyedi, nemzeti park igazgatósággal előzetesen egyeztetett eseteket leszámítva* – ugyanakkor nem járhat az utak szélesítésével, a technológiát úgy kell alkalmazni, hogy ez ne következhesse be. Az állományok alatt/mellett található erdei pihenőhelyek, források, tanösvények karbantartása rendszeresen elvégzendő.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A cseres-kocsánytalan tölgyesek a tervezési terület jelentős területfoglalású, komoly élőfakészlettel rendelkező, a védelmi és közjóléti célkitűzések mellett bizonyos mértékben gazdasági jelentőséggel is bíró erdei, amelyekre a jelenleg érvényben levő erdőtervek is tartalmaznak gazdálkodási jellegű fakitermelési előírásokat, illetve lehetőségeket. A cseres-tölgyesekbe ékelődő és nagyobb állományokkal is jelen levő molyhos tölgyesek jórészt gazdasági jelentőség nélküli (de természetvédelmi szempontból annál értékesebb) véderdők. A kezelési javaslatok mindezek figyelembe vételével, a jelenlegi üzemmód-besorolások szerinti tagolással, de hangsúlyozottan a természetvédelmi (kisebb részben a közjóléti-turisztikai) funkciók előtérbe helyezésével kerültek megfogalmazásra. A javasolt intézkedések cseres-tölgyesek esetében a homogén állomány-szerkezetű erdők változatosabbá tételét, az elegyfák felkarolását, az idegenhonos elemek (akác, fenyők) visszaszorítását, a holtfa megtartását, mennyiségének növelését, valamint az erdőkhez kötődő (gallyfészekben, sziklafalon, faodúban, kéregrepedésben és talajon költő madárfajok), továbbá egyéb közösségi jelentőségű fajok számára szükséges mikroélőhelyek jelenlétének biztosítását (együttesen az erdők természetességi állapotának javulását) is szolgálják. Molyhos tölgyesek esetében a javaslatok a védelmi funkciók abszolút előtérbe helyezését, az állományok gazdálkodás alóli, teljes körű mentesítését szorgalmazzák.

3.2.1.6.KE-6 kezelési egység: Gyertyános-tölgyesek és bükkösök

a) A kezelési egység meghatározása:

A kezelési egység a tervezési terület üde, jó vízellátottságú termőhelyeken álló zonális erdeit – gyertyános-kocsánytalan tölgyesek, szubmontán bükkösök és montán bükkösök (utóbbiak csak a Bükk-fennsíkon vannak jelen) – foglalja magába (ezen felül kisebb területen gyertyános-kocsányos tölgyesek is érintettek). A lehatárolás alapjául szolgáló NÖSZTÉP-térkép sajátossága (tematikai részletezettsége) miatt az említett zonális erdők mellett ide kerültek besorolásra a gyertyános-tölgyesek és bükkösök régiójában szigetszerűen, kisebb állományokkal megjelenő edafikus erdők (főként szikla-, szurdok- és törmeléklejtő-erdők, illetve mészkerülő erdők) is. Az üde zonális erdők elsősorban az Upponyi-hegység és a Bükk hegység magasabban fekvő részein és völgyeiben vannak jelen, jelentősebb hiányuk pedig csak

a dombvidéki jellegű peremeken és a Bükkalján mutatható ki. A kezelési egységhez tartozó állományok a tájegységi sajátosságok miatt összességében abszolút dominálnak (a kezelési egységek közül a legnagyobb területet fedik le), területi arányuk együttesen 55,27%-ot tesz ki.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- érintett jelölő madár fajok:
 - fészkelő/állandó: parlagi sas (*Aquila heliaca*), békászó sas (*Aquila pomarina*), kígyászölyv (*Circaetus gallicus*), darázsölyv (*Pernis apivorus*), vándorsólyom (*Falco peregrinus*), uhu (*Bubo bubo*), uráli bagoly (*Strix uralensis*), fekete gólya (*Ciconia nigra*), kék galamb (*Columba oenas*), fehérhátú fakopáncs (*Dendrocopos leucotos*), közép fakopáncs (*Dendrocopos medius*), fekete harkály (*Dryocopus martius*), hamvas küllő (*Picus canus*), örvös légykapó (*Ficedula albicollis*), kis légykapó (*Ficedula parva*), császármadár (*Bonasia bonasia*)
 - vonuló/telelő/táplálkozó:
- érintett egyéb, jelentős fajok: rétisas (*Haliaeetus albicilla*), héja (*Accipiter gentilis*), karvaly (*Accipiter nisus*), egerészölyv (*Buteo buteo*), holló (*Corvus corax*), törpekuvík (*Glaucidium passerinum*), zöld küllő (*Picus viridis*), macskabagoly (*Strix aluco*)
- élőhelyek- NÖSZTÉP:
 - 4101 – Bükkösök
 - 4102 – Gyertyános kocsánytalan tölgyesek
 - 4108 – Hegy- és dombvidéki pionír erdők
 - 4109 – Gyertyános kocsányos tölgyesek
 - 4111 – Egyéb, többletvízhatástól független őshonos dominanciájú erdők

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

c1) Vágásos üzemmódba sorolt állományok:

A gyertyános-tölgyes és bükkös állományok jelentős hányada vágásos üzemmódban kezelt erdő (a folyamatos erdőborítás mellett kezelt erdők területének növelése érdekében ezek egy részét a következő erdőtervezési ciklusokban célszerű lenne legalább átmeneti üzemmódba sorolni). Az állományokban ugyanakkor egyes (a közösségi jelentőségű madárfajok védelme szempontjából fontosnak ítélt) természetvédelmi irányelvek vágásos üzemmód mellett is érvényesíthetők. Sarkalatos kérdés a fafajösszetétel és állományszerkezet nevelővágások során való alakítása, illetve véghasználati célú beavatkozások kapcsán is meg lehet fogalmazni olyan irányelveket, amelyek egyrészt mérséklik a végvágás okozta környezeti változásokat, másrészt (távlatilag, legalább részterületen) segíthetik a folyamatos erdőborítás felé való fokozatos átvezetést.

Általános erdőkezelési javaslatok:

- Középkorú állományokban az elegyességet és a szerkezeti változatosságot megtartó, illetve bővítő (gyertyános-tölgyeseknél az állományok alsó szintjében megjelenő őshonos fafajokat és az őshonos cserjék alkotta foltokat is óvó) nevelővágások végzése.
- A nevelővágások (tisztítások, törzskiválasztó és növedékfokozó gyérítések) során az őshonos lombos elegyfajok (hársak, juharok, szilek, magas kőris, vadgyümölcsök stb.) egyedeinek kímélete, a gyertyán (és néhány helyszínen a magas kőris) kordában tartása, az előforduló idegenhonos fafajok (fenyőfélék, akác

stb.) visszaszorítása. Az agresszíven terjedő fafajok törzseinek kezelésére elsősorban vegyszeres injektálást célszerű alkalmazni.

- A nevelővágások során az átmérő-eloszlásban mutatkozó változatosság megtartása, bővítése. Az előző állományokból visszamaradt, az átlagkornál idősebb faegyedek (nagyobb koronájú, böhöncös fák) kímélete, megőrzése.
- A nevelővágások során a tövön száradt törzsek, facsonkok, valamint az odvas-üreges törzsek jelölő fajok (pl. kék galamb, harkályfajok, légykapók) életfeltételeinek biztosítása érdekében való visszahagyása. Az állományok színteztettségének biztosítása érdekében (gyertyános-tölgyesekben) a cserjeszint kímélete, legfeljebb a közelítési, kiszállítási munkákat közvetlenül akadályozó cserjék eltávolítása.
- A nevelővágások során az egyenletes hálózatot kialakító/fenntartó, homogenizáló jellegű állományalakítás elkerülése, helyette térben változó erélyű belenyúlások alkalmazása. (A térben változó erélyű munkák egyik lehetséges kivitelezési módja, hogy kisebb állományrészeket érintetlenül hagyunk, a besűrűsödött foltokat ténylegesen gyérítés jelleggel fellazítjuk, az alsó lombszinttel rendelkező állományrészeket pedig erősebben gyérítjük.)
- A nevelővágások és véghasználatok során a holtfához kötődő madárfajok élőhelyének, fészkelőhelyének biztosítása érdekében a szálanként elpusztult, őshonos fafajú álló és fekvő holtfák – melyek átmérője eléri, vagy meghaladja a faegyedek átlagátmérőjét – visszahagyása.
- A véghasználatok térbeli ütemezése madárvédelmi szempontoknak is megfelelő megoldása, a gallyfészekben költő fajok számára szükséges idős állományok megfelelő arányú és mintázatú jelenlétének biztosítása valamennyi részterületen (tájegységben, erdőtervezési körzetben, községhatárban stb.).
- A véghasználatok során legalább 15–30 éves időtartamra elnyújtott fokozatos felújítógátások, vagy lehetőség szerint 30–60 évre elnyújtott felújítási periódust eredményező szálalógátások alkalmazása. Rövidebb időtartamú véghasználatok és nagyobb erdőrészek esetén egy erdőtervi ciklusban csak részterületes végvágások kivitelezése.
- Bontógátások/szálalógátások alkalmazása során az egy erdőtervi cikluson belüli beavatkozási erély 30–50%-os, illetve 25–30%-os mértékben való maximálása.
- A bontógátások/szálalógátások során az utódállomány elegyességének biztosításához az egyébként is szórványos elegyfa-fajok egyedeinek kímélete (szálanként vagy csoportosan) és lehető leghosszabb ideig való fenntartása.
- A bontógátások/szálalógátások, illetve végvágások során az állományok alsó szintjében levő fiatalabb fák és facsoportok döntési és közelítési károktól való megóvása, felszabadítása. Az őshonos fajok alkotta cserjefoltok kímélete, minél nagyobb területen való visszahagyása.
- A felújítási folyamat során az erdőrészek 5–10%-ának érintetlenül hagyása (egy vagy több foltban, lehetőség szerint legalább 0,2–0,5 ha-os blokkokban). Az érintetlenül hagyandó részek („hagyásfa-csoportok”) előzetes, a felújítás kezdeti fázisában való kijelölése. A kijelöléseket itt úgy célszerű megtenni, hogy azok az állományokon belül elhelyezkedő, régebb óta nem háborgatott, odvas fákat, álló holtfákat, illetve nagy koronájú, böhönc jellegű fákat tartalmazó élőhelyi foltokat, valamint a beágyazódó, véderdő jellegű foltokat (szikla-, szurdok- és törmeléklet-erdők, mézskerülő erdők) is magukba foglalják.
- Az újonnan létrehozott, fiatal állományfoltok elegyességének, változatosságának megtartása, az esetlegesen jelen levő idegenhonos fafajok (jellemzően akác)

visszaszorítása, lehetőség szerint mechanikai úton, vegyszeres technológiák alkalmazása nélkül.

- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok közösségi jelentőségű madárfajok fészkelőhelye, illetve táplálkozóhelye figyelembe vételével való kijelölése.
- Községi jelentőségű madárfajok fészkelése esetén az állományok területén és azok szűkebb környezetében (szükség szerint) a gazdálkodási tevékenységek időbeli korlátozása: rétisas esetében a január 1. és július 15. közötti, uráli bagoly esetében a február 1. és július 15. közötti, uhu esetében a február 1. és július 31. közötti, parlagi sas esetében a február 1. és augusztus 15. közötti, vándorsólyom esetében a február 15. és július 15. közötti, fehérhátú fakopáncs esetében a március 1. és június 30. közötti, fekete gólya esetében a március 1. és augusztus 15. közötti, császármadár esetében a március 15. és augusztus 15. közötti, békászó sas és kígyászölyv esetében a március 15. és augusztus 31. közötti, kis légykapó esetében az április 15. és július 15. közötti, darázsölyv esetében az április 15. és augusztus 31. közötti időszakban.
- Az időbeli korlátozások területi hatályának meghatározása és érvényesítése: a parlagi sas fészke körül 300–600 m-es sugarú körön belül, a fekete gólya, békászó sas és rétisas fészke körül 400 m-es sugarú körön belül, a kígyászölyv, vándorsólyom és császármadár fészke körül 300 m-es sugarú körön belül, a darázsölyv, uhu, uráli bagoly és kis légykapó fészke körül 200 m-es sugarú körön belül, a fehérhátú fakopáncs fészke körül 100 m-es sugarú körön belül.
- A ragadozó madarak, a baglyok és a fekete gólya aktívan használt és lakatlan (de jó állapotú) fészkeinek, váltófészkeinek kímélete, indokolt esetekben a fészkek szűkebb környezetének (békászó sas és fekete gólya esetében 100–300 m-es, parlagi sas, rétisas és kígyászölyv esetében 100–200 m-es, darázsölyv, vándorsólyom, uhu és uráli bagoly esetében 100 m-es sugarú kör) véghasználatok és egyéb drasztikus erdészeti beavatkozások nélkül történő megtartása (változtatási tilalom; a nem véghasználati jellegű munkák egyedi szempontok alapján bírálandók el).
- Indokolt esetekben a kis légykapó fészkelőhelye szűkebb (200 m-es sugarú kört érintő) környezetének érintetlenül, erdészeti és egyéb beavatkozás nélkül történő megtartása (változtatási tilalom).
- Indokolt esetekben a vándorsólyom és uhu természetes sziklán vagy kőbányában levő fészke szűkebb (100 m-es sugarú kört érintő) környezetének véghasználatok és egyéb drasztikus erdészeti beavatkozások nélkül történő megtartása (változtatási tilalom; a nem véghasználati jellegű munkák egyedi szempontok alapján bírálandók el).
- A fehérhátú fakopáncs és a császármadár fészkelőhelye körüli 200 m-es sugarú körön belül csak örökerdő-gazdálkodás jellegű tevékenység végzése javasolt (az érintett, véghasználati korhoz közelítő erdők esetében üzemmódváltás indokolt).
- Állékony, erős koronájú, idős, de jó egészségi állapotú törzseken – korlátozott számban – sasok, fekete gólya és egyéb nagy testű, gallyfészkekben költő madárfaj számára alkalmas műfészkek építése.

c2) Átmeneti és örökerdő üzemmódba sorolt állományok:

Az örökerdő és átmeneti üzemmódba sorolt állományok nagyobbik, döntő hányada az üde zonális erdők, azon belül is elsősorban a bükkösök közül kerül ki. Megtartásuk és területük/arányuk távlati bővítése természetvédelmi (azon belül madárvédelmi) szempontból

mindenképpen kívánatos, többek között azért is, mert a vágásos erdőgazdálkodás, illetve a jelenlegi korosztályszerkezet miatt helyenként előbb-utóbb felbukkanó vágáskoncentráció (nagy kiterjedésű vágásterületek) hátrányainak visszaszorítása elsősorban ennek a folyamatnak a továbbvitelével lehetséges. A folyamatos erdőborítást biztosító üzemmódba sorolható állományok jellemzően azonos kiinduló állapotot (középkorú-idős, homogén, zárt, legfeljebb mérsékelten lékesedő erdőkép) jelentenek, így irányelvek szintjén – mivel előbb az örökerdő üzemmódba belépő állományokban is egyfajta átalakítást kell indítani – célszerű együtt tárgyalni őket (a következőkben az átmeneti üzemmódra csak a korábbi „átalakító üzemmód” fogalmával analóg értelmezésben utalunk).

Általános erdőkezelési javaslatok:

- Az átmeneti és örökerdő üzemmódba sorolt állományok területének – a folyamatos erdőborítás melletti erdőkezelés területi bővítése, egyúttal a vágásos erdőgazdálkodás okozta ökológiai hátrányok mérséklése érdekében történő – további növelése.
- Az átalakítás komplex, változó eréllyel végrehajtott növedékfokozó gyéritéssel vagy szálalóvágással indított folyamata során a kiinduló (idős) állományok fatérfogatának fokozatos csökkentése, továbbá az átmérőeloszlás, a térbeli mintázat, a vertikális tagoltság és az elegyarány-viszonyok egyidejű alakítása.
- Az átalakítások lékvágással és/vagy csoportos bontásokkal – gyengén feltárt, meredekebb területeken esetleg vonalas-szegélyes beavatkozásokkal – történő megindítása, a térbeli mintázat további alakításánál a lékes-csoportos-foltos beavatkozások előnyben részesítése.
- Az átalakítások során a korábbi vágások vagy dölések során keletkezett nyílt foltok, illetve lékek mintázatának figyelembe vétele.
- Az első szálalóvágások során az egy erdőtervi cikluson belüli beavatkozási erély 20%-os értékben való maximálása, illetve az egy-egy alkalommal összefüggően keletkező bontott vagy véghasznált területek lékméret léptékére (0,05-0,15 ha) csökkentése (vonalas szálalóvágásoknál ettől a területi korláttól el lehet térni).
- Az átalakítási/fenntartási folyamat során az erdőrésztetek 5–10%-ának érintetlenül hagyása (egy vagy több foltban, lehetőség szerint legalább 0,2–0,5 ha-os blokkokban). Az érintetlenül hagyandó részek („hagyásfa-csoportok”) előzetes, az átalakítás kezdeti fázisában való kijelölése. A kijelöléseket itt úgy célszerű megtenni, hogy azok az állományokon belül elhelyezkedő, régebb óta nem háborgatott, odvas fákat, álló holtfákat, illetve nagy koronájú, böhönc jellegű fákat tartalmazó élőhelyi foltokat, valamint a beágyazódó, véderdő jellegű foltokat (szikla-, szurdok- és törmeléklejtő-erdők, mészkerülő erdők) is magukba foglalják.
- A változatos szerkezet közelítése érdekében a gyors, nagyobb mértékű – a fokozatos átalakítással össze nem egyeztethető ütemű – fakitermelések mellőzése.
- A holtfához kötődő madárfajok élőhelyének, fészkelőhelyének biztosítása érdekében a szálanként elpusztult, őshonos fafajú álló és fekvő holtfák – melyek átmérője eléri, vagy meghaladja a faegyedek átlagátmérőjét – visszahagyása.
- Az átalakítás/fenntartás során az őshonos lombos elegyfák kímélete (a felső és alsó szintben, illetve újulati szintben egyaránt). Az állományok alsó szintjében levő fiatalabb facsoportok döntési és közelítési munkák során való megóvása, sérülésmentes felszabadítása.
- Az átalakítás/fenntartás során az őshonos fajok alkotta cserjefoltok kímélete, minél nagyobb területen való visszahagyása.
- Az újonnan létrehozott, fiatal állományfoltok elegyességének, változatosságának megtartása, az esetlegesen jelen levő idegenhonos fafajok (jellemzően akác)

visszaszorítása, lehetőség szerint mechanikai úton, vegyszeres technológiák alkalmazása nélkül.

- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok közösségi jelentőségű madárfajok fészkelőhelye, illetve táplálkozóhelye figyelembe vételével való kijelölése.
- Községi jelentőségű madárfajok fészkelőhelyén a vágásos üzemmód esetén ismertett időbeli és térbeli korlátozások érvényesítése.
- Állékony, erős koronájú, idős, de jó egészségi állapotú törzseken – korlátozott számban – sasok, barna kánya, fekete gólya és egyéb nagy testű, gallyfészkekben költő madárfaj számára alkalmas műfészkek építése.

c3) Faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba sorolt állományok:

A gyertyános-tölgyes és bükkös állományoknak csak egy kisebb (de nem feltétlenül elhanyagolható) része (véderdők, erdőrezervátum magterület, egyes fokozottan védett területek) esik faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba sorolt erdőrészletbe. Ezekben az erdőkben gyakorlatilag csak minimális, fenntartó és védelmi jellegű beavatkozások lehetségesek.

Általános erdőkezelési javaslatok:

- Az állományok fenntartásának, illetve megújulásának természetes erdődinamikai folyamatokra való alapozása (a felújulási és differenciálódási folyamatok „működéséhez” a vadhatás erőteljes mérséklése szükséges).
- Fakitermelési beavatkozás végzése kizárólag idegenhonos fafajok megtelepedése és jelenléte esetén, továbbá a használt utak, turistautak és villanypászta mentén, illetve turisztikailag frekventált helyszíneken, közvetlen veszélyt jelentő száraz törzsek kivágásával, balesetmegelőzési céllal.
- Jelentősebb, nagyobb területet érintő abiotikus vagy biotikus károsítások esetén, az erdőborítottság helyreállítása érdekében esetleg rendkívüli intézkedések is szükségessé válhatnak. Az ezekhez kapcsolódó beavatkozások megtervezése és kivitelezése csak a nemzeti park igazgatóság közreműködésével, illetve felügyelete mellett lehetséges.
- Fakitermelési munka esetén a közösségi jelentőségű madárfajok fészkelőhelyén a vágásos üzemmódnál ismertett időbeli és térbeli korlátozások érvényesítése.
- Az állományok területén vadgazdálkodási és vadászati berendezések (szóró, etetőhely, szózó, magasles) elhelyezése nem javasolt.

d) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

A kezelési egységgel lehatárolt erdőterületekre vonatkozó általános előírásokat fentebb (a 3.2. fejezet elején) részleteztük.

A 96/2011. (X. 17.) VM rendelet alapján a Bánhorvát Erdőtervezési Körzet (Bánhorvát, Borsodbóta, Dédestapolcsány, Kazincbarcika, Nagybarca, Nekézseny, Sajómercse, Sajóvelezd, Sánta, Uppony, Vadna község határok) területén, kifejezetten ennél a kezelési egységnél betartandó, további előírások:

- *Az odúlakó madárfajok – például közép fakopáncs (Dendrocopos medius), fekete harkály (Dryocopus martius), hamvas küllő (Picus canus) – életterének biztosítása érdekében a fakitermelések végrehajtása során – különösen a pannon cseres-tölgyes (91M0), a pannon gyertyános-tölgyesek kocsánytalan tölgy (Quercus petraea) és gyertyán (Carpinus betulus) fajokkal (91G0), szubmontán és montán bükkösök (9130) élőhelytípusba tartozó erdőkben – a védett természeti területek természetvédelmi kezeléséért felelős szerv által megfogalmazott elvárások szerint, hagyásfákat, illetve hagyásfa csoportokat, valamint egyenletes eloszlásban álló és fekvő holtfát kell visszahagyni a területen.*

A 47/2014. (IV. 24.) VM rendelet alapján a Szilvásvárad Erdőtervezési Körzet (Nagyvisnyó, Szilvásvárad) területén, kifejezetten ennél a kezelési egységnél betartandó, további előírások:

- *A pannon gyertyános-tölgyesek Quercus petraeával és Carpinus betulusszal (91G0), pannon cseres-tölgyesek (91M0), valamint szubmontán és montán bükkösök (Asperulo-Fagetum) (9130) jelölő erdei élőhelyeken a nevelővágások során a természeteshez közelítő tér- és korszerkezet kialakítására kell törekedni, szubmontán és montán bükkösökben az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakításával, valamint a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartásával.*

- Javasolt előírások:

A Natura 2000 fenntartási tervek készítésére vonatkozó útmutató 2. sz. melléklete alkalmazásával megfogalmazott kezelési javaslatok:

Kód	Erdőterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
E03	A közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben – a folyamatos erdőborítást biztosító átmeneti, örökerdő vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés.
E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével.
E10	Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása az inváziós növényfajok eltávolítására vonatkozó tevékenység kivételével. [Megjegyzés: ideértve az állományokon belül előforduló, véderdő jellegű foltok gazdálkodás alól való kivonását is.]
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és az állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során az idegenhonos növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).
E16	A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m ³ /ha álló és/vagy fekvő holtfa jelenlétének biztosítása. [Megjegyzés: a közösségi jelentőségű harkályfajok és légykapók életfeltételeinek biztosítása érdekében.]
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása. [Megjegyzés: a közösségi jelentőségű harkályfajok és légykapók életfeltételeinek biztosítása érdekében.]

E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során. [Megjegyzés: a nagy koronájú, böhöncös fák meghagyása a nagy testű, gallyfészekben költő madárfajok érdekében; az odvas fák kímélete a kék galamb és a harkályfajok alkalmas fészkelőhelyeinek biztosítása érdekében.]
E20	Fokozottan védett jelölő madárfaj fészkének (madárfajtól függően meghatározott) körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozása.
E26	Az előhasználatok során az elegyfajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.
E28	Természetes-, természetszerű- és származék természetességi állapotú erdőkben a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámának minimális szintre szorítása, illetve lehetőség szerinti teljes eltávolítása.
E32	Örökerdő üzemmódra való áttérés. [Megjegyzés: az arra alkalmas állományok esetében, legalább a középkorú és idős állományok egy részében.]
E33	Természetes, természetszerű és származék erdőkben a tarvágás mellőzése.
E36	Az adott erdőrészletben véghasználat esetén szálalóvágás alkalmazása.
E37	Tájhonos fafajú állományok véghasználatára során az idős állományban legalább 5% területi lefedettséget biztosító hagyásfa csoport (mikroélőhely) visszahagyása, lehetőleg az idős állomány szerkezetét és összetételét is reprezentáló formájában.
E38	Őshonos fafajú állományok véghasználatára során átlagosan 5–20% területi lefedettséget biztosító mikroélőhelyek visszahagyása, lehetőleg az idős állomány összetételét jellemző formában. [Megjegyzés: A erdőrészlet adottságai és a fahasználat jellege alapján az erdőrészletek 5-10%-a visszahagyása javasolt.]
E39	A mikroélőhelyek fenntartása. [Megjegyzés: az odvas és kéreglevált fák, biotópfák, böhöncök meghagyása.]
E41	A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozás megállapítása.
E44	Fakitermelés augusztus 15. és február 1. között. [Megjegyzés: fakitermelési lehetőség a parlagi sas, uhu, uráli bagoly és vándorsólyom fészkelőhelye közelében.]
E46	Fakitermelés augusztus 15. és december 15. között. [Megjegyzés: fakitermelési lehetőség a réti sas fészkelőhelye közelében.]
E52	Őshonos fafajú faállomány tájhonos fajokkal történő felújítása. [Megjegyzés: leginkább kívánatos célállományok: bükkös /B/, kocsánytalan tölgyes – bükkös /B-KTT/, kőrises – bükkös /B-K/, Egyéb lombelegyes bükkös /B-EL/, gyertyános-kocsánytalan tölgyes /GY-KTT/, bükkös-gyertyános-kocsánytalan tölgyes /GY-KTT-B/, cseres- gyertyános-kocsánytalan tölgyes /GY-KTT-CS/, Egyéb lomb elegyes-gyertyános-kocsánytalan tölgyes]
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágú és fás szárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.
E70	Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett: <ul style="list-style-type: none"> • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése. • Javasolt alkalmazási idő: lágú szárú: május-június, fás szárú: augusztus-szeptember.

	<ul style="list-style-type: none"> • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. • Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában). • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.
E72	Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, száruzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására.
E74	Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erdőterületeken, magtermő állományokban) történő elvégzése.
E75	Kártevők elleni védekezésnél kímélő technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, időszak megválasztása: életciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása.
E84	Fakitermelés tervezése során az érintett erdőrészeket korosztály-eloszlásának javítása. Térben változó erélyű nevelővágások végzése, az alsó szint és az átlagkornál fiatalabb egyedek kímélete.
E85	A hagyásfák, hagyásfacsoportok fenntartása a fák természetes pusztulásáig.
E88	Fakitermelés csak augusztus 15. és február 28. között végezhető. [Megjegyzés: fakitermelési lehetőség a fekete gólya, békászó sas, kígyászölyv, darázsölyv, kék galamb, közép fakopáncs, fehérhátú fakopáncs, fekete harkály, hamvas küllő, kis légykapó és császármadár fészkelőhelye közelében.]
E96	Fokozottan védett jelölő madárfaj fészkének (madárfajtól függően meghatározott) körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység időbeli korlátozása.
E97	Kártevők elleni védekezésnél biológiai módszerek (feromoncsapdák, elterelő anyagok) alkalmazása.
Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
VA01	Szóró, sózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki. [Megjegyzés: a nem véderdő jellegű állományokban.]
VA03	A területen szóró, vadetető, sózó nem létesíthető. [Megjegyzés: a véderdő jellegű állományokban és azok közvetlen közelében.]

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merült fel. Az élőhelyek állapotának javítását szolgáló lehetséges intézkedések (pl. idegenhonos és inváziós fafajok visszaszorítása, az erdők szerkezetének javítása, az álló és fekvő holtfa megtartása, illetve mennyiségének növelése) a gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok között, a c) pont alatt szerepelnek. Megemlítendő viszont, hogy a KE-7 egység alatt szerepeltetett állományok egy részét hosszú távon (védett természeti területeken) gyertyános-kocsánytalan tölgyes (ritkábban gyertyános-kocsányos tölgyes) vagy szubmontán/montán bükkös állományra kell majd visszaalakítani. Az állományok kedvező természetességi állapotban való fenntartásához, egyes madárfajok megőrzéséhez, illetve a

fészkelőhelyül szolgáló erdők megújulásának biztosításához a vadhatás-mérséklése, a vadlétszám csökkentése is indokolt.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egységhez tartozó állományokban olyan tevékenység, amely azok területének csökkenésével járna (beépítés, új vonalas létesítmények elhelyezése, újabb utak, épített közelítő nyomok kialakítása), nem javasolt. A jelenlegi turistaút-hálózat lényegesebb bővítése nem indokolt, de ilyen irányú igény esetén (az útvonal körültekintő, a nemzeti park igazgatósággal is egyeztetett megtervezésével, meglévő földutakat igénybe véve) lehetséges. A meglévő műszelvényes földutak karbantartása, felújítása – elsősorban közúzalék felhasználásával, építési hulladék elhelyezése nélkül – szükség szerint elvégezhető. Az úthálózat karbantartása – *egyedi, nemzeti park igazgatósággal előzetesen egyeztetett eseteket leszámítva* – ugyanakkor nem járhat az utak szélesítésével, a technológiát úgy kell alkalmazni, hogy ez ne következhesse be. Az állományok alatt/mellett található erdei pihenőhelyek, források, tanösvények karbantartása rendszeresen elvégzendő.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A gyertyános-tölgyesek és szubmontán/montán bükkösök a tervezési terület jelentős területfoglalású, komoly élőfakészlettel rendelkező, a védelmi és közjóléti célkitűzések mellett bizonyos mértékben gazdasági jelentőséggel is bíró erdei, amelyekre a jelenleg érvényben levő erdőtervek is tartalmazznak gazdálkodási jellegű fakitermelési előírásokat, illetve lehetőségeket. A kezelési javaslatok mindezek figyelembe vételével, a jelenlegi üzemmód-besorolások szerinti tagolással, de hangsúlyozottan a természetvédelmi (kisebb részben a közjóléti-turisztikai) funkciók előtérbe helyezésével kerültek megfogalmazásra. A javasolt intézkedések a homogén állomány-szerkezetű erdők változatosabbá tételét, az elegyfák felkarolását, az esetlegesen előforduló idegenhonos elemek (akác, fenyők) visszaszorítását, a holtfa megtartását, mennyiségének növelését, valamint az erdőkhöz kötődő (gallyfészkekben, sziklafalon, faodúban, kéregrepedésben és talajon költő madárfajok, továbbá egyéb közösségi jelentőségű fajok számára szükséges mikroélőhelyek jelenlétének biztosítását (együttesen az erdők természetességi állapotának javulását) is szolgálják.

3.2.1.7.KE-7 kezelési egység: Idegenhonos fafajú erdők

a) A kezelési egység meghatározása:

Idegenhonos fafajok – elsősorban akác és különböző fenyőfajok (nagyobb területen erdeifenyő, lucfenyő és feketefenyő), egészen kis területeken egyéb nem őshonos fafajok (vörös tölgy, fekete dió) – által uralt, saját termőhelyükön álló őshonos lombos fafajokat változó (de általában csekély) arányban tartalmazó, mesterségesen létrehozott, vagy agresszíven terjedő fafaj (akác) szubspontán terjeszkedése révén kialakult, részben szabályos térbeli hálózatot mutató (nemes nyárasok, fenyvesek esetében sorokba ültetett) erdők. Az állományok főként a tervezési terület peremén, valamint a karsztos fennsíkon fordulnak elő, jelentősebb számban az Upponyi-hegység és Upponyi-hegyhát zárt erdőtömbjeinek szélén, a Bükk hegység Nagyvisnyó és Bélapátfalva közötti hegylábi sávjában, illetve a Bükkalja településeinek határában (nagyobb részben Cserépfalu és Kisgyőr között). A kezelési egységhez tartozó erdők területi aránya jelentős, együttesen 4,89%-ot tesznek ki.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- érintett jelölő madárfajok:
 - fészkelő/állandó: békászó sas (*Aquila pomarina*), kígyászölyv (*Circaetus gallicus*), darázsölyv (*Pernis apivorus*), közép fakopáncs (*Dendrocopos medius*), balkáni fakopáncs (*Dendrocopos syriacus*), fekete harkály (*Dryocopus martius*), hamvas küllő (*Picus canus*), örvös légykapó (*Ficedula albicollis*)
 - vonuló/teelő/táplálkozó:
- érintett egyéb, jelentős fajok: karvaly (*Accipiter nisus*), erdei fülesbagoly (*Asio otus*), egerészölyv (*Buteo buteo*), holló (*Corvus corax*), fenyvescinege (*Parus ater*), kormosfejű cinege (*Parus montanus*), zöld küllő (*Picus canus*), tüzesfejű királyka (*Regulus ignicapillus*)
- élőhelyek – NÖSZTÉP:
 - 4401 – Tülevelűek dominálta ültetvények
 - 4402 – Akác dominálta ültetvények
 - 4403 – Nemesnyár- és fűz dominálta ültetvények
 - 4404 – Egyéb idegenhonos lombos fajok dominálta erdők

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

c1) Vágásos üzemmódba sorolt állományok:

Az idegenhonos fafajú állományok szinte kizárólag vágásos üzemmódba sorolt erdőrészekbe esnek. Az őshonos elemeket alig, vagy csak kisebb arányban tartalmazó, helyenként ültetvényszerű állományok (vö. lucfenyvesek) természetvédelmi szempontból általában csekély értéket képviselnek, fészkelő- és/vagy táplálkozó helyként ugyanakkor esetenként (különösen a fenyvesek) komolyabb madárvédelmi szereppel is bírhatnak (pl. az ismert kígyászölyv fészkek jelentős része fenyőn található). Kezelésüket védett természeti területen meghatározza az átalakítási (fafajcsere) kötelezettség, a nem védett területeken ugyanakkor legfeljebb javasolható az őshonos fafajokra váltás.

Általános erdőkezelési javaslatok:

- Középkorú állományokban a nevelővágások (törzskiválasztó és növedékfokozó gyéritések) során az őshonos lombos fafajok (bükk, kocsánytalan tölgy, gyertyán, cser, elegyfajfajok) egyedeinek kímélete, az őshonos fafajok szerepének növelése.
- A nevelővágások során a tövön száradt törzsek, facsonkok, valamint az odvas-üreges törzsek jelölő fajok (pl. harkályfajok) életfeltételeinek biztosítása érdekében való visszahagyása. A színteztettség biztosítása érdekében a cserjeszint (különösen az őshonos cserjék alkotta foltok) kímélete, legfeljebb a közelítési, kiszállítási munkákat közvetlenül akadályozó cserjék eltávolítása.
- A nevelővágások során a holtfához kötődő madárfajok élőhelyének, fészkelőhelyének biztosítása érdekében a szálanként elpusztult, őshonos fafajú álló és fekvő holtfák – melyek átmérője eléri, vagy meghaladja a faegyedek átlagátmérőjét – visszahagyása.
- A véghasználatok során az őshonos lombos fák, facsoportok, állományrészek kímélete (a felső és alsó szintben, illetve újulati szintben egyaránt). Az állományok alsó szintjében levő fiatalabb facsoportok döntési és közelítési munkák során való megóvása, sérülésmentes felszabadítása. A hagyásfa-csoportokon belül fekvő holtfa minél nagyobb mértékű visszahagyása.
- Hosszú távon a zonális erdőkre (cseres-tölgyesekre, gyertyános-tölgyesekre, bükkösökre) jellemző fajösszetétel közelítése, a „KE-5” és „KE-6” kezelési egységeknél megfogalmazott kezelési irányelvek fokozatos életbe léptetése.

- Középkorú (erdei- és feketefenyves) állományokban a lombkoronaszint erőteljesebb fellazítása, a nevelővágások térben változó eréllyel való elvégzése. Változatos záródású, a meglevő újulatfoltok és alsó szintű faegyedek megerősítését, illetve további felújulást biztosító állományszerkezet kialakítása.
- Idősebb erdei- és feketefenyves állományokban a tarvágásos véghasználatok lehetőség szerinti kerülése, a fafajcsere és az erdőfelújítás alternatív megoldásokkal történő kivitelezése.
- Idősebb erdei- és feketefenyves állományokban (lehetőleg szálalóvágások keretében) a nem őshonos fafajok lékes-csoportos-foltos kitermelése, az alsó szintben és újulati szintben levő/megjelenő őshonos lombos egyedek megsegítése, felkarolása (mindehhez a felújulási folyamatokat helyenként fékező vadhatás mérséklése szükséges).
- Erdei- és feketefenyvesekben a véghasználati jellegű munkák és a vegyeskorúsítás lehetőség szerint egyidejű megvalósítása az állományok hosszú időszakra elnyújtott átalakításával (azon keretek között, ahogyan azt az állományok egészségi állapota lehetővé teszi).
- Lucfenyvesekben (és alternatív megoldás híján erdei- és feketefenyvesekben) a tarvágások területének minimalizálása, az állékony őshonos lombos frakció hagyásfaként, illetve hagyásfa-csoportként való visszahagyása. A levágott állományrészek helyén szükség szerint (részleges talajelőkészítést követően) mesterséges erdősítés vagy állománykiegészítés végzése. Az ültetések során a termőhelyi viszonyoknak megfelelő fő- és elegyfajfajok alkalmazása.
- Vöröstölgyesek és fekete diósok esetében az átalakítási folyamatok fenyvesekhez hasonló kezelése, az alsó szint nélküli fekete diós állományok esetében akár előzetes alátelepítést követően.
- Gyenge termőhelyekre, kopár lejtőkre ültetett erdei- és feketefenyvesek véghasználatának mellőzése, az állományok óvatos meggyérítése, fellazítása után a spontán, fokozatos átalakulási folyamatok feltételeinek (vadhatás mérséklése, betelepülő idegenhonos fafajok eltávolítása) hosszú távú biztosítása.
- Akáccal erősen elegyes származékterületeken az akác szisztematikus (szükség esetén vegyszeres technológiát is alkalmazó) visszaszorítása, néhány évtizedes időtávlatban elegyes, őshonos lombos állományok létrehozása.
- Egyöntetű, homogén akácosok esetében (lehetőleg minél kisebb területű) tarvágásokat követő átalakítási munkák indítása. A levágott területeken részleges talajelőkészítést követő mesterséges erdősítés, lehetőség szerint a termőhelyi viszonyoknak megfelelő, őshonos fő- és elegyfajfajokkal.
- Az akácos vágásterületeken a fakitermelést követően a kivágott akácok sarjainak visszaszorítása, lehetőség szerint mechanikai úton, vegyszeres technológiák kerülésével, illetve minimalizálásával. Átalakítás esetén fakitermelést megelőzően az akáctörzsek kezelésére vegyszeres injektálás is alkalmazható.
- A vágásterületen történő égetés mellőzése, illetve az égetések minimalizálása. A vágástéri hulladék aprítással történő feldolgozása.
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok közösségi jelentőségű madárfajok fészkelőhelye, illetve táplálkozóhelye figyelembe vételével való kijelölése.
- Községi jelentőségű madárfajok fészkelése esetén az állományok területén és azok szűkebb környezetében (szükség szerint) a gazdálkodási tevékenységek időbeli korlátozása, az időbeli korlátozások területi hatályának meghatározása és

érvényesítése, változtatási tilalmak életbe léptetése (a „KE-5” és „KE-6” kezelési egységnél leírtak szerint).

c2) Átmeneti és örökerdő üzemmódba sorolt állományok:

Átmeneti és örökerdő üzemmódba sorolt, idegenhonos fafajú állományok alig vannak a területen, s további bővítésük sem feltétlenül indokolt. Kivételként az erős őshonos lombos alsó szinttel rendelkező erdei- és feketefenyvesek, valamint az őshonos lombos fafajokkal betöltődő akácok említhetők. A Bükki Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésében levő erdők közül ilyen – tarvágásos véghasználat nélkül átalakítandó – állományok kerültek besorolásra az „Őshonos fafajok a hazai erdőkbe – Tájidegen erdőállományok és fásítások átalakításának megkezdése, erdők természetvédelmi kezelése a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság területén” című, KEHOP pályázati projektbe. A már átmeneti és örökerdő üzemmódba sorolt, vagy a továbbiakban besorolandó állományok esetében egyaránt követhető az az elv, hogy a madárvédelmi funkciók folyamatos biztosítása mellett több lépésben történik meg a véghasználat, illetve (védett természeti területen mindenképpen) az őshonos fafajok megjelenítése.

Általános erdőkezelési javaslatok:

- Középkorú állományokban a nevelővágás jellegű beavatkozások során az őshonos lombos fafajok (bükk, kocsánytalan tölgy, gyertyán, cser, elegyfajok) egyedeinek kímélete, az őshonos fafajok szerepének növelése.
- Az átalakítás során a tövön száradt törzsek, facsonkok, valamint az odvas-üreges törzsek jelölő fajok (pl. harkályfajok) életfeltételeinek biztosítása érdekében való visszahagyása. A színteztettség biztosítása érdekében a cserjeszint (különösen az őshonos cserjék alkotta foltok) kímélete, legfeljebb a közelítési, kiszállítási munkákat közvetlenül akadályozó cserjék eltávolítása.
- Az átalakítás során a holtfához kötődő madárfajok élőhelyének, fészkelőhelyének biztosítása érdekében a szálanként elpusztult, őshonos fafajú álló és fekvő holtfák – melyek átmérője eléri, vagy meghaladja a faegyedek átlagátmérőjét – visszahagyása.
- Az átalakítási folyamat során az őshonos lombos fák, facsoportok, állományrészek kímélete, érintetlenül hagyása (a felső és alsó szintben, illetve újulati szintben egyaránt). Az érintetlenül hagyandó részek („hagyasfa-csoportok”) előzetes, az átalakítás kezdeti fázisában való kijelölése. A hagyasfa-csoportokon belül fekvő holtfa minél nagyobb mértékű visszahagyása.
- Hosszú távon a zonális erdők (cseres-tölgyesekre, gyertyános-tölgyesekre, bükkösökre) jellemző fajösszetétel közelítése, a „KE-5” és „KE-6” kezelési egységeknél megfogalmazott kezelési irányelvek fokozatos életbe léptetése.
- A véghasználati jellegű beavatkozások kis területen, bontás, lékvágás vagy mikrotarvágás jelleggel való elvégzése, a használatok legalább két-három évtizedre való elnyújtása, mozaikos térbeli állománymintázat kialakítása. Az állományok alsó szintjében levő fiatalabb facsoportok döntési és közelítési munkák során való megóvása, sérülésmentes felszabadítása.
- A gyors, nagyobb mértékű – a fokozatos átalakítással össze nem egyeztethető ütemű – fakitermelések mellőzése. Egy erdőtervi ciklusban a beavatkozási erély 30–50%-os értékben való maximálása, illetve az erdőrészetként egy erdőtervi ciklusban összefüggően keletkező véghasználati területek 0,5–1,0 ha alatt tartása.
- Az őshonos fafajok nélküli, idegenhonos fafajok által dominált állományrészeken őshonos fafajokkal (termőhelyi viszonyoktól függően bükk, kocsánytalan tölgy,

gyertyán, cser, elegyfajok szaporítóanyagával) való alátelepítés, vagy véghasználatot követő (részleges talajelőkészítést követő) erdősítés.

- Az újonnan létrehozott, fiatal állományfoltok elegyességének, változatosságának megtartása, a jelen levő idegenhonos fajok (elsősorban akác) visszaszorítása, lehetőség szerint mechanikai úton, vegyszeres technológiák kerülésével, illetve minimalizálásával.
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok közösségi jelentőségű madárfajok fészkelőhelye, illetve táplálkozóhelye figyelembe vételével való kijelölése.
- Községi jelentőségű madárfajok fészkelése esetén az állományok területén és azok szűkebb környezetében (szükség szerint) a gazdálkodási tevékenységek időbeli korlátozása: rétisas esetében a január 1. és július 15. közötti, uhu esetében a február 1. és július 31. közötti, parlagi sas esetében a február 1. és augusztus 15. közötti, vándorsólyom esetében a február 15. és július 15. közötti, fekete gólya esetében a március 1. és augusztus 15. közötti, békászó sas és kígyászölyv esetében a március 15. és augusztus 31. közötti, darázsölyv esetében az április 15. és augusztus 31. közötti időszakban.
- Az időbeli korlátozások területi hatályának meghatározása és érvényesítése: a parlagi sas fészke körül 300–600 m-es sugarú körön belül, a fekete gólya, békászó sas és rétisas fészke körül 400 m-es sugarú körön belül, a kígyászölyv és vándorsólyom fészke körül 300 m-es sugarú körön belül, a darázsölyv és uhu fészke körül 200 m-es sugarú körön belül.
- A ragadozó madarak, a baglyok és a fekete gólya aktívan használt és lakatlan (de jó állapotú) fészkeinek, váltófészkeinek kímélete, indokolt esetekben a fészkek szűkebb környezetének (békászó sas és fekete gólya esetében 100–300 m-es, parlagi sas, rétisas és kígyászölyv esetében 100–200 m-es, darázsölyv, vándorsólyom és uhu esetében 100 m-es sugarú kör) drasztikus erdészeti beavatkozások nélkül történő megtartása (a véghasználati és nem véghasználati jellegű munkák egyedi szempontok alapján bírálандók el).
- Indokolt esetekben a vándorsólyom és uhu természetes sziklán vagy kőbányában levő fészke szűkebb (100 m-es sugarú kört érintő) környezetének véghasználatok és egyéb drasztikus erdészeti beavatkozások nélkül történő megtartása (változtatási tilalom; a nem véghasználati jellegű munkák egyedi szempontok alapján bírálандók el).

c3) Faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba sorolt állományok:

Faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba sorolt, idegenhonos fajokból álló erdőrészlet kevés számban, főleg fekete- és erdeifenyő fajok dominanciája/jelenléte mellett ismert. Védett természeti területeken a fafajcserés átalakítás elvileg ilyen esetekben is indokolt lenne, de jelentősebb volumenű beavatkozások az üzemmódból és a termőhelyi viszonyokból fakadóan nem végezhetők. Az átalakítást/átalakulást fenyegető esetekben épp ezért leginkább a természetes erdődinamikai folyamatokra alapozva, több évtizedes időtávlathoz lehet biztosítani, akác jelenléte esetén pedig egyedi kezeléssel (injektálás) lehet az eltávolítandó törzseket, facsoportokat érinteni. A beavatkozások során egyéb szempontok mellett azt is figyelembe kell venni, hogy egyes közösségi jelentőségű fajok (leginkább a harkályfélék és a kígyászölyv) ilyen állományokban is megjelenhetnek.

d) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

Az általános előírásokat fentebb (a 3.2. fejezet elején) részleteztük. A 96/2011. (X. 17.) VM rendelet a Bánhorvati Erdőtervezési Körzet területén, illetve a 47/2014. (IV. 24.) VM rendelet a Szilvásvárad Erdőtervezési Körzet területén a kezelési egységgel lehatárolt erdőterületekre vonatkozó további, specifikus előírásokat nem tartalmaz. Védett természeti területre eső idegenhonos fafajú állományokban az 1996. évi LIII. tv. 33. § (3) bekezdés b) pontja alapján a véghasználatot követően fafajcserés átalakítás kötelezettsége áll fenn.

- Javasolt előírások:

A Natura 2000 fenntartási tervek készítésére vonatkozó útmutató 2. sz. melléklete alkalmazásával megfogalmazott kezelési javaslatok:

Kód	Erdőterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
E03	A közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben – a folyamatos erdőborítást biztosító átmeneti, örökzöld vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés. [Megjegyzés: elsősorban lombergyes erdei- és feketefenyvesek esetén, átmeneti üzemmód vonatkozásában.]
E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével.
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és az állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során az idegenhonos növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása. [Megjegyzés: a közösségi jelentőségű harkályfajok életfeltételeinek biztosítása érdekében.]
E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során. [Megjegyzés: a nagy koronájú, őshonos fafajú, böhöncös fák meghagyása a nagy testű, gallyfészekben költő madárfajok érdekében; az állományok szegélyében levő odvas fák kímélete a szalakóta alkalmas fészkelőhelyeinek biztosítása érdekében.]
E20	Fokozottan védett jelölő madárfaj fészkének (madárfajtól függően meghatározott) körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozása.
E30	Az idegenhonos vagy tájidegen fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az őshonos fafajok egyedeinek megőrzése az alsó- és a cserjeszintben is.
E39	A mikroélőhelyek fenntartása. [Megjegyzés: az odvas és kéreglevált fák, biotópfák, őshonos fafajú böhöncök meghagyása.]
E41	A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozás megállapítása.
E44	Fakitermelés augusztus 15. és február 1. között. [Megjegyzés: fakitermelési lehetőség a parlagi sas, uhu és vándorsólyom fészkelőhelye közelében.]

E46	Fakitermelés augusztus 15. és december 15. között. [Megjegyzés: fakitermelési lehetőség a réti sas fészkelőhelye közelében.]
E51	Felújítás tájhonos fafajokkal, illetve célállománnyal.
E54	Idegenhonos fafajú faállomány szerkezetátalakítása.
E62	Az idegenhonos és tájidegen fafajú faállományok véghasználata és felújítása során a természetes cserje- és lágyszárú szint kímélete, valamint a talajtakaró megóvása.
E64	Az idegenhonos és tájidegen fafajú erdők véghasználata során a tájhonos fafajok egyedeinek meghagyása (az alsó- és lehetőség szerint a cserjeszintben is).
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágú és fás szárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.
E69	A környező gyepterületek védelme érdekében az idegenhonos fafajok alkotta állományok terjeszkedésének megakadályozása.
E70	Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett:
	• Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése.
	• Javasolt alkalmazási idő: lágú szárú: május-június, fás szárú: augusztus-szeptember.
	• Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják.
	• Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában).
	• Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer.
	• Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.
E72	Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, száruzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására.
E74	Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erdőterületeken, magtermő állományokban) történő elvégzése.
E75	Kártevők elleni védekezésnél kímélő technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, időszak megválasztása: életciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása.
E85	A hagyásfák, hagyásfacsoportok fenntartása a fák természetes pusztulásáig.
E88	Fakitermelés csak augusztus 15. és február 28. között végezhető. [Megjegyzés: fakitermelési lehetőség a fekete gólya, békászó sas, kígyászölyv, darázsölyv és hamvas küllő fészkelőhelye közelében.]
E96	Fokozottan védett jelölő madárfaj fészkének (madárfajtól függően meghatározott) körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység időbeli korlátozása.
E97	Kártevők elleni védekezésnél biológiai módszerek (feromoncsapdák, elterelő anyagok) alkalmazása.
Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési előírás-javaslatok

VA01	Szóró, sózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki. [Megjegyzés: a nem véderdő jellegű állományokban.]
VA03	A területen szóró, vadetető, sózó nem létesíthető. [Megjegyzés: a véderdő jellegű állományokban és azok közvetlen közelében.]

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Az idegenhonos fafajok által uralt, de kisebb arányban több helyütt (részben alsó, részben felső szintben) őshonos lombos fafajokat is tartalmazó állományokat hosszú távon a termőhelyi viszonyokhoz rendelhető potenciális erdei élőhelytípusoknak megfelelő állományokká kell alakítani (védett természeti területen ez kötelező, egyéb területeken javasolt). A célállapotként megjelölhető élőhelytípusok részben cseres-tölgyesek, részben gyertyános-tölgyesek, részben bükkösök. A fafajcserés átalakítások során a lehetőségek szerint építeni kell a meglévő őshonos lombos vázra és a természetes (a vadhatás miatt a tervezési terület egy részén egyébként nehezen működő, plusz a klímaváltozás miatt is bizonytalanságokkal terhelt) erdődinamikai folyamatokra. Az idegenhonos fafajú állományrészek letermelésekor a lombos foltok és faegyedek hagyásfaként, hagyásfa-csoportként való visszahagyása kívánatos. Az akácos állományokban, erdőfoltokban az agresszíven fellépő fafaj visszaszorítása, illetve az átalakítás sikeressége érdekében – körültekintéssel, a megfelelő engedélyek beszerzését követően, vízművek védterületén kívül – vegyszeres kezelés (injektálás) is végezhető. A fafajcserés (kis területű tarvágást követő, vagy fokozatos) átalakítások a mindenkori körzeti erdőtervezés keretei között tervezhetők.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egységhez tartozó állományokban (elsősorban az erdőterület fragmentálódásának elkerülése érdekében) újabb beépítések, újabb vonalas létesítmények elhelyezése, újabb utak és épített közelítő nyomok kialakítása nem javasolt. A jelenlegi turistaút-hálózat lényegesebb bővítése nem indokolt, de ilyen irányú igény esetén (az útvonal körültekintő, a nemzeti park igazgatósággal is egyeztetett megtervezésével, meglévő földutakat igénybe véve) lehetséges. A meglévő műszelvényes földutak karbantartása, felújítása – elsősorban közúzalék felhasználásával, építési hulladék elhelyezése nélkül – szükség szerint elvégezhető. Az úthálózat karbantartása – *egyedi, nemzeti park igazgatósággal előzetesen egyeztetett eseteket leszámítva* – ugyanakkor nem járhat az utak szélesítésével, a technológiát úgy kell alkalmazni, hogy ez ne következhesen be. Az állományok alatt/mellett található erdei pihenőhelyek, források, tanösvények karbantartása rendszeresen elvégzendő.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A fenyvesek, akácok és egyéb idegenhonos fafajú erdők a tervezési terület jelentős területfoglalású, számottevő élőfakészlettel rendelkező, elsősorban gazdasági jelentőséggel bíró (de esetenként természetvédelmi, madárvédelmi szempontból is figyelemre méltó) erdei. A kezelési javaslatok mindezek figyelembe vételével, üzemmódok szerinti tagolással, az idegenhonos fafajú erdőkben aktuálisan jelen levő, vagy potenciálisan bármikor megtelepedő közösségi jelentőségű madárfajok élőhelyi, fészkelési, táplálkozási igényei alapján kerültek megfogalmazásra. A javaslatok egyrészt a természetvédelmi szempontok (fészkelésre alkalmas fa jelenléte, háborítatlanság stb.) idegenhonos fafajú erdőkben való folyamatos biztosítására, részben (a védett természeti területekre jogszabály által előírt átalakítási kötelezettséggel összefüggésben) az állományok kedvezőbb természetességi állapot, s ezáltal kedvezőbb

madárvédelmi helyzet felé való elmozdítására (őshonos fafajú erdőkké alakítására) fókuszálnak. Az érintett erdőknél turisztikai-közjóléti funkciók is jelentkezhetnek, így a javaslatok szövegezése ennek figyelembe vételével (is) történt.

3.2.1.8.KE-8 kezelési egység: Egyéb fás növényzet, cserjés-gyep mozaikok, fiatalosok

a) A kezelési egység meghatározása:

A kezelési egység jellemzően a különálló, fátlan élőhelytípusokba (különböző gyeptípusok állományaiba) tagozódó, egyes tájrészletek (főleg a hegységperemek) mozaikos karakteréhez nagymértékben hozzájáruló, jórészt kis területű (legtöbbször 0,1–5,0 ha alatti kiterjedésű), spontán felverődött, esetleg telepített, erdőtervezetlen – sok esetben utak, vasutak, nyiladékok mellett megtalálható – cserjéseket, facsoportokat, fasorokat és erdőfoltokat foglalja magába. Ezen felül különleges esetként, de jelentős területi kiterjedéssel (a méretesebb faállomány hiánya miatt, de elszórtan valamennyi fás növényzetet mindig tartalmazva) ide tartoznak az erdőtervezett területek vágásterületei és folyamatban levő erdőfelújításai (utóbbiak összterületfoglalása meghaladja a 3000 hektárt.). A cserjéseket főleg kökény, egybibés galagonya, vadrózsa, veresgyűrű som, fekete bodza, földi szeder, mogyoró alkotja, míg a facsoportok részben őshonos fafajokból (gyertyán, mezei juhar, rezgő nyár, nyír, vadkörte stb.), részben spontán terjeszkedő idegenhonos fafajokból (erdeifenyő, akác stb.) állnak. A kezelési egységhez tartozó állományok területi aránya jelentős, a tervezési területnek több mint tizedét (11,30%) teszik ki (és elszórtan minden részterületen jelen vannak).

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- érintett közösségi jelentőségű fajok:
 - fészkelő/állandó: közép fakopáncs (*Dendrocopos medius*), fekete harkály (*Dryocopus martius*), örvös légykapó (*Ficedula albicollis*), karvalyposzáta (*Sylvia nisoria*), töviszúró gébics (*Lanius collurio*), lappantyú (*Caprimulgus europaeus*), erdei pacsirta (*Lullula arborea*), füleskuvik (*Otus scops*)
 - vonuló/telelő/táplálkozó: -
- érintett egyéb, jelentős fajok: erdei fülesbagoly (*Asio otus*), kuvik (*Athene noctua*), egerészölyv (*Buteo buteo*), holló (*Corvus corax*), fenyvescinege (*Parus ater*), zöld küllő (*Picus canus*)
- élőhelyek: NÖSZTÉP:
 - 1310 – Egyéb burkolt vagy burkolatlan mesterséges felületek
 - 1410 – Zöldfelületek mesterséges környezetben fákkal
 - 1420 – Zöldfelületek mesterséges környezetben fák nélkül
 - 4501 – Pusztavágás
 - 4502 – Folyamatban levő felújítás
 - 4600 – Máshová nem besorolható fásszárú növényzet

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A kezelési egységhez tartozó állományok előfordulása három alapvető szituációhoz kapcsolódik. Egyrészt vonalas létesítmények melletti, nagyon kis területű élőhelyek (jellemzően cserjések, facsoportok), másrészt egykor más művelésű területeken (egykori legelőkön, kaszálókon, bányaterületeken) spontán felverődött cserjés-gyep, cserjés-facsoport-gyep vagy facsoport gyep mozaikok, harmadrészt felújítás alatt álló, legfeljebb 2 m magas fiatalost hordozó erdőterületek (a NÖSZTÉP kategorizálása alapján 50%-nál kisebb záródású,

a felújulási szintben már leírt fafajssal rendelkező erdők kerülhetnek ide). A három típus közös jellemzője a zárt faállomány hiánya, a cserjék jelentősebb borítása és a mozaikos élőhelyi szerkezet jelenléte.

Általános erdőkezelési javaslatok:

- A nyomvonalas létesítmények (utak, vasutak, nyiladékok) mentén előforduló állományok (cserjések, facsoportok) műszaki elvárásoknak megfelelő kontrollja. A közlekedésbiztonság, illetve elektromos áram és távközlési szolgáltatás biztosítás szempontjából rendszeres szabályozást nem igénylő állományok érintetlenül való fenntartása (kivéve, ha idegenhonos fafaj is előfordul: ez esetben a nem őshonos elemek visszaszorítása javasolt).
- Egykori bányaterületeken a spontán erdősülés engedése, az idegenhonos fafajok párhuzamos visszaszorítása mellett. Ehhez fenyők megtelepedés esetén elegendő a mechanikai beavatkozás (a törzsek kitermelése), akác, bálványfa és más agresszíven terjedő idegenhonos fafaj esetén viszont legtöbbször vegyszeres kezelés (pl. injektálás) is szükséges.
- Egykori legelőkön, kaszálókon a spontán erdősülés engedése, az idegenhonos fafajok párhuzamos visszaszorítása mellett (mint az egykori bányaterületeknél) – amennyiben kiemelt természetvédelmi érdek nem fűződik a konkrét helyszín fenntartásához.
- Spontán erdősülés engedése esetében – hosszabb távon – a facsoportok, fasorok, erdőfoltok egy részének háborítatlan, kezeletlen állapotban, fakitermelés nélküli fenntartása (az őshonos lombos fafajok állományaiban).
- Egykori legelőkön, kaszálókon a cserjés-gyep, cserjés-facsoport-gyep vagy facsoport gyep mozaikok fenntartása rendszeres beavatkozásokkal (szelektív cserjeirtás és fakivágás, idegenhonos fafajok előfordulása esetében azokra fókuszálva) – amennyiben az adott helyszín fenntartásához kiemelt természetvédelmi érdek fűződik (például táplálkozóterületként és fészkelőhelyként is funkcionáló egykori szőlőhegyek és legelők területén).
- A facsoportok, fasorok, erdőfoltok őshonos cserjeszintjének megtartása és megsegítése. Az idegenhonos cserjefajok alkotta cserjefoltok átalakítása a spontán megjelent őshonos fajú cserjék megsegítésével, vagy ültetéssel.
- Az egykori legelőkön előforduló facsoportok, fasorok, erdőfoltok egy része erdőtervezetlen jellegének megtartása, legfeljebb szabad rendelkezésű erdőként való nyilvántartásba vétele.
- A kiterjedtebb, őshonos vagy idegenhonos fafajú, a magas tőszám miatt nevelővágással érinthető/érintendő erdőfoltok mérsékelt volumenű, az őshonos elemeket, a nagyobb koronájú, böhönc jellegű törzseket és az odvas fákat megtartó, illetve előtérbe helyező tisztítása és/vagy gyérítése (fiatal és középkorú, szerkezetjavításra szoruló állományokban).
- Kiterjedtebb, idegenhonos fafajokból álló erdőfoltok (elsősorban akácok) fokozatos, több lépcsőben való kitermelése (fásításból vagy szabad rendelkezésű erdőből való kitermelés), az érintett területek felújításával, őshonos lombos fafajok ültetésével (védett természeti területen kötelező, máshol ajánlott jelleggel).
- Erdőtervezett területeken (vágásterületeken, felújítás alatt álló területeken) a visszahagyott őshonos lombos faegyedek, hagyásfák megtartása, illetve megsegítése az ápolási és állománynevelési munkák során.
- Erdőtervezett területek fiatalosaiban az őshonos lombos fafajok felkarolása, az idegenhonos elemek visszaszorítása. Az erdőterv tartalmától függően lehetőség szerint (akár a pótlás és állománykiegészítés eszközt is igénybe véve) elegyes, a

későbbiekben potenciálisan közösségi jelentőségű erdei élőhelytípusként (cseres-tölgyes, gyertyános-tölgyes, bükkös, vagy más természetes állománytípusként) azonosítható összetételű állományok nevelése.

- Erdőtervezett területeken az újonnan létrehozott, fiatal állományfoltok elegységének, változatosságának megtartása, a jelen levő idegenhonos fafajok (elsősorban akác) visszaszorítása, lehetőség szerint mechanikai úton, vegyszeres technológiák kerülésével, illetve minimalizálásával.
- Az idegenhonos fafajokról őshonos fafajokra váltás folyamatában a vegyszerhasználat minimalizálása, a kezelések fokozatos, kíméletes, főként mechanikai úton való végrehajtása.
- Mindennemű fakitermelési célú beavatkozás vegetációs időszakon kívül történő bonyolítása. A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges nyomvonalak, készletező helyek közösségi jelentőségű madárfajok fészkelőhelye, illetve táplálkozóhelye figyelembe vételével való kijelölése.
- Közösségi jelentőségű madárfajok fészkelése esetén az állományok területén és azok szűkebb környezetében (szükség szerint) a gazdálkodási tevékenységek időbeli korlátozása: közép fakopáncs, fekete harkály, örvös légykapó, karvalyposzáta és tövisszűrő gébics esetében a március 15. és augusztus 15. közötti időszakban.

d) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

Az általános előírásokat fentebb (a 3.2. fejezet elején) részleteztük. A 96/2011. (X. 17.) VM rendelet a Bánhorváti Erdőtervezési Körzet területén, illetve a 47/2014. (IV. 24.) VM rendelet a Szilvásváradi Erdőtervezési Körzet területén a kezelési egységgel lehatárolt erdőterületekre vonatkozó további, specifikus előírásokat nem tartalmaz.

- Javasolt előírások:

A Natura 2000 fenntartási tervek készítésére vonatkozó útmutató 2. sz. melléklete alkalmazásával megfogalmazott kezelési javaslatok:

Kód	Erdőterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).
E10	Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása az inváziós növényfajok eltávolítására vonatkozó tevékenység kivételével.
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és az állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során az idegenhonos növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel). <i>[Megjegyzés: az őshonos fajú cserjés erdőszegélyek megtartása a karvalyposzáta és a tövisszűrő gébics védelme érdekében.]</i>
E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során. <i>[Megjegyzés: odvas fák kímélete a harkályfélék alkalmas fészkelőhelyeinek biztosítása érdekében.]</i>

E20	Fokozottan védett jelölő madárfaj fészkének (madárfajtól függően meghatározott) körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozása.
E26	Az előhasználatok során az elegyfajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.
E28	Természetes-, természetszerű- és származék természetességi állapotú erdőkben a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámának minimális szintre szorítása, illetve lehetőség szerinti teljes eltávolítása.
E30	Az idegenhonos vagy tájidegen fajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az őshonos fajok egyedeinek megőrzése az alsó- és a cserjeszintben is.
E37	Tájhonos fajú állományok véghasználata során az idős állományban legalább 5% területi lefedettséget biztosító hagyásfa csoport (mikroélelőhely) visszahagyása, lehetőleg az idős állomány szerkezetét és összetételét is reprezentáló formájában.
E39	A mikroélelőhelyek fenntartása. [Megjegyzés: az odvas és kéreglevált fák, biotópfák, böhöncök meghagyása.]
E41	A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozás megállapítása.
E51	Felújítás tájhonos fajokkal, illetve célállománnyal.
E62	Az idegenhonos és tájidegen fajú faállományok véghasználata és felújítása során a természetes cserje- és lágyszárú szint kímélete, valamint a talajtakaró megővése.
E64	Az idegenhonos és tájidegen fajú erdők véghasználata során a tájhonos fajok egyedeinek meghagyása (az alsó- és lehetőség szerint a cserjeszintben is).
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágú és fás szárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.
E69	A környező gyepterületek védelme érdekében az idegenhonos fajok alkotta állományok terjeszkedésének megakadályozása.
E70	Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett:
	• Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése.
	• Javasolt alkalmazási idő: lágú szárú: május-június, fás szárú: augusztus-szeptember.
	• Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják.
	• Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában).
	• Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer.
• Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.	
E72	Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására.

E74	Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erdőterületeken, magtermő állományokban) történő elvégzése.
E75	Kártevők elleni védekezésnél kímélő technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, időszak megválasztása: élekciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása.
E85	A hagyásfák, hagyásfacsoportok fenntartása a fák természetes pusztulásáig.
E88	Fakitermelés csak augusztus 15. és február 28. között végezhető. [Megjegyzés: fakitermelési, illetve fakivágási lehetőség a tövisszűrő gébics és a karvalyposzáta fészkelőhelye közelében.]
E96	Fokozottan védett jelölő madárfaj fészkének (madárfajtól függően meghatározott) körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység időbeli korlátozása.
E97	Kártevők elleni védekezésnél biológiai módszerek (feromoncsapdák, elterelő anyagok) alkalmazása.

Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
VA01	Szóró, sózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslatok egyes, beerdősülőben levő bányaterületek (pl. Bél-kő), szőlőhegyek (pl. Bánhorváti környéke), illetve legelők (pl. Bükkalja) vonatkozásában merül fel. Az élőhelyek állapotának javítását szolgáló lehetséges intézkedések (pl. idegenhonos és inváziós fajok visszaszorítása, odvas fák megtartása) a gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok között, a c) pont alatt szerepelnek.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egységhez tartozó, nyomvonalas létesítmények mentén elhelyezkedő állományokban a műszaki-fenntartási szempontok felülírják az élőhelyvédelmi szempontokat, így ezeken a helyszíneken az élőhelytípus területének rovására is végezhető beavatkozások. Az utak, vasutak, nyiladékok fenntartása mellett a meglévő, szomszédos, vagy keresztező földutak karbantartása, felújítása – idegen anyag (különösen építési hulladék) elhelyezése nélkül, – szükség szerint szintén elvégezhető, Az úthálózat karbantartása – *egyedi, nemzeti park igazgatósággal előzetesen egyeztetett eseteket leszámítva* – ugyanakkor nem járhat az utak szélesítésével, a technológiát úgy kell alkalmazni, hogy ez ne következhesse be. Az állományok alatt/mellett található erdei pihenőhelyek, források, tanösvények karbantartása rendszeresen elvégzendő.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A részben őshonos fa- és cserjefajokból, részben idegenhonos fajokból álló facsoportok, fasorok, erdőfoltok és felújítási területek a tervezési terület jelentős hányadát teszik ki. Általában másodlagos, átalakított vagy a gazdálkodás által visszavetett természetességi állapotú területek, ugyanakkor esetenként természetvédelmi jelentőséggel is bírnak. Az erdőtervezetlen, jellemzően hasznosítás nélküli, mozaikos cserjés-fás frakció a hegységek peremterületein jórészt felhagyott agrártájba ágyazottan fordul elő. A kezelési javaslatok

részben lehetővé teszik a nyomvonalas létesítmények menti állományok szabályozását, kezelését, részben az említett mozaikos tájak fás frakciójának megtartásához, a kapcsolódó közösségi jelentőségű madárfajok fészkelőhelyének, élőhelyének megtartásához adnak támpontokat, részben az erdőtervezett fiatalosok regenerációját igyekeznek támogatni. A javaslatok elsősorban a természetvédelmi szempontokra (fészkelésre alkalmas facsoport vagy cserjés jelenléte, mozaikos élőhely és táplálkozóterület biztosítása) fókuszálnak, különös tekintettel a tényre, hogy az állományokat magába foglaló gyepterületek részben védett természeti területre is esnek.

3.2.1.9.KE-9 kezelési egység: Fáslegelők, fáskaszálók

a) A kezelési egység meghatározása:

Ebbe a kezelési egységbe soroltunk a tervezési területen található fás legelőket és kaszálókat: hagyományosan legelőként vagy kaszálóként hasznosított elszórtan idős, méretes őshonos fákkal borított területeket. A kezelési egység három elkülönülő foltot jelent a tervezési területen: Cserépfalu területén a Cinegés vagy Hidegkút-laposa, Répáshuta területén a Lapos-ág és Kisgyőr keleti részén egy kb. 120 ha-os nagy arányban záródott terület.

A fás legelők/kaszálók az egykori hagyományos tájgazdálkodás egy mára országosan is csak fragmentumokban fennmaradt formáját őrzik: a külterjes állattartás, rétgazdálkodás és a különböző erdei haszonvételek egy rendkívül összetett kombinációját. A fás legelők/kaszálók a nyílt gyepterületek és a fával borított élőhelyek átmeneteként speciális madárélőhelyek: egyszerre megtalálhatók a gyepekhez, a ligetekhez és felnyíló erdőkhez kötődő fészkelő fajok, másrészt a zártabb erdőkben fészkelő, de a nyíltabb területeken táplálkozó fajok.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- érintett jelölő madárfajok:
 - fészkelő/állandó: füleskuvik (*Otus scops*), lappantyú (*Caprimulgus europaeus*), fekete harkály (*Dryocopus martius*), töviszúró gébics (*Lanius collurio*), közép fakopáncs (*Dendrocopos medius*), erdei pacsirta (*Lullula arborea*), hamvas küllő (*Picus canus*)
 - vonuló/teelő/táplálkozó: szirti sas (*Aquila chrysaetos*), parlagi sas (*Aquila heliaca*), békászó sas (*Aquila pomarina*), fehér gólya (*Ciconia ciconia*), kígyászölyv (*Circaetus gallicus*), darázsölyv (*Pernis apivorus*)
- érintett egyéb, jelentős fajok: erdei fülesbagoly (*Asio otus*), barna rétihéja (*Circus aeruginosus*), fűrj (*Coturnix coturnix*), holló (*Corvus corax*), zöld küllő (*Picus viridis*), macskabagoly (*Strix aluco*), cigánycsuk (*Saxicola torquata*),
- élőhelyek – NÖSZTÉP:
 - 3330 – Fáslegelők, fáskaszálók

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Alapvető természetvédelmi célkitűzésként a gyepgazdálkodás – extenzív kaszálóként, legelőként való hasznosítás – fenntartását (illetve visszaállítását) lehet megjelölni, a gyepeken elszórtan található őshonos fák megőrzésével, illetve szükség esetén pótlásával, illetve a záródott állományok megbontásával, a cserjék részbeni visszaszorításával a fás legelő-jelleg helyreállításával. Az erdő regenerálódásának lehetőségét javasolt csak ott „engedni”, ahol az állományok idegenhonos erdőállományokkal érintkeznek, így ott a keskeny honos fafajú

sávok, szegélyek egyfajta védőfunkciót tölthetnek be a fáslegelők irányába (természetesen ez az erdőtervezett területekre nem vonatkozik).

Kaszálással történő kezelés/hasznosítás esetén a kaszálási időpont megválasztását és a kaszálásból kimaradó területek (pufferterületek, búvósávok) meghatározását gyepen fészkelő madárfajok, fészkelési időszakaihoz szükséges igazítani. A kaszátlan területeket kaszálásonként, illetve évenként máshol kell kialakítani – figyelembe véve a fokozottan védett madárfajok revírjeit, ismert fészkeléseit. A kaszálást a terület adottságaihoz igazodva mozaikosan, időben hosszan elnyújtva javasolt tervezni. A madárfajok szempontjából kiemelten érzékeny időszakokban és területeken a madárbarát kaszálás Natura 2000 gyepekre kötelező érvényű előírásainak betartása mellett rendkívül fontos a gépkezelők tájékoztatása, természetvédelmi szempontú képzése, a gyep állatvilága szempontjából leginkább kíméletes, ám a terület adottságaihoz is igazodó kaszatípus (pl. frontvágó kasza) kiválasztása, a legalább 10 cm-es tarlómagasság, és az alacsony (legfeljebb 8 km/h) sebességű kaszálás. A kaszálékot a területről minden esetben fel kell gyűjteni és el kell távolítani.

Legeltetés esetén az állatlétszámot az átlagos csapadékhoz/fűhozamhoz szükséges beállítani az alulhasznosítás, illetve a túllegeltetés elkerülése érdekében. A fokozottan védett fajok fészkeinek ismeretében legelésből kizárt területek kijelölésére is szükség lehet. Legeltetés esetén a kora őszi időszakban évi rendszerességgel tisztító kaszálás és/vagy aszatolás elvégzése szükséges.

d) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

Gyep hasznosítású területek esetében a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18) Korm. rendelet előírásait kell betartani.

A kezelési egységgel lehatárolt területekre vonatkozó általános előírásokat fentebb (a 3.2. fejezet elején) részleteztük. A cserépi Cinegés esetében a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság által kiadott haszonbérleti szerződés további kötelezően betartandó szabályokat tartalmaz. Az állami erdészeti vagyongazdálkodók (Egererdő Zrt., Északerdő Zrt.) a gyepterületek kaszálására vonatkozó természetvédelmi határozat előírásait is be kell tartaniuk (pl. kaszálási időpontok tekintetében).

- Javasolt előírások:

Kód	Gyepterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
GY28	A gyepek cserjésedésének megakadályozása, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzése.
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.
GY30	A természetes gyepekben az őshonos, méretes fák (30 cm törzsméret felett) és a vadgyümölcsök (törzsméret megjelölése nélkül) megőrzése.
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak szükséges bejelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni.

GY32	A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság általi kijelölésüket követően a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat meghagyása.
GY33	A gyepterületen előforduló őshonos hagyasfák, hagyasfa csoportok (delelő fák), valamint cserjés foltok meghagyása.
GY44	A legeltetési sűrűség egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal [<i>Megjegyzés: ez a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság által bérbeadott területeknél a hasznonbérleti szerződés része</i>].
GY48	Szakaszoló legeltetés esetén legeltetési terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal.
GY57	Villanypásztor, a kezelési tervvel összhangban, csak a működési terület szerinti nemzeti park-igazgatóság hozzájárulásával alkalmazható.
GY67	Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék.
GY68	Legeltethető állatfaj: juh.
GY69	Legeltethető állatfaj: kecske.
GY70	Legeltethető állatfajok: lófélék (ló, szamár).
GY72	Kaszálás június 15. után lehetséges..
GY79	Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepterület állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása.
GY92	A gyepterület kaszálása, szárzúzása esetén minimum 10 cm-es fűtarló biztosítása.
GY94	10-15% kaszátlan terület meghagyása parcellánként.
GY98	A kaszátlan területet kaszálásonként más helyen történő kialakítása.
GY101	Amennyiben inváziós gyomokkal fertőzött területen költ fokozottan védett madár, a terület tisztítását csak a megengedett kaszálási időpont után szabad kezdeni.
GY103	Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkeinek, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítás, illetve a kaszálás felfüggesztése, és haladéktalanul a működési terület szerinti nemzeti park-igazgatóság értesítése, akinek a javaslata alapján a talált fészkek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kialakítása.
GY109	A lekaszált inváziós növények eltávolítása a területről a kaszálást követő 30 napon belül.
GY116	A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos.
GY120	Agrár-erdészeti rendszerek közül a fás legelő és a mezővédő fásítás kialakítása támogatható.
GY122	A legelésbiztosított területet a működési terület szerinti nemzeti park-igazgatósággal egyeztetetten kell kialakítani.
GY129	A területen található őshonos cserjék minimum 5 %-ának meghagyása kisebb csoportokban, mérettől függetlenül (kis- és nagytermetű cserjék egyaránt) [<i>Megjegyzés: az üde rétekre megfogalmazott javaslat</i>].
GY130	Gépi cserjeirtás csak kemény (száraz vagy fagyott) talajon végezhető. Tartós esőzés után a munkák szüneteltetése, gépekkel mozogni a területen csak annak felszáradása után lehet. A gépi munkavégzés nem károsíthatja a gyepet.

Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
VA01	Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A gyepgazdálkodás hiányában becserjésedett, záródott faállományú részeken az eredeti fás legelő/kaszáló jelleg visszaállítása lehet kívánatos természetvédelmi célállapot, ehhez a záródott állományok megbontása lehetséges. Szükség esetén gondoskodni kell az idős, méretes fák pótlásáról is. A fás legelők és kaszálók faállományának nevelése, ápolása hagyományosan is a gazdálkodás szerves részét képezte: az elszórtan álló faegyedeket bizonyos méret/kor eléréséig óvni kellett a legelő állatok, illetve a vadak rágásától – pl. a törzsek körül szűrős cserjék megtartásával, ültetésével. Az élőhelyek fenntartása, illetve helyreállítása esetén hasonló módszereket szükséges alkalmazni.

Fontos megjegyezni ugyanakkor, hogy a fás legelők és kaszálók hosszú távú fenntartását a hagyományos gazdálkodási mód jelenti, ennek hiányában a területek rendszeres mechanikai beavatkozásokat (cserjeirtás, zárózás, ill. kaszálás) igényelnek a természetvédelmi kezelő részéről.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egységhez sorolt állományokban alapesetben kerülendők a területcsökkenést eredményező fejlesztések vagy beruházások, újabb vonalas létesítmények (pl. utak) elhelyezése nem javasolt. A meglévő földutak karbantartása, felújítása – építési törmelék lerakása nélkül, elsősorban közúzalék felhasználásával – szükség szerint elvégezhető. Az állattartást kiszolgáló infrastruktúra (pl. nyári szállások, itatók) felújítása a természetvédelmi kezelővel egyeztetve megvalósítható, új legeltetési infrastruktúrát a leromlott természetességű területrészekre javasolt elhelyezni (a természetvédelmi kezelővel egyeztetve).

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

Hazánkban az évezredekken keresztül elterjedt tájhasználati formának és a következtében kialakuló mozaikos élőhelyeknek a nyomait részben a fás legelők és legelőerdők őrizték meg, melyeket mára nagyrészt felhagytak a csökkenő állatállomány miatt. A fás legelők átmeneti jellegükből adódóan kiemelt jelentőségűek a biológiai sokféleség megőrzésében, emellett fontos kultúrtörténeti értéket is képviselnek. Védelmük és fenntartásuk eszköze a hagyományos legeltetési mód alkalmazásával lehetséges. A célkitűzések elérésének módja a szelektív cserjeirtás, az esetleg betelepülő adventív fásszárúak kiszorítása, illetve az adventív lágyszárúak kaszálással/legeltetéssel történő kontrollja lehet.

3.2.1.10. KE-10 kezelési egység: Szántóterületek

a) A kezelési egység meghatározása:

A kezelési egységbe tartoznak a területen található, jelenleg szántóművelésben lévő területek, függetlenül a művelés intenzitásától. A tervezési terület kiterjedéséhez viszonyítva a szántók aránya igen csekély, mindössze 1,3%; legnagyobb területi lefedettségben Kisgyőr térségében és az Upponyi-hegység északi peremén található meg.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- érintett jelölő madárfajok:
 - fészkelő/állandó: haris (*Crex crex*)

- vonuló/telelő/táplálkozó: parlagi sas (*Aquila heliaca*), békászó sas (*Aquila pomarina*), fehér gólya (*Ciconia ciconia*), kék galamb (*Columba oenas*), vándorsólyom (*Falco peregrinus*)
- érintett egyéb, jelentős fajok: mezei pacsirta (*Alauda arvensis*), parlagi pityer (*Anthus campestris*), szirti sas (*Aquila chrysaetos*), erdei fülesbagoly (*Asio otus*), kuvik (*Athene noctua*), egerészölyv (*Buteo buteo*), barna rétihéja (*Circus aeruginosus*), kékes rétihéja (*Circus cyaneus*), holló (*Corvus corax*), fűrj (*Coturnix coturnix*), nagy kócsag (*Egretta alba*), rétisas (*Haliaeetus albicilla*), cigánycsuk (*Saxicola torquata*), réti cankó (*Tringa glareola*)
- élőhelyek – NÖSZTÉP:
 - 2100 – Szántóföldek

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A tervezési terület peremén található szántók elsődleges madárvédelmi szerepe a jelölő madárfajok – elsődlegesen ragadozók – számára a megfelelő táplálkozóterület biztosítása. A peremterületek szántóterületeiről a haris szórványos fészkelései is ismertek (elsősorban lucernatáblákból). Ennek értelmében olyan szántóművelést kell előnyben részesíteni, illetve célállapotként megjelölni, ami a táplálékállatok (rovarok, kisemlősök, apróvadak) számára kedvező környezetet biztosít. Ehhez igazodva zömében olyan egyéves, illetve évelő kultúrák termesztése javasolt, amelyek a csökkentett növényvédőszer-kijuttatás: gyomirtás, rovar- és rágcsálóirtás, valamint csökkentett tápanyag-kijuttatás mellett is gazdaságosan termeszthetők. Az extenzív szántóföldi műveléssel kialakítható heterogén mezőgazdasági környezet a költő és táplálkozó madárfajok állományai számára általánosan kedvező környezeti feltételeket biztosít közösségi jelentőségű fajok, gyakoribb védett madárfajok, illetve apróvad-fajok számára. A csökkentett kemizálást és tápanyag-kijuttatást a szántókkal közvetlenül határos vizes élőhelyek, kisvízfolyások védelme is indokolja.

A jelentős vegyszer- és tápanyagigényű, valamint csak öntözés mellett termeszthető kapás kultúrákat (kukorica, napraforgó, kertészeti kultúrák, cukorrépa, cukorcirok) valamint a repcét a Natura 2000 terület határain belül nem javasolt termesztetni. Terjedő gyakorlat a szántók betakarítás utáni általános gyomirtása, amely nem egyeztethető össze sem a madárvédelmi terület természetvédelmi célkitűzéseivel, sem a vizes élőhelyek védelmével. Ezért legalább az országos természetvédelmi oltalom alatt álló szántó művelésű területeken szükséges a vegyszerhasználati engedélyek felülvizsgálata.

d) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény értelmében a természetvédelmi hatóság engedélyre szükséges védett területeken:

- a (szántó művelési ágban lévő területek) legeltetéséhez, kaszálásához;
- a terület jellegének, használatának megváltoztatásához;
- a termőföldnek nem minősülő földterület rendeltetésének, termőföld művelési ágának a megváltoztatásához;
- gyep- és parlagterület, tarló és szalma égetéséhez
- növényvédő szerek, bioregulátorok és egyéb irtószerek, valamint a talaj termékenységét befolyásoló vegyi anyagok felhasználásához;

Javasolt előírások:

Kód	Szántókra vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
SZ01	Napnyugtától napkeltéig gépi munkavégzés nem megengedett [Megjegyzés: kivéve a lucerna rendsodrását]
SZ05	Évelő szálas pillangós takarmánynövények betakarítása esetén minden kaszáláskor táblánként legalább 5%, de legfeljebb 10% kaszálatlan területet kell hagyni.
SZ07	Fokozottan védett, földön fészkelő madárfaj fészkének, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve kaszálást azonnal abba kell hagyni, és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot. A gazdálkodó értesítésétől számított 3 munkanapon belül az igazgatóság köteles a gazdálkodót a kaszálásra, illetve betakarításra vonatkozó feltételekről tájékoztatni. Amennyiben a megadott határidőn belül nem érkezik válasz, akkor a megkezdett munkavégzés a többi előírás figyelembevételével folytatható.
SZ17	Természetközeli állapotú erdőtervi jellel ellátott láperdő és keményfás ligeterdő, illetve vizes élőhely szélétől számított 50 m-es sávban szántóföldi növénytermesztés során kemikáliák és bioregulátorok nem alkalmazhatók.
SZ19	Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédő szerek alkalmazása engedélyezett.
SZ20	Kártevők elleni védekezés kizárólag szelektív szerekkel lehetséges.
SZ22	Rágcsálóirtó szerek és talajfertőtlenítő szerek alkalmazása tilos.
SZ23	Rovarölő szerek nem alkalmazhatók, kivéve a repce, a mustár, illetve az olajretek rovarirtását.
SZ24	Totális gyomirtó szerek használata nem engedélyezhető a területen.
SZ30	Mozaikos kisparcellás gazdálkodás folytatása, ahol egy tábla mérete legfeljebb 10 hektár.
SZ38	5 év átlagában a következő vetésszerkezet betartása javasolt fővetésű növények tekintetében: legalább 30% kalászos gabona, legalább 20% szálas pillangós takarmánynövény (szálas pillangósok, vagy azok keveréke, illetve füves keveréke), legalább 10% zöldugar, legfeljebb 25% egyéb kultúra
SZ43	Fás szárú és lágyszárú energetikai ültetvény telepítése tilos.
SZ44	Fóliasátras és üvegházhasználat tilos.
SZ45	Öntözés nem megengedett.
SZ46	Melioráció tilos.
SZ48	Drénezés tilos
SZ49	Az időszakos- és állandó vízállások körül 3 méteres szegélyben talajművelés nem végezhető.
SZ69	A betakarítást végző gépek sebessége nem haladhatja meg a 10 km/h-t.
SZ72	A vetett (zöld) vagy fennhagyott (fekete) ugarsáv nem vegyszerezhető, azt kizárólag mechanikai gyomirtással lehet kezelni, július 1. után; a kaszálék a területről le nem hordható.
SZ73	Mozaikos kisparcellás gazdálkodás folytatása, ahol egy tábla mérete legfeljebb 40 hektár

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Rossz termőhelyi adottságú szántók gyepként való hasznosítása, visszagyepesítése.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

-

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A területen a szántóművelés aránya összességében alacsony, ugyanakkor a vizes élőhelyekkel, vízfolyásokkal határos szántókról a növényvédőszeres és kijuttatott tápanyagok vizekbe való bemosódása mindenképpen jelentkezik. A szántók madárvédelmi szerepe elsősorban a táplálékforrás biztosítása elsősorban a ragadozó madárfajok számára. Mindezek figyelembe vételével szükséges egy a vizes élőhelyek védelmét szolgáló, ugyanakkor az apróvad számára is kedvező szántóművelést beállítani a területen. A javaslatok ennek érdekében születtek.

3.2.1.11. KE-11 kezelési egység: Művelt és felhagyott gyümölcsösök és szőlők, kiskertek

a) A kezelési egység meghatározása:

Ebbe a kezelési egységbe tartoznak a hegylábi helyzetű egykori vagy jelenleg is művelt gyümölcsösök és szőlőültetvények, a felhagyott gyümölcsösök, szőlők területén kialakult regenerálódó, változatos szukcessziós állapotú gyepek, illetve egyéb antropogén eredetű élőhelytípusok. Össz kiterjedésük a tervezési terület viszonylatában csekély arányt képvisel (alig 0.5%), ám ez összességében ez így is több mint 420 hektárt jelent. A tradicionális gyümölcsfajták *in situ* megőrzése a madárvédelmi szempontoktól függetlenül is fontos természetvédelmi feladat és célkitűzés, de az extenzíven művelt szőlők és gyümölcsösök, kiskertek fontos másodlagos madárélőhelyek is, amelyek néhány jelölőfaj számára kiemelt jelentőségű fészkelő- és táplálkozóterületeket jelentenek.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- érintett jelölő madárfajok:
 - fészkelő/állandó: balkáni fakopáncs (*Dendrocopos syriacus*), tövisszúró gébics (*Lanius collurio*), erdei pacsirta (*Lullula arborea*), füleskuvik (*Otus scops*), karvalyposzáta (*Sylvia nisoria*)
 - vonuló/telelő/táplálkozó: parlagi sas (*Aquila heliaca*), békászó sas (*Aquila pomarina*), kígyászölyv (*Circaetus gallicus*)
- érintett egyéb, jelentős fajok: kuvik (*Athene noctua*), parlagi pityer (*Anthus campestris*), erdei fülesbagoly (*Asio otus*), holló (*Corvus corax*), zöld küllő (*Picus viridis*)
- élőhelyek – NÖSZTÉP
 - 2210 – Szőlők
 - 2220 – Gyümölcsösök, boggyósok és egyéb ültetvények
 - 2310 – Komplex művelési szerkezet épületekkel
 - 2320 – Komplex művelési szerkezet épületek nélkül

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Általános kezelési célkitűzést jelent a hagyományos fajtákból álló gyümölcsösök és szőlők megőrzése, illetve az egyéb természetvédelmi célokkal (pl. gyepek védelme) összehangolt

helyreállítása, illetve ezek extenzív módszerekkel: mérsékelt növényvédőszer-kijuttatással és gépesítéssel, gyepes sorközökkel való művelése. Az évtizedekkel korábban felhagyott, ezt követően regenerálódó, fajgazdag gyepekké alakuló gyümölcsösök, szőlők, kertek esetében a korábbi földhasználat visszaállítása nem indokolt.

d) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

A gyepterületek esetén a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet ismerteti a kötelezően betartandó földhasználati előírásokat.

- Javasolt előírások:

Kód	Szántóterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok <i>(itt: ültetvények esetében)</i>
SZ20	Kártevők elleni védekezés kizárólag szelektív szerekkel lehetséges-
SZ24	Totális gyomirtó szerek használata nem engedélyezhető a területen.
SZ27	Vegyszer gyomirtás, kivéve az özönnövények mechanikus irtását kiegészítő vegyszeres kezelést, nem végezhető.

Kód	Gyepterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
GY30	A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező.
GY28	A gyepek cserjésedésének megakadályozása, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzése.
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerint érintett NPI-gal egyeztetni kell.
GY93	5-10% kaszátlan terület meghagyása parcellánként.
GY115	Az inváziós és termőhely idegen fajok megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni, állományuk visszaszorításáról mechanikus védekezéssel vagy speciális növényvédő szer kijuttatásával kell gondoskodni, ezen a technológián túl egyéb vegyszerhasználat tilos

Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
VA01	Szóró, sózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Hagyományos fajtákból álló, génmegőrzési szereppel is bíró, extenzív művelésű gyümölcsösök helyreállítása az egyéb természetvédelmi megfontolásokkal és

szabályozásokkal összhangban. A művelés alatt álló területeken mesterséges fészekodúk és fészkelőládák elhelyezése javasolt a természetvédelmi kezelő útmutatásai alapján.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egységbe tartozó területek beépítettsége, fragmentáltsága ne növekedjen.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A kezelési javaslatok a művelt gyümölcsösök és szőlők madárvédelmi szempontú, extenzív művelését, illetve a regenerálódó gyepek természetkímélő élőhelykezelését szorgalmazzák. A hagyományos, tájfajtaiból álló, extenzív művelésű gyümölcsösök megőrzése, kialakítása, felélesztése nem csak gazdálkodástörténeti, tájvédelmi, hanem élővilágvédelmi szempontból is jelentős.

3.2.1.12. KE-12 kezelési egység: Bányaterületek (felhagyott és művelt kőbányák)

a) A kezelési egység meghatározása:

Ebbe a kezelési egységbe kerültek besorolásra a tervezési terület felhagyott és működő bányái, mint egyes sziklákon fészkelő jelölő madárfajok elsődleges fészkelőhelyei.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- érintett jelölő madárfajok:
 - fészkelő/állandó: uhu (*Bubo bubo*), bajszos sármány (*Emberiza cia*), vándorsólyom (*Falco peregrinus*), erdei pacsirta (*Lullula arborea*)
 - vonuló/telelő/táplálkozó: hamvas küllő (*Picus canus*)
- érintett egyéb, jelentős fajok: kis lile (*Charadrius dubius*), holló (*Corvus corax*), hósármány (*Plectrophenax nivalis*), hantmadár (*Oenanthe oenanthe*), havasi szürkebegy (*Prunella collaris*), hajnalmadár (*Tichodroma muraria*),
- élőhelyek – NÖSZTÉP:
 - 1350 – Bányaterületek

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok: -

d) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

A Bél-kő természetvédelmi terület természetvédelmi kezelési tervét az 5/2008. (II. 19.) KvVM rendelet tartalmazza. Műszaki üzemi tervvel, környezetvédelmi engedéllyel rendelkező művelt bányaterületek esetén a környezetvédelmi engedélyek természetvédelmi (ideértve madárvédelmi) előírásokat is tartalmaznak (pl. fás vegetáció irtására, tájrendezésre vonatkozó előírások).

- Javasolt előírások:

A Natura 2000 fenntartási tervek készítésére vonatkozó útmutató 2. sz. melléklete szerinti kezelési javaslatok ezen élőhely tekintetében nem adhatók meg.

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység vonatkozásában természetvédelmi vonatkozású élőhelyrekonstrukciós feladatok nem fogalmazhatóak meg.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A felhagyott külszíni bányák esetében

- A rekultiváció, tájrendezés során a madárvédelmi szempontokat érvényesíteni kell úgy alakítva ki az esetleges tanösvényeket, turistautakat, hogy maradjanak ezektől távol eső, nem háborgatott sziklafelszínek, területek.
- Új turisztikai infrastruktúrát képező fejlesztések (pl. vasalt utak) kialakítása nem javasolt.
- A madárfajok nyugalma érdekében a látogatás térbeli és időbeli korlátozása, egyes estekben tiltása javasolt.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A javaslatok a működő és felhagyott bányaterületek nyílt sziklafelszínein, sziklaparkányain fészkelő madárfajok nyugalma hivatottak szolgálni.

3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés

A részletesebb élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatokat a fenntartási terv munkarész 3.2.1. pontja alatt, az egyes kezelési egységek (KE) részletes leírásánál adtuk.

Erdős élőhelytípusok esetében rekonstrukciós munkák elsősorban az idegenhonos fafajok (elsősorban fenyvesek, akácok) állományainak fokozatos, időben ütemezett átalakításával, felszámolásával történhetnek (lásd KE-7). Emellett élőhelyfejlesztésként kezelhető a KE-8 egység alá sorolt facsoportok, erdőfoltok területének egyes nyílt, gyepes élőhelyeken (nagyobb kiterjedésű, hegységperemi helyzetű gyepterületeken), mozaikos elrendezésben való bővítése, növelése. A gyepgazdálkodás hiányában becserjésedett, záródott faállományú fáslegelőknél az eredeti fás legelő/kaszáló jelleg visszaállítása lehet kívánatos természetvédelmi célállapot, ehhez a záródott állományok megbontása lehetséges. Szükség esetén gondoskodni kell az idős, méretes fák pótlásáról is (KE-9). Megfogalmazásra került továbbá az extenzív gyümölcsösök részleges helyreállítása is (KE-11)

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

A 3.2.1 fejezetben, az egyes kezelési egységek vonatkozásában ismertetett kezelési előírások és javaslatok a terület jelölő madárfajai szempontjából fajvédelmi intézkedéseknek is tekinthetők, amelyek a madárállományok fennmaradását hosszú távon képesek biztosítani.

Fajspecifikus intézkedések az alábbiak szerint csoportosíthatók:

- mesterséges költőládák kihelyezése: füleskuvik (*Otus scops*), uráli bagoly (*Strix uralensis*)
- mesterséges odúk kihelyezése: vízirigó (*Cinclus cinclus*), kis légykapó (*Ficedula parva*), örvös légykapó (*Ficedula albicollis*), hegyi billegető (*Motacilla cinerea*)
- műfészek kihelyezése: szirti sas (*Aquila chrysaetos*), parlagi sas (*Aquila heliaca*), békászó sas (*Aquila pomarina*), fekete gólya (*Ciconia nigra*), rétisas (*Haliaeetus albicilla*)
- bányafalak megerősítése, fészkelőhelyek biztosítása: uhu (*Bubo bubo*), vándorsólyom (*Falco peregrinus*)

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület által gondozott adatbázis alapján a tervezési területen, illetve az azt érintő települések közigazgatási területén az elmúlt 10 évben számos alkalommal fordult elő illegális mérgezés, amelynek áldozatai között védett és fokozottan védett madárfajok is megtalálhatók: parlagi sas (*Aquila heliaca*). A mérgezések gyakorisága alapján a téma fokozott figyelmet érdemel.

A világos természetvédelmi célkitűzés az illegális mérgezések teljes körű felszámolása, ennek érdekében erőforrásokat szükséges az esetek felderítése, dokumentálása és követése, valamint a megelőző intézkedések (tájékoztatás, kommunikáció) területeire csoportosítani.

3.2.4. Kutatás, monitorozás

A Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (NBmR) keretében a területen élőhelyterképezés zajlik, a terület több 5×5 km-es NBmR kvadráttal érintkezik:

Név (azonosító)	Utolsó felmérés éve	Következő felmérés éve
Bükk-fennsík (O5x5_008)	2013	2023
Ördög-hegy (Bélapátfalva) (O5x5_036)	2021	2031
Hór-völgy (T5x5_068)	2017	2027

Az élőhelyek változása, átalakulása fontos indikátorként szolgálhat a madárfajok állományadatainak változásánál (pl. vizes élőhelyek, fás vegetáció kiterjedésének változása).

A jövőben szükséges a területen a kijelölés alapjául szolgáló közösségi jelentőségű jelölő madárfajok állományának nyomon követése. A Bükki Nemzeti Park Igazgatóság munkatársai (Természetvédelmi Őrszolgálat) által gyűjtött észlelési adatokon túl, szükséges egységes módszertannal folytatott felmérések folytatása, illetve elindítása (pl. fokozottan védett madárfajok fészek- és odúkeresése, illetve haris revírek felmérése, ezek alapján korlátozási zónák kijelölése, szükség esetén korlátozása. Javasolt továbbá állandó mintapontokhoz köthető vízimadár monitorozás beindítása is. A leginkább veszélyeztetett, jelenleg alulkutatottnak tekinthető kis légykapó, hegyi billegető és vízirigó esetében szisztematikus felmérések beindítása javasolt a fajok potenciális élőhelyeinek rendszeres bejárásával, felmérésével.

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME) által kidolgozott Mindennapi Madaraink Monitoringja (MMM⁴) keretében 2020-ban kezdődtek felmérések (a felméréendő terület 2,5 x 2,5 km nagyságú). A madarak számlálását minden fészkelési időszakban két alkalommal kell elvégezni. Az első felmérési napnak április 15. és május 10. között, a másodiknak május 11. és június 10. között kell lennie úgy, hogy a két felmérési nap között

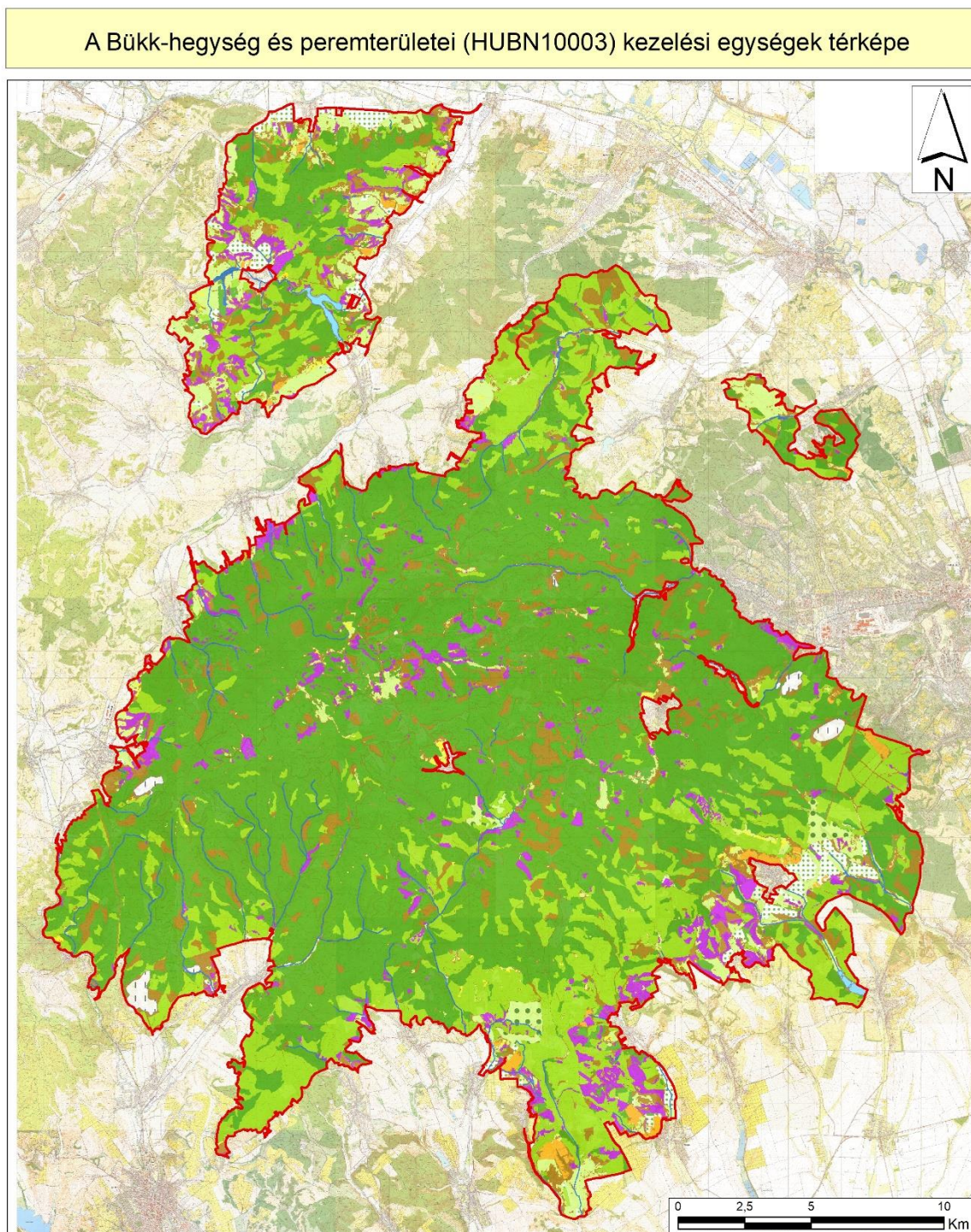
⁴ A program elérhetősége: <https://madarszamlalok.mme.hu/hu>

legalább 14 napnak kell eltelnie. Mindkét alkalommal, a 15 pont felmérését reggel 5 és délelőtt 10 óra között kell elvégezni. A MAP (Madáratlasz Program) program keretében is történnek felmérések, 2021-től kezdődően havonta 2 UTM négyzetben történik felmérés a tervezési területen. Ezen kívül folyik a „Ritka és telepesen fészkelő madarak monitoringja” (RTM) szintén a természetvédelmi őrszolgálat munkatársai által (fokozottan védett ragadozómadarak, gémfélék, haris, gólyák stb.).

A tervezési területen rendszeresen folyik gyűrzéses mintavétel, illetve oktatási célú bemutatógyűrzések is zajlanak. Javasolt lenne egy Állandó Ráfordítású Gyűrzés (CES) pontot (https://www.mme.hu/uj_madargyuruzesi_program), illetve egy állandó tábort is létrehozni a tervezési területen, mert jelenleg ezek esetlegesen valósulnak meg.

3.2.5. Mellékletek

A kezelési egységek lehatárolását mutató térkép:

Jelmagyarázat

Kezelési egységek

- KE-1 Állóvizek (vízározók és horgásztavak)
- KE-2 Vízfolyások, puhafás ligeterdők és egyéb kísérőnövényzet
- KE-3 Nedves, üde és száraz gyepek
- KE-4 Sziklás talajú gyepek, lejtősztyepp

- KE-5 Cseres-tölgyesek és molyhos tölgyesek
- KE-6 Gyertyános-tölgyesek és bükkösök
- KE-7 Idegenhonos fajú erdők
- KE-8 Egyéb fás növényzet, cserjés-gyep mozaikok, fiatalosok
- KE-9 Fáslegelők, fáskaszálók

- KE-10 Szántóterületek
- KE-11 Művelt és felhagyott gyümölcsösök és szőlők, kiskertek
- KE-12 Bányaterületek (felhagyott és művelt kőbányák)
- Tervezési terület határa

1:130 000 *A3 Készítés éve: 2021.

A kezelési egységek összefoglaló táblázata (megj. a csillaggal (*) jelölt hrsz.-ok és erdőrészek csak részben érintik a lehatárolt kezelési egységet):

Kezelési egység kódja	Kezelési egység megnevezése	Területe (ha)
KE-1	Állóvizek (víztározók és horgásztavak)	99,04
KE-2	Vízfolyások, puhafás ligeterdők és egyéb kísérő-növényzet	1075,72
KE-3	Nedves, üde és száraz gyepek	3019,85
KE-4	Sziklás talajú gyepek, lejtősztyepp	145,68
KE-5	Cseres-tölgyesek és molyhos tölgyesek	12630,89
KE-6	Gyertyános-tölgyesek és bükkösök	36593,10
KE-7	Idegenhonos fafajú erdők	3238,33
KE-8	Egyéb fás növényzet, cserjés-gyep mozaikok, fiatalosok	7480,50
KE-9	Fáslegelők, fáskaszálók	336,67
KE-10	Szántóterületek	854,63
KE-11	Művelt és felhagyott gyümölcsösök és szőlők, kiskertek	426,16
KE-12	Bányaterületek (felhagyott és művelt kőbányák)	307,10

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

A tervezési terület egésze különleges madárvédelmi terület, amely ezen kívül átfed 13 kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területtel – így a „Bükk-fennsík és Lök-völgy” KjtT (HUBN20001), „Hór-völgy és Déli-Bükk” KjtT (HUBN20002), „Szarvaskő” KjtT (HUBN20004), „Kisgyőri Asottfa-tető-Csókás-völgy” KjtT (HUBN20005), „Miskolctapolcai Tatár-árok–Vörös-bérc” KjtT (HUBN20006), „Kisgyőri Halom-vár–Csincse-völgy–Cseh-völgy” KjtT (HUBN20007), „Vár-hegy–Nagy-Eged” KjtT (HUBN20008), „Tard környéki erdősztyepp” KjtT (HUBN20009), „Borsodbótai Kotyindó-tető” KjtT (HUBN20017), „Upponyi-szoros” KjtT (HUBN20018), „Sátai Tőkés-völgy” KjtT (HUBN20020), „Nagybarcai Liget-hegy és sajóvelezdi Égett-hegy” KjtT (HUBN20025), „Sajómercei Körtvélyes-dűlő” KjtT (HUBN20068) területével – is. Mindezek miatt a területre a 275/2004 (X. 8.) Korm. rendelet előírásai irányadóak.

Az európai közösségi jelentőségű területekre vonatkozó szabályrendszer mellett a hazai, védett természeti területekre vonatkozó jogszabályok is relevánsak. Ennek alapja, hogy a tervezési terület több országos jelentőségű természetvédelmi területet is érint, így nagymértékben átfed a 126/2007. KvVM rendelettel megerősített védettségű Bükki Nemzeti Parkkal, illetve a 136/2007. (XII. 27.) KvVM rendelettel megerősített védettségű Lázberci Tájvédelmi Körzettel, továbbá az 5/2008. (II. 19.) KvVM rendelettel kihirdetett Bél-kő Természetvédelmi Területtel és a 16/2007. (IV. 20.) KvVM rendelettel kihirdetett Tardi-legelő Természetvédelmi Területtel. Ezekben a védett természeti területeken a 1996. évi LIII. törvényben foglalt természetvédelmi előírásokat és szabályokat szintén be kell tartani.

A Bükki Nemzeti Park és a Lázberci Tájvédelmi Körzet 16/2012. (VII. 6.) VM utasítás szerinti részletes természetvédelmi kezelési terve kéziratos formában már elkészült, azok 3/2008. (II. 5.) KvVM rendelet szerint összeállítandó, jogszabályi formába szerkesztett változata azonban

még nem jelent meg. A nemzeti park és a tájvédelmi körzet területe vonatkozásában természetvédelmi kezelési tervekből fakadó jogszabályi kötelezettségek és korlátozások egyelőre tehát nem jelentkeznek. Természetvédelmi kezelési tervvel együtt került kihirdetésre ugyanakkor két további országos jelentőségű védett természeti terület. Ennek megfelelően a Bél-kő Természetvédelmi Terület esetében az 5/2008. (II. 19.) KvVM rendelet mellékletében, a Tardi-legelő Természetvédelmi Terület esetében a 16/2007. (IV. 20.) KvVM rendelet 2. mellékletében rögzített természetvédelmi irányelvek, szabályok betartása kötelező.

Mindezeket túl a tervezési terület néhány kisebb, helyi jelentőségű védett természeti területet (Nagy-egedi növénytársulás; Harsány–Kisgyőr közötti völgy; Mexikóvölgyi Kőszál-oldal; Boldogasszony papucs termőhely) is érint. Ezeknek a területeknek egyrészt jellegük és területi kiterjedésük okán (12–167 hektár közötti területekről van szó) legfeljebb lokálisan van madárvédelmi jelentőségük, másrészt rájuk még nem készült természetvédelmi kezelési terv, így esetükben külön jogi szabályozó eszközről sem beszélhetünk. A földtani alapszelvények és földtani képződmények természetvédelmi kezelési szempontjait rögzítő 55/2015. (IX. 18.) FM rendelet alkalmazása madárvédelmi szempontból szintén nem releváns.

Bár a tervezési területen a gyepek (rétek, legelők) és szántóterületek együttes területaránya relatíve alacsony (9,19%), összkiterjedésük ugyanakkor – még akkor is, ha a gyepek cserjésedő-erdősülő fázisainak csak becsülhető nagyságú területét vonjuk – számottevő (6.081,88 ha). Az ezen területekre igénybe vehető támogatások szempontjából kedvező, hogy a gyepek és szántók tulajdonosi szerkezetében igen jelentős, becsülhetően bőven 50% feletti a magántulajdon aránya. Az összes (erdőtervezett) erdőn belül a magántulajdon aránya ugyanakkor csak 8,79% (5.821,91 ha), ami jelzi, hogy az erdőterületnek (az 1864,14 ha-t kitevő rendezetlen gazdálkodási viszony mellett nyilvántartott magánerdőt is figyelembe véve, a 187,89 ha-t kitevő önkormányzati tulajdonú erdővel együtt) csak kevesebb mint tizedén lehet a támogatások útján való természetvédelmi érdekérvényesítést megcélozni. A fennmaradó, 89,78%-ot (52.834,71 ha) kitevő állami tulajdonú területeken (elvi és gyakorlati szinten) egyéb szabályozó eszközök és támogatások (kormányzati utasítások és szabályzatok életbe léptetése; a szakirányú képzések folytatása; a természetvédelmi érdekelttség pénzügyi-gazdálkodási szabályok módosításával való növelése; természetvédelmi szempontokat tükröző erdőtervek összeállítás; konkrét problémákat kezelő pályázati programok; stb.) révén lehet a nem jogi típusú természetvédelmi érdekérvényesítésben előrébb lépni.

3.3.1. Agrártámogatások

3.3.1.1. Jelenleg működő agrártámogatási rendszer

Bevezetés

Az Európai Unió mezőgazdasági támogatási rendszere, a közös agrárpolitika (KAP) két pilléren nyugszik: az első pillér (KAP I.) a közvetlen támogatásokat és a piaci intézkedéseket finanszírozza, teljes egészében az Európai Mezőgazdasági Garanciaalap (EMGA) terhére. A második pillér (KAP II.) az unió vidékfejlesztési politikáját szolgálja, melyet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA) regionális vagy nemzeti források társfinanszírozásával működtet.

A Natura 2000 területen gazdálkodók a KAP I. pillér támogatásain túlmenően részesedhetnek a KAP II. pillér forrásaiból is, melyeket a 2014-2020 közötti időszakra Magyarországon a Vidékfejlesztési Program 2014-2020 tartalmaz. A betartandó előírásokat a pályázati felhívások foglalják magukba.

A 2007-2013 közötti időszakban igénybe vehető támogatások egy részének felhasználása még nem zárult le, az ezekről szóló jogcímrendeletek továbbra is hatályban maradnak mindaddig, amíg történik belőlük kifizetés – ez elsősorban az erdős támogatások esetében fordulhat elő.

A 2014-2020 közötti időszak végeztével – hasonlóan a 2007-2013 közötti időszak végéhez – átmeneti szabályokat terjesztett elő az Európai Bizottság. Ennek értelmében a 2021. és 2022. évekre átmeneti időszakot hirdettek meg, amelyben a KAP II. pillért érintően többek között a terület- és állatlétszám alapú vidékfejlesztési támogatásokat – amelyek jellemzően több éves kötelezettségvállalásúak – meghosszabbíthatja a tagállam. Az átmeneti években a KAP I. pillér alá tartozó közvetlen támogatások is elérhetőek voltak.

Az átmeneti szabályok miatt az új tervezési ciklus előre láthatóan 2023-tól indul, és 2027-ig tart.

A 2014-2020-as időszakhoz képest változás, hogy a következő években már nem a Vidékfejlesztési Program (VP) határozza meg a vidékfejlesztési támogatási szabályokat, hanem a KAP Stratégiai Terv, melyet 2022. november 7.-én hagyott jóvá az Európai Bizottság. Fontos ugyanakkor hangsúlyozni, hogy 2023 és 2025 között a VP és a KAP Stratégiai Terv párhuzamosan működik majd egymás mellett. Különösen figyelemmel kell lenni arra, hogy a KAP Stratégiai Terv keretében új vidékfejlesztési pályázati felhívás csak akkor hirdethető meg, ha a jelenlegi és most futó Vidékfejlesztési Programban már meglévő, ugyanezre a célra irányuló intézkedések pénzügyileg lezárulnak.

A 2014-2020 között elérhető agrártámogatásokról aktualizált összefoglalás található az állami természetvédelem honlapján:

http://termeszetvedelem.hu/_user/browser/File/N2k_fennterv/3_%20mell%C3%A9klet_aktualizalt_041219.pdf

Továbbá a Vidékfejlesztési Program jelenleg elérhető pályázati felhívásai megtekinthetők az alábbi linken:

<https://www.palyazat.gov.hu/doc/4523>

A 2023-2027-es támogatási ciklust meghatározó KAP Stratégiai Terv az alábbi linken érhető el: <https://kormany.hu/hirek/online-elerheto-magyarorszag-elfogadott-kozos-agrarpolitika-strategia-terve>

Kiemelendő, hogy a jelenlegi támogatási időszakban a Vidékfejlesztési Program keretében számos olyan intézkedés elérhető, ahol a Natura 2000 területeken gazdálkodók támogatási forrásokhoz juthatnak vagy előnyt élvezhetnek a pontozási rendszerekben.

Legfontosabbak ezek közül a kompenzációs jellegű kifizetések, melyek a gyepterületek és magánerdők esetében érhetőek el. A Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó földhasználati szabályok betartása azonban független attól, hogy a gazdálkodó igényelte-e a támogatást vagy sem. Az adminisztratív eszközök tekintetében a Natura 2000 területekre járó kompenzáció ráépül az egyéb elérhető támogatásokra, a gazdálkodók a Natura 2000 intézkedés mellett jogosultak többek között az egységes területalapú (BIS), agro-ökológiai alaprogram keretében meghirdetett támogatásokra is.

Az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott erdőrészlet területén felmerülő költségek és jövedelemkiesés ellentételezése céljából a magánkézben lévő, Natura 2000 erdőterületeken

történő gazdálkodáshoz kompenzációs támogatás igényelhető, melynek összege az erdő természetességétől, a faállomány korától és összetételétől függően változik.

Az önkéntesen vállalt előírások elsősorban az agrár-környezetgazdálkodás, ökológiai gazdálkodás és az erdészet, erdő-környezetvédelem, természetmegőrzés témakörébe integrálódnak.

Az agrár-környezetgazdálkodási (AKG) kifizetési rendszer olyan önkéntes alapon működő program, amelyben résztvevők az agrár-környezetgazdálkodási célok elérésének érdekében többlet tevékenységek elvégzését vállalják gazdálkodásuk során. Amennyiben a gazdálkodó az adott Natura 2000 gyepterület vonatkozásában kompenzációs támogatás igénybevételére jogosult, úgy a gyepterületeket érintő AKG tematikus előírás csoportok esetén a támogatási összeg a kompenzációs támogatás összegével csökkentésre kerül.

Egyes esetekben az erdőkre lehívható támogatások szektortól függetlenül is igénybe vehetők (pl. természeti katasztrófa (vízkár, szélkár, tűzkár, biotikus károsítás) által sújtott területeken az erdészeti potenciál helyreállítására, erdőkárok megelőzésére, illetve erdőszerkezet átalakításához), más esetben az állami és önkormányzati szektor kizárásra került.

Támogatás vehető még igénybe olyan földhasználati intézkedésekre, amelyek gazdálkodáshoz közvetlenül nem kapcsolódnak, ugyanakkor a vidéki táj értékeinek, állat- és növényvilágának fennmaradását szolgálják, és ezáltal növelik a Natura 2000 területek közjóléti értékét, illetve hozzájárulnak a környezetgazdálkodási célok teljesítéséhez (az erdő esetében az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházásokhoz nyújtott támogatás, a mezőgazdasági területek esetében az élőhelyfejlesztési és vízvédelmi célú nem termelő beruházások).

A terület adottságai (ingatlan- és erdészeti nyilvántartás, tulajdonviszonyok) függvényében az alábbi releváns, a tervezési területen is elérhető támogatások adhatók meg (kiemelten az erdészeti szektorra):

KAP II. pillér

Élőhelykezeléssel összefüggő mezőgazdasági támogatások

- 1) VP-4-10.1.1-15 Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés
- 2) VP-4-10.1.1-16 Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés
- 3) VP-4-10.1.1-21 Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés
- 4) VP-4-11.1.-11.2.-15 Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása
- 5) VP-4-11.1.-11.2.-18 Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása
- 6) VP-4-11.1.-11.2.-21 Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása
- 7) VP4-12.1.1-16 Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetések
- 8) VP4-4.4.1-16 Élőhelyfejlesztési célú nem termelő beruházások

Erdészeti támogatások

- 1) VP4-12.2.1-16 Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések
- 2) VP5-8.2.1-16 Agrár-erdészeti rendszerek létrehozása
- 3) VP5- 8.1.1-16 Erdősítés támogatása
- 4) VP-5-8.6.2-16 Erdei termelési potenciál mobilizálását szolgáló tevékenységek
- 5) VP4-15.1.1-17 Erdő-környezetvédelmi kifizetések
- 6) VP5- 8.5.1.-16 Az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházások
- 7) VP4-15.2.1.1-16 Erdészeti genetikai erőforrások megőrzése
- 8) VP4-15.2.1.2-17 Erdészeti genetikai erőforrások fejlesztése
- 9) VP5-8.3.1-17 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok megelőzése
- 10) VP5-8.4.1.-16 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok helyreállítása
- 11) VP4-8.5.2.-17 Az erdei ökoszisztémák térítésmentesen nyújtott közjóléti funkcióinak fejlesztése
- 12) VP5-8.6.1-17 Erdészeti technológiákra, valamint erdei termékek feldolgozására és piaci értékesítésére irányuló beruházások
- 13) VP2-4.1.3.7-20 Csemetekertek gépbeszerzése

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

A tervezés megalapozása során a következő, agrártámogatások szempontjából releváns veszélyeztető tényezők kerültek beazonosításra:

1. Vízhány (közvetlen emberi beavatkozáson alapuló és klímaváltozás eredetű)
2. Inváziós lágymű és fásszárú növényfajok jelenléte
3. Gyepes élőhelyek kezelésének elégtelensége (kaszálás kedvezőtlen hatásai, alulhasznosítás, alullegetetés)
4. Fészkelésre, odúkészítésre alkalmas egyedülálló faegyedek/fasorok hiánya (pl. fás legelők és kaszálók fenntartása esetén).

Az ezen veszélyeztető tényezők együttes kezelésére alkalmas agrártámogatási rendszer kialakítása érdekében a jelenleg ismert támogatási szerkezet több ponton, egymással összefüggésben történő módosítása javasolt. A Közös Agrárpolitika ún. zöld felépítményében az alábbi beavatkozások körében szükségesek módosítások:

Emelt szintű kondicionalitás

Az emelt szintű kondicionalitás számos garanciát teremt a mezőgazdasági tevékenység környezeti kockázatának csökkentése érdekében, melyek között a közösségi jelentőségű fajok és az élőhelyek védelmét segítő előírások is találhatók. A gyepterületek védelme a tervezési területen a vonatkozó jogszabályok alapján a művelési ág váltás engedélyhez kötésével megoldottnak mondható. Mindemellett indokolt lehet az emelt szintű kondicionalitás kiegészítése a gyepek arányának gazdaság szintű megőrzésének követelményével (a jelenlegi országos szint helyett).

Az elmúlt időszak támogatási és földhasználati adatainak vizsgálatával megállapítható, hogy a természetvédelmi szempontból indokolt földhasználat-váltás (szántó-gyep, szántó-vizes élőhely) az önkéntes támogatási formák elérhetősége ellenére nem mozdult előre. A következő támogatási időszak alapkövetelményei között az erőltetett művelésben tartott szántóföldeken a magas értékű és környezeti szempontból kockázatos természetű növénykultúrák (pl. kukorica, napraforgó, repce) körének, vagy a művelés módjának (forgatásos talajművelés) tilalma indokolt lehet.

Agro-ökológiai támogatható területek bevezetése és kiterjesztése

A jelenlegi támogatási periódus lehetővé teszi a gazdálkodáshoz kapcsolódó nem termelő területek támogatási jogosultságának megteremtését. Ezzel a fontos lépéssel az érintett gazdálkodók anyagi érdekeltsége megteremthető a jelenlegi területeik határán található, vagy abba beékelődő természetes, természetközeli élőhelyfoltok fenntartásában. Ez különösen a zárvány gyepfoltok és a víznyomás alatt álló területrészek esetében hozhat változást és eredményezheti ezen veszélyeztetett élőhelyfoltok hosszútávú fennmaradását.

Az agro-ökológiai támogatható területek kialakítása az erőtett szántóföldi művelésben tartás megszüntetése tekintetében is jelentős lehet. A földhasználat-váltás során a megszokott szántóföldi növénytermesztési gyakorlat megváltozik, részben teret adva a természetes folyamatoknak. Ennek eredményeképpen az érintett területek ideiglenesen – vagy akár hosszabb távon is – gyomosodhatnak, vízborítás alatt lehetnek vagy egyéb módon olyan változásokon eshetnek keresztül, melynek következtében közvetlen területalapú támogatási formák egyes jogosultsági követelményeinek nem képesek megfelelni. Ez az állapot támogatáscsökkenéssel járhat a gazdálkodó számára, melyet az új típusú támogatható területek bevezetése megszüntethet.

Agro-ökológiai alapprogram előírásai

A KAP Stratégiai Terv támogatási ciklusának egyik legjelentősebb intézkedése az ún. agro-ökológiai alapprogram lehet, mely a gazdálkodók önkéntes környezeti vállalásait éves területalapú kifizetések keretében támogatja. Az előírások kidolgozása során a tervezési terület természetvédelmi célkitűzéseit nagyban szolgálná a szántóföldi művelés intenzitását visszafogó, valamint az időszakos vízborítás megőrzését ösztönző önkéntes vállalások megfelelő súllyal történő megjelenítése. Jelentős hatása lehet a gyepterületek alulhasznosítására az őshonos haszonállatfajtákkal történő legeltetés támogatás ezen a rendszeren keresztül.

Nem termelő beruházások támogatása

A földhasználat-váltás megvalósításában nagy szerepe van azoknak az önkéntes támogatási formáknak, melyek a szántóföldi művelésből kivonandó területeken új, hosszútávon fenntartható földhasználati – pl. természetes és természetközeli gyepek, vizes élőhelyek vagy őshonos fafajú erdők - formák létrehozását segítik. Javasolt a földhasználatváltást segítő támogatási formák:

- gyeptelepítés
- tartós zöldugar/méhlegelő telepítés
- egyedülálló faegyedek és fészkelésre alkalmas fasorok telepítése
- vizes élőhelyek vízkormányzási infrastruktúrájának kialakítása

Natura 2000 mezőgazdasági területek kompenzációs kifizetései

A jelenleg gyepterületekre elérhető kifizetések jövőbeli alkalmazása az általános, a kedvező természeti állapot megőrzését szolgáló előírások pénzügyi kompenzációja szempontjából mindenképpen indokolt. A 28/2017. (X. 25.) számú Alkotmánybírósági határozatban a további művelési ágakra meghatározandó kötelező földhasználati előírások bevezetése és annak ellentételezése legalább a szántó művelési ágú területek esetében indokolt és a tervezési terület természetvédelmi célkitűzéseit is segítheti a jövőben.

Agrár-környezetgazdálkodási támogatások

A tervezési folyamat során meghatározott kezelési előírások megvalósulásának legfontosabb támogatási eszköze az agrár-környezetgazdálkodási támogatások rendszerében keresendő. A horizontális agrár-környezetgazdálkodási kifizetések biodiverzitás védelme tekintetében

releváns választható előírásaival kiegészítve széles körben elérhető a gazdálkodók számára. A Bükkalja Magas Természeti Értékű Terület természetvédelmi célú tematikus előírás csoportjai a madárvédelmi intézkedések hatékony kiegészítői lehetnek. A földhasználatváltás megvalósításának segítése érdekében hosszútávú, akár tíz éven túlmutató kötelezettségvállalási időtartammal jellemezhető tematikus előírás csoportok bevezetése indokolt, mellyel biztosítható az érintettek számára az extenzívebb hasznosítási módokból eredő bevételkiesés kompenzációja.

A 2021-2027 időszakban az elérhető MTÉT tematikus előírás csoportok által támogatható területek az alábbiak szerint alakulnak:

Pályázható MTÉT tematikus előírás csoport (TECS)	támogatható terület (ha)
MTÉT hegy-és dombvidéki madárvédelmi szántó	2374 ha
Támogatható terület összesen	2374 ha

3.3.2. Pályázatok

Jelenleg, kifejezetten madárvédelmi jellegű természetvédelmi pályázat (pl. LIFE, KEHOP) nem tervezett, nincs előkészítési fázisban a tervezési területen.

Lezárult/folyamatban lévő madárvédelmi / természetvédelmi célú projektek a tervezési területen:

A pannon gyepek és kapcsolódó élőhelyek hosszú távú megőrzése az Országos Natura 2000 Priorizált Intézkedési Terv stratégiai intézkedéseinek megvalósításával (LIFE IP GRASSLAND-HU) témacímű projekt keretében inváziós növényfa irtások tervezettek a tervezési területen (pl. bálványfa eliminálása a Bél-kőről). A projekt részeként széleskörű kommunikációs tevékenység is zajlik a Gyepvédelmi Tanácsadó Szolgálat felállításával, működtetésével. A projekt időtartam: 2019. január 1. – 2026. december 31. Koordináló kedvezményezett: Herman Ottó Intézet Nonprofit Kft.; együttműködő partnerek: 14 projektpartner (közte 9 nemzeti park igazgatóság).

A Parlagi sas védelme Magyarországon (LIFE10 NAT/HU/000019) projekt célkitűzéseinek elérése érdekében a nemzeti park igazgatóság természetvédelmi őrszolgálat a tervezési területen is előforduló parlagi sas (*Aquila heliaca*) territóriumok fokozott ellenőrzését és a veszélyeztető tényezők, különös tekintettel a mérgező esetek feltárását végezte (a projekt lezárult 2016-ban). A pályázat fenntartási szakaszában a természetvédelmi őrszolgálat munkatársai az elkészült protokollok alapján végzik a fészkelő állomány folyamatos monitorozását és – szükség esetén – ellátják a kármentesítő feladatokat. A pályázatban vállalt feladatok a projekt lezárulta után is folynak, a projektben elfogadott protokollokat követve.

A Természetvédelmi eszközök a Natura2000 tölgyerdők szerkezeti és kompozíciós biodiverzitásának növelésére ((LIFE16NAT/IT/000245; akroním: LIFE4OAKFORESTS) témacímű LIFE projekt keretében többek között természetvédelmi célú erdőkezelések valósulnak meg a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság saját vagyionkezelésében lévő erdőterületein, valamint kidolgozásra kerülnek a helyreállított természetes erdőképre épülő ökológiai természetvédelmi erdőkezelési irányelvek is. A beavatkozással érintett területek a tervezési területen az alábbiak: (1) bükkzsérci Ortás, (2) Cserépfalu környéki erdők, felsőtárkányi (3) Barát-erdő, valamint (4) a Miklós-völgy és Ostoros-völgy erdőterületei. A projekt időtartam: 2017. 07. 01. – 2026. 12. 31. Koordináló kedvezményezett: Ente di gestione per i Parchi e la Biodiversità-Romagna (Olaszország). Társult kedvezményezettek: Balaton-

felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság, Bükk Nemzeti Park Igazgatóság, Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, Ökológiai Kutatóközpont, ELTE, WWF Magyarország.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

A tervezési folyamat során a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság honlapján folyamatosan frissülő tematikus aloldalt alakítottunk ki, ahol a területekkel kapcsolatos alapinformációk mellett a (véleményezhető) egyeztetési tervdokumentációt is elérhetővé tettük pdf formátumban: <https://www.bnpi.hu/hu/natura-2000-fenntartasi-tervek>

Eszköz típus	Alkalmazott dokumentáció	Mutatók	Időpont
Érintettek levélben és/vagy e-mailben történő megkeresése és tájékoztatása	BNPI Iktatórendszer (ügyiratszám), feladást igazoló szelvényről másolat, e-mail visszaigazoló térítvevény	Üisz: 3992/1/2022.; 528/3/2023. 85 levél kiküldése érintetteknek (elektronikus formájában))	2022.12.20 2023.02.21
Lakossági- / gazdafórum (Kisgyőr)	Iktatott meghívó, emlékeztető,	Üisz: 528/14/2023. Résztevők száma: 15 fő	2023.04.20
Honlap	Elérhetősége, adatfeltöltés dátuma	https://www.bnpi.hu/hu/natura-2000-fenntartasi-tervek	2022.12.19

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

Célcsoport	Szervezetek, képviselő
Erdőgazdálkodók	bejegyzett erdőgazdálkodók (5 hektár feletti érintettséggel): <ul style="list-style-type: none"> • Egererdő Zrt. • ÉSZAKERDŐ Erdőgazdasági Zrt. • BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság • First-Immo Hungary Kft. • Állami Ménesgazdaság
Vadgazdálkodók	vadászatra jogosultak: <ul style="list-style-type: none"> • Egererdő Zrt. • ÉSZAKERDŐ Erdőgazdasági Zrt. • Uppony és Környéke Vadásztársaság • Háromkő-bérc Vadásztársaság • Várhegy Vadásztársaság • Harica Völgye Vadásztársaság • Bükk Birtokosok Vadásztársaság • II. Rákóczi Ferenc Vadásztársaság • Sály-Borsodgeszt Vadásztársaság

	<ul style="list-style-type: none"> • Tölgyesorom Vadásztársaság • Vajlavölgy Mezőgazdasági és Vadgazdálkodási Kft. • Pitypalatty-völgye Vadásztársaság • Miskolc-IKR Vadásztársaság • Csengőkő Természetvédelmi Vadásztársaság
Halgazdálkodó	<ul style="list-style-type: none"> • Horgász Egyesületek B.A.Z. Megyei Szövetsége
Önkormányzatok	<p>nevesítve:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bánhorváti Község Önkormányzat • Bélapátfalva Város Önkormányzat • Borsodbóta Község Önkormányzat • Borsodgeszt Község Önkormányzat • Bükkaranyos Község Önkormányzat • Bükkszentkereszt Község Önkormányzat • Bükkzsérc Község Önkormányzat • Cserépfalu Község Önkormányzat • Cserépváralja Község Önkormányzat • Dédestapolcsány Község Önkormányzat • Eger Megyei Jogú Város Önkormányzat • Felsőtárkány Község Önkormányzat • Harsány Község Önkormányzat • Kács Község Önkormányzat • Kazincbarcika Város Önkormányzat • Kisgyőr Község Önkormányzat • Kondó Község Önkormányzat • Mályinka Község Önkormányzat • Mikófalva Község Önkormányzat • Miskolc Megyei Jogú Város Önkormányzat • Mónosbél Község Önkormányzat • Nagybarca Község Önkormányzat • Nagyvisnyó Községi Önkormányzat • Nekézseny Község Önkormányzat • Noszvaj Község Önkormányzat • Parasznya Községi Önkormányzat • Répáshuta Község Önkormányzat • Sajóbáony Község Önkormányzat • Sajólászlófalva Község Önkormányzat • Sajómercse Község Önkormányzat • Sajóvelezd Község Önkormányzat • Sály Község Önkormányzat

	<ul style="list-style-type: none"> • SÁTA Község Önkormányzat • SZARVASKŐ Község Önkormányzat • SZILVÁSVÁRAD Község Önkormányzat • TARD Község Önkormányzat • TARDONA Község Önkormányzat • TIBOLDDARÓC Község Önkormányzat • UPPONY Község Önkormányzat • VADNA Község Önkormányzat • VARBÓ Község Önkormányzat
Hatóságok	<p>nevesítve:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Heves Vármegyei Kormányhivatal Földhivatali Főosztály • Heves Vármegyei Kormányhivatal Élelmiszerlánc-biztonsági és Állategészségügyi Főosztály • Heves Vármegyei Kormányhivatal Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Hulladékgazdálkodási Főosztály • Heves Vármegyei Kormányhivatal Agrárügyi Főosztály Erdészeti Osztály • Heves Vármegyei Kormányhivatal Agrárügyi Főosztály Földművelésügyi Osztály • Heves Vármegyei Kormányhivatal Építésügyi és Örökségvédelmi Főosztály • Heves Vármegyei Rendőr-főkapitányság • Borsod-Abaúj-Zemplén Vármegyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság Hatósági Szolgálat • Borsod-Abaúj-Zemplén Vármegyei Kormányhivatal Építésügyi és Örökségvédelmi Főosztály • Borsod-Abaúj-Zemplén Vármegyei Kormányhivatal Agrárügyi Főosztály Erdészeti Osztály • Borsod-Abaúj-Zemplén Vármegyei Kormányhivatal Agrárügyi Főosztály Földművelésügyi Osztály • Borsod-Abaúj-Zemplén Vármegyei Kormányhivatal Agrár- és Vidékfejlesztést Támogató Főosztály • Borsod-Abaúj-Zemplén Vármegyei Kormányhivatal Földhivatali Főosztály

	<ul style="list-style-type: none"> • Borsod-Abaúj-Zemplén Vármegyei Kormányhivatal Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Hulladékgazdálkodási Főosztály • Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Rendőr-főkapitányság
Civil szervezetek, köztisztviselők	nevesítve: <ul style="list-style-type: none"> • Magán Erdőtulajdonosok és Gazdálkodók Országos Szövetsége • OMVK Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Területi Szervezet • OMVK Heves Megyei Területi Szervezete • Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Igazgatósága • Nemzeti Agrárgazdasági Kamara, Heves Megyei Igazgatósága • Ökológiai Intézet a Fenntartható Fejlődésért Alapítvány • Zöld Akció Egyesület • Szalakóta Egyesület • Magyar Természetjáró Szövetség
Kezelők, egyéb szolgáltatók	nevesítve: <ul style="list-style-type: none"> • Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság • MIVÍZ Miskolci Vízmű Kft. • ÉRV. Északmagyarországi Regionális Vízművek Zrt. • Magyar Közút Nonprofit Zrt. Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Igazgatóság • Magyar Közút Nonprofit Zrt. Heves Megyei Igazgatóság
Helyi lakosság	Az érintett települések lakosai

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

A Borsod-Abaúj-Zemplén Vármegyei Kormányhivatal Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Hulladékgazdálkodási Főosztály (Miskolc) BO/32/00568-1/2023. ikt. számon kiadott véleményében jelezte, hogy „a Főosztály a fenntartási tervben foglaltakkal egyetért, észrevételt nem tesz” (BNPI ikt. sz. 3992/3/2022.).

A Heves Vármegyei Kormányhivatal Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Hulladékgazdálkodási Főosztály (Eger) HE/TVO/00213-2/2023. ikt. számon kiadott véleménye alapján a következő pontosítások, kiegészítések történtek (BNPI ikt. sz.: 528/3/2023.):

- a Natura 2000 fenntartási terv 1.7.5 fejezetében a korábban nem szereplő halgazdálkodási vízterületek beépítésre kerültek („Bélapátfalvai Gyári-tó és

Felsőtárkányi tó Felső”). Kiegészítésre került a halgazdálkodási vízterületek jogosultjainak a megnevezése is.

- az egyeztetés során változott a hatóságok megnevezései, ezek pontosításra kerültek a terv 3.4.2 fejezetében (megyei kormányhivatalokból vármegyei kormányhivatalok lettek)
- a Natura 2000 fenntartási terv 1.7.3 fejezetében az erdőtervezésre vonatkozó pontosítás átvezetésre került (a Dél-Borsodi körzet elővizsgálati dokumentációját illetően).

A hatóság megállapította, hogy „a fenntartási tervben megfogalmazott kezelési javaslatok, stratégiák, elősegítik a természetvédelmi célkitűzések megvalósítását. A Természetvédelmi Hatóság a fenntartási tervben foglaltakkal egyetért, annak elfogadását támogatja, azzal kapcsolatban további észrevételt nem tesz”.

A Borsod-Abaúj-Zemplén Vármegyei Kormányhivatal Agrárügyi Főosztály Erdészeti Osztály (Miskolc) BO/34/74-2/2023. ikt. számú adott véleményt. Az észrevételek az alábbi pontokhoz, fejezetekhez érkeztek (2. Veszélyeztető tényezők; 3. Kezelési feladatok meghatározása - 3.1.2. További célok; 3.2. Kezelési javaslatok – B) Gazdálkodáshoz köthető, általános javaslatok; Kezelési egységek: KE-5, KE-6 és KE-7). Az észrevételekre részletes választ adtunk, a terv dokumentációjában ez alapján módosítás nem volt indokolt (BNPI ikt. sz.: 528/3/2023).

A Heves Vármegyei Kormányhivatal Földhivatali Főosztály (Eger) 10.040/2023 ikt. számon adott véleményt- A levelükben jelezték, hogy „a „Bükk hegység és peremterületei” (HUBN10003) Natura 2000 fenntartási tervvel kapcsolatos egyeztetési dokumentációját megvizsgáltam, s megállapítottam, hogy a fenntartási tervben foglaltak földvédelmi érdekeket nem sértenek, ezért a tervdokumentáció elfogadását javaslom, ellenvetésem, kifogásom nincs” (BNPI ikt. sz.: 528/4/2023).

A Heves Vármegyei Kormányhivatal Agrárügyi Főosztály Földművelésügyi Osztálya HE/FMO/889-2/2023. iktatási számon kiadott véleményében megállapította: „az 528/3/2023. iktatószámú megkeresésre válaszul tájékoztatom, hogy a területi vadászati hatóság a Bükk hegység és peremterületei (HUBN10003) különleges madárvédelmi terület Natura 2000 fenntartási tervével egyetért” (BNPI ikt. sz.: 528/9/2023).

A Heves Vármegyei Rendőr-főkapitányság Rendészeti Igazgatósága (Eger) levelében megállapította, hogy „Tájékoztatom, hogy a Heves Vármegyei Rendőr-főkapitányság a „Bükk hegység és peremterületei (HUBN10003)” különleges madárvédelmi terület Natura 2000 fenntartási tervének anyagának felülvizsgálatát elvégezte, módosítására tett javaslat a tervvel kapcsolatban nem merült fel” (BNPI ikt. sz.: 528/6/2023).

A MIVÍZ Kft. (Miskolc) mint a regionális vízszolgáltató a MIVÍZ- 0009722-1/2023. hiv. számú levelükben adtak véleményt (BNPI ikt. szám: 528/15/2019). Az észrevétel alapján a vízbázisok, a távlati vízbázisok, valamint az ivóvízellátást szolgáló vízilétesítmények védelméről szóló 123/1997. (VII.18.) Korm. rendelet előírásai alapján lehatárolt, Miskolc város ivóvízellátásába bekapcsolt hidegvizes karsztforrások védőterületei, védőidomai nem a VKI keretrendszerében készített vízgazdálkodási tervek alfejezetéhez (1.7.6. „Vízgyűjtő-gazdálkodási tervek”) kapcsolódnak, így a leírás onnan törlésre került. A véleményezés során megküldött pontosított információk átkerültek a 3.2 fejezet „Kezelési javaslatok „C) Kötelezően betartandó előírások” pontjához, egyben egy új bekezdést képezve („Vízbázisvédelmi érintettségű területekre vonatkozó előírások”).

Az Észak-Magyarországi Vízügyi Igazgatóság (Miskolc) az É2023-0618-004/2023 hiv. számú levelükben jelezte, hogy a tervdokumentáció ellen kifogást nem emel (BNPI ikt. szám: 528/12/2023.). A levelükben jelzett elírások, pontosítások, valamint kiegészítések átvezetésre kerültek (kijelölő határozat szám törlése, a tervdokumentációban nem szereplő ÉMVIZIG kezelési vízfolyások pótlása).

A KÓKA Kő- és Kavicsbányászati Kft. (Miskolc) képviselőivel folytatott 2023. január 31-i személyes konzultációt követően a tervdokumentáció az alábbi pontokban került pontosításra (BNPI ikt. sz. 528/8/2023):

- Natura fenntartási terv 3.2.C fejezete („Kezelési javaslatok – Kötelezően betartandó előírások”) egy új bányászati tevékenységgel kapcsolatos bekezdéssel egészült ki.
- Natura fenntartási terv KE-12 kezelési egység: Bányaterületek (felhagyott és művelt kőbányák) (tervdokumentáció 3.2.1.12. fejezete) kiegészült egy általános, bányászati tevékenységgel kapcsolatos bekezdéssel, a műszaki üzemi tervvel, környezetvédelmi engedéllyel rendelkező művelt bányatelkek esetében.
- Natura 2000 fenntartási terv megalapozó dokumentációjának 1.3.3.6 fejezete („Ipar”) a KÓKA Kő- és Kavicsbányászati Kft. által biztosított információk alapján pontosításra került (a hatósági engedélyek hivatkozásainak beépítésével).
- A Natura 2000 fenntartási terv mellékletei egy újabb térképpel bővültek, melyen a tervezési területen található, nyilvántartott bányatelkeket kerültek feltüntetésre.

Az Egererdő Erdészeti Zrt. (Eger) ÁLT/273-2/2023. ikt. számon adott véleményt az egyeztetési tervdokumentációval kapcsolatban. Az észrevételek alapján a főbb tervmódosítások az alábbiak voltak (BNPI ikt. sz.: 528/16/2023.):

- a Natura 2000 tervdokumentáció 1.7.3 Körzeti erdőtervek és üzemtervek fejezete pontosításra került (7 helyett 8 erdőtervezési körzetet érintett).
- a Natura 2000 tervdokumentáció 3.2. „Kezelési javaslatok B.) Gazdálkodáshoz köthető, általános javaslatok” alpontjánál a gyepgazdálkodásnál szereplő, a szektorokra utaló hivatkozott mondatrészek törlésre kerültek a gyepok alulhasznosításának elkerülésére vonatkozó általános javaslatnál.
- Ugyanezen fejezet erdőgazdálkodásra vonatkozó pontjai átdolgozásra kerültek, a módosítás során az általános irányelvek javaslatként kerültek megfogalmazásra (pl. „javasolt” terminus használatával).
- a „3.2.1.2 KE-2 kezelési egység: Vízfolyások, puhafás ligeterdők és egyéb kísérőnövényzet” fejezetben az állományokban végzendő tevékenységek javaslatként kerültek megfogalmazásra (szövegpontosítás).
- Ugyanitt a – valamint a többi kezelési egység tárgyalásánál – az úthálózat karbantartására vonatkozó javaslat kiegészítésre, pontosításra került.
- a „3.2.1.2 KE-5 kezelési egység: Cseres-tölgyesek és molyhos tölgyesek” és „3.2.1.3 KE-6 kezelési egység: Gyertyános-tölgyesek és bükkösök” fejezeteknél az E32 kódszámú (örökerdő üzemmódra vonatkozó) előírás-javaslat kiegészítésre, pontosításra került.
- a „3.2.1.2 KE-5 kezelési egység: Cseres-tölgyesek és molyhos tölgyesek” és „3.2.1.3 KE-6 kezelési egység: Gyertyános-tölgyesek és bükkösök” fejezeteknél az E38 kódszámú (mikroélőhelyek visszahagyására vonatkozó) előírás-javaslat kiegészítésre, pontosításra került.

Az Északerdő Zrt. (Miskolc) E/697-2/2023. ikt. számon adott véleményét az egyeztetési tervdokumentációval kapcsolatban. Az észrevételek alapján a főbb tervmódosítások az alábbiak voltak (BNPI ikt. sz. 528/17/2023.):

- a Natura 2000 tervdokumentáció 3.2. „Kezelési javaslatok B.) Gazdálkodáshoz köthető, általános javaslatok alfejezetnek az erdőgazdálkodásra vonatkozó pontjai átdolgozásra kerültek, a módosítás során az általános irányelvek javaslatként kerültek megfogalmazásra (pl. „javasolt” terminus használatával) (lásd Egererdő Erdészeti Zrt.-nek adott válaszban).
- a Natura 2000 tervdokumentáció 1.7.3 Körzeti erdőtervek és üzemtervek fejezete pontosításra került (7 helyett 8 erdőtervezési körzetet érintett, utalás a Parasznyai Erdőtervezési Körzetre).
- a Natura 2000 tervdokumentáció 3.2. „Kezelési javaslatok - A) Gazdálkodáshoz nem köthető, általános javaslatok” fejezeténél az úthálózat karbantartására vonatkozó javaslat pontosításra, kiegészítésre került.
- a Natura 2000 tervdokumentáció 3.2. „Kezelési javaslatok B.) Gazdálkodáshoz köthető, általános javaslatok” alfejezetében pontosításra került a természetvédelmi célú időbeli korlátozási időszak terminus használata).
- a Natura 2000 tervdokumentáció 3.2. „Kezelési javaslatok - C) Kötelezően betartandó előírások” fejezetében a a 96/2011. (X.17.) VM rendeletre való hivatkozás törlésre került (kiadásra került 2023-ban a Bánhorváti Erdőtervezési Körzet erdőterv határozata).
- a „3.2.1.2 KE-5 kezelési egység: Cseres-tölgyesek és molyhos tölgyesek” és „3.2.1.3 KE-6 kezelési egység: Gyertyános-tölgyesek és bükkösök” fejezeteknél az E38 kódszámú (mikroélőhelyek visszahagyására vonatkozó) előírás-javaslat kiegészítésre, pontosításra került.
- a „3.2.1.7.KE-7 kezelési egység: Idegenhonos fafajú erdők” fejezetben az őshonos lombos frakció hagyásfaként, illetve hagyásfa-csoportként való visszahagyására vonatkozó javaslat pontosításra került.

A Kisgyőrben tartott lakossági- / gazdafórum során a „*Művelt és felhagyott gyümölcsösök és szőlők, kiskertek*” (KE-11) kezelési egységhez érkezett javaslatok alapján az alábbi módosítások, pontosítások történtek (BNPI ikt. 528/14/2023.):

A gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok (c) pontnál az általános „*jogszabályi ütközésre*” való hivatkozás félreértésre adhatott okot, így szerepeltetése nem indokolt, törlésre került.

A javasolt előírásoknál szereplő GY72 törlésre került, mivel az érintett kezelési egység területén, földön fészkelő jelölő (egyben védett / fokozottan védett) madárfaj érintettsége nincs, így a kaszálás időpontjára vonatkozó javaslat, nem indokolt, így az törlésre került.

4. Felhasznált irodalom

- Aszalós R. – Gálhidy L. (szerk.) (2015): Natura 2000 erdőterületek kezelése. Gyakorlati útmutató erdőgazdálkodók és erdészeti szakszemélyzet számára. (Bábalács Füzetek 20.) – Bükki Nemzeti Park Igazgatóság, Eger, 56 pp.
- Baráz Cs. (szerk.) (2002): A Bükki Nemzeti Park. Hegyek, erdők, emberek. – Bükki Nemzeti Park Igazgatóság, Eger, 621 pp. + 1 térképlap
- Baráz Cs. – Holló S. (szerk.) (2018): A Bükk-vidék Geopark geoturisztikai térképe. – Bükki Nemzeti Park Igazgatóság, Eger, 1 térképlap
- Bartha Cs. (2014): Tengersizem mellett ritkaságok. A Lázberci Tájvédelmi Körzet. – TermészetBúvár 69(2): 20–23.
- Berki Z. – Kovács A. Gy. – Kovács A. – Baczur J. – Pécsi M. – Rakaczky I. – Tarnai Cs. – Tavassy V. (2007): Bükk. (Turistakalauz és térkép.) – Cartographia, Budapest, 172 pp.
- Böloni J. – Molnár Zs. – Kun A. (szerk.) (2011): Magyarország élőhelyei. Vegetációtípusok leírása és határozója (ÁNER 2011). – MTA ÖBKI, Vácrátót, 441 pp.
- Danszky I. (szerk.) (1963): Magyarország erdőgazdasági tájainak erdőfelújítási, erdőtelepítési irányelvei és eljárásai V. Északi-középhegység erdőgazdasági tájcsoport. – Országos Erdészeti Főigazgatóság, Budapest, 817 pp. + 1 térkép + XXXII.
- Diczházi I. – Schmotzer A. (szerk.) (2014): Apoka. A Heves-Borsodi-dombság és az Upponyi-hegység élővilága. – Bükki Nemzeti Park Igazgatóság, Eger, 200 pp. + 1 térkép
- Dövényi Z. (szerk.) (2010): Magyarország kistájainak katasztere. (2., átdolgozott és bővített kiadás) – Budapest, MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, 876 pp.
- Dudás Gy. – Garai A. – Gyulai P. – Ilonczai Z. – Kovács T. – Varga A. (2002): Állatvilág I. Gerinctelenek. In: Baráz Cs. (szerk.): A Bükki Nemzeti Park. Hegyek, erdők, emberek. – Bükki Nemzeti Park Igazgatóság, Eger, pp. 263–279.
- Dudley, N. – Vallauri, D. – Ódor P. (2017): Holtfa az élő erdőkért. Az öreg fák és a holtfa természetvédelmi illetve erdészeti szerepe. (2., átdolgozott és bővített kiadás) – WWF Magyarország, Budapest, 32 pp.
- Farkas I. (szerk.) (2012): A Bánhorváti Erdőtervezési Körzet Natura 2000 elővizsgálati dokumentációja. – Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága, Miskolc, 53 pp.
- Fekete G. – Varga Z. (szerk.) (2006): Magyarország tájainak növényzete és állatvilága. – MTA Társadalomtudományi Központ, Budapest, 486 pp.
- Frank T. (szerk.) (2000): Természet–Erdő–Gazdálkodás. (Az MME Könyvtára 16.) – MME & Pro Silva Hungaria Egyesület, Eger, 214 pp.
- Frank T. (szerk.) (2016): Natura 2000 erdőkben a fahasználatok jelölésének természetvédelmi szempontjai. Gyakorlati útmutató erdőgazdálkodók és erdészeti szakszemélyzet számára. – Bükki Nemzeti Park Igazgatóság, Eger, 36 pp.
- Frank T. – Szmorad F. (2014): Védett erdők természetességi állapotának fenntartása és fejlesztése. (Rosalia Kézikönyvek 2.) – Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, Budapest, 160 pp.
- Führer E. (főszerk.) (2017): Magyarország erdészeti tájai I. Északi-középhegység erdészeti tájcsoport. – Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal, Budapest, 574 pp.
- Halász G. (szerk.) (2006): Magyarország erdészeti tájai. – Állami Erdészeti Szolgálat, Budapest, 154 pp. + 1 térkép
- Haraszthy L. (szerk.) (2014): Natura 2000 fajok és élőhelyek Magyarországon. – Pro Vértes Természetvédelmi Közalapítvány, Csákvár, 956 pp.
- Haraszthy L. – Karsa D. – Schmidt H. (szerk.) (2013): Borsod-Abaúj-Zemplén megye helyi jelentőségű természetvédelmi területei. – Pro Vértes Természetvédelmi Közalapítvány, Csákvár, 1 leporelló-térképlap

- Haraszthy L. – Karsa D. – Schmidt H. (szerk.) (2013): Heves megye helyi jelentőségű természetvédelmi területei. – Pro Vértes Természetvédelmi Közalapítvány, Csákvár, 1 leporelló-térképlap
- Hevesi A. (1978): A Bükk szerkezet- és felszínfejlődésének vázlata. – Földrajzi Értesítő **27(2)**: 169–203.
- Hudák K. – Demeter Z. – Papp L. (2009): Miskolc város helyi jelentőségű védett és védendő természeti értékei. – Zöld Akció Egyesület, Miskolc, 30 pp.
- Izsó I. (2011): A Miskolci Bányakapitányság kerületének bányaipara. – Közhasznú Alapítvány a Borsodi Bányász Hagyományokért, Miskolc, 204 pp.
- Kardos Gy. (szerk.) (2014): A Parasznyai Erdőtervezési Körzet Natura 2000 elővizsgálati dokumentációja. (4064-12-ENVI EU Pilot eljárásban) – Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága, Miskolc, 38 pp.
- Keve A. (1975): Jegyzetek a Mátra- és a Bükk-hegység madárvilágának ismeretéhez. – Folia historico-naturalia Musei Matraensis **3**: 139–145.
- Király G. – Molnár Zs. – Bölöni J. – Csiky J. – Vojtkó A. (szerk.) (2008): Magyarország földrajzi kistájainak növényzete. – MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézet, Vácrátót, 248 pp.
- Kocsis K. (főszerk.) (2018): Magyarország Nemzeti Atlasza. Természeti környezet. – Magyar Tudományos Akadémia, Csillagászati és Földtudományi Kutatóközpont, Földrajztudományi Intézet, Budapest, 187 pp.
- Korda M. (2016): Az erdőgazdálkodás hatása az erdők biológiai sokféleségére (Tanulmánygyűjtemény). – Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, Budapest, 682 pp.
- Kormos J. (szerk.) (2015): A Szilvásvárad Erdőtervezési Körzet Natura 2000 elővizsgálati dokumentációja. – Heves Megyei Kormányhivatal, Földművelésügyi és Erdőgazdálkodási Főosztály, Eger, 38 pp.
- Mahunka, S. – Zombori, L. (eds.) (1993): The fauna of the Bükk National Park I. (Natural history of the hungarian national parks 7.) – Hungarian Natural History Museum, Budapest, 456 pp.
- Mahunka, S. – Zombori, L. – Ádám, L. (eds.) (1996): The fauna of the Bükk National Park II. (Natural history of the hungarian national parks 8.) – Hungarian Natural History Museum, Budapest, 655 pp.
- Marosi S. – Somogyi S. (szerk.) (1990): Magyarország kistájainak katasztere I-II. – MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, Budapest, 1026 pp.
- Nováki Gy. – Baráz Cs. – Dénes J. – Feld I. – Sárközy S. (2009): Heves megye várai az őskortól a kuruc korig. Magyarország várainak topográfiája 2. – Castrum Bene Egyesület & Bükki Nemzeti Park Igazgatóság, Budapest–Eger, 192 pp.
- Nováki Gy. – Sárközy S. – Feld I. (2009): Borsod-Abaúj-Zemplén megye várai az őskortól a kuruc korig. Magyarország várainak topográfiája 1. – Castrum Bene Egyesület & Herman Ottó Múzeum, Budapest – Miskolc, 330 pp.
- Ősz G. (szerk.) (2014): A Felsőtárkányi Erdőtervezési Körzet Natura 2000 elővizsgálati dokumentációja. (4064-12-ENVI EU Pilot eljárásban) – Heves Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága, Eger, 58 pp.
- Ősz G. (szerk.) (2018): Az Egri Erdőtervezési Körzet Natura 2000 elővizsgálati dokumentációja. – Heves Megyei Kormányhivatal, Egri Járási Hivatal, Agrárügyi és Környezetvédelmi Főosztály, Erdészeti Osztály, Eger, 81 pp.
- Rakaczky I. (1996): A Bükk turistakalauza. – Bíbor Kiadó, Miskolc, 358 pp.
- Sándor A. (szerk.) (1983): Kilátás a Kövekről. Bükki Nemzeti Park. – Mezőgazdasági Kiadó, Budapest, 445 pp.
- Szamos M. (2019): A Bükk turistaföldrajza. – Szakdolgozat, ELTE Informatikai Kar Térképtudományi és Geoinformatikai Intézet, Budapest, 40 pp.

- Szilas G. – Kolossváry Sz.-né (1975): A Diósgyőri Koronauradalom erdőgazdálkodása. In: Kolossváry Sz.-né (szerk.): Az erdőgazdálkodás története Magyarországon. – Akadémiai Kiadó, Budapest, pp. 140–174.
- Szitta T. (2002): Állatvilág II. Gerincesek. In: Baráz Cs. (szerk.): A Bükki Nemzeti Park. Hegyek, erdők, emberek. – Bükki Nemzeti Park Igazgatóság, Eger, pp. 281–291.
- Szomorád F. – Frank T. – Korda M. (szerk.) (2018): Erdőgazdálkodás és erdőkezelés Natura 2000 területeken. (Rosalia Kézikönyvek 4.) – Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, Budapest, 287 pp.
- Szűcs Z. (szerk.) (2019): A Dél-Bükki Erdőtervezési Körzet Natura 2000 elővizsgálati dokumentációja. – Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal, Miskolci Járási Hivatal, Agrárügyi Főosztály, Erdészeti Osztály, Miskolc, 104 pp.
- Varga B. (szerk.) (2013): A folyamatos erdőborítás fenntartása melletti erdőgazdálkodás alapjai. – *Silva Naturalis* 1: 1–251.
- Veres L. (1978): A Bükk-hegység üveghutái. (Borsodi Kismonográfiák 7.) – Herman Ottó Múzeum, Miskolc, 103 pp.
- Veres T. (szerk.) (2016): A Lillafüredi Erdőtervezési Körzet Natura 2000 elővizsgálati dokumentációja. – Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal, Miskolci Járási Hivatal, Agrárügyi Főosztály, Erdészeti Osztály, Miskolc, 67 pp.
- Vojtkó A. (1995): Az Upponyi szoros vegetációtérképe. – *Acta Academiae Agriensis Nova Series* 21 Supplement 1: 363–370.
- Vojtkó A. (2001): A Bükk hegység flórája. – Sorbus 2001 Kiadó, Eger, 340 pp.
- Vojtkó A. (2002): A hegység növénytakarója. In: Baráz Cs. (szerk.): A Bükki Nemzeti Park. Hegyek, erdők, emberek. – Bükki Nemzeti Park Igazgatóság, Eger, pp. 237–261.
- Földművelésügyi Minisztérium, Környezetügyért Felelős Helyettes Államtitkárság – Természetmegőrzési Főosztály (szerk.) (2018): Útmutató a Natura 2000 fenntartási tervek készítéséhez. – KvVM, Budapest, 40 pp.
- Agrárminisztérium (szerk.) (2020): Iránymutatás a madárvédelmi területek Natura 2000 fenntartási terveinek összeállításához. (Az „Útmutató a Natura 2000 fenntartási tervek készítéséhez” című AM útmutató 4. sz. melléklete.) – AM, Budapest, 3 pp.

Világháló helyek:

<https://www.novenyeterkep.hu>

<https://map.mbfisz.gov.hu/>

<http://erdoterkep.nebih.gov.hu>

<https://nfk.gov.hu>

http://bd.eionet.europa.eu/activities/Natura_2000/reference_portal

<http://natura2000.eea.europa.eu>

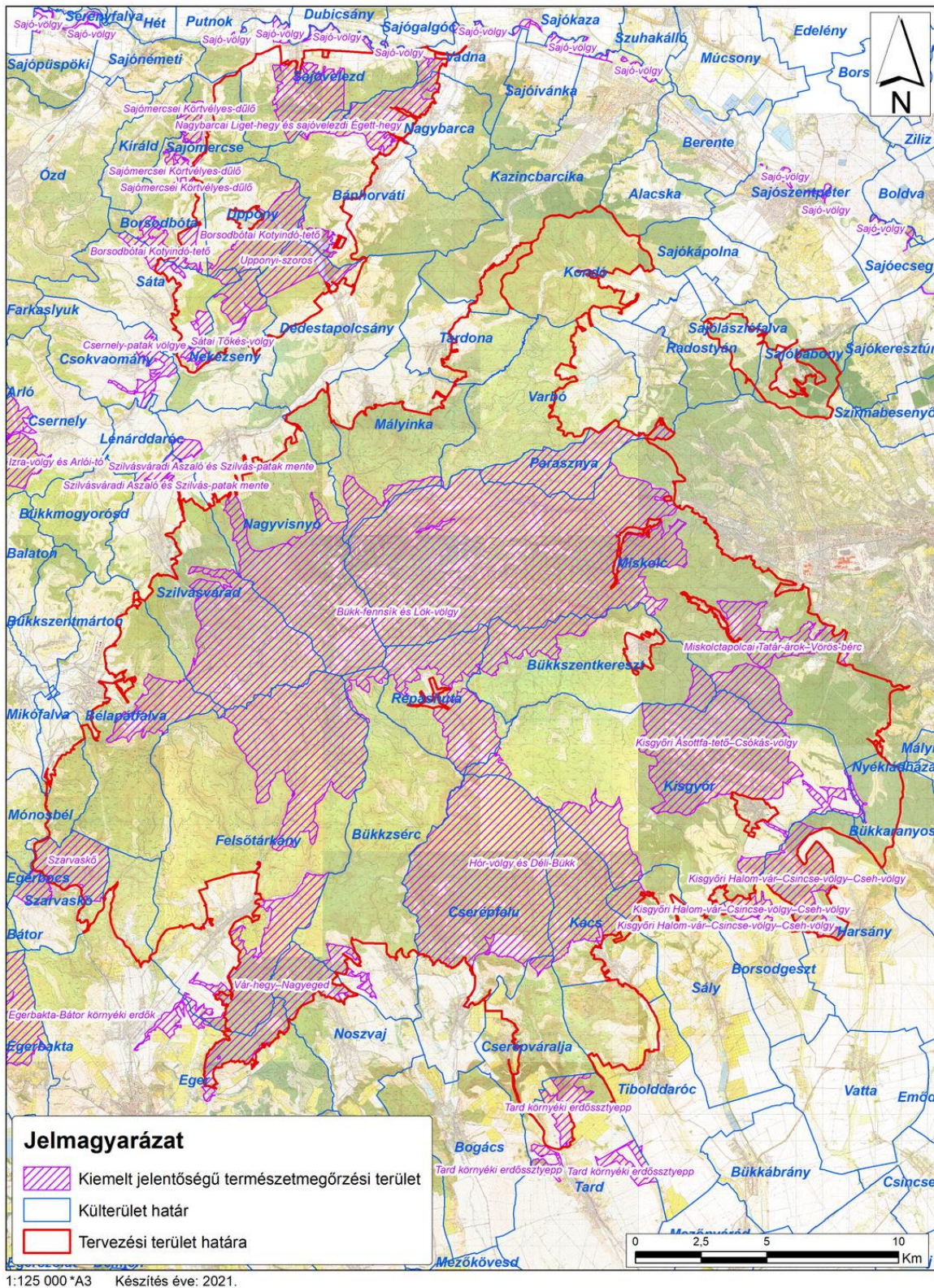
<http://natura.2000.hu>

<http://www.termeszetvedelem.hu>

5. Térképek

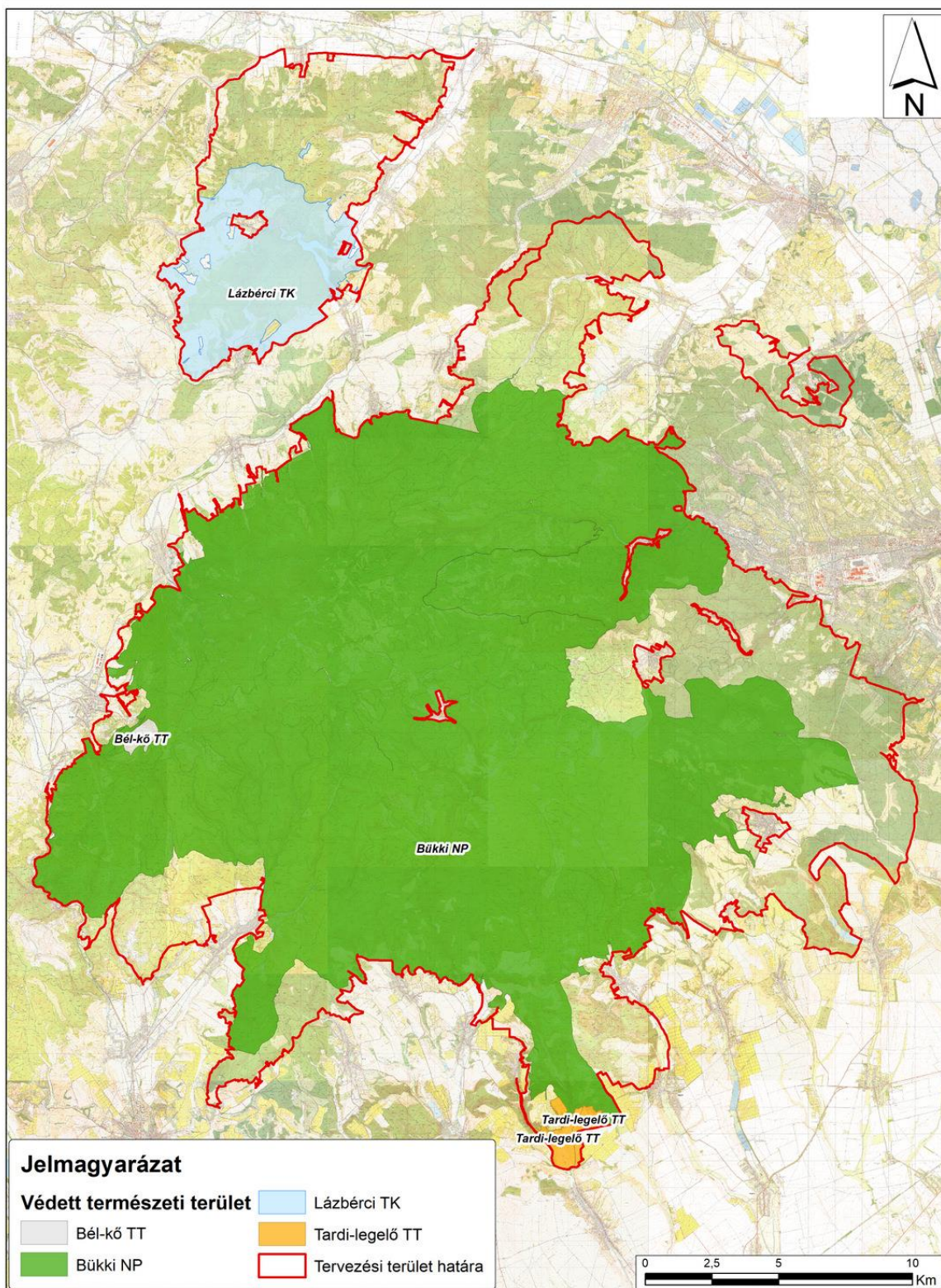
- 1) ábra: A tervezési terület áttekintő térképe
- 2) ábra: A tervezési terület átfedése országos jelentőségű védett területtel
- 3) ábra: A tervezési terület átfedése fokozottan védett területekkel
- 4) ábra: A BNPI vagyonkezelésében lévő földrészletek a tervezési területen
- 5) ábra: A tervezési terület élőhelytérképe a NÖSZTÉP alapján
- 6) ábra: Az országos ökológiai hálózat a tervezési területen
- 7) ábra: A tervezési terület fontosabb vízfolyásai
- 8) ábra: A magas természeti értékű területek (MTÉT) és a tervezési terület átfedése
- 9) ábra: Közép- és nagyfeszültségű légvezetékek és ezek veszélyessége a tervezés terület vonatkozásában
- 10) ábra: A tervezési területet érintő bányatelkek

A Bükk-hegység és peremterületei (HUBN10003) áttekintő térképe

1. ábra: A tervezési terület áttekintő térképe

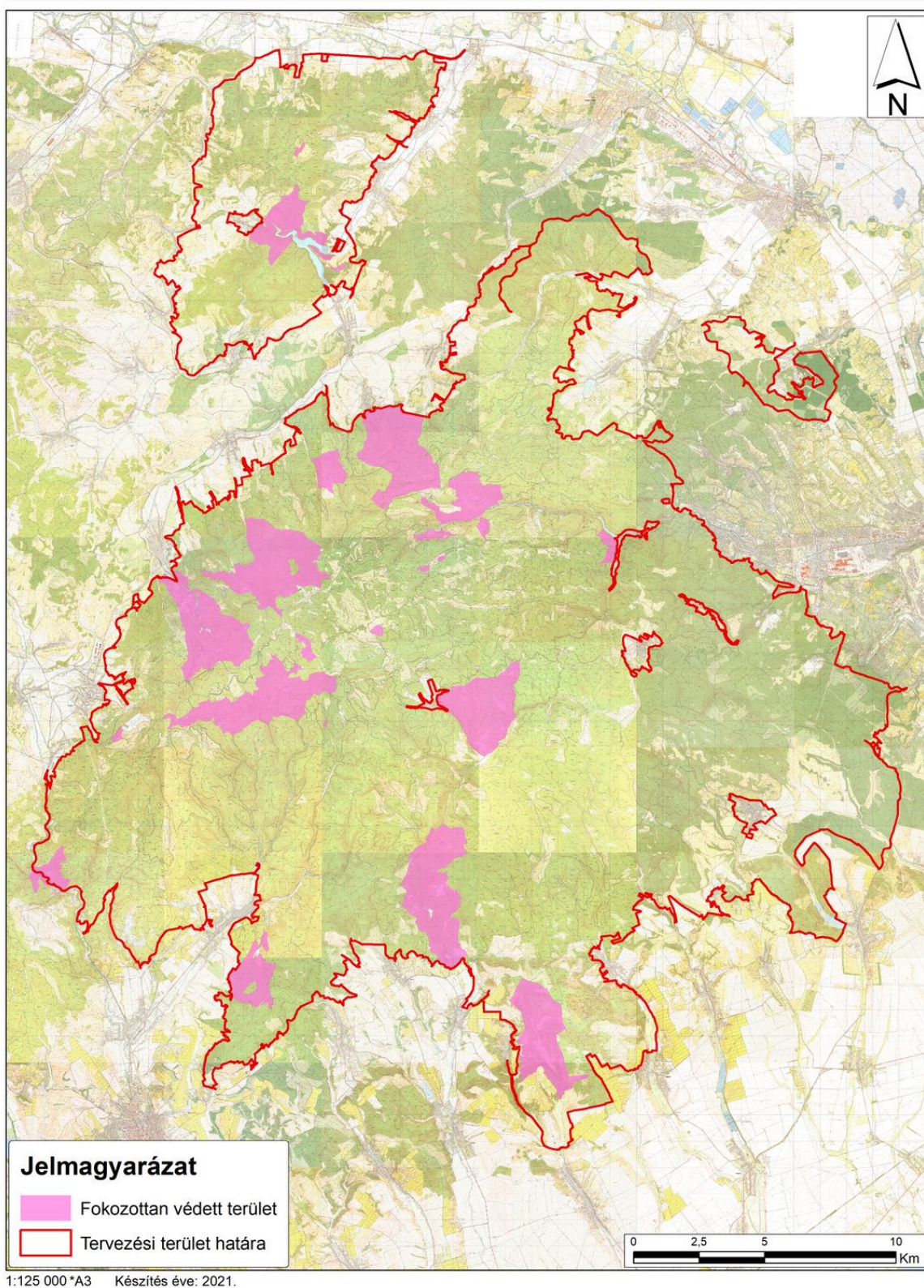
A Bükk-hegység és peremterületei (HUBN10003)
átfedése országos jelentőségű védett területtel

1:125 000 *A3 Készítés éve: 2021.

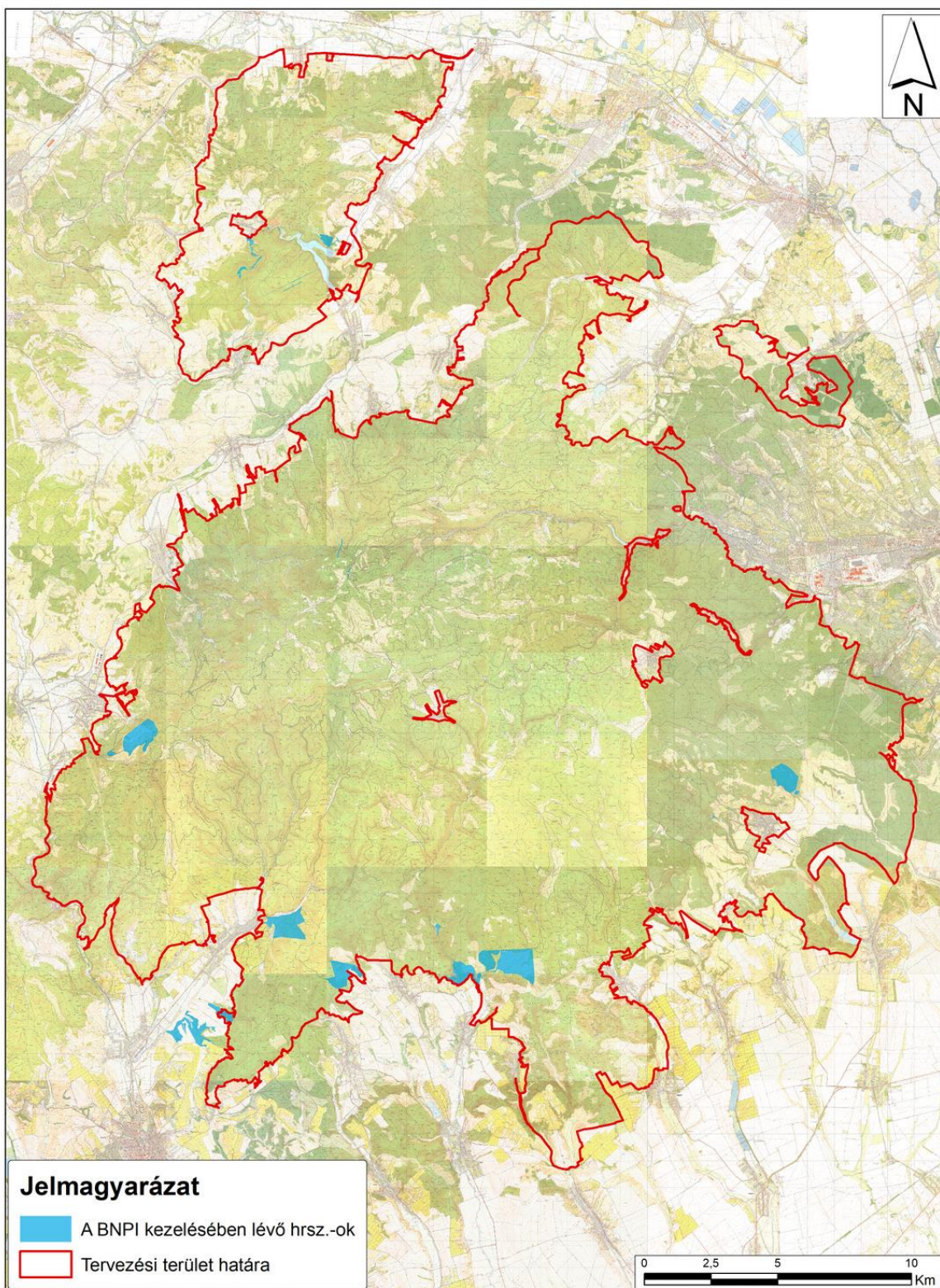
2. ábra: A tervezési terület átfedése országos jelentőségű védett területekkel

A Bükk-hegység és peremterületei (HUBN10003) átfedése fokozottan védett területtel

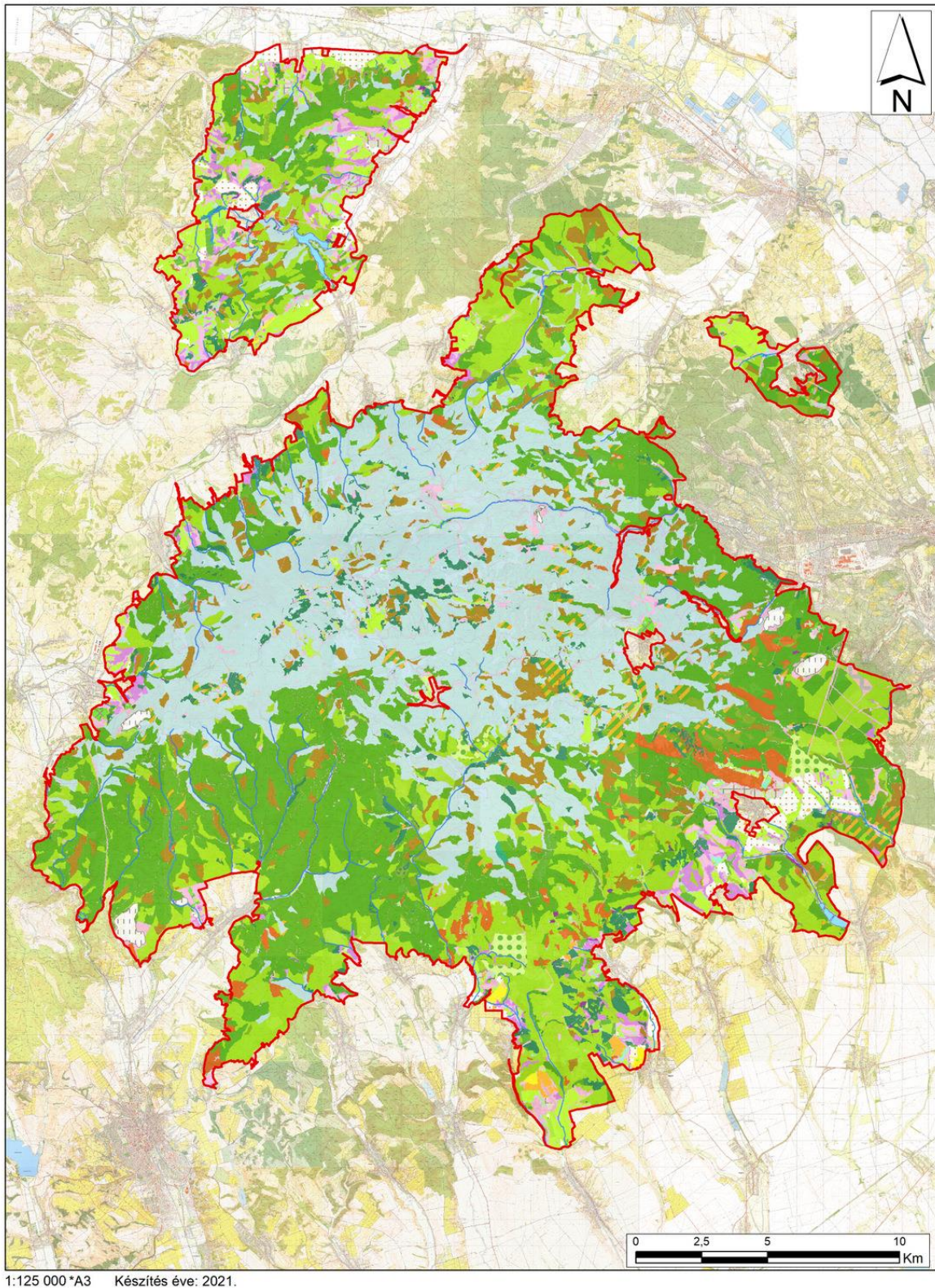
3. ábra: A tervezési terület átfedése fokozottan védett területekkel

A Bükki Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésében lévő területek a Bükk-hegység és peremterületei (HUBN10003) területén

4. ábra: A BNPI vagyonkezelésében lévő földrészletek a tervezési területen

A Bükk-hegység és peremterületei (HUBN10003) élőhelytérképe (NÖSZTÉP alapján)

5. ábra: A tervezési terület élőhelytérképe a NÖSZTÉP alapján

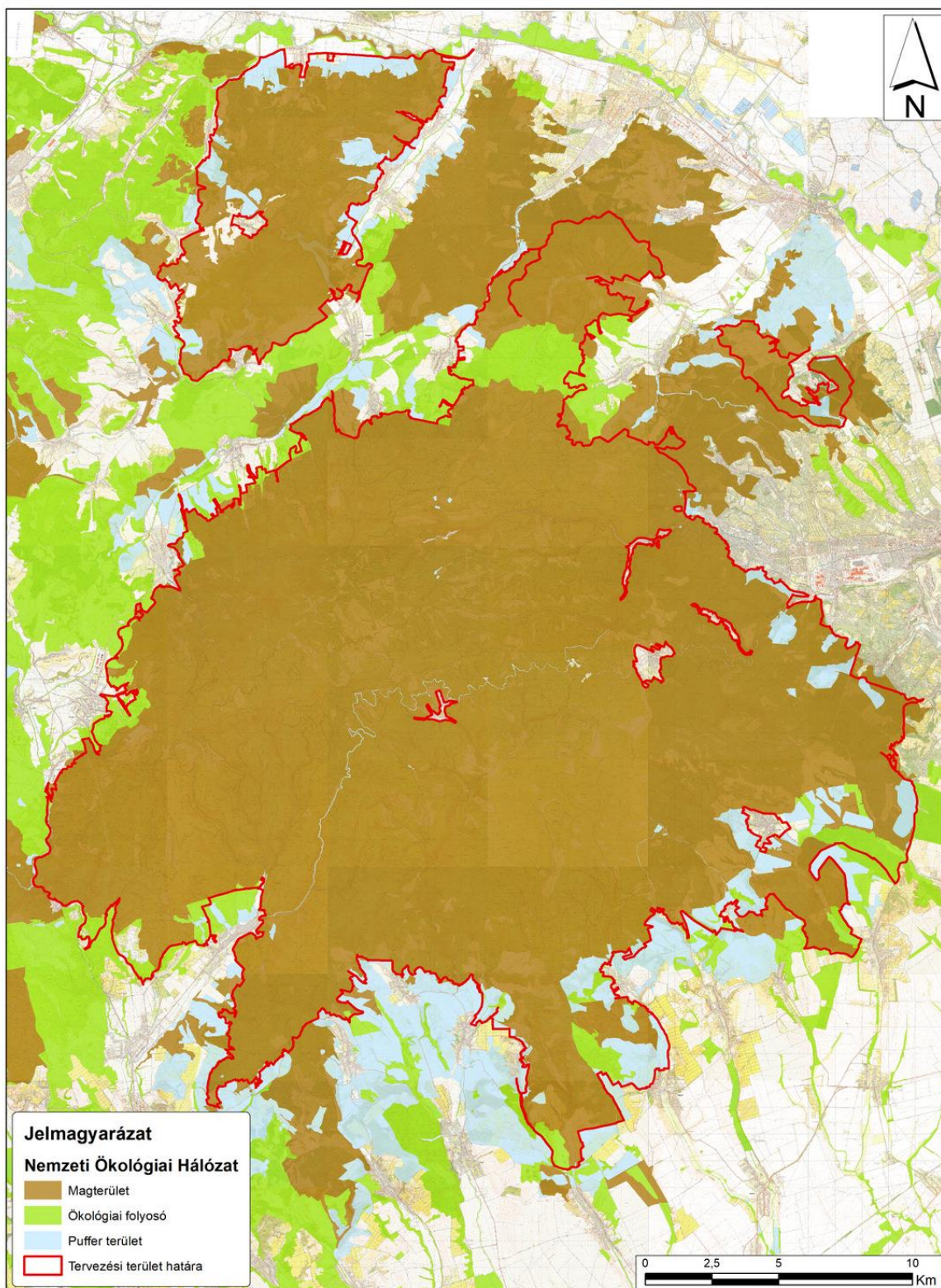
Jelmagyarázat

Élőhelytérkép

NÖSZTÉP alapján

	1310 - Egyéb burkolt vagy burkolatlan mesterséges felületek		4109 - Gyertyános kocsányos tölgyesek
	1350 - Bányaterületek		4111 - Egyéb, többletvízhatástól független őshonos dominanciájú erdők
	1410 - Zöldfelületek mesterséges környezetben fákkal		4112 - Egyéb elegyes lomberdők
	1420 - Zöldfelületek mesterséges környezetben fák nélkül		4302 - Égeresek
	2100 - Szántóföldek		4304 - Ártéren kívüli fűzesek
	2210 - Szőlők		4305 - Ártéren kívüli, többletvízhatás alatti nyárasok
	2220 - Gyümölcsösök, bogyósok és egyéb ültetvények		4308 - Egyéb, többletvízhatással érintett őshonos dominanciájú erdők
	2310 - Komplex művelési szerkezet épületekkel		4310 - Vízfolyások menti ligeterdők és egyéb kísérő növényzet
	2320 - Komplex művelési szerkezet épületek nélkül		4401 - Tülevelűek dominálta ültetvények
	3310 - Sziklakibúvásokkal tarkított mészkedvelő gyepek		4402 - Akác dominálta ültetvények
	3320 - Sziklakibúvásokkal tarkított egyéb gyepek		4403 - Nemesnyár- és fűz dominálta ültetvények
	3330 - Fáslegelők, fáskaszálók		4404 - Egyéb idegenhonos lombos fajok dominálta erdők
	3400 - Zárt gyepek kötött talajon vagy domb- és hegyvidéken		4501 - Pusztavágás
	3500 - Máshová nem besorolható lágyszárú növényzet		4502 - Folyamatban levő felújítás
	4101 - Bükkösök		4600 - Máshová nem besorolható fásszárú növényzet
	4102 - Gyertyános kocsánytalan tölgyesek		5110 - Vízben álló mocsári/lápi növényzet
	4103 - Cseresek		5120 - Időszakos vízhatás alatt álló gyepek, valamint láp- és mocsárrétek
	4104 - Molyhos tölgyesek		6100 - Állóvizek
	4108 - Hegy- és dombvidéki pionír erdők		Tervezési terület határa

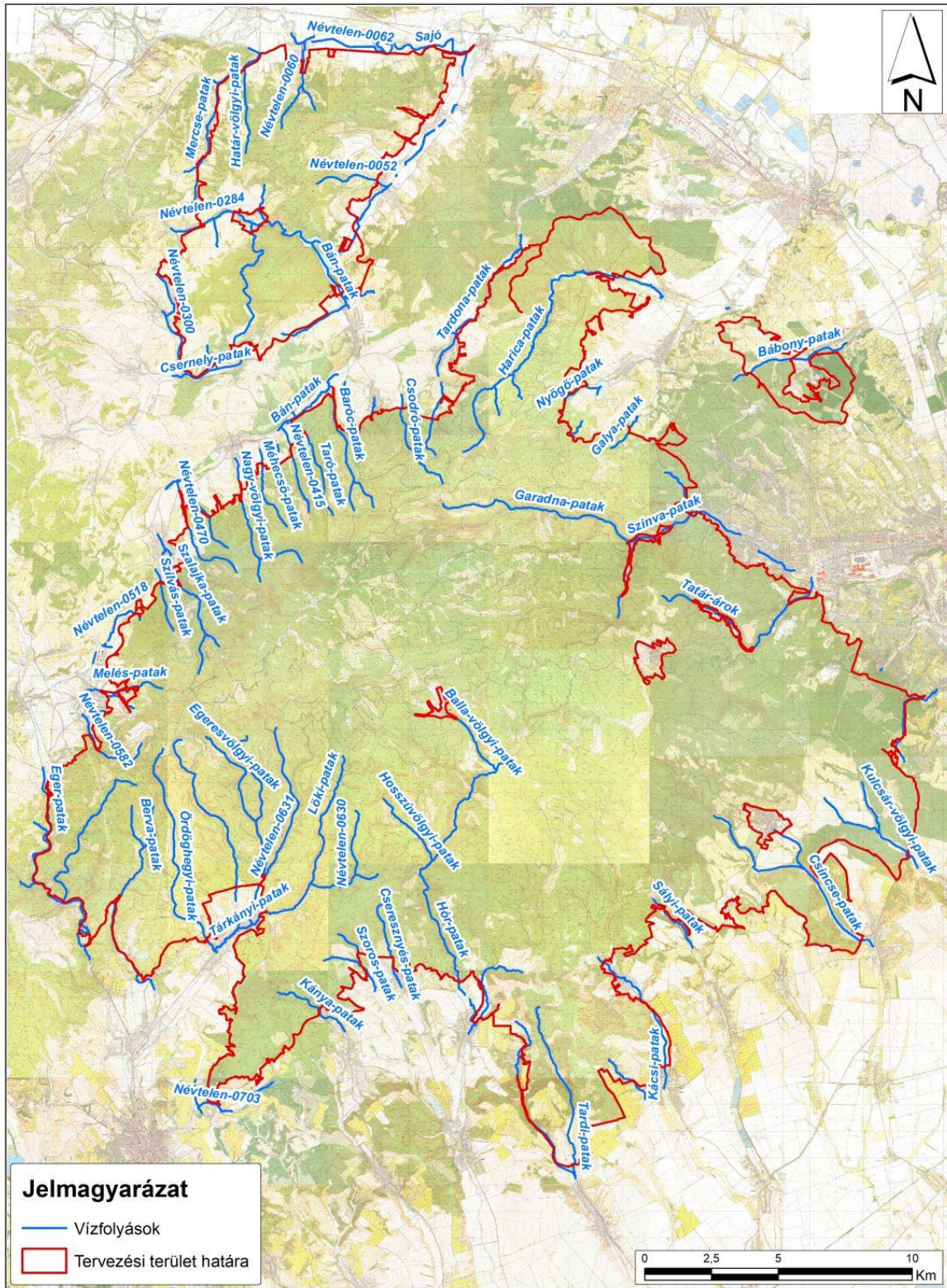
A Bükk-hegység és peremterületei (HUBN10003) Nemzeti Ökológiai Hálózat térképe

1:125 000 *A3 Készítés éve: 2021.

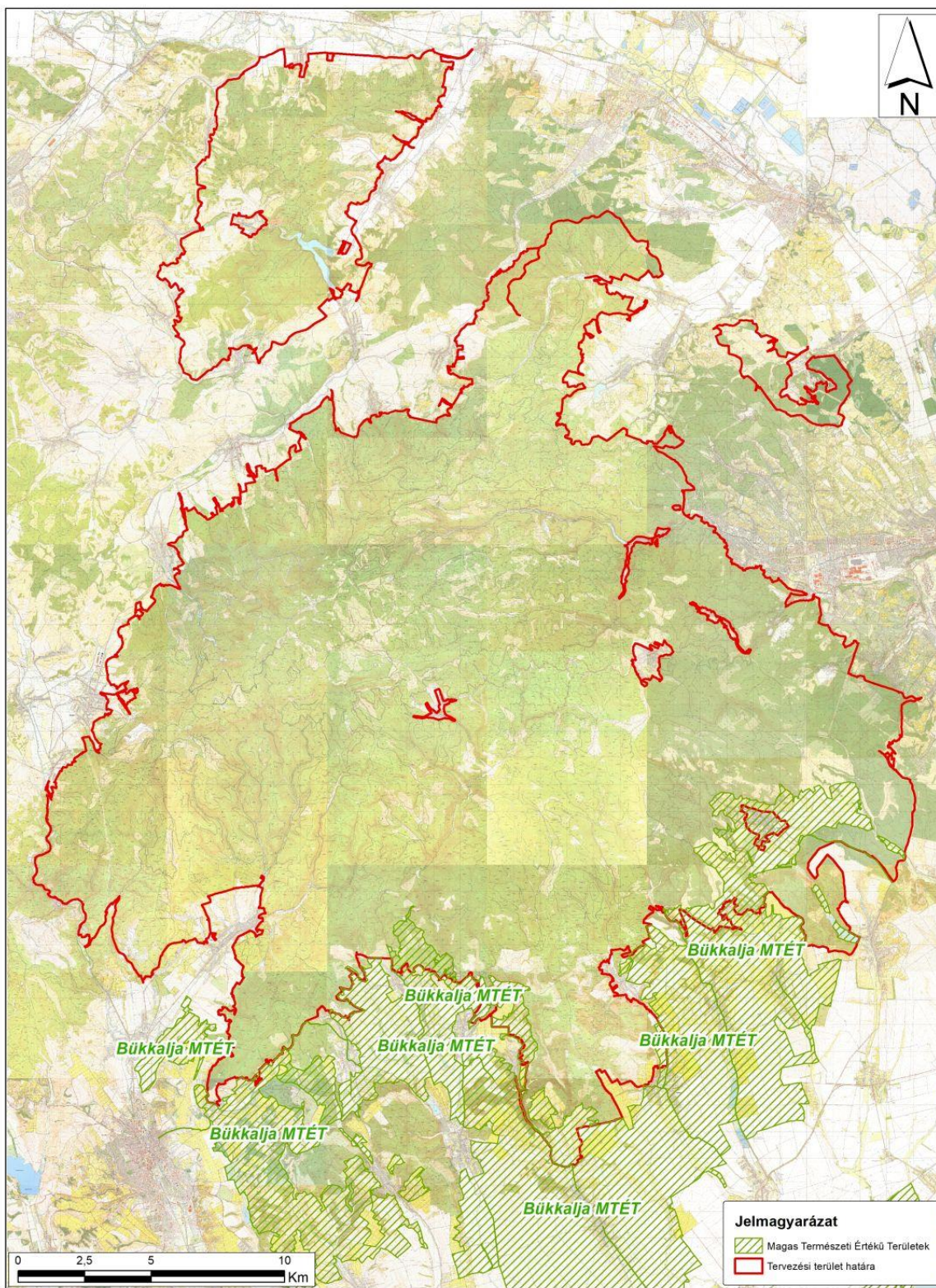
6. ábra: Az országos ökológiai hálózat a tervezési területen

A Bükk-hegység és peremterületei (HUBN10003) vízrajzi térképe

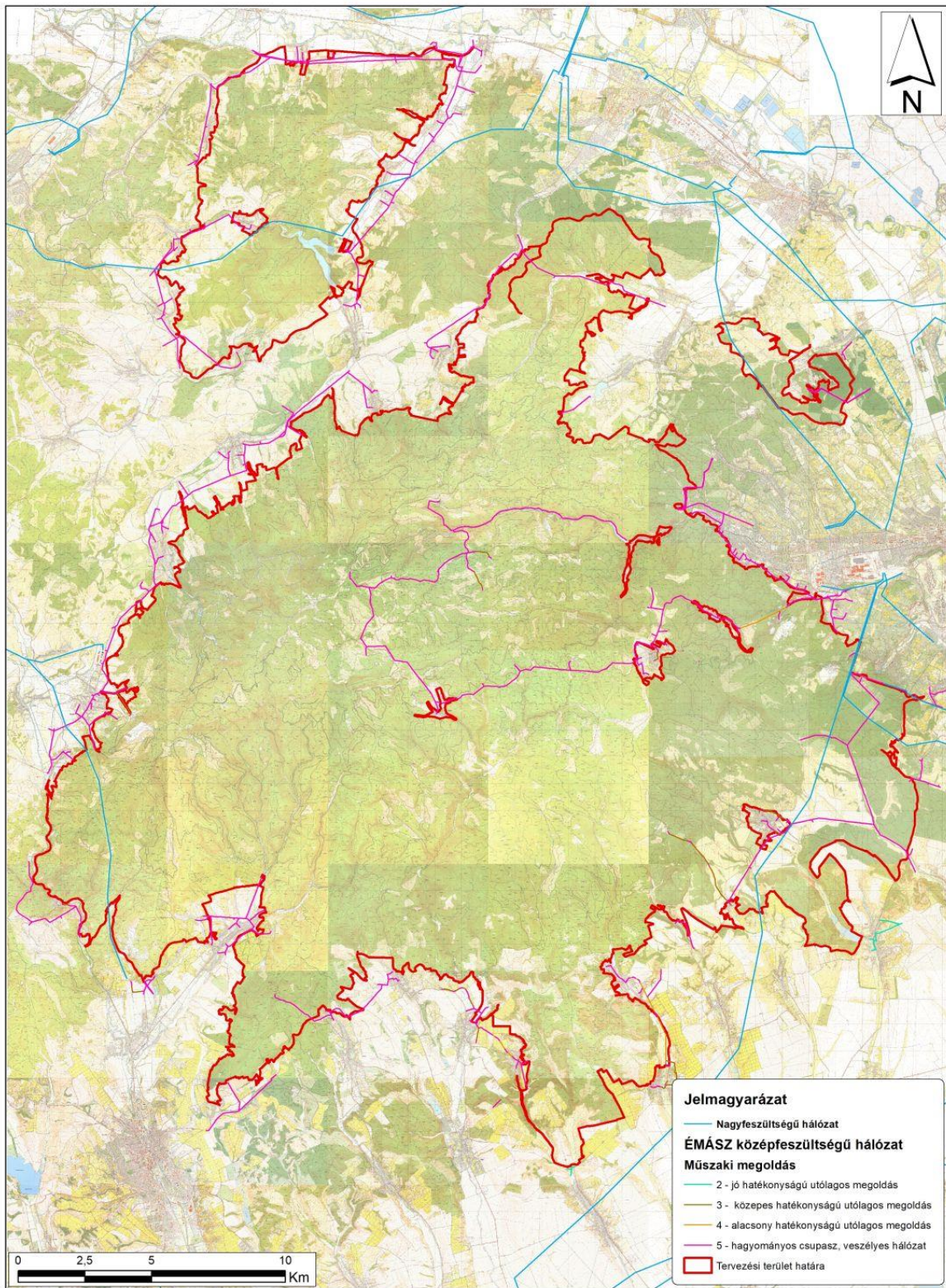
7. ábra: A tervezési terület fontosabb vízfolyásai

A Bükk-hegység és peremterületei (HUBN10003) MTÉT térképe

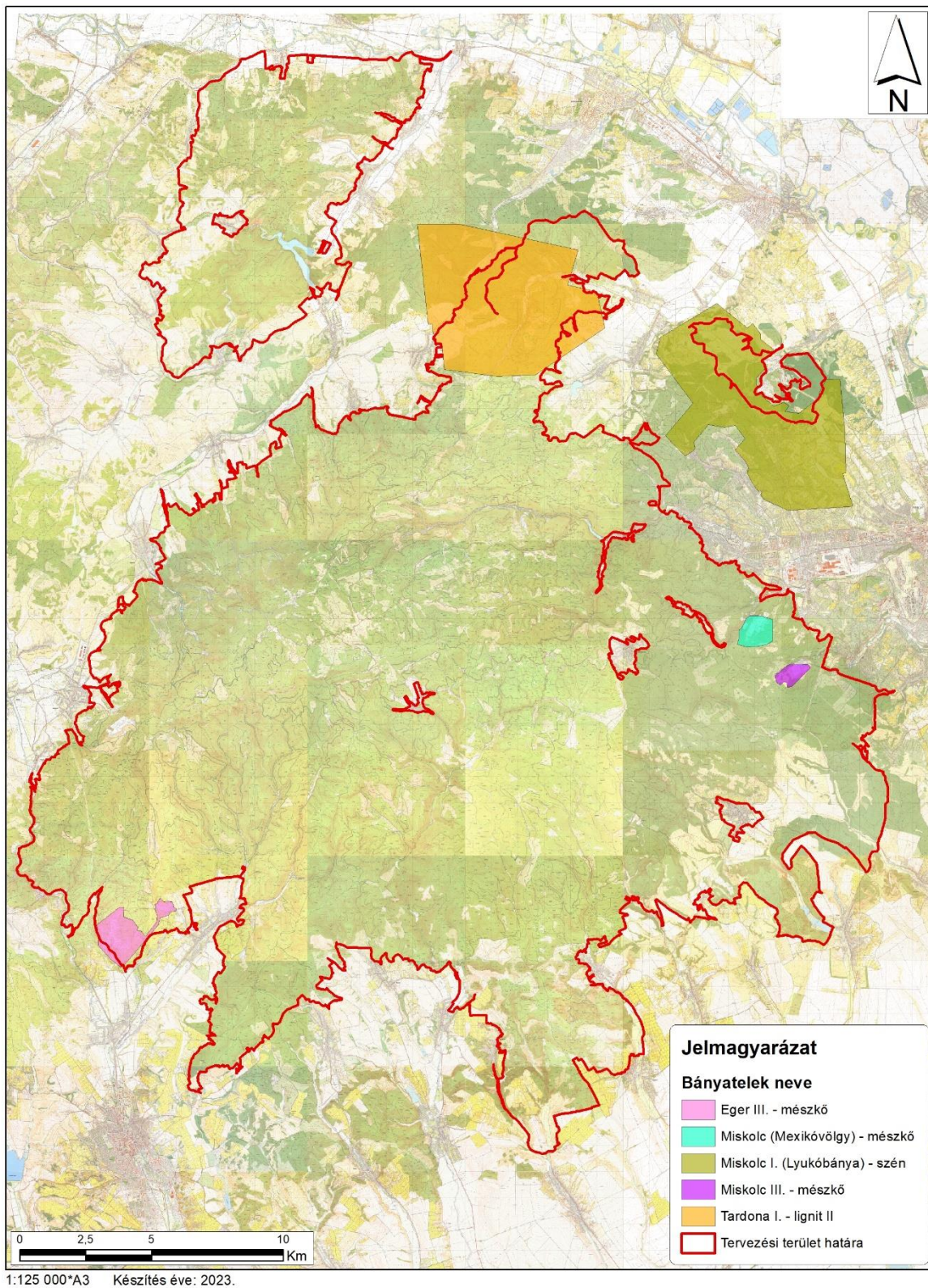
8. ábra: A magas természeti értékű területek (MTÉT) és a tervezési terület átfedése

A Bükk-hegység és peremterületei (HUBN10003) közép- és nagyfeszültségű légvezetékek térképe

9. ábra: Közép- és nagyfeszültségű légvezetékek és ezek veszélyessége a tervezés terület vonatkozásában

Bányatelkek a Bükk-hegység és peremterületei (HUBN10003) területén

10. ábra: A tervezési területet érintő bányatelkek

6. Jóváhagyó nyilatkozat

AGRÁRMINISZTERIUM

Nyilatkozat

A HUBN10003 Bükk-hegység és peremterületei különleges madárvédelmi terület Natura 2000 fenntartási terve megfelel az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Kormányrendelet 4. §. (4) bekezdésben foglalt tartalmi és formai követelményeknek. A Natura 2000 fenntartási tervet a Natura 2000 fenntartási tervek Szakmai Bizottsága elfogadta.

A HUBN10003 Bükk-hegység és peremterületei Natura 2000 területre vonatkozó fenntartási tervet, az agrárminiszter megbízásából, jóváhagyta:

Balczó Bertalan
természetvédelemért felelős helyettes államtitkár

Budapest, 2023. július 26.”